

**ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**

*Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису*

КУБІК ОЛЬГА ЄВГЕНІВНА
УДК 78.08 : 78.09 : 785:780.614.13 (477)

ДИСЕРТАЦІЯ
**АНСАМБЛЕВЕ МИСТЕЦТВО БАНДУРИСТІВ УКРАЇНИ ТА
ДІАСПОРИ: ІСТОРІЯ, ТЕОРІЯ, ВИКОНАВСЬКА ПРАКТИКА**

Галузь знань 02 Культура і мистецтво
Спеціальність 025 Музичне мистецтво
Подається на здобуття ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

О. Є. Кубік

Науковий керівник – Дутчак Віолетта Григорівна, докторка
мистецтвознавства, професорка

Івано-Франківськ – 2023

АНОТАЦІЯ

Кубік О. Є. Ансамблеве мистецтво бандуристів України та діаспори: історія, теорія, виконавська практика – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 02 Культура і мистецтво зі спеціальності 025 Музичне мистецтво. – Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Міністерство освіти і науки України. – Івано-Франківськ, 2023.

Дисертацію присвячено системному дослідженню ансамблевого бандурного мистецтва в Україні та за кордоном у динаміці його розвитку упродовж ХХ – початку ХХІ ст. *Мета* дисертаційної роботи – системний аналіз формування та розвитку ансамблевих форм бандурного мистецтва в Україні та за кордоном крізь призму їх творчих здобутків. Для реалізації поставленої мети передбачено виконання наступних завдань: 1) проаналізувати джерельну базу проблематики роботи; 2) дослідити історичні етапи розвитку ансамблевого мистецтва бандуристів в Україні та за її межами; 3) здійснити класифікацію та типологізацію ансамблів у бандурному мистецтві; 4) висвітлити аспекти теорії і практики колективного бандурного виконавства у його регіональних проявах, зокрема на прикладі Прикарпаття; 5) охарактеризувати складові ансамблевого бандурного мистецтва на рівнях інструментарію, репертуару, виконавської стилістики; 6) визначити основні напрями і динаміку розвитку репертуару ансамблів бандуристів на різних історичних етапах; 7) проаналізувати виконавську практику ансамблів бандуристів України та діаспори (концертні тематичні програми, звукозаписи, конкурсно-фестивальний рух).

Об'єктом дисертаційної роботи виступає бандурне мистецтво як складова музичної культури України та українського зарубіжжя. *Предметом* дослідження є динаміка розвитку ансамблевого мистецтва бандуристів України та діаспори у взаємодії його складових – інструментарію,

композиторської та диригентської творчості, концертного виконавства і звукозапису, творчих і освітніх методик.

Хронологічні межі дослідження – ХХ – початок ХХІ століть. Географічні межі – територія України, країни Західної Європи, Північної та Південної Америки, Австралія, де функціонували бандурні осередки. У дисертації застосовано взаємодію таких підходів і методів дослідження: *історичний підхід* – у систематизації хронологічних етапів та типологічних форм в різні історичні періоди розвитку ансамблевого бандурного мистецтва; *системний підхід* – у створенні комплексного дослідження ансамблевого мистецтва бандуристів на рівні аналізу інструментарію, співацьких голосів, виконавського рівня ансамблевої бандурної гри; *соціокультурний* – у визначенні специфіки суспільно-політичних та історико-культурних аспектів впливу на динаміку розвитку ансамблевого мистецтва бандуристів; *порівняльний* – у синхронізації перебігу розвитку і здобутків ансамблевого мистецтва бандуристів в Україні та країнах зарубіжжя; *джерелознавчий* – для аналізу писемних джерел, звукових та візуальних матеріалів; *аналітичний* – в опрацюванні мистецтвознавчої, історичної та культурологічної літератури з проблематики роботи. В основі *емпіричних методів дослідження*, що використані в дисертації, – *спостереження*, *інтерв'ю* – прослуховування аудіо та відеоробіт ансамблів бандуристів України та діаспори, спілкування з керівниками та учасниками колективів бандуристів, авторами обробок, перекладів, композицій. *Специфічними методами* у дисертації стали *органологічний аналіз* – інструментарію камерних ансамблів та капел, а також *виконавський аналіз* – щодо виконання творів різножанрового репертуару ансамблевими бандурними формами (дуети, тріо, капели, ін. мішані ансамблі та оркестри).

Наукова новизна дисертаційної роботи полягає у комплексному дослідженні поставленої проблеми, де *вперше*: класифіковано однорідні ансамблі бандуристів за кількістю виконавців (камерні колективи і капели), типами інструментарію (київсько-чернігівським і харківським), жанрами репертуару (інструментальні та вокально-інструментальні), виконавською

стилістикою; проведено типологізацію мішаних колективних форм бандуристів (за участю академічних та народних інструментів); узагальнено тенденції розвитку дуетної та капельної форми ансамблевого мистецтва бандуристів; визначено критерії виконавської оцінки ансамблевого мистецтва бандуристів; введено до наукового обігу аналіз регіональних творчих здобутків колективів України; також *додовнено*: визначення репертуарних тенденцій в ансамблевому виконавстві бандуристів; систематизацію здобутків ансамблевих колективів української діаспори; аналіз розвитку звукозаписної діяльності бандуристів України та зарубіжжя; у роботі *знайшло продовження*: аналіз виконавських здобутків бандурних колективів України та зарубіжжя на рівні творчих досягнень їх керівників, диригентів, солістів; визначення засад обробки та аранжування для різних типів ансамблів бандуристів.

Теоретичне значення роботи полягає у системному вивченні ансамблевого бандурного мистецтва в Україні та за її межами, типологізації форм колективного виконавства, аналізу репертуарних тенденцій народно-інструментального мистецтва, композиторської творчості, методики і практики аранжування, обробки, компонування для ансамблів бандуристів.

Практичне значення результатів дослідження обумовлюється новизною положень, які висвітлені у дисертації. Матеріали дослідження можуть використовуватися дослідниками бандурного мистецтва у подальших наукових пошуках, у навчальному процесі закладів початкової, передфахової та вищої освіти музичного та мистецького спрямування, виконавській діяльності колективів. Також результати дослідження можуть застосовуватися на лекційних і практичних заняттях з проблематики народно-інструментального виконавства; капели бандуристів; ансамблевого класу; для матеріалів конференцій і круглих столів, для радіо- й телепередач.

У I розділі розглянуто перехід від кобзарського (сольного) виконання до бандурного ансамблевого, визначено історико-культурологічні передумови виникнення колективного виконавства бандуристів і його паралельний розвиток, поряд із сольним, аж до сьогодення. Проаналізовані джерелознавчі та методологічні аспекти дослідження бандурного мистецтва України та

діаспори, зокрема його ансамблевих форм, творчості колективів, диригентів, композиторів.

II розділ присвячено історично-хронологічному розгляду динаміки розвитку ансамблевого мистецтва бандуристів. Здійснено класифікацію типів та видів ансамблів бандуристів в Україні та зарубіжжі. Визначено основні тенденції академізації, що сприяли розвитку ансамблевого мистецтва, проаналізовано діяльність провідних камерних ансамблів (дуетів – «Бандурна розмова», «Діалоги», «Аритмія», «Amogoso», дует у складі Ірини Сиротюк (баян) та Тетяни Гордійчук (бандура), V&V Project та ін.; тріо – «Дніпрянка», «Дивоструни», «Мальви», «Пектораль», «Етніка», «Квітана», тріо у складі Ю. Китастого, В. Мішалова, П. Писаренка та ін.; квартетів – «Львів'янки», «Гердан», «Даніель» та ін.; секстетів – «Орнамент», «Сонячна струна», «Шпилясті кобзарі» та ін.), експериментальних камерних ансамблів за участю бандури («Цимбандо», «Трое Zilla», «Krut», «Тінь сонця», «KoloYolo», «Три кроки в ніч») та великих колективів в Україні (Національна заслужена капела бандуристів ім. Г. Майбороди, Івано-Франківська муніципальна капела бандуристів, Капела бандуристів ім. О. Вересая Чернігівського філармонійного центру) та діаспорі (Капела бандуристів імені Т. Шевченка, Канадська капела бандуристів, молодіжна капела бандуристів «Золоті струни» та ін.).

У матеріалах III розділу здійснено аналіз конкурсно-фестивального руху бандуристів, зокрема його ансамлевої складової, звукозаписної діяльності, специфіки формування репертуару для ансамблів на основі авторської творчості, здійснення перекладів (аранжування) та обробок.

Порівняно із сольним бандурним музикуванням, колективне (ансамблеве) бандурне виконавство функціонує з XX ст. Перші ансамблі кобзарів-бандуристів були створені Гнатом Хоткевичем в рамках підготовки концертів XII Археологічного з'їзду (Харків, 1902 р.). В основному, це були чоловічі однорідні бандурні та мішані народно-інструментальні ансамблі. Репертуар таких колективів складався переважно з обробок українських народних пісень, духовної музики, псалмів, кантів. Переважали в ансамблях

інструменти харківського зразка та застосовувався харківський тип гри. В процесі еволюції бандурного ансамблевого виконавства значно видозмінюється інструментарій, збагачується репертуар.

Завдяки засадам класифікації, вибору факторів (параметрів) здійснено типологізацію ансамблів бандуристів. Зокрема, диференційовано за *жанровими і кількісними показниками*: інструментальні та вокально-інструментальні, синтезовані ансамблі бандуристів, які в свою чергу поділяються на форми (малі та великі). До *малих бандурних ансамблевих форм* належать – дуети, тріо, квартети, квінтети, секстети і т. д., до *великих* – ансамблі (склад від 10 людей, капели, оркестрові групи). Ансамблі також систематизовано за критеріями *гендерного складу учасників* (чоловічі, жіночі, дитячі, мішані), *використаного інструментарію* (однорідного чи мішаного), поєднання бандури з тембрально-спорідненим народним інструментом чи з тембрально-протилежним народним інструментом, із класичним інструментами, експериментальний синтез з інструментами різного походження); *характеру побутування* (автентичні, академічні, аматорські й професійні, вуличні); *соціокультурними характеристиками* (сімейні, навчальні, викладацькі); *за характером формування репертуару*; *за місцем знаходження* (Україна, діаспора); *за виконавською формою* (академічною, естрадною).

Поступово формуються основні напрями репертуару колективів бандуристів, що активно розвиваються упродовж ХХ – початку ХХІ ст.: обробки українських народних пісень, у т. ч. колядки і щедрівки, аранжування української та зарубіжної музики, оригінальні композиторські твори, композиції а сарелла, кавери на світові хіти. Значне місце у ансамблевій творчості бандуристів почали займати твори оригінального характеру композиторів України та української діаспори. Окремо розглянуто приклади та тенденції розвитку кожної із груп ансамблевого репертуару, зокрема композиторська й перекладацька творчість для ансамблів О. Герасименко, Г. Китастого, Р. Лісової, Ю. Олійника, Г. Хоткевича, ін.

Ключові слова: бандура, бандурне мистецтво України та української

діаспори, ансамбль бандуристів, ансамблеве мистецтво, музична культура України та української діаспори, академізація, композиторська творчість для бандури, бандурне виконавство, жанрово-стильові характеристики, фольклорні традиції, обробка, аранжування, конкурсно-фестивальний рух, техніка гри на бандурі, звукозаписи.

SUMMARY

Kubik O. Ye. Ensemble Art of Bandura Players of Ukraine and the Diaspora: History, Theory, Performance Practice. – Qualification Scientific Work on the Rights of a Manuscript.

Dissertation Thesis for the Degree of Doctor of Philosophy in the Area of Knowledge 02 Culture and Art in the Speciality 025 Musical Art. – Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ministry of Education and Science of Ukraine. – Ivano-Frankivsk, 2023.

The dissertation thesis is devoted to a systematic study of ensemble bandura art in Ukraine and abroad in the dynamics of its development during the twentieth and early twenty-first centuries. *The purpose of the dissertation thesis is a systematic analysis of the formation and development of ensemble forms of bandura art in Ukraine and abroad through the prism of their creative achievements. To achieve the purpose, the following tasks were envisaged: 1) to analyse the scientific information sources of the work; 2) to study the historical stages of the development of bandura ensemble art in Ukraine and abroad; 3) to classify and typologise ensembles in bandura art; 4) to highlight aspects of the theory and practice of collective bandura performance in its regional manifestations, in particular on the example of the Precarpathian region; 5) to characterise the components of ensemble bandura art at the levels of instrumentation, repertoire, and performance style; 6) to determine the main directions and dynamics of the repertoire development of bandura ensembles at different historical stages; 7) to analyse the performance practice of bandura ensembles of Ukraine and the diaspora (concert thematic programmes, sound recordings, competition and festival movement).*

The object of the dissertation thesis is bandura art as a component of the musical culture of Ukraine and the Ukrainian diaspora. The subject of the research is the development dynamics of ensemble art of bandura players of Ukraine and the diaspora in the interaction of its components – instruments, composer and conductor creativity, concert performance and recording, creative and educational methods.

The chronological boundaries of the study are the twentieth and early twenty-first centuries. *Geographical boundaries* are the territory of Ukraine, Western Europe, North and South America, Australia.

The interaction of the following approaches and research methods were used in the dissertation thesis: *historical approach* – in systematising the chronological stages and typological forms in different historical periods of the development of ensemble bandura art; *systematic approach* – in performing a comprehensive study of ensemble bandura art in terms of analysis of instruments, singing voices, and the performance level of ensemble bandura playing; *socio-cultural approach* – in determining the specifics of socio-political, historical and cultural aspects of influence on the dynamics of ensemble development; *comparative* – in synchrony with the course of development and achievements of the ensemble art of bandurists in Ukraine and foreign countries; *source study approach* – for the analysis of written sources, audio and visual materials; *analytical* – in processing the art, historical and cultural literature. The empirical research methods used in the thesis were based on observation, interviews, listening to audio and video pieces by bandura ensembles of Ukraine and the diaspora, communication with leaders and members of bandura ensembles, authors of arrangements, translations, and compositions. The specific methods used in the dissertation thesis were organological analysis of the instruments of chamber ensembles and bandurist choirs, as well as performance analysis of the performance of pieces of various genres of the repertoire by ensemble bandura forms (duets, trios, bandurist choirs, other mixed ensembles and orchestras).

The scientific novelty of the dissertation thesis is a comprehensive study of the subject matter as for the first time the homogeneous bandura ensembles have been classified by the number of performers (chamber groups and bandurist choirs), types of instruments (Kyiv-Chernihiv and Kharkiv instruments), repertoire genres

(instrumental and vocal-instrumental), and performance style; the typology of mixed bandura ensembles (with the participation of academic and folk instruments) has been carried out; the trends in the development of duet and choir forms of bandura ensemble art have been generalized; the criteria for the performance evaluation of bandura ensemble art have been determined; the analysis of regional creative achievements of Ukrainian bands has been introduced into scientific circulation; the determination of repertoire trends in bandurists performance; systematisation of the achievements of bandura ensembles of the Ukrainian diaspora; analysis of the development of recording activities of bandura players in Ukraine and abroad have been updated; the work continues the analysis of performance achievements of bandura ensembles of Ukraine and abroad in terms of creative achievements of their leaders, conductors, soloists; determination of the principles of processing and arrangement for different types of bandura ensembles.

The theoretical significance of the work lies in the systematic study of ensemble bandura art in Ukraine and abroad, typology of forms of collective performance, analysis of repertoire trends in folk-instrumental art, compositional creativity, methods and practice of arrangement, processing, and composition for bandura ensembles.

The practical significance of the research results is due to the novelty of the provisions presented in the thesis. The research materials can be used by researchers of bandura art in further scientific research, in the educational process of primary, pre-professional and higher music and art education institutions, and in the performance activities of ensembles. Also, the results of the research can be used in lectures and practical classes devoted to the issues of folk-instrumental performance; bandurist choirs; ensemble classes; for conference proceedings and round tables, for radio and television broadcasts.

Section I examines the transition from kobza (solo) performance to bandura ensemble performance, identifies the historical and cultural prerequisites for the emergence of bandura ensemble performance and its parallel development, along with solo performance, up to the present day. The author analyses the source and

methodological aspects of the study of bandura art in Ukraine and the diaspora, in particular its ensemble forms, the work of bands, conductors, and composers.

Section II is devoted to the historical and chronological consideration of the dynamics of the development of bandura ensemble art. The types and kinds of bandura ensembles in Ukraine and abroad are classified. The main trends of academicisation that contributed to the development of ensemble art are identified, the activities of leading chamber ensembles (duets – «Bandurna Rozmova», «Dialohy», «Arytmia», «Amoroso», a duet consisting of Iryna Syrotiuk (button accordion) and Tetiana Hordiichuk (bandura), B&B Project, etc.; trios – «Dniprianka», «Dyvostruny», «Malvy», «Pektoral», «Ethnika», «Kvitana», a trio consisting of Yu. Kytastyi, V. Mishalow, P Pysarenko, etc.; quartets – «Lvivianka», «Gerdan», «Daniel», etc.; sextets – «Ornament», «Soniachna Struna», «Shpychasti Kobzar»”, etc.), experimental chamber ensembles with the participation of bandura («Tsymbando», «Troye Zilla», «Krut», «Tin Sontsia», «KoloYolo», «Try Kroky v Nich») and large ensembles in Ukraine (National Honored Chapel of Bandura-Players of Ukraine named after H. Maiboroda, Ivano-Frankivsk Municipal Chapel of Bandura-Players, O. Veresai Chapel Bandura-Players of Chernihiv Philharmonic Centre) and the diaspora (Taras Shevchenko Ukrainian Bandurist Chorus of North America, Canadian Bandurist Capella, Zoloti Struny – Ukrainian Youth Bandura Capella, etc.).

The materials in Section III analyse the competition and festival movement of bandura players, in particular its ensemble component, recording activities, the specifics of forming repertoire for ensembles based on the author’s creativity, translations (arrangements) and arrangements.

Compared to solo bandura playing, collective (ensemble) bandura performance has been functioning since the twentieth century. The first ensembles of kobzars-bandura players were created by Hnat Khotkevych as part of the preparation for the concerts of the XII Archaeological Congress (Kharkiv, 1902). These were mostly male homogeneous bandura and mixed folk-instrumental ensembles. The repertoire of such groups consisted mainly of arrangements of Ukrainian folk songs, sacred music, psalms, and cantos. The ensembles were

dominated by instruments of the Kharkiv type and used the Kharkiv type of playing. In the course of the evolution of bandura ensemble performance, the instrumentation has been significantly modified and the repertoire has been enriched.

Due to the principles of classification, selection of factors (parameters), the typology of bandurist ensembles has been carried out. In particular, they have been differentiated by genre and quantitative indicators: instrumental and vocal-instrumental, synthesised bandura ensembles, which have been divided into forms (small and large). The small bandura ensemble forms include duets, trios, quartets, quintets, sextets, etc., while the large ones include ensembles (consisting of 10 people or more, capellas, orchestral groups). The ensembles have been systematised by the criteria of gender composition of the participants (male, female, children, mixed), the instruments used (homogeneous or mixed), the combination of bandura with a timbre-related folk instrument or with a timbre-opposite folk instrument, with classical instruments, experimental synthesis with instruments of different origins); by the nature of their use (authentic, academic, amateur and professional, street); by socio-cultural characteristics (family, educational, professional); by the nature of repertoire formation; by location (Ukraine, diaspora); by performance form (academic, pop).

The main directions of the repertoire of bandura ensembles, which have been actively developing during the twentieth and early twenty-first centuries, are gradually being formed: arrangements of Ukrainian folk songs, including carols and shchedrivkas, arrangements of Ukrainian and foreign music, original compositions, a capella compositions, and covers of world hits. Original works by composers of Ukraine and the Ukrainian diaspora take a significant place in the ensemble work of bandura players. Examples and trends in the development of each of the groups of ensemble repertoire have been considered separately, including compositions and arrangements for ensembles by O. Herasymenko, H. Kytasty, R. Lisova, Yu. Oliinyk, H. Khotkevych, and others.

Key words: bandura, bandura art of Ukraine and the Ukrainian diaspora, bandura ensemble, ensemble art, musical culture of Ukraine and the Ukrainian diaspora, academisation, composing for the bandura, bandura performance, genre

and style characteristics, folk traditions, processing, arrangement, competition and festival movement, bandura playing technique, sound recordings.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

У фахових виданнях України категорії «Б»

1. Кубік О. Є. Специфіка розвитку ансамблевого бандурного мистецтва Прикарпаття: історико-виконавський аспект. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / [редактори-упорядники М. Пантюк, А. Душний, І. Зимомря].* Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2020. Вип. 28. Том 5. 280 с. С. 127–133.

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.5/28.208907>

URL: <http://www.apfn-journal.in.ua/28-5-2020>

2. Кубік О. Є. Специфіка дуету як ансамблевої форми сучасного бандурного мистецтва. *Музичне мистецтво і культура, 1(31), 2020. С. 42–56.*

DOI <https://doi.org/10.31723/2524-0447-2020-31-1-4>

URL: <https://music-art-and-culture.com/index.php/music-art-and-culture-journal/issue/view/17>

3. Кубік О. Є. Ансамблеве бандурне мистецтво в середовищі української діаспори: культурно-історичні аспекти розвитку. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Історичні науки».* Острог, 2020. №. 31. С. 220–225.

DOI <https://doi.org/https://doi.org/10.25264/2409-6806-2020-31-220-225>

URL: <https://idud.oa.edu.ua/naukovi-zapysky-31/>

4. Кубік О. Є. Національна заслужена капела бандуристів ім. Г. Майбороди – провідний мистецький колектив України: історія функціонування та пріоритетні засади формування репертуару. *Вісник НАККІМ.* Київ, 2023.

DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-3209.3.2023.289854>

URL: <https://journals.uran.ua/visnyknakkkim>

В іноземних наукових періодичних виданнях

5. Дутчак В. Г., Кубік О. Є. Специфіка розвитку бандурного ансамблевого мистецтва в середовищі української діаспори ХХ – початку ХХІ століття. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. № 2(38), 2021_Vol. 1.

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2021.2.1.12>

URL: <https://kelmczasopisma.com/en/jornal/54>

6. Кубік О. Є. Ансамбль бандуристів як культурно-мистецьке явище ХХ – початку ХХІ століття. *Dialog der Sprachen – Dialog der Kulturen. Die Ukraine aus globaler Sicht. Збірник наукових статей. XI. Internationale virtuelle Konferenz der Ukrainistik, München 29. Oktober – 1. November 2020 = Діалог мов – діалог культур. Україна і світ. XI Міжнародна наукова Інтернет-конференція з україністики* (Novikova, Olena; Schweier, Ulrich (eds.) Hildesheim; München: Georg Olms Verlag; Universitätsbibliothek der Ludwig-Maximilians-Universität, 2021. С. 567–576.

DOI <https://doi.org/10.5282/ubm/epub.77877>

URL: <https://epub.ub.uni-muenchen.de/77877/>

7. Кубік О. Є. Жанрово-тематичні пріоритети ансамблевого репертуару бандуристів України та зарубіжжя. *Moderní aspekty vědy: XXV. Díl mezinárodní kolektivní monografie.* Česká republika: Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o., 2022. С. 354–372.

URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/mono>

Матеріали та тези наукових конференцій

8. Кубік О. Традиційна лебійська мова кобзарів і лірників: історія та сучасність. *Традиційні музичні інструменти кобзарів і лірників: Матеріали науково-практичної конференції з міжнародною участю.* упоряд. К. П. Черемський. Харків. Видавець Олександр Савчук; НЦНК «Музей Івана Гончара», 2017. С. 160–168. URL:

http://library.kpi.kharkov.ua/files/new_postupleniya/trmuin.pdf

9. Кубік О. Є. Лебійська мова кобзарів як засіб комунікації: історія і сучасність. *Народно-інструментальне мистецтво на зламі ХХ-ХХІ століть: збірник матеріалів та тез ХІІ-ї міжнародної науково-практичної конференції* / [редактори-упорядники А. Душний, Б. Пиц] Дрогобич: Посвіт, 2018. С. 27–30.

10. Кубік О. Типологія ансамблів у бандурному мистецтві України та діаспори. *Музичне мистецтво ХХІ століття – історія, теорія, практика: збірник наукових праць інституту музичного мистецтва Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка* / [загальна редакція та упорядкування А. Душного]. Дрогобич – Кельце – Каунас – Алмати – Баку: Посвіт, 2019. Вип. 5. С. 183–192.

11. Кубік О. Є. Капели бандуристів України та української діаспори в контексті взаємодії вокально-інструментального та хорового виконавства. *Актуальні проблеми народно-інструментального виконавства в Україні: історія і сучасність: зб. наук. пр. редактор-упорядник Л. І. Горіна*. Рівне, Волин. Обереги, 2019. С. 87–94.

12. Кубік О. Є. Специфіка ансамблевого мистецтва бандуристів української діаспори. *Мистецтво. Культура. Освіта: збірник наукових праць Навчально-наукового Інституту мистецтв ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» 2019*. Вип. 3. Івано-Франківськ: Фоліант, 2019. С. 25–28.

URL: <http://surl.li/nhgtr>

13. Кубік О. Є. Ансамблеве бандурне мистецтво Прикарпаття: історія, колективи, здобутки. *Народно-інструментальне мистецтво на зламі ХХ-ХХІ століть: збірник матеріалів та тез ХІІІ-ої міжнародної практичної конференції* / [редактори-упорядники А. Душний, Б. Пиц]. Дрогобич: Посвіт, 2019. С. 150–152.

14. Кубік О. Є. Муніципальна капела бандуристів – музичний феномен Прикарпаття. *Музичне мистецтво ХХІ століття – історія, теорія, практика: збірник наукових праць інституту музичного мистецтва Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка* /

[загальна редакція та упорядкування А. Душного]. Дрогобич – Кельце – Каунас – Алмати – Банська Бистриця: Посвіт, 2020. Вип. 6. С.100–109.

15. Кубік О. Є. Ансамбль бандури і симфонічного оркестру у творчості Юрія Олійника (США) *Українське мистецтво, культура, освіта: актуальні проблеми, тенденції та перспективи розвитку: збірник наукових праць (за матеріалами Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції 25–28 травня 2021 р.). До 20-річчя Навчально-наукового Інституту мистецтв ДВНЗ Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника*. Івано-Франківськ: «Фоліант», 2021. С. 113–114.

URL: <http://surl.li/nhgun>

ЗМІСТ

ЗМІСТ.....	16
ВСТУП.....	17
РОЗДІЛ 1. АНСАМБЛЕВЕ МИСТЕЦТВО БАНДУРИСТІВ: МИСТЕЦТВОЗНАВЧІ, КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	25
1.1 Передумови і засади функціонування ансамблевого мистецтва бандуристів в українській музичній культурі.....	25
1.2 Джерелознавчі і методологічні аспекти наукової роботи.....	44
РОЗДІЛ 2. КОЛЕКТИВНЕ ВИКОНАВСТВО БАНДУРИСТІВ В ІСТОРИЧНІЙ РЕТРОСПЕКТИВІ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ.....	56
2.1 Типологічна класифікація ансамблів у бандурному мистецтві.....	56
2.2 Камерно-ансамблеве бандурне мистецтво в Україні та зарубіжжі.....	70
2.3 Великі сценічні форми колективного виконавства бандуристів: здобутки і перспективи.....	95
РОЗДІЛ 3. ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА БАНДУРНОГО АНСАМБЛЕВОГО ВИКОНАВСТВА.....	129
3.1 Конкурсно-фестивальний рух та сценічна практика ансамблевого виконавства бандуристів.....	129
3.2 Композиторська творчість, обробки та переклади для ансамблів бандуристів.....	156
3.3 Звукозаписи ансамблів бандуристів, їх функція у сучасному культурно- мистецькому житті.....	178
ВИСНОВКИ.....	195
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	202
ДОДАТКИ.....	247

ВСТУП

Актуальність теми. Бандурне мистецтво – це невід’ємна складова історії музичної культури українського народу, що спадкоємно продовжило традиції кобзарства минулого. Сліпці-кобзарі у своїх думках під акомпанемент кобзи (бандури) оспівували героїчні подвиги українців, піднімали бойовий дух воїнів, сприяли поширенню української культури та духовності. Кобзарське мистецтво зароджується у XVII ст. та має історичний характер (адже сліпці-кобзарі супроводжували козаків у походах, були носіями інформації для суспільства, виконували виховну і морально-етичну функцію). Їхній спів часто був речитативом під звуки бандури. Завдяки Г. Хоткевичу на початку XX ст. з’являється перший ансамбль незрячих бандуристів. Пізніше створюються різноманітні камерні форми, а також практикується створення капел бандуристів (В. Ємець). У період переслідування кобзарів значна кількість емігрує за кордон, де вони продовжують розвивати бандурне мистецтво, особливо ансамблеве. Складовими академізації бандурного мистецтва у XX ст. є відкриття бандурних класів у закладах, видання нотних збірників, збагачення репертуару композиторською творчістю, видання методичних рекомендацій і шкіл гри, формування системи конкурсів та фестивалів, розширення виконавських форм ансамблів. Бандурне виконавство з XX ст. і досі не втрачає своєї актуальності як репрезентант національних традицій гри та співу, унікальних можливостей їх поєднання, представлення різножанрового і різностильового репертуару. Вагома частина цих здобутків належить, поряд із сольним, саме ансамблевому мистецтву бандуристів, виразні творчі досягнення якого засвідчені сьогодні не лише в Україні, але й у світі.

Бандурне мистецтво на сучасному етапі зазнає інтенсивного розвитку, відбувається активна реконструкція інструмента, синтезування різних тембрів у доповнення до бандурного, створюються численні, різноманітні за складом і репертуаром гурти, бандура доповнює і естрадні музичні колективи. Саме унікальний тембр бандури та її виконавські можливості – інструментальні та

вокально-інструментальні, сольні та ансамблеві – дозволили бандурному мистецтву стати виразним символом національної музичної культури.

Попри активне звернення науковців до питань розвитку бандури як інструмента, бандурного мистецтва у його регіональних, загальноукраїнських, діаспорних вимірах, сольних та ансамблевих формах, проте на сьогодні відсутнє окреме комплексне наукове дослідження щодо специфіки формування і розвитку ансамблевого мистецтва в Україні та діаспорі у його теоретичних і практичних аспектах функціонування, що зумовило вибір теми – «Ансамблеве мистецтво бандуристів та діаспори: історія, теорія, виконавська практика».

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота виконана на кафедрі музичної україністики та народно-інструментального мистецтва Навчально-наукового Інституту мистецтв Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника згідно планів науково-дослідної роботи закладу вищої освіти та наукової тематики кафедри: «Народно-інструментальна музика України і зарубіжжя: аспекти взаємодії фольклорного і академічного напрямів» 2013–2023 рр. (державний реєстраційний номер 0113U006389), «Творчий універсалізм митців української діаспори ХХ – початку ХХІ століття: ідентифікаційний, комунікаційний, синергетичний виміри» 2022–2024 рр. (державний реєстраційний номер 0122U000893).

Тема дисертації затверджена (протокол №11 від 27 листопада 2018 р.) вченою радою Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Мета дисертаційної роботи – системний аналіз формування та розвитку ансамблевих форм бандурного мистецтва в Україні та за кордоном крізь призму їх творчих здобутків.

Для реалізації поставленої мети передбачено виконання наступних **завдань:**

- 1) проаналізувати джерельну базу проблематики роботи;

- 2) дослідити історичні етапи розвитку ансамблевого мистецтва бандуристів в Україні та за її межами;
- 3) здійснити класифікацію та типологізацію ансамблів у бандурному мистецтві;
- 4) висвітлити аспекти теорії і практики колективного бандурного виконавства у його регіональних проявах, зокрема на прикладі Прикарпаття;
- 5) охарактеризувати складові ансамблевого бандурного мистецтва на рівнях інструментарію, репертуару, виконавської стилістики;
- 6) визначити основні напрями і динаміку розвитку репертуару ансамблів бандуристів на різних історичних етапах;
- 7) проаналізувати виконавську практику ансамблів бандуристів України та діаспори (концертні тематичні програми, звукозаписи, конкурсно-фестивальний рух).

Об'єктом дисертаційної роботи виступає бандурне мистецтво як складова музичної культури України та українського зарубіжжя.

Предметом дослідження є динаміка розвитку ансамблевого мистецтва бандуристів України та діаспори у взаємодії його складових – інструментарію, композиторської та диригентської творчості, концертного виконавства і звукозапису, творчих і освітніх методик.

Хронологічні межі дослідження – ХХ – початок ХХІ століть.

Географічні межі – території України, країн Західної Європи, Північної та Південної Америки, Австралії, де функціонували бандурні осередки.

Методологія дослідження. У дисертації застосовано взаємодію таких підходів і методів дослідження:

- *історичний підхід* – у систематизації хронологічних етапів та типологічних форм в різні історичні періоди розвитку ансамблевого бандурного мистецтва;

- *системний підхід* – у створенні комплексного дослідження ансамблевого мистецтва бандуристів на рівні аналізу інструментарію, співацьких голосів, виконавського рівня ансамблевої бандурної гри;

- *соціокультурний* – у визначенні специфіки суспільно-політичних та історико-культурних аспектів впливу на динаміку розвитку ансамблевого мистецтва бандуристів;

- *джерелознавчий* – для аналізу писемних джерел, звукових та візуальних матеріалів;

- *порівняльний* – у синхронізації перебігу розвитку і здобутків ансамблевого мистецтва бандуристів в Україні та країнах зарубіжжя;

- *аналітичний* – в опрацюванні мистецтвознавчої, історичної та культурологічної літератури з проблематики роботи.

В основі *емпіричних методів дослідження*, що використані в дисертації, – *спостереження, інтерв'ю* – прослуховування авторкою аудіо та відеоробіт ансамблів бандуристів України та діаспори, спілкування з керівниками та учасниками колективів бандуристів, авторами обробок, перекладів, композицій.

Специфічними методами у дисертації стали *органологічний аналіз* – інструментарію камерних ансамблів та капел, а також *виконавський аналіз* – щодо виконання творів різножанрового репертуару ансамблевими бандурними формами (дуети, тріо, капели, ін. мішані ансамблі та оркестри).

Теоретичну базу дисертації становлять:

- праці з історії українських народних інструментів, зокрема бандури – І. Зінків [136], М. Лисенко [211], В. Мішалов [232–233], Г. Хоткевич [367–368; 370] та ін.);

- дослідження кобзарства і бандурного мистецтва – Н. Брояко [32–34], О. Ваврик [39], А. Горняткевич [68], І. Дружга [94], В. Дутчак [106] та ін.);

- праці з історії розвитку бандурного виконавства у діаспорі – О. Ваврик [39], А. Горняткевич [59], Г. Карась [156–157], В. Мішалов [232–233], Н. Федорняк [353–355] та ін.);

- наукові дослідження з проблематики камерного ансамблю – (Н. Дика [88], І. Польська [283], Т. Слюсар [297] та ін.);

- народно-інструментального ансамблю, у т.ч. бандурного – (М. Березуцька [20–21], О. Бобечко [23–24; 26; 28–30], О. Васюта [40–42], С. Вишневіська [49], В. Дутчак [103–104; 111; 116; 118; 122;], І. Лісняк [207]; Л. Мандзюк [218–219; 221], В. Мішалов [232], Пасічняк [277–278], Н. Морозевич [238], О. Ніколенко [252], Т. Слюсаренко [298–300], Г. Хоткевич [369], Т. Чернета [377], ін.);
- публікації з історії і теорії музичного виконавства – (А. Душний [397], О. Катрич [158], В. Москаленко [237], ін.).

Джерелознавчу базу дослідження склали:

- наукові та періодичні видання з мистецтвознавства, етномузикознавства, виконавського мистецтва, бандурної методики (монографії, статті, підручники);
- аудіо- та відео матеріали бандурного ансамблевого мистецтва України та зарубіжжя;
- нотні репертуарні збірники митців-бандуристів України та діаспори.

Наукова новизна дисертаційної роботи полягає у комплексному дослідженні поставленої проблеми, де *вперше*:

- класифіковано однорідні ансамблі бандуристів за кількістю виконавців (камерні колективи і капели), типами інструментарію (київсько-чернігівським і харківським), жанрами репертуару (інструментальні та вокально-інструментальні), виконавською стилістикою;
- проведено типологізацію мішаних колективних форм бандуристів (за участю академічних та народних інструментів);
- узагальнено тенденції розвитку дуетної та великої форми (капели) ансамблевого мистецтва бандуристів;
- визначено критерії виконавської оцінки ансамблевого мистецтва бандуристів;
- введено до наукового обігу аналіз регіональних творчих здобутків колективів України, зокрема Прикарпаття;

також *додовнено*:

- визначення репертуарних тенденцій в ансамблевому виконавстві бандуристів;
- систематизацію здобутків ансамблевих колективів української діаспори;
- аналіз розвитку звукозаписної діяльності бандуристів України та зарубіжжя;

у роботі *знайшло продовження*:

- аналіз виконавських здобутків бандурних колективів України та зарубіжжя на рівні творчих досягнень їх керівників, диригентів, солістів;
- визначення засад обробки та аранжування для різних типів ансамблів бандуристів.

Теоретичне значення роботи полягає у системному вивченні ансамблевого бандурного мистецтва в Україні та за її межами, типологізації форм колективного виконавства, аналізу репертуарних тенденцій народно-інструментального мистецтва, композиторської творчості, методики і практики аранжування, обробки, компонування для ансамблів бандуристів.

Практичне значення результатів дослідження обумовлюється новизною положень, які висвітлені у дисертації. Матеріали дослідження можуть використовуватися дослідниками бандурного мистецтва у подальших наукових пошуках, у навчальному процесі закладів початкової, передфахової та вищої освіти музичного та мистецького спрямування, виконавській діяльності колективів. Також результати дослідження можуть застосовуватися на лекційних і практичних заняттях з проблематики народно-інструментального виконавства; капели бандуристів; ансамблевого класу; для матеріалів конференцій і круглих столів, для радіо- й телепередач.

Особистий внесок здобувача. На основі опрацьованих джерел та власних спостережень було здійснено типологію ансамблів бандуристів та введено до наукового обігу системний аналіз ансамблевого бандурного мистецтва України та зарубіжжя (на рівні аналізу органологічних, репертуарних, творчих здобутків). Всі результати отримані дисертанткою

самостійно. Стаття у співавторстві з В. Дутчак [118] репрезентує аналіз ансамблевого мистецтва української діаспори, де авторці належить визначення типології ансамблів та жанровий аналіз їхнього репертуару.

Апробація результатів дисертаційної роботи. Дисертаційна робота обговорювалася на засіданнях кафедри музичної україністики та народно-інструментального мистецтва Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Висновки дисертації були також представлені у публічних виступах на конференціях різного рівня в Україні та закордоном:

- **міжнародних** *«Культурні домінанти в реаліях XXI століття»* (15–16 листопада 2018 р., м. Рівне); *«Музичне мистецтво XXI століття – історія, теорія, практика»* (3–6 травня 2019 р.; 29 квітня – 1 травня 2020 р., м. Дрогобич), *«Народно-інструментальне мистецтво на зламі ХХ – ХХІ століть»* (7 грудня 2018 р.; 29 листопада 2019 р., м. Дрогобич), *«Українська діаспора: проблеми дослідження»* (24 вересня 2020 р., м. Острогож), Міжнародна наукова Інтернет-конференції з україністики *«Діалог мов – діалог культур. Україна і світ»* (29 жовтня – 1 листопада 2020 р., 3–6 листопада 2022 р., Мюнхен, Німеччина), *«Кобзарство: діалог модерної перформанції та духовної традиції»* (18 листопада 2020 р., м. Тернопіль), *«Українське мистецтво, культура, освіта: актуальні проблеми, тенденції та перспективи розвитку»* (25–28 травня 2021 р., м. Івано-Франківськ), *«Народно-інструментальне виконавство: сучасність та перспективи»* (27–29 листопада 2021 р., м. Харків);

- **всеукраїнських** *«Традиційні музичні інструменти кобзарів і лірників»* (2 червня 2017 р., м. Київ); *«Актуальні проблеми народно-інструментального виконавства в Україні: історія і сучасність»* в рамках ІV Всеукраїнського конкурсу виконавців на народних інструментах «Мереживо» (18 травня 2019 р., м. Рівне);

- **на звітних конференціях** викладачів та аспірантів Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника під час навчання в аспірантурі (2018–2022 рр.).

Публікації. Висновки дисертації викладені у 15 публікаціях, з яких 4 – у фахових виданнях України категорії «Б», зокрема 3 – за спеціальністю 025 Музичне мистецтво; 3 – у періодичних зарубіжних виданнях; 8 – у апробаційних виданнях (матеріали і тези конференцій).

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається із вступу, трьох розділів з підрозділами, висновків, списку використаної літератури (402 позицій) та додатків. Повний обсяг дисертації – 316 сторінок, з них основного тексту – 200 сторінок.

РОЗДІЛ 1. АНСАМБЛЕВЕ МИСТЕЦТВО БАНДУРИСТІВ: МИСТЕЦТВОЗНАВЧІ, КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Ансамблеве мистецтво бандуристів – явище порівняно молоде у музичній культурі, його активний розвиток з ХХ століття позначений як опорою на питомі традиції колективного музикування, притаманного українській музиці, так і відкритістю до пошуків, інновацій, експериментів. Дослідження розвитку ансамблевого бандурного мистецтва охоплює широке коло теоретичних (історико-культурних, методологічних) та практичних (виконавських та методичних) аспектів проблематики.

1.1 Передумови і засади функціонування ансамблевого мистецтва бандуристів в українській музичній культурі

Передумови започаткування та розвитку в Україні, пізніше за кордоном ансамблевого напрямку бандурного мистецтва слід розглядати у декількох площинах: *соціокультурній*, що містить аналіз динаміки змін в різні історичні періоди в суспільстві, потребу й появу різноманітних концертно-сценічних форм ансамблів та їх сприйняття в українському середовищі, формування засад академізації, фемінізації, впливів інших видів мистецтва; а також *мистецтвознавчій*, що охоплює власні питомі бандурні аспекти – розвиток професійних факторів – фахової освіти різних рівнів, удосконалення інструментарію та виконавської техніки (інструментальної та вокально-хорової), розвиток композиторської творчості та різних форм виконавства.

У сучасній українській музичній культурі спостерігаються два напрями у бандурному мистецтві: *реконструкція традиційного кобзарства*, що ґрунтується на відродженому автентичному інструментарії, збереженому традиційному репертуарі, домінуючій акомпануючій функції інструмента, та *академічне виконавство* у його різновидах – сольо-інструментальному, вокально-інструментальному та ансамблевому, з опорою на оновлений

інструментарій, концертно-сценічні форми, яскраві віртуозні технічно-виразові можливості та різножанровий репертуар.

Певні проблеми залишаються щодо термінології, адже у суспільній і науковій думці часто академічне бандурне виконавство часто ототожнюють з традиційним кобзарством, що зумовлює конфронтацію як представників обох напрямів, так і дослідників кожної з них. Тому академічні форми бандурного мистецтва вважають відступом від фольклорної традиції, її штучним заміником, а здійснені вдосконалення інструментів – результатом експериментів радянського часу. Ансамблі бандуристів окремими дослідниками ортодоксального характеру вважаються «бандурними колгоспами», оскільки їх поява стосується періоду колективізації у радянському суспільному ладі [113].

Плутанину вносить і синонімічність використання назв інструментів – кобза і бандура, які, відповідно, зумовили формування і нових похідних соціокультурних термінів – кобзарство і бандурництво (за К. Черемським). Суттєво різнилися суспільні функції їх поширення, репертуар та специфіка сприйняття. За твердженням дослідника К. Черемського: «поряд із незрячим кобзарством січові бандуристи дають поштовх загальному розповсюдженню співоцьких інструментів і серед широких верств українського населення. Скріплене творчою співпрацею з кобзарством, все більше і більше набирає обертів світське бандурництво. Доступне колись лише професійним співцям із кобзарського та двірського клану співців мистецтво гри на кобзі і бандурі активно поширюється серед сільського і міського поспільства, а ці інструменти стають невід’ємними від загальноукраїнського інструментарію» [374, с. 223]. Таким чином, автор чітко регламентує поширення інструментарію у світському середовищі, що й зумовило суттєвий вплив на них інших традицій, зокрема ансамблевого музикування..

Ансамблеве виконавство на бандурі – явище в історичній хронології розвитку мистецтва нове, а для кобзарства, в основі якого була індивідуальна чоловіча героїко-епічна традиція, стало винятком. Зустрічаються лише окремі відомості про наявність бандуристів в оркестрах панських дворів, де були

спонтанні об'єднання в дуети, тріо, інші ансамблі для виконання творів соціально-побутового призначення. Виходячи із специфіки традиційного виконавства кобзарів як мистецтва не лише індивідуального, але значною мірою імпровізаційного, об'єднання в ансамблі не мало традиційних підстав. Стрій інструментів, діатонічні звукоряди, способи гри суттєво різнилися, а отже швидше суперечили ансамблевій грі. Стосовно співу була дещо інша ситуація, оскільки традиційний вокальний ансамбль міг звучати без супроводу або ж у супроводі різних інструментів, у т. ч. й кобзи-бандури, торбана та ін. інструментів. Тобто у більшості проблема була саме в інструментарії, який складно було синтезувати в ансамбль.

Проте демократичне піднесення, розвій національних напрямів у мистецтві відповідно естетичним засадам романтизму, соціально-економічні суспільні зміни, які відбувалися у другій половині XIX-го століття, створили підґрунтя формування передумов для виникнення та утвердження ансамблевого напрямку бандурного мистецтва. Серед них слід відзначити інтенсивний розвиток національного мистецтва, зокрема хорового та кобзарського; емоційне захоплення колами української інтелігенції традиціями кобзарства, які зумовили дослідження, звукозаписи, публікації про кобзарів як носіїв національного духу та трансляторів епічного репертуару. Цей період був позначений, як зазначає В. Дутчак, «з одного боку, посиленням утисків і переслідувань кобзарів зі сторони державних урядовців (особливо після указу 1870 р. про заборону жебрацтва), а з іншого, – значним зацікавленням творчістю народних співців, записом їх репертуару, умов побуту передовими представниками української інтелігенції. Велика заслуга в цьому напрямі П. Куліша, Л. Жемчужникова, О. Сластіона, О. Русова, М. Лисенка, П. Мартиновича та ін. Вони ретельно описують середовище, навчання, інструментарій, репертуар, організують концертні виступи кобзарів, пропагують їх мистецтво» [106, с. 65].

Саме в цей період формується українська національна композиторська школа, основоположником якої став М. Лисенко – композитор-демократ і музично-громадський діяч. Рушієм багатьох змін у літературі та музиці стала

і поезія Т. Шевченка. На мистецьку арену української сцени виходять професійні музично-драматичні театральні трупі корифеїв національної культури – М. Старицького, М. Кропивницького, М. Садовського, П. Саксаганського. Зацікавлення українською етнографією та фольклором спонукає до масштабних процесів фіксації зразків народної музики, як вокальної, так і інструментальної (спершу нотної, пізніше звукової).

М. Лисенко закладає наукові засади запису музичного фольклору, серед яких – точність відтворення живого звучання пісні, збереження регіональних особливостей співу, манери співака, фольклорних жанрів і їх місцевих особливостей. Проблематика традиції фольклорного музикування, увага до постатей кобзарів-бандуристів, запис, розшифрування та аналіз їх репертуару з жанрової, інтонаційної, гармонічної, інтерпретаційної позиції були постійно в полі уваги композитора. Відповідно, це знайшло відображення у його теоретичних розробках: «Характеристика музичних особливостей українських дум та пісень у виконанні кобзаря О. Вересая» (1873), «Дума про Хмельницького та Барабаша» (1883), «Народні музичні інструменти на Україні» (1894). М. Лисенко ретельно досліджував форму і стрій інструментів кобзарів, звертав увагу на положення інструмента у грі та співі, на функції і фактуру гри правої і лівої рук. Детальний аналіз пісенного та інструментального репертуару кобзарів дозволив Лисенку відзначити унікальність строю кобзи-бандури як шляху для розшифрування особливостей ладо-гармонічних засад українського фольклору. Саме творчість кобзарів, на думку композитора, зберігала давні прикмети української музичної творчості XV–XVI ст. «без стороннього впливу фортепіанного строю» [211].

Спілкування М. Лисенка з багатьма кобзарями (О. Вересаєм, П. Братицею, С. Носом, М. Кравченком та ін.) дозволили сформувати значний музичний пласт нотних записів дум, пісень, інструментальних танців. Саме музичні записи М. Лисенком кобзарського репертуару – дум і пісень, його (разом з О. Русовим) наукові реферати, що були представлені на засіданні Південно-Західного відділу Російського географічного товариства (1873), сприяли приверненню уваги вчених України, Росії, Франції до

кобзарського мистецтва, сприяли подальшим діям фольклористів саме у царині музичної фіксації народної творчості (нотації, пізніше – фонозапису). При записах дум Лисенко детально позначав всі мелодичні нюанси та інструментальні програші на бандурі, вважаючи, що такий нотний запис дум повинен сприяти для вивчення дум з книжок усіх зацікавлених. Це сприяло формуванню своєрідної фольклорної бази української музики для подальшого композиторського опрацювання, можливості сценічного життя пісні чи інструментального жанру в домашньому музикуванні, на концертній естраді тощо.

Також ці принципи М. Лисенка знайшли відображення у його випусках «Збірника українських пісень» (1868–1911), хорових обробках для церковних колективів, хорових капел світського характеру, що продовжили своє функціонування після скасування кріпацтва. До складу останніх входили студенти, демократична інтелігенція, робітники. М. Лисенко ініціює створення нового професійного за характером хору, який з успіхом виступав у 80-90-ті рр. XIX ст., виконував важливу суспільно-громадську та культурно-просвітницьку роль. Для гастролей Лисенко щораз набирал нових співаків, що, вільно читали з листа, досконало знали нотну грамоту. Добру школу пройшли чимало співаків, що згодом стали професіоналами. У хоровій роботі Лисенкові допомагали його помічники і сподвижники П. Демуцький, Я. Яциневич, К. Стеценко, О. Кошиць. З лисенкового хору розпочинає свій сценічний успіх і соліст-бандурист Гнат Галайда – Гнат Хоткевич, для якого спілкування з класиком української музики (з 1899 р.) стало школою пізнання основ гармонії, диригування та композиторської творчості, що надалі принесло йому професійні знання.

Наприкінці XIX ст. формуються і нові експерименти у хоровому виконавстві – синтезування різних способів звуковидобування, що дозволило в цілому створити засади поєднання академічного й народного співу, залежно від характеру твору. Такий експеримент заклав основи і для синтезу кобзарської та академічної традицій у колективах бандуристів. Найперше такий синтез охопив сфери бандурного і хорового мистецтва, що знайшов

продовження в українському академічному мистецтві й упродовж ХХ – початку ХХІ ст. Це засвідчується творчою діяльністю багатьох колективів бандуристів України та діаспори.

Як зазначає В. Дутчак, «ансамблевий виступ кобзарів та лірників на XII Археологічному з'їзді в Харкові, організований у 1902 році Г. Хоткевичем, ознаменував початок становлення колективного бандурного виконавства в Україні» [113, с. 29]. Після М. Лисенка, який відкрив для світу українського кобзаря О. Вересая та феномен явища кобзарства, події XII Археологічного з'їзду зумовили корінну зміну ставлення суспільства до народних музикантів. В своїй автобіографії Гнат Хоткевич писав: «То ж було явище дійсно значне: поворотний пункт в бандурному життю» [370, с.18].

У концерті кобзарів спостерігаються впливи інших тенденцій – камерно-ансамблевого музикування, яке також активно розвивається в епоху романтизму. Проблема формування нових ансамблів з числа кобзарів і лірників, надихнула Хоткевича до наукового осмислення цього напрямку музикування, актуальних для того часу: потреби «уніфікації інструментарію, вибору найоптимальнішого способу гри, формування репертуару, загалом заміни усної традиції письмовою, створення професійної концертно-академічної школи виконавства» [367]. Тип єдиного для бандуристів інструментарію був обґрунтований Хоткевичем на основі харківського типу бандур і харківського способу гри. Це ставало новими засадами формування ансамблевого виду виконавства, який об'єднував камерно-ансамблеві традиції, хоровий спів, традиційне кобзарство, зокрема основи його інструментарію та репертуару. На жаль, при цьому втрачалися індивідуальні традиції і стильові манери гри, мелодекламації, співу кобзарів, які формувалися і зумовлювалися строем і діапазоном їх інструментів [116, с. 3].

Поступові зміни на межі ХІХ – ХХ ст. у традиційному кобзарстві зауважував і відомий український фольклорист Д. Ревуцький. У своєму дослідженні «Українські думи та пісні історичні» він розглядає походження назв «бандура» і «кобза», способів гри і строю інструментів, творчість кобзарів та бандуристів – зокрема епічних жанрів у супроводі кобзи (бандури)

чи ліри [288, с. 7]. Окремими питаннями постають соціальний статус виконавців, їх професійний рівень. На думку Д. Ревуцького, наприкінці XIX століття спостерігається поступовий занепад кобзарського мистецтва саме у зв'язку зі змінами у соціокультурному середовищі, відмиранням традицій виконання дум та історичних пісень, які були основою репертуару кобзарів. На початку XX століття Д. Ревуцький констатує новий період – народження нового типу кобзаря – «з репертуаром книжного походження» [288, с. 50]. Серед них – І. Кучугура-Кучеренко, Т. Пархоменко та ін. Аналізуючи особливості творчості кобзарів, Д. Ревуцький диференціює дві виконавські манери гри: традиційну та новітню (на прикладі Г. Хоткевича), стилізовану, із використанням нових сучасних пісенних мотивів, формування нового репертуару. Дума як провідний епічний жанр репертуару кобзарів втрачає свої пріоритети, оскільки потребувала значного часу на опанування, натомість втрачає затребуваність у запитих суспільства. Кобзарі більше зосереджуються на пісенному та духовно-релігійному репертуарі [288, с. 43].

Якщо щодо традиційного кобзарства постійно застосовувалися репресивні заходи як у Російській імперії, так і в Радянській Україні – переслідування, заборона, регламентація репертуару, фізичне знищення його представників, то академічне часто сприймалося як «лояльне» до влади, штучно протиставлене традиціям кобзарства, суголосне процесам, які відбувалися в середовищі російських народних інструментів, а, отже, вороже українській культурі. Така позиція окремими дослідниками сповідується і досі. Проте, часто з уваги випускаються факти репресій і стосовно представників академічного бандурного мистецтва, які зумовили, значною мірою, й еміграційні процеси – т. зв. політичну еміграцію у 20-ті, пізніше у 40-ві рр. XX ст.

Проте розгляд процесів у бандурному мистецтві слід здійснювати із врахуванням загальної соціокультурної ситуації, стильових впливів, взаємодії з академічним мистецтвом, розвитку культурно-мистецького простору (звукозаписи, медіа-середовище), загалом із тими революційними змінами, які характерні для XX ст. Незмінним залишалася лише ідентифікація інструмента

кобза-бандура та виконавців на ньому як представників української національної культури в Україні та за кордоном. При цьому ансамблеві форми виявилися не лише проявом експериментального підходу в бандурному мистецтві, але й результатом багатьох суспільних та мистецьких тенденцій.

Перший великий колектив бандуристів, заснований у Києві 1918 року слобожанським бандуристом Василем Ємцем (1890–1982) у період гетьманату Павла Скоропадського – Капела бандуристів («Хор Кобзарів»). До нього увійшли як аматори, так і фахові музиканти (спершу 8, пізніше 12). Перший репертуар колективу охоплював історичні пісні та думи («Про Морозенка», «Дума про смерть козака бандуриста», «Козацький похід», «Та літав орел», «Гей, на горі жінці жнуть», «Ми гайдамаки» та ін.), інструментальні твори («Киселик», «Горлиця», «Гречаники»), а також авторські твори «Виклик» і «Гопак» М. Кропивницького, національний гімн «Ще не вмерла Україна» на слова П. Чубинського, музику М. Вербицького [106, с. 79–80]. Це дає підстави визначити у репертуарі формування нових напрямів – традиційних кобзарських творів в обробці для ансамблю, залучення авторських хорових композицій а capella. Як зазначає В. Дугчак, «хоровий спів привніс в бандурне виконавство, з одного боку, великий пласт репертуару, першочергово, а capella: духовних і народно-обрядових жанрів, авторських творів, з іншого, традиційною стала і робота диригента-хормейстера. А наявність інструментів вирішила проблему піаніста-концертмейстера, замінивши його мобільними, переносними інструментами самих співаків, і відповідно розширила репертуарне коло творами із супроводом» [113, с. 31].

Формування камерних бандурних колективів і капел розвивають вищезгадані тенденції, а також залучають нові твори, що ґрунтувалися на удосконаленні інструментарію, професійній освіті учасників і диригентів, залученню композиторської творчості. На жаль, репертуар колективів бандуристів підпав і в тенденційний ідеологічно зумовлений напрям. У 30-ті рр. ХХ ст., після створення на основі Київської та Полтавської капел Першої зразкової капели бандуристів (1935 р.), як зазначав У. Самчук, «щоб доказати її «зразковість» – її було вихолощено з яких-будь ознак української

традиційности, історичности, символізму, в її програмах значились пісні побутового типу, а також новотвори совєтської пропаганди» [291, с. 108–109].

Саме ці причини зумовили зміни естетики бандурного колективного виконавства, приховане несприйняття нав'язуваного репертуару, заборону усього національного, патріотично-українського, духовного, зокрема й релігійного, що вплинуло на подальші рішення бандуристів щодо еміграції (особливо у 40-вих рр.).

Вплив хорового мистецтва на бандурне у наступний період зумовлює створення нових виконавських форм ансамблів, підкреслення вокальних пріоритетів репертуару бандуристів, розширення фемінізаційних аспектів, збереження й переосмислення традиційних пісенних жанрів кобзарства [49, с. 142].

Дослідниця О. Бенч підкреслює, що основними чинниками творчості колективу постає репертуар (система жанрів, джерела їх походження та сценографія представлення), тип і характер (манера) хорового інтонування, що формує звуковий ідеал на основі звуковидобування, тембрового синтезу, дихальної техніки, динаміки тощо [19, с. 93]. Формується професійне ставлення до функціонування колективу – проблеми диригування і диригента, формати виконавства на сцені, сприйняття аудиторією, навчання учасників і гри, і співу в колективі, практика спільної гри та співу. На функціонування колективу суттєво впливає і спосіб його організації діяльності – склад, кількість учасників, сфера діяльності – сільський чи міський, вік та фахова освіта учасників. Це дозволило «виявляти різні форми трансформації пісенної традиції, класифікувати різні типи виконавського фольклоризму в українській хоровій культурі» [19, с. 94]. Диригент у колективів стає лідером, носієм «етнічної духовної традиції, її звукового ідеалу», який формує характер загальної виконавської культури [19, с. 101].

Діяльність бандурних осередків, солістів та утворених ансамблів бандуристів за кордоном, зокрема в Чехословаччині у 20-тих рр., творчість В. Ємця і М. Теліги у справі навчання бандуристів, видання нот, заснування ансамблів і капел, концертних виступів, а також функціонування товариств у

Галичині, зокрема школи Ю. Сінгалевича в 30-ті рр. засвідчує формування нового бачення на бандурне мистецтво в його академічній сутності: опора на дослідження, вивчення кобзарського репертуару, удосконалення техніки гри, пошуки створення варіантів чоловічих однорідних ансамблів – тріо, квартет, квінтет.

Уже під час німецької окупації відродження функціонування капели в Києві, обрання імені Т. Шевченка, залучення патріотичних, раніше заборонених, творів у репертуар – стали показниками нової місії ансамблевого мистецтва, заклали ту основу творчості колективу, яка буде продовжена в еміграції.

В Україні повоєнний період засвідчує розвиток бандурного мистецтва як академічного: створюються нові колективи, численно відкриваються класи гри на бандурі в усіх ланках системи вищої музичної освіти і, відповідно, навчальні і професійні ансамблі у закладах культури, проте значною мірою, камерні. Це вплинуло на діяльність ансамблевих бандурних колективів без диригента, з урахуванням традицій колективу і специфіки проведення репетицій.

Для ансамблевого бандурного мистецтва з 50-тих рр. актуальним постає процес перебіг процесів фемінізації. Численні втрати чоловіків після війни (фізична смерть, репресії, еміграція) стали факторами активізації залучення жінок до бандурного мистецтва, що й засвідчую нові форми ансамблю, зокрема тріо бандуристок, мішаних форм. Уже пізніше в бандурному мистецтві фемінізація торкається не лише виконавського процесу, але й педагогічного, диригентського, композиторського.

У середовищі українського зарубіжжя бандурне мистецтво розвивалося в окремих осередках Західної Європи, Північної та Південної Америки, Австралії. Показовим було функціонування багатьох ансамблів при осередках – дитячих та юнацьких мішаних, аматорських чоловічих капел. Надзвичайно важливою для діаспори стала творча багатовекторна праця Капели бандуристів ім. Т. Шевченка. Її багаторічний керівник Григорій Китастиий (працював з 1941 по 1984 рр. з невеликими перервами) спрямував діяльність

колективу на концертну, гастрольну, звукозаписну, навчальну, видавничу й просвітницьку діяльність. Як досліджує В. Дутчак, репертуар капели охоплював такі жанрові групи: «Колядки і щедрівки», «Релігійні композиції», «Історичні, стрілецькі й патріотичні пісні», «Побутові й ін. композиції», «Чужоземні композиції», «Композиції для малих форм» [113, с. 42]. Обробки, аранжування й авторські композиції належали переважно Григорію Китастому. Серед оригіналів для опрацювання – хорові твори композиторів України – В. Барвінського, Б. Вахнянина, С. Воробкевича, М. Гайворонського, С. Гулака-Артемівського, О. Кошиця, Б. Кудрика, М. Лисенка, П. Ніщинського, Д. Січинського, К. Стеценка, ін. У кожному з творів було здійснено аранжування для чоловічого хору та бандурної фактури супроводу.

Оригінальна творчість Г. Китастого для Капели та молодіжних ансамблів бандуристів діаспори переважно присвячена історичним подіям минулого й сучасності, серед них на слова І. Багряного «Пісня про Тютюнника», «Вставай, народе», «Поєма про Конотопську битву» та ін. Загалом діяльність Капели ім. Т. Шевченка репрезентує «однорідне чоловіче вокально-хорове виконавство у супроводі бандур харківсько-полтавського типу». Репертуарні вектори колективу мають чітко виражені національні характеристики, вміщують твори релігійно-духовного, лірико-патріотичного і героїчного змісту. як оригінальні – Г. Хоткевича, Г. Китастого, П. Потапенка, так і аранжовані – Д. Бортнянського, М. Лисенка, К. Стеценка, М. Леонтовича, О. Кошиця, Д. Котка, А. Гнатишина та ін.

Еволюція бандури як сольного та ансамблевого інструмента відбувалася саме у річищі професійно-академічного напрямку, паралельно до формування системної освіти бандуристів, вдосконалення конструкції зусиллям майстрів, навчально-методичного осмислення гри, видання репертуарних збірників.

Актуалізувалися і потреби освіти виконавських кадрів, навчально-методичної документації для освітніх процесів. Відкриття 1926 року в Харківському музично-драматичному інституті класу бандури Г. Хоткевичем, в Київській державній консерваторії на кафедрі народних інструментів класу бандури в 1950 році (педагоги В. Кабачок,

А. Бобир, пізніше – А.Омельченко) переважно ґрунтувалося на синтезуванні бандуристами майстерності співу та інструментальної гри у сольній та камерно-ансамблевій формах. [83, с. 14–21].

На межі 50–60-тих рр. розпочинається багатогранна концертна, педагогічна, композиторська діяльність С. Баштана (Київ), педагогічна, конструкторська, творчо-організаційна В. Герасименка (Львів), організаторська, творча і концертна праця керівника Національної заслуженої капели бандуристів України М. Гвоздя (Київ), що сприяли утвердженню академічних навчальних осередків бандуристів, формуванню нових вимог до професійної майстерності виконавців.

Проте, навіть наприкінці 60-тих рр. ХХ ст. А. Гуменюк констатував недоліки у навчанні бандуристів стосовно відсутності спеціалізованих предметів для «диригентів капел бандуристів, солістів бандуристів-співаків, опанування оркестровими різновидами бандур – альтів, басів і контрабасів, недооцінку бандури харківського зразка та ін.» [76, с. 83]. Ці проблеми в навчально-освітньому процесі поступово усувалися. Уже з 80-тих рр. бандуристи поряд з диригуванням бандуристи опановують також постановку голосу (спів), методику навчання співу, хорознавство, є учасниками поряд з оркестрами народних інструментів, і капел бандуристів, вокальних ансамблів, хорів. Навчання бандуристів опирається на методичні засади як хорового, так і оркестрового диригування, оскільки у сучасних колективах бандуристів використовується не лише однорідний склад, але й залучення цимбалів, контрабасу, окремих духових, ударних тощо.

У середовищі української діаспори навчальна діяльність бандуристів обов'язково включає ансамблеву гру та спів. Як зазначає Г. Карась, вона має стаціонарні форми (довготривалі) – школи, класи бандури в початкових закладах початкової та вищої освіти (США, Австралія, Польща), а також періодичні (короткотривалі) – курси, семінари та літні табори (США, Канада, Аргентина, Німеччина, Польща [398, с. 166–175]. Функціонування цих закладів опирається на методики гри в залежності від обраного способу гри чи

інструментарію (київського чи харківського), традицій Г. Хоткевича, З. Штокалка, новітніх методик В. Мішалова чи Ю. Китастого [106, с. 112].

Аналіз динаміки ансамблевого бандурного мистецтва також неможливий без урахування етапів та напрямів удосконалення інструментарію, що завжди ставав індикатором забезпечення активних процесів його розвитку. Саме бандурний інструментарій, його технічні, акустичні, виразові можливості поряд із кількісним забезпеченням (для освітніх і виконавських потреб) визначав значною мірою етапи у професіоналізації сольного та ансамблевого мистецтва бандуристів упродовж ХХ – початку ХХІ ст., сприяв появі нового репертуару у розмаїтті його форм, жанрів, тематики. Розглянемо основні історичні періоди удосконалення бандурного інструментарію.

На межі ХІХ – ХХ ст. вирізняються історичні постаті майстрів (А. Мова, А. Паплинський, ін.), які виготовляли інструменти не лише для кобзарів, але й для зрячих інтелігентів, які переймали традиції гри та співу на бандурі. Майстри враховували як регіональні особливості кобз-бандур (відповідно до типів гри – харківсько-зінківського, чернігівсько-київського, полтавського), так і технології виробництва інструментарію інших академічних напрямів. Найпотужніший внесок у справу переосмислення бандурного інструментарію привніс Г. Хоткевич. У його діяльності синтезувалися знання інженера і досвід музиканта-виконавця (на бандурі, скрипці). Шляхом пошуків ще зі студентських років – як у кресленнях, так і безпосередньо у виготовленні, Хоткевич визначив основні напрями удосконалення інструмента – його форми, різних дерев'яних та металевих частин, кріплень, матеріалу і лаку для деки, металу для струн, розташування, кількості і сили натягу струн, а найголовніше – строю бандури задля її модернізації – хроматизації. На бандурах Хоткевича було запроваджене радіальне розміщення струн, що, відповідно зумовило і 5-пальцеву техніку правої та лівої руки. Разом зі своїм учнем Л. Гайдамакою вони проєктують нові інструменти, залучають майстрів Г. Снегірьова, О. Горгулю до виготовлення зразків. Важливо, що першочерговим завданням стояла уніфікація інструментарію, тобто вибір

єдиного інструмента, єдиної методики гри, універсальної для всіх. Саме у цих позиціях і закладені передумови можливостей навчання гри, а також спільної колективної практики музикування в ансамблі. Всі технології та методичні висновки Г. Хоткевича (зафіксовані ним у статтях, Підручнику гри на бандурі 1909 р., пізніше 1929–1931 рр.) ґрунтувалися на харківській бандурі та пріоритеті харківської школи гри. На основі аналізу архівних документів, досліднику В. Мішалову вдалося виявити 40 авторських методів митця у хроматизації бандури, пропозицій щодо перестроювання тональностей (що давало змогу залучати широке коло композиторських творів для інструмента), зокрема й авторські розробки – винаходи у тотальній системі хроматизації усієї бандури – і приструнків, і басів [368, с. 10–11].

Саме Г. Хоткевич вперше висловлює свій аналіз щодо типів (сімейства бандур) задля поєднання в ансамбль. «В ансамблі єднаються інструменти з різними ознаками і засадами. В художньому смислі насамперед доповнення одним інструментом другого. Скажимо в родині скрипкових основу дає скрипка, альт продовжує вниз гаму скрипки, віолончель продовжує вниз гаму альту, бас те саме робить відносно віолончелі. Менше мислиться ансамбль з одних скрипок, ще менше з альтів, віолончелей і цілком неможливий з одних контрабасів. Яку картину маємо в бандурі? Аби відповісти, нагадуємо діапазону інструмента (C – d²)¹. Як видно – маємо велику скалю, а головне маємо басы. Це ставить бандуру в становище інструментів, які можуть ансамблюватися самі, без різниці типів. Взяти однорідні інструменти: одним поручити ведення головної партії (як, скажимо, перша скрипка), другим другу партію (другі скрипки), третім альтові підголоски, четвертим – партію баса – і все розподіляється само собою» [368, с. 112–113]. Такий фактурний і регістровий розподіл, запропонований Хоткевичем для бандурного ансамблю (за аналогією скрипкового), був і використаний ним у перших ансамблевих творах для чоловічого квартету з його студентів у Харківському музично-драматичному інституті наприкінці 20-тих рр.

¹ Але бандура Хоткевича була транспонуєчим інструментом, тому її реальний звуковий діапазон – F – g². (Уточнення наше – О.К.).

Проте, Г. Хоткевич не відмовлявся і від ідеї окремих інструментів оркестрового типу – бандури-баса і бандури-п'якколо. Для бандури-баса пропонувався хроматичний 12-струнний діапазон ($C_1 - C$), проте залишалася невизначеною до кінця форма і розмір інструмента [368, с. 114–115.]. Проблемним питанням залишалося і співвідношення одного баса для кількості звичайних бандур.

Щодо бандури-п'якколо, то необхідність цього типу інструмента, Хоткевич ставив під сумнів. Але пропонував 2 – 2,5 хроматичних октави від g^2 задля оригінального тембру. Відповідно також ставилося питання величини інструмента. Для баса і п'якколо, оскільки їх стрій був би хроматичним, Хоткевич зазначав потребу і «іншій техніці гри» [368, с. 114].

Ці ідеї Хоткевича були частково реалізовані майстром Круговим для оркестру українських народних інструментів при клубі «Металіст» у Харкові (п'якколо, прима і бас). А виготовлення харківської бандури було також започатковане у майстерні, організованій Л. Гайдамакою в 1931 р. Також виготовлялися інструменти з тональною механікою і демпферами для Полтавської капели бандуристів, яку консультував Г. Хоткевич.

Проте численні конструктивні пропозиції варіантів удосконалення бандури, які були запропоновані Г. Хоткевичем, внаслідок репресій йому не вдалося реалізувати. Його спадщина, зокрема й технологічна та методична, на багато десятиліть була недоступною. Але учні Хоткевича, які емігрували за кордон – Г. Бажул, Л. Гайдамака та ін., ці ідеї донесли конструкторам нових поколінь, що й прийало активному розвитку конструкції бандури в діаспорі.

Варіанти різних типів сімейства бандур в Україні пізніше активно розроблялися для бандурних оркестрів. Дослідниця І. Зінків зазначає, що «в середині 30-тих рр. В. Тузиченко сконструював у Києві родину бандур з чотирьох інструментів (прими, альт, тенора і контрабаса), яку в 1935–1936 рр. було застосовано у Зразковій капелі бандуристів УРСР...» [136, с. 188].

Вже у повоєнні роки конструкції бандурних родин інструментів виготовили В. Тузиченко з Ю. Бартошевським (п'якколо, прима, альт, тенор, бас), пізніше І. Скляр (прима, альт, бас, контрабас). Всі вони мали

хроматичний стрій, різнилися тембром, виконували певні фактурні функції в інструментальній партитурі. Використовувалися ці інструменти для Капели бандуристів і Державного оркестру народних інструментів в Києві. Проте з часом, від цих інструментів відмовилися, натомість з початку 80-тих до колективів були залучені ладкові кобзи, скрипки, духові, ударні.

Стосовно хроматизації бандури, то у повоєнні роки конструкції майстрів повністю зосереджуються на інструменті київського типу. Найбільш поширеними були інструменти В. Тузиченка та І. Скляра. Інструменти В. Тузиченка застосовувалися не лише у професійних колективах, але й з 1953 р., після впровадження в серійне виробництво Чернігівської фабрики музичних інструментів, у навчальний процес Київської та Львівської консерваторій. На них грали і перші учасниці тріо бандуристок під керівництвом В. Кабачка. Ці інструменти стали і першими, які активно розповсюджувалися в регіонах України. «Інструменти майстра були надто масивними і значних розмірів (їх вага сягала від 10 до 16 кг). Окремі елементи їх конструкцій послужили зразком для перших хроматичних бандур В. Герасименка у Львові» [136, с. 181–182]. Проте з середини 60-тих рр. активно поширюються інструменти І. Скляра – автора київсько-чернігівської академічної бандури. Його інструменти були хроматичного типу без механізму та з механізмом (тотального типу) перемикання тональностей. Саме ці інструменти дослідник А. Омельченко визначив як універсальні, які охоплювали все кварто-квінтове коло тональностей (за рахунок 7 перемикачів, які утворювали тональності як на основному нижньому, так і на верхньому ряді струн) [271]. Це сприяло переходу Чернігівської фабрики музичних інструментів з 1954 р. повністю на конструкцію І. Скляра (аж до 1989 р.). Масовість серійного виготовлення інструментів дозволила розширити можливості як сольної віртуозної гри, так і ансамблевого виконавства – і у навчальних закладах, і на аматорському, і на професійному рівнях.

Паралельно, у західноукраїнському регіоні конструкції майстра В. Герасименка також отримують поширення та серійне виготовлення на Львівській фабриці, забезпечуючи активізацію бандурного мистецтва цього

регіону. В. Герасименко розробляє моделі підліткової та дорослої бандури «Львів'янка». Інструмент майстра, хоча належить до київського типу, проте був оснащений принципово іншим механізмом перемикування тональностей (компактно розташованим на верхній частині обичайки) та з клеєною нижньою декою корпусу. Частково також був розширений діапазон від С до а³. Основний стрій на «Львів'янці», за аналогією бандури І. Скляра, – Es-Dur. Як зазначає В. Дутчак, «пошуки шляхів удосконалення бандури велися переважно на основі київської школи і типу інструмента. При цьому втрачався багатий арсенал виражальних можливостей, що їх запропонував свого часу Г. Хоткевич. Цей задум Хоткевича частково реалізувався у створеній І. Скляром «київсько-харківській» бандурі в 1967 р. Її перші зразки були високо оцінені виконавцями, але оскільки до масового фабричного випуску бандур справа не дійшла, то і відповідного поширення в Україні цей інструмент, на жаль, не отримав» [106, с. 211].

Натомість традиції Хоткевича саме стосовно вибору харківського типу бандурного інструментарію знайшли своїх прихильників і продовжувачів у середовищі української діаспори. «На відміну від майстрів України, які пішли шляхом хроматизації бандури за рахунок додавання півтонового ряду струн і системи тотального (по всьому діапазону) перемикування тональностей, майстри зарубіжжя надали перевагу використанню індивідуальних перемикачів (на кожній струні), вирішуючи одночасно і проблему хроматизації, і розширення кола тональностей» [103, с. 211].

Закордоном питання інструментарію для бандуристів було пріоритетним, адже без інструментів цей мистецький напрям просто би не розвивався. Тому питання виготовлення бандур стояли на першому місці і в 20-ті рр. в Чехословаччині (зادля функціонування товариств бандуристів у Празі й Подєбрадах), і у таборах переміщених осіб у 40-ві рр. (для функціонування новостворених колективів та їх концертних виступів), і для численних осередків за кордоном, починаючи з 50-тих рр. Конструктивні удосконалення бандури були запропоновані багатьма майстрами зарубіжжя – В. Ємцем, братами О. і П. Гончаренками, В. Глядом, Ф. Деряжним,

С. Ластовичем-Чулівським, М. Лісковським, Ю. Приймаком, А. Чорним, ін. Більшість їхніх моделей інструментів ґрунтувалися на харківському типі бандури.

Найпопулярнішим і найвдалішим зразком стала бандура «Полтавка» братів *Олександра і Петра Гончаренків*. Її перші зразки були створені в 1946 р. для Капели бандуристів імені Т. Шевченка. Основний звукоряд цієї бандури – діатонічний, проте запропонована майстрами система індивідуальних перемикачів для хроматизації кожної струни дозволяла вирішувати питання хроматизації без переобтяження інструмента додатковою площиною струн. Загалом конструкція мала похідний тип від арфи, але з індивідуальною (на противагу тотальній) системою хроматизації. Інструменти майстрів були довго пріоритетними в діаспорі для виконавців- як солістів, так і учасників ансамблів.

Проте відомо й про поширення інструментів з України, особливо у 70–80-тих рр., коли бандури з Чернігівської фабрики цілими партіями везли до Канади, США, Аргентини, Бразилії та ін. країн, оскільки потреба в інструментах саме для дитячих і молодіжних ансамблів була дуже великою. Іноді їх стрій змінювали, або використовували для переробки конструкції для харківського типу. Загалом, багато відомих виконавців зарубіжжя (В. Мішалов, Ю. Китастих, О. Береговий) володіють бандурами як київського, так і харківського типів. Також репрезентують здобутки львівської та київської академічних шкіл на відповідних інструментах емігранти четвертої хвилі – О. Герасименко-Олійник (США) і Л. Ковальчук (Австралія).

Індивідуальний тип тонального перемикання обрав для інструмента і канадський майстер *Вільям (Василь) Вецал* (1943 р.н.). Він навчався безпосередньо в О. та П. Гончаренків у Детройті, створював інструменти для учасників Капели бандуристів імені Т. Шевченка (Детройт, США) і Канадської капели бандуристів (Торонто, Канада). Завдяки майстрові були створені дитячі моделі «Полтавки» – «Baby-bandura», бандури за зразками С. Ластовича-Чулівського й І. Скляра. Майстер активно експериментує з матеріалом для бандури («пластикова» бандура), її декоруванням,

можливостями.

Загалом майстри діаспори часто синтезують можливості різних типів бандур (київсько-чернігівської та полтавсько-харківської), проте домінуючим підходом залишається хроматизація одного струнного ряду та система індивідуальних перемикачів. Як зазначає В. Дутчак, «нові інструменти в діаспорі зберігали весь арсенал технічних засобів бандури, запропонованих і описаних ще Г. Хоткевичем» [103, с. 219], сприяли активному розвитку бандурного мистецтва зарубіжжя.

Період відновлення Незалежності України став рішучим поверненням до проблематики вибору інструментарію бандуристів. Відроджується харківський тип бандури («Львів'янка» В. Герасименка, поширення інструментів В. Вецала, харківська бандура І. Верблянського), який поступово запроваджується і в навчальному процесі, й у виконавстві. Поштовхом для пошуків саме в напрямі удосконалення харківського типу інструмента стала творчість відомого бандуриста З. Штокалка, який виступав і здійснював аудіо-записи на бандурі майстра С. Ластовича -Чулівського.

Також створюються майстерні для відтворення діатонічних інструментів для солістів – кобза О. Вересая, старосвітська бандура, торбан. Нове покоління майстрів-виконавців активно включилося у процес пошуків нових можливостей для бандури – Р.Гриньків, Д.Губ'як, І.Ткаленко. Використовуються новітні матеріали, форми, строї інструментів, додавання нових деталей (демпфер, підставка), пропонуються і різні експериментальні варіанти електробандури, з якими виступають виконавці в ансамблях (Д. Губ'як, Т. Столяр, І. Ткаленко, А. Войтюк та ін.).

Отже, потреба переходу бандурного виконавства з сольної сфери в ансамблево-оркестрову забезпечили процеси академізації, що актуалізували й питання необхідності змін її інструментарію – зокрема у формі, строях, технологіях виготовлення, пошуках варіантів хроматизації, розширення діапазону та створення механізмів тонального перемикання. Якщо хроматизація й удосконалення київської бандури стала пріоритетними для майстрів України (І. Скляр, В. Тузиченко, О. Корнієвський, В. Герасименко та

ін.), то збереження специфічних можливостей харківської бандури розпочинається в Україні (Г. Хоткевич, Л. Гайдамака), а продовжується в діаспорі (В. Гляд, В. Ємець, Г. Довженко, П. і О. Гончаренки, С. Ластович-Чулівський, А. Чорний, пізніше В. Вецал, А. Бірко, Кен Блум та ін.), а сьогодні знову активізується в Україні.

Удосконалення й хроматизація київської бандури здійснювалася шляхом збільшення кількості струн, додаванням ще однієї площини струн, створенням системи тонального перемикання тотального типу (підвищення струн певної назви на півтона по цілому діапазону приструнків), найяскравіше втілених у бандурах чернігівська та «Львів'янка». Процеси хроматизації харківської бандури ґрунтувалися на конструкції використання однієї площини струн з індивідуальними перемикачами на кожній струні басів і приструнків. Такий варіант тональних змін зберігав широкий комплекс можливостей харківського способу гри (обома руками) та кобзарських строїв.

Сучасний стан подальших пошуків удосконалення бандури у сфері її форми, строю, акустичних властивостей, механізмів перемикання тональностей, а також матеріалу для деки, демпферів, можливостей підсилення звуку, зовнішнього декорування (дизайну), засвідчуються діяльністю нової плеяди майстрів, які шукають свій шлях реалізації потенційних виконавських можливостей інструмента – у тембрах, репертуарі, формах гри.

Отже, процеси академізації – входження бандури у сферу навчання, опанування різних методик гри та співу, формування регіональних шкіл, а також значна сфера конструктивного удосконалення інструмента слугувала вагомим базисом для засад активного розвитку бандурного мистецтва у його різних формах, зокрема й ансамблевих.

1.2 Джерелознавчі і методологічні аспекти наукової роботи

Слід відзначити, що якщо кобзарство – питома народна традиція українців постійно перебувала й залишається актуальною для дослідників-етномузикологів, то проблематика вивчення академічного бандурного

мистецтва розвивається паралельно історії його розвитку. Відповідно й питання дослідження ансамблевого напрямку в бандурному мистецтві припадають на діяльність авторів ХХ – початку ХХІ ст.

Науковий аналіз функціонування бандурного мистецтва в історичному перебігу в Україні та діаспорі відповідно багатовекторності його розвитку зумовлює зосередження на таких питаннях: історії зародження первинних форм ансамблів і капел; діяльності регіональних осередків бандурного мистецтва в Україні, їх засновників; історії розвитку бандурного мистецтва та його ансамблевих форм у середовищі українського зарубіжжя; творчості керівників ансамблевих колективів; здобутків композиторів й аранжувальників; виконавських аспектів діяльності ансамблів – концертів, гастролей, звукозаписів, участі в конкурсно-фестивальному русі, співпраці з солістами та диригентами, реалізації просвітницьких проєктів та ін. Джерельну базу для вивчення вищезгаданих питань становлять, за класифікацією Л. Корній, як писемні джерела (наукові дослідження – статті, монографії; літературні твори і публіцистика; періодика; архівні документи, матеріали особового походження, навчально-методичні праці – посібники, школи гри на бандурі, нотні репертуарні збірники), так і музичні – аудіальні та аудіовізуальні (звукозаписи та відеозаписи).

Кобзарство вже з ХІХ ст. постало в об'єктиві досліджень українських, та зарубіжних фольклористів, істориків та етнографів. У полі їх вивчення, перш за все, були постаті народних виконавців, їх інструментарій та репертуар – думи та історичні пісні, танці, а також побут, традиції кобзарських братств, лебійська мова спілкування кобзарів. Більшість цих досліджень мали історико-етнографічний характер. Вже у ХХ ст. дослідники сприяють послідовному науковому вивченню основних етапів розвитку кобзарства, аналізують мистецтвознавчі аспекти постатям народних співців-виконавців – кобзарів, бандуристів та лірників. Серед перших таких досліджень – роботи Г. Хоткевича («Музичні інструменти українського народу») [369], В. Ємця («Кобза та кобзарі») [125], К. Квітки («Професіональні народні співці й музиканти на Україні: програма досліду їх діяльності й побуту») та ін.

Ансамблеве мистецтво бандуристів теж репрезентоване широким зацікавленням дослідників до цього виду творчості. Слід відзначити одні з перших робіт, в яких було зафіксований перехід від традиційного до «нового кобзарства», що охоплювало поряд із сольними й ансамблевими формами. Робота В. Ємця «Кобза та кобзарі» (Берлін, 2023 р.) – засновника першої Київської капели бандуристів – дослідження, що у популярній формі репрезентує історію кобзи-бандури, аналіз традицій кобзарства, постатей кобзарів, значення їх творчості (розділи «Кілька слів про український національний інструмент», «Кобзарські співи», «Кобзарі старих часів», «Сліпі кобзарі й відродження кобзи», «Кобзарські братства», «З життя українських бардів») [125]. Автор відзначає особливості кобзарського мистецтва початку ХХ ст. – появу ансамблевих форм гри, перехід від усних до письмових традицій навчання, появу бандури в жіночих руках, відзначає, поряд з цим, і незмінну духовну символіку кобзи-бандури та кобзарів у національній культурі.

Традиції кобзарства, репертуар співаків-бандуристів залишаються пріоритетними для дослідників. Думовий епос вивчають Ф. Колесса [177], К. Грушевська, Д. Ревуцький [288], пізніше С. Грица [70]. Автори детально вивчали репертуар кобзарів, зокрема епічний, їх спів, акомпанемент, виконавську емоційну складову, регіональні особливості співу і гри. Розгляд тематики і мелодики народних дум дозволив визначити індивідуальні особливості виконавства кобзарів, інтонаційні можливості діапазону співу, фактуру акомпанементу, рівень професійної майстерності бандуристів на зламі століть. Саме специфіка мелодекламації кобзарів вносила індивідуально-імпровізаційну складову до виконавства, що суттєво відрізняло його від інших манер співу [396].

Аналіз музичного інструментарію для ансамблевого музикування репрезентує доробок А. Гуменюка [76], П. Іванова [142], І. Скляра [286], Л. Черкаського [376], М. Хая [366], Г. Хоткевича [369]. В них дослідники пропонували вивчення кобзи-бандури в контексті формування народного музичного інструментарію українців, розглядали шляхи її еволюції та напрями удосконалення. Вагома інструментознавча робота Г. Хоткевича «Музичні

інструменти українського народу» (Харків, 1930 р.) [369] містить детальний розгляд характеристик основних груп інструментів – струнних, духових та ударних, що згруповані у три великі розділи. Поряд з аналізом походження, строю, побутування інструментів української національної культури, науковою цінністю для дослідження ансамблевого музикування постають дослідження можливостей інструментів для колективної практики гри – як у однорідних колективах, так і у мішаних. Значну роль автор відводить традиційним формам ансамблю, їх соціокультурній ролі, а також тим змінам, які відбулися а початку ХХ ст. і зумовили вплив на традиційний фольклор. Щодо кобзи і бандури, автор зауважує їх можливості не лише у якості сольних, акомпануючих інструментів, але й ансамблевих і оркестрових.

Аналізу музичного інструментарію як підґрунтя ансамблевого виконавства ХХ століття в Україні присвячена праця А. Гуменюка «Українські народні музичні інструменти» (1967 р.) [76]. Автор дослідження вирізняє цю проблематику в розділі «Інструментальні ансамблі, оркестри та капели бандуристів». Серед кола актуальних питань – генеза, еволюція ансамблю народних інструментів у його різних формах, сфер побутування ансамблів, їх інструментального складу, принципів формування репертуару в побуті та на сцені. Підрозділ про оркестри українських народних інструментів вміщує і характеристику ансамблів, що формуються на базі цих колективів: троїста музика, сопілка і бандура, ансамблі сопілкарів, бандуристів. Склад колективі зумовлює пошуки репертуару, потребу й напрями удосконалення інструментів. Зокрима, представлено аналіз діяльності майстрів оркестрових бандур (Ю. Барташевського, В. Тузиченка, І. Скляра), цимбал (В. Зуляка, П. Вонсули, О. Возняка), сопілок (В. Зуляка, І. Скляра). Окремим підрозділом виділено тип однорідних ансамблів, їх історичний розвиток, популярність та поширення саме у ХХ столітті: ансамблі бандуристів, цимбалістів, сопілкарів, баяністів. Автор розглядає й соціокультурні характеристики функціонування колективів традиційного, професійного та самодіяльного характеру. Проблематику і термінологію академічного ансамблевого виконавства на удосконалених народних інструментах у дослідженні А. Гуменюка ще не

представлено.

Аналіз традицій кобзарського побуту й творчості межі XIX–XX ст. детально висвітлені роботами Б. Кирдана і А.Омельченка «Народні співці-музиканти на Україні» [169], Ф. Лаврова «Кобзарі» [204], які стали на початку 80-тих років яскравим відродженням кобзарської тематики, історії нового кобзарства радянського часу. Дослідження В. Кушпета [203] та К. Черемського [374–375], здійснені в 2000-ні рр. сприяли новому переосмисленню не лише історії традиційного кобзарства, але й пошуку відповідей на соціокультурну функцію і значення кобзарства для національної культури, його унікальний репертуар та потребу відродження в сучасну добу. Погляд на кобзарське мистецтво принципово змінюється з проголошенням незалежності української держави, а відтак і з відходом від тоталітарного режиму. Формуються два взаємно доповнюючі напрями бандурного мистецтва – автентично-народний та академічно-концертний (за В. Дутчак). Свобода вибору репертуару, різноманітна тематика, відсутність цензури, вільне творення дум і пісень, традиційна кобзарська манера виконання, вільний вибір місця кобзарювання – все це безперечні ознаки відродження автентичного кобзарського мистецтва.

Історії ансамблевої гри бандуристів, зокрема творчості чоловічої капели бандуристів, була присвячена робота Л. Яценка «Державна заслужена капела бандуристів Української РСР» [391]. Уже на сучасному етапі вони доповнені дослідженнями А. Іваниша [141], Я. Черногуза [381–382].

Значну роль в активізації життя кобзарів-бандуристів відіграла створена в 90-х рр. XX ст. Всеукраїнська кобзарська спілка (сьогодні Національна спілка кобзарів України). Її керівники – В. Литвин, В. Горбатюк, В. Єсіпок – послідовно проводили ряд важливих масових кобзарських акцій. Спілка об'єднує декілька регіональних організацій, до неї входять переважно представники академічного напрямку бандурного мистецтва, оскільки автентичний напрям гуртується у цехи (за традиціями кобзарства) – Харківський, Київський та ін. Як зазначає О. Бобечко, «керівництво всеукраїнською спілкою завжди традиційно належало чоловікам, однак на

сучасному етапі обласні осередки очолюють і багато жінок-бандуристок (В. Пилипчук – Луцьк, В. Дутчак – Івано-Франківськ, Л. Мандзюк – Харків, Г. Топоровська – Рівне та ін.), які докладають чимало зусиль для проведення плідної роботи організації» [24]. Діяльність Спілки доповнюється відкриттям Кобзарської світлиці в Українському Домі Києва, школи кобзарського мистецтва у Стрїтивці, Київського кобзарського цеху в Ірпіні, організованого відомим музичним майстром М. Будником, Харківського цеху (К. Черемський) та ін.

Проте, найбільшого розквіту наукові дослідження бандурного мистецтва починаються після 90-х, з часу проголошення незалежності України. Впродовж років суверенітету науковці, фольклористи, дослідники більш ґрунтовно досліджують історію та теорію кобзарства, виконавську творчість видатних кобзарів та бандуристів. В результаті з'явилися монографічні праці С. Баштана та Л. Івахненко [16], Н. Супрун [309], І. Панасюка [275], які присвячені непересічним постатям в кобзарському мистецтві України (В. Кабачку, Г. Хоткевичу, С. Баштану).

Серед інформативних джерел слід відзначити енциклопедичні видання (друковані та онлайн-ресурси), а особливо довідник «Українські кобзарі, бандуристи, лірники» Богдана Жеплинського і Дарії Ковальчук [128], а також їх видання «Ансамблі бандуристів» [128], «Капели бандуристів» [129]. У ньому автори репрезентують у концентрованій формі короткі творчі біографії (роки заснування, основні виступи, репертуар) багатьох митців-бандуристів, серед яких – керівники і учасники колективів України та діаспори.

Проблематика академічного та народно-автентичного виконавства на бандурі (як сольного, так і ансамблевого) актуалізується у дисертації В. Дутчак «Розвиток професійних засад бандурного мистецтва 1970-1990-х років. Творчість і виконавство» (1996 р.) [117], яка стала першою такою роботою періоду незалежності. Авторка деталізує виконавські стилі, репертуар (народний, педагогічний, концертний) солістів та ансамблів, його репрезентацію на Всеукраїнських та Міжнародних конкурсах. В. Дутчак пропонує власну методику аранжування творів для бандури соло і ансамблю

бандуристів на прикладах із власного доробку. У роботі також вперше проаналізована творчість українських композиторів для бандури у розмаїтті їх сольних та ансамблевих жанрів, здійснена перша спробу узагальнити історичні процеси та здобутки бандуристів української діаспори, у т. ч. в напрямі ансамблевого музикування.

Бандурне мистецтво України у період незалежності також активно досліджується і в регіональному контексті (Одеська область – Н. Морозевич, Тернопільщина – М. Євгенєва і Д. Губ'як, Крим – О. Нирко та І. Куровська, Рівненщина – Б. Столярчук і Г. Топоровська, Чернігівщина – О. Васюта, Дніпропетровщина – Т. Чернета, Волинь – Н. Никитюк, Харківщина – Л. Мандзюк, Н. Хмель, Т. Слюсаренко, Львівщина – Б. Жеплинський, Ок. Герасименко, Р. Береза, Т. Шаленко та ін.).

Бандурне виконавство на Прикарпатті також частково досліджено у працях провідних науковців, серед яких О. Бобечко [25, 29], В. Дутчак [110], Б. Жеплинський [128], І. Лісняк [207] та ін. Історію становлення та розвиток бандурного мистецтва регіону і зокрема її провідного колективу – муніципальної Капели бандуристів – репрезентують автори колективної монографії «Дзвеніть могутньо, святі бандури» – В. Дутчак, С. Жовнірович, М. Шевченко [110]. Б. Жеплинський [128] та І. Лісняк [207] енциклопедично згадують у своїх працях провідні колективи Івано-Франківщини – зокрема муніципальну Капелу бандуристів Центрального Народного дому № 1 м. Івано-Франківська, квартет «Гердан», тріо «Пектораль» та ін. Мистецьку й наукову творчість В. Дутчак вивчає О. Бобечко, аналізує творчі здобутки квартету «Гердан» під її керівництвом [25; 29].

Оскільки паралельно з Україною бандурне мистецтво активізується й за кордоном, в середовищі української діаспори, підтвердженням чому стали численні осередки бандуристів в країнах Америки, Канади, Західної Європи та Австралії, то їх діяльність теж стає предметом наукового осмислення. Діяльності митців та колективів бандурного мистецтва у зарубіжжі (творчість виконавців, освітні, методичні, трансформаційні процеси) присвячені музикознавчі дослідження ряду фахівців, серед яких праці М. Бурбана [37],

О. Ваврик [39], А. Горняткевича [68], В. Дутчак [106], В. Ємця [125], Г. Карась [157], Н. Федорняк [355]. Широку історичну панораму розвитку бандури за кордоном презентували публікації американського журналу «Бандура», який видавав засновник та адміністратор Школи кобзарського мистецтва в Нью-Йорку (США) Микола Чорний-Досінчук (1918–1999).

Вагомими методологічними основами для теоретичних узагальнень дослідження стала монографія І. Польської «Камерний ансамбль: історія, теорія, естетика» (2001 р.) [283]. Авторка зупиняється на проблематиці специфіки музичного ансамблю та ансамблевої культури, насамперед – камерного ансамблю з урахуванням різновекторності аспектів його дослідження – розмаїття форм, фактури ансамблевої гри, психології взаємодії виконавців.

В останні десятиліття в регіонах України (Київ, Тернопіль, Львів, Харків, Івано-Франківськ, Луцьк) та за кордоном (Польща, Німеччина, Канада) проводяться численні наукові конференції, що актуалізують питання розвитку й відродження як традиційного кобзарства [318], так і творчої діяльності солістів-бандуристів і колективів України та діаспори, особливостей композиторської творчості для бандури, теоретичних засад аранжування й обробки тощо [174].

Вагому наукову складову дослідження бандурного мистецтва складають дослідження стосовно теорії і практики сучасного виконавства – Н. Брояко (техніка гри) [32–33], О. Бобечко (фемінізація бандурного мистецтва) [30], С. Вишневської (вокальна складова бандурного виконавства) [49], Л. Дуди (трансформація фольклорних жанрів для бандури) [94], І. Мокрогуз (теорія аплікатури) [234], І. Дмитрук (теорія перекладу) [29], В. Дутчак (аранжування) [103], О. Ніколенко (засади композиторської творчості для бандури) [252], Т. Яницького (теорія і практика сольного перекладення творів для бандури) [390].

Окремо слід відзначити ряд останніх досліджень безпосередньо або дотично спрямованих на ансамблеве мистецтво бандуристів. Серед них – монографія Тетяни Слюсаренко «Бандурне мистецтво в українському

культурному просторі (на прикладі бандурного виконавства Слобідського регіону ХХ – поч. ХХІ ст.)» (2018, видана за матеріалами дисертаційної роботи) [300]. Авторка диференціює автентичні традиційні форми кобзарства та академічне бандурне мистецтво у джерелознавчому аспекті, аналізує внесок солістів-бандуристів та ансамблів у становлення професійного виконавства, зосереджується на конкурсних змаганнях як засобу активізації технічних і художніх завдань бандуристів. Бандурні традиції Слобожанщини (освітні, виконавські, конкурсні) слугують дослідниці як яскравий приклад нових тенденцій в народно-інструментальному мистецтві сьогодення.

Стосовно ансамблевого музикування бандуристів, Т. Слюсаренко зауважує загальні процеси активізації створення вокально-інструментальних видів ансамблів в різних регіонах України на професійному та самодіяльному рівнях; репрезентацію здобутків окремих колективів на світовому рівні (конкурси, фестивалі, гастролі); розширення співпраці колективів бандуристів із сучасними композиторами задля представлення здобутків і особливостей музичної спадщини різних регіонів; переосмислення традицій формування репертуару шляхом залучення до концертних програм творів естрадного спрямування українських та зарубіжних авторів; використання поряд із бандурами інших музичних інструментів (акустичних та електронних); зміна варіантів виконавських манер співу – від автентичного й академічного до естрадного й джазового. У більшості вищезгадані тенденції проаналізовані на прикладі провідних виконавських колективів України, і, зокрема, регіону Слобожанщини. Також Т. Слюсаренко здійснює порівняльну характеристику виконавських інтерпретацій творів у виконанні сучасних слобожанських ансамблів бандуристів, відзначаючи й особливості аранжування, варіантів фактурного синтезу голосів та гри.

Також слід відзначити монографію за матеріалами дисертаційної роботи Інни Лісняк «Академічне бандурне мистецтво України кінця ХХ – початку ХХІ століття» (2019) [207]. Авторська концепція побудована на визначенні основних тенденцій розвитку бандурного мистецтва на зламі ХХ – ХХІ ст. «у контексті сучасних музично-культурних детермінант», зокрема аналізу

жанрово-стильових особливостей композиторської творчості для бандури – сольної, колективної (вокально-інструментальні бандурні ансамблі, інструментальні ансамблі різних складів за участю бандури, камерні ансамблі мішаних складів за участю бандури, а також для соло бандури із народним/симфонічним оркестром). В основі аналізів – виокремлення основних стильових напрямів у творчості для бандури – фольклоризм, неофольклоризм, неоімпресіонізм, необароко та неокласицизм, авангард, які репрезентовані творчістю В. Власова, Ок. Герасименко, Ю. Гомельської, Р. Гриньківа, М. Денисенко, В. Зубицького, В. Мартинюк, Є. Мілки, В. Павліковського, І. Тараненка, В. Тиможинського, Л. Федорової-Коханської, Б. Фільц, інших авторів.

Окремо авторка аналізує експериментальний напрям синтезу рис академічної та популярної музики в композиторській творчості, риси виконавства бандуристів, що відчують на собі вплив постмодерних тенденцій та масової культури, представлені у використанні елементів стилів джазу, етноджазу, New Age, World Music (творчість сучасних солістів та ансамблів, що виступають у проєктах не лише академічного, але й естрадного спрямування, засвідчують творчі пошуки нових жанрів репертуару, інноваційних прийомів гри та співу).

Дисертаційна робота Ірини Дружки «Сучасна бандуристика: композиторські пошуки та виконавські перспективи» (2021) спрямована на аналіз авторської творчості українських композиторів останніх десятиліть (90-тих – 2000-них) [95]. Авторка концентрує увагу на розширенні темброво-звучкової палітри бандури у камерно-інструментальних творах В. Зубицького, М. Денисенко, І. Тараненка, Г. Матвіїва, появі нових експериментальних прийомів та способів гри на бандурі (Г. Матвіїв), розширенням виконавських форм ансамблевого музикування в Україні та за кордоном. «Творчо-пошуковий компонент реалізується у комплексних візіях композитора на виражальний контент бандури задля реалізації авторського задуму; інтерпретаційний – вбачаємо у практичному втіленні на рівні бандурної виражальності елементів (способи та прийоми гри, темброво-динамічні,

артикуляційні можливості), які згодом формуватимуть авторську ідею, а виконавсько-відтворювальний відбувається у часопросторі сценічної інтерпретації і є інтелектуально організованою діяльністю музичного мислення, спрямованою на розкриття виражального потенціалу авторської ідеї» [95, с.4].

Таким чином, аналіз передумов (мистецтвознавчих та культурологічних) розвитку ансамблевого мистецтва бандуристів засвідчується об'єктивними соціокультурними характеристиками українського музичного простору (як в материковій Україні, так і в еміграції, пізніше в діаспорі), активними змінами мистецького середовища, впливами хорового та камерно-ансамблевого музикування, що зумовили процеси академізації, формування освітніх закладів навчання для бандуристів, а найголовніше, активного удосконалення інструментарію, що розширив можливості для виконавства, дозволив залучити багату музичну спадщину для бандурного виконання у формі перекладів, сприяв активізації композиторської творчості, обробки, аранжування. Не зважаючи на дещо консервативний підхід окремих науковців до ансамблевого мистецтва бандуристів, яке суттєво відрізняється від естетики та репертуарних засад традиційного кобзарства, здобутки митців України та зарубіжжя цього мистецького напрямку засвідчують переконливі результати, популярність та сприйняття широкою аудиторією.

Джерелознавчі аспекти вивчення ансамблевого мистецтва України та зарубіжжя репрезентують зацікавленість науковців до цього напрямку на рівні дослідження загальної історії народно-інструментального виконавства, розвитку бандурного мистецтва в регіонах, у країнах поселення українців за кордоном, аналізу композиторської творчості, діяльності окремих провідних колективів, їх репертуару та здобутків. Потреба у комплексному системному підході до ансамблевого мистецтва бандуристів – класифікації типів і видів колективів, засад їхньої сценічної діяльності та формування репертуарної

політики, виконавських критеріїв оцінки, стильових тенденцій зумовлює нові наукові дослідження, зокрема й запропоноване авторкою дисертації.

РОЗДІЛ 2. КОЛЕКТИВНЕ ВИКОНАВСТВО БАНДУРИСТІВ У ІСТОРИЧНІЙ РЕТРОСПЕКТИВІ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТЬ

До ХХ ст. кобзарське мистецтво – це, в основному, індивідуальне виконавство незрячих кобзарів. І тільки у ХХ столітті відбувається процес фемінізації у кобзарстві, створюються перші ансамблі бандуристів [382, с. 4]. ХХ століття – це період зрячих бандуристів, які вчилися у незрячих кобзарів. Раніше нотні приклади передавали на слух, усно. Також за давнім звичаєм кобзар, бандурист сам виготовляв собі інструмент. У ХХ ст. зустрічаються майстри, які спеціалізуються на цій роботі (Антон Паплинський у Києві, Олександр Корнієвський на Чернігівщині) [382, с. 5]. До розвитку бандурного мистецтва долучилися: Микола Лисенко (відкрив школу гри на бандурі у Києві); Ф. Колесса, Леся Українка, О. Сластіон – сприяли першим спробам звукозапису репертуару кобзарів на фонограф [382, с. 5].

Основоположниками ансамблевого руху бандуристів слід вважати Василя Ємця, Гната Хоткевича, Володимира Кабачка. Кожен з них сприяв розвитку різних ансамблевих форм, формуванню нового репертуару [382, с. 6].

2. 1. Типологічна класифікація ансамблів у бандурному мистецтві.

Ансамблеве виконавство є одним із провідних у народно-інструментальному мистецтві та сягає своїм корінням ще періоду Київської Русі. На фресках Софійського собору XI ст. зображено лютнеподібний інструмент, який А. Горняткевич пропонує називати протокобзою, а також іконографічні зображення лютнеподібної бандури в ансамблевому складі [277]. Ансамбль (ensemble) – слово французького походження, що означає (разом, одночасно, врівноважено, одноманітно), виражає поняття про спільну, колективну працю; мистецький колектив виконавців, які виступають разом. Відповідно до способу виконання поділяються на вокальний, інструментальний, вокально-інструментальний [346]. Термін «ансамбль» вживається у різних видах мистецтва, проте завжди означає сукупність і

узгодженість складових частин як єдиного цілого. В музичному виконавстві цей термін означає спільне виконання музичного твору [346]. Форми колективного музикування дуже давні, мають як обрядове, так і ритуальне походження, пізніше закріпилися в світському виконавстві та домашньому побуті [200, с. 184].

Одними із перших представників ансамблевого мистецтва в Україні на народних інструментах були троїсті музики (виникли у XV–XVIIст.) [277]. Розвиток ансамблевого мистецтва бандуристів у XX столітті щільно пов'язаний із історичними та суспільно-політичними подіями.

Проте, питання типології ансамблів у бандурному мистецтві до сьогодні залишається нерозглянутим, немає системної, сталої класифікації ансамблів бандуристів. Авторкою пропонується класифікація основних типів ансамблів бандуристів (однорідних, мішаних), їхнього репертуару, інструментарію періоду XX–XXI століття.

Безпосередньо ансамблева творчість бандуристів має похідні риси від традиційного кобзарства. Кобзарство мало історичний характер (сліпці-кобзарі часто супроводжували козаків у походах, передавали потрібну інформацію). Інструмент у них слугував як супровід до співу. Кобзарство, в основному, було представлене сольним виконанням. Певні спроби створення ансамблів кобзарів-бандуристів були, але не принесли бажаних результатів [110]. Адже інструменти кобзарів мали відмінності між собою, не було єдиної методики гри, не було репертуару, а також і керівника, який би міг навчити незрячих людей гри в колективі (кобзарі спів вивчали на слух, а супровід – завдяки моторній пам'яті).

На початку XX ст. віртуоз-виконавець та знавець кобзарства – Гнат Хоткевич робить спробу створити *ансамбль з незрячих кобзарів* та представити їх на концерті. Під час підготовки виникли труднощі, пов'язані з ансамблевою злагодженістю музикантів. Та незважаючи на перешкоди, ансамбль виступив на XII Археологічному з'їзді та мав значний успіх. По суті, це *першопочаток бандурного ансамблевого виконавства*.

Також виступ кобзарів заклав основи функціонування трьох різновидів бандурного ансамблевого виконавства:

а) ансамблі малих форм як бандурні, так і з поєднанням інших народних інструментів;

б) гуртовий спів з інструментальним акомпанементом самих же співаків (прототип капел);

в) інструментальний оркестр українського народного типу [218]. Після цього виступу Г. Хоткевич розуміє, що існує ряд проблем, які потребують вирішення: уніфікований інструмент, спосіб гри, створення шкіл, фіксована нотація репертуару для ансамблю бандуристів [106].

До ХХ століття ансамблеве народно-інструментальне музикування було представлене в основному неоднорідними ансамблями. Це було зумовлено передовсім використанням таких інструментів як бандура, цимбали, сопілка. Оскільки ці інструменти були діатонічними, то в однорідних ансамблях вони потребували уніфікації. Першими однорідними ансамблями стали дуети, тріо бандуристів та лірників, що виступили на XII Археологічному з'їзді в Харкові (1902) та концерті в Полтаві (1902), організовані Г. Хоткевичем [277].

Перший виступ *ансамблю зрячих бандуристів* датується 1905 роком. В концерті брали участь Г. Хоткевич, А. Волощенко, В. Шевченко та А. Чайковський. Крім сольного виконання вони виступили також разом у *квартеті* [252]. Завдяки Г. Хоткевичу формується ансамблевий напрям бандурного музикування. Академізація бандури теж пов'язана з іменем Г. Хоткевича. Адже він стає засновником професійної школи народно-інструментального мистецтва (відкривається кафедра народних інструментів і клас бандури у 1926 р. при Харківському музично-драматичному інституті). Поступово кристалізуються і вимоги до інструментарію в ансамблевому виконавстві. Однакова (спільна) конструкція бандур, винайдення хроматизмів сприяли розвиткові ансамблевого мистецтва бандуристів, а також численній появі *однорідних ансамблів* [зокрема, студентського чоловічого квартету в класі Г. Хоткевича] [200, с. 186].

З відкриттям професійних закладів музичної освіти кількість ансамблів зростає. Для функціонування ансамблевого виду гри Г. Хоткевич створює низку інструментальних та вокально-інструментальних творів, проводить активну концертну діяльність колективів. Створення капел (Перша капела бандуристів, Полтавська, Київська) свідчило про те, що у 20-ті рр. ХХ ст. ансамблеве виконавство було представлене в основному великими формами ансамблів [106]. Після 30-х років традиційне кобзарство і новітнє бандурне мистецтво зазнає утисків з боку влади, що було зумовлено їх українською національною спрямованістю творчості. Багато представників цього мистецтва зазнають переслідувань, арештів, розстрілів. Значна частина залишає територію України та емігрує за кордон.

З цього часу ансамблеве мистецтво починає функціонувати не лише в Україні, а й за її межами. Післявоєнний період приносить суттєві зміни у життя представників бандурного виконавства. З відкриттям класу бандури в Київській консерваторії ім. П. Чайковського (1948 р.) та у Львівській ім. М. Лисенка (1954 р.) починається новий етап ансамблевого мистецтва бандуристів. Активно до гри на бандурі залучаються дівчата. *Створюється перше тріо бандуристок* (Т. Поліщук, В. Третьякова, Н. Павленко) [110].

Новою тенденцією ХХ століття для ансамблевої творчості стала участь у різноманітних фестивалях, конкурсах в Україні та за її межами («Дзвени, бандуро» м. Дніпро, «Дні бандурової музики» м. Перемишль, «Бандура-2000» Канада, «Кобзарська ватра» ім. Костя Місевича м. Кременчук; «Золоті струни» м. Тернопіль та ін.) та академізація бандурного мистецтва. Професійні ансамблі виконують твори українських композиторів та переклади творів композиторів-класиків зарубіжжя. Керівники ансамблів пишуть власні оригінальні твори для колективів [278].

Ансамблеве музикування бандуристів активно розвивається та тісно переплітається із традиціями хорового багатоголосого співу. Хорова культура, що щільно переплелася з традиціями бандурних ансамблів, зумовила їх типологію: за складом – однорідні (чоловічі, жіночі) та мішані; кількістю учасників (стосовно розподілу хорових партій). Вона також визначила

академічну манеру співу та репертуарні особливості [49]. Зародження та розвиток нових традицій хорового співу у супроводі оркестру бандур сприяло появі ансамблів бандуристів у багатьох містах і селах України. Характерним для цього періоду стає поява поряд із однорідними (чоловічими) колективами мішаних капел. Найпоширенішими є однорідні ансамблі, зокрема чоловічі квартети і жіночі тріо [49].

Вагомим фактором залучення бандури до класичних та академічних народних інструментів, безперечно стало удосконалення інструмента: його хроматизація, уніфікація, масове виробництво зі створенням системи тонального перемикання. Це посилило роль інструмента в інструментальних ансамблях, даючи їй можливість проявити свій специфічний тембр. В репертуарному плані теж відбулися значні зміни: створюються композиції та переклади-аранжування для різних типів ансамблів. Це, зокрема:

- бандури та фортепіано (Ю. Олійник, О. Герасименко, С. Овчарова, К. Мясков, В. Дутчак, М. Дремлюга, Л. Макуха, В. Павліковський);
 - бандури та баяна (В. Власов, І. Євенко, Я. Олексів);
 - бандури та флейти (О. Герасименко);
 - бандури та гітари (О. Герасименко);
 - бандури та домри (Д. Кривошапченко);
 - бандури, скрипки, гітари (В. Ольшевський);
 - бандури та скрипки (О. Герасименко, А. Омельченко, Л. Дуда) та ін.
- [208].

Сьогодні існує ряд мішаних ансамблів, де об'єднані різні не лише за тембром, але і за способом звуковидобування інструменти: баян і бандура; дві бандури і флейта; дві бандури і скрипка; дві скрипки, бандура, віолончель; орган, бандура і струнний квартет та ін. Для цих мішаних камерних ансамблів написані оригінальні композиції Оксани Герасименко. Спостерігаємо, що в поєднанні бандури з класичними інструментами вона не є як другорядний інструмент, а виступає як рівноправний (твори О. Герасименко). Можна сказати, що поєднання бандури з класичними інструментами – це нове явище

музичного мистецтва, яке засвідчило визнання бандури в традиційному академічному камерно-інструментальному виконавстві [278].

Прослідкувавши розвиток ансамблів бандуристів, їх творчість протягом ХХ століття (уніфікація інструментарію, створення репертуару, професійна освіта, вихід на велику сцену, фестивалі, конкурси), можна визначити певну кількість тенденцій, що сформували уже сталі та новітні типи бандурного ансамблю: [278].

- появляються однорідні та мішані ансамблі;
- відбувається створення капел та поєднання їх з учасниками хорового мистецтва;
- створюються та вдосконалюються малі малі форми ансамблів у навчальних закладах (музичних школах, училищах, вузах), у державних установах (філармоніях, народних домах);
- відбувається процес камернізації ансамблевого виконавства мішаного типу;
- виникають камерні ансамблі бандуристів у поєднанні з класичними інструментами;
- бандура використовується у різних складах джазово-інструментальних ансамблів, ансамблях естрадної музики;
- бандурна група використовується у оркестрах народної музики [278].

Отже, у ансамблевому мистецтві бандуристів України та діаспори можна класифікувати різноманітні форми спільного бандурного виконавства, виділивши такі основні типи відповідно до критеріїв:

За жанровими різновидами:

- інструментальні;
- вокально-інструментальні;
- синтез 1 і 2.

За кількістю виконавців:

- малі (камерні) ансамблі бандуристів (дует, тріо, квартет, квінтет та ін);
- великі ансамблі бандуристів, капели, оркестрові групи бандур.

За гендерним складом учасників:

- однорідні (чоловічі, жіночі, дитячі);
- мішані;
- сімейні;

За інструментарієм:

- однорідні інструменти (харківського типу; київсько-чернігівського типу; обох типів; оркестрові групи);
- мішані інструменти, що диференціюються на підвиди:
 - а) поєднання бандури із тембрально-спорідненим народним інструментом: бандура і гітара; бандура і домра; бандура і цимбали;
 - б) поєднання бандури із тембрально-протилежним народним інструментом: баян і бандура; бандура і сопілка [208];
 - в) поєднання бандури із класичним інструментом: бандура і фортепіано; бандура і скрипка; бандура і віолончель; бандура і флейта; бандура й ударні; бандура і контрабас; ін.;
 - г) експериментальні поєднання з інструментами різного походження: бандура і орган; бандура і труба; бандура і карильйон; бандура і дудук; ін.

За характером побутування:

- автентичні (ансамблі, що виконують твори традиційного кобзарства – «Дума про Нечая» аранж. В. Дутчак, «Гомін степів» Г. Китастого);
- академічні ансамблі;
- самодіяльні ансамблі;
- вуличні ансамблі.

За соціокультурними характеристиками:

- сімейні;
- студентські;
- викладацькі.

За характером формування репертуару:

- професійні ансамблі бандуристів;
- академічні ансамблі бандуристів;
- камерні інструментальні ансамблі бандуристів;
- камерні вокально-інструментальні ансамблі бандуристів;

- капели бандуристів;
- джазові та естрадні ансамблі з використанням бандури.

За місцем знаходження (проживання):

- Україна;
- зарубіжжя (діаспора).

За виконавською формою:

1) Жіночі колективи

а) Камерні ансамблі

- дует бандуристок («Злата», «СтоДвадцятьЧотири» та ін.);
- тріо бандуристок («Вербена», «Мальви», «Намисто», тріо бандуристок

Українського національного радіо, «Пектораль» та ін.)

- квартет бандуристок («Львів'янки», «Гердан» та ін.)
- квінтет бандуристок («Галичанки» та ін.);
- секстет бандуристок («Чарівниці» та ін.).

б) Капели бандуристок (Дівоча капела бандуристок при Осередку СУМА ім. Пилипа Орлика в Детройті, капела Івано-Франківського музичного училища ім. Д. Січинського).

2) Чоловічі колективи

а) Камерні ансамблі

- чоловічий дует бандуристів («Бандурна розмова», дует братів Романа і Віталія Морозів та ін.);

- чоловіче тріо (Експериментальне бандурне тріо; тріо у складі В. Мішалов, Ю. Китастих, А. Писаренко);

- чоловічі квартети («Кобзарське братство»; «Бандура поза меж» та ін.);
- чоловічі квінтети (ансамбль ім. О. Вересая);
- чоловічі секстети («Шпилясті кобзарі» та ін.).

б) Капели (Канадська капела бандуристів, Капела імені Тараса Шевченка, Національна заслужена капела бандуристів ім. Г. І. Майбороди та ін.).

3) *Дитячі колективи бандуристів* (можуть бути однорідні ансамблі (дівчачі, хлопчачі) та мішані) – «Бандура», «Срібне мереживо», «Калинове намисто», «Соколики» та ін.);

4) *Мішані колективи бандуристів* (камерні ансамблі та капели) – «Гомін степів», Петро і Ніла Деряжні, тріо «Жайвір», Муніципальна капела м. Івано-Франківська та ін.

Таким чином, ансамблевий вид виконавства сьогодні залишається вагомим формою функціонування бандурного мистецтва в Україні та діаспорі, про що свідчить велика кількість колективів. Ансамблева виконавська модель – порівняно нова, але вже впродовж ХХ ст. змогла виробити свої закономірності під впливом традиційних вокальних ансамблів і хорового музикування українців, що закріпило усталені виконавські форми – жіноче тріо бандуристок, чоловічі квартети, однорідні (чоловічі, жіночі, дитячі) і мішані капели [106, с. 281]. Ансамблеве музикування належить до найскладніших видів виконавського мистецтва, оскільки допомагає засвоїти різноманітні навички виконавської майстерності, поєднує у собі різні форми та види, формує музичний смак, культуру поведінки, розширює музичний світогляд [200].

Творчим досягненням останніх десятиліть у ансамблевому музикуванні стало збереження та відродження традицій виконавства на діатонічній бандурі, кобзі, торбані. І хоча виконавство на відроджених інструментах залишається переважно сольним, спостерігаємо його залучення до мішаних камерних ансамблів – наприклад, ансамблю «Хорея козацька» (Київ) [200, с. 188].

Склад бандурного ансамблю можна визначити не лише згідно кількості виконавців (дует, тріо, квартет, квінтет), а також статевих та вікових особливостей (парубочий, дівочий, чоловічий, жіночий, мішаний). Дослідниця С. Вишнеvsька пропонує ще один критерій для ансамблевого бандурного мистецтва – це специфіка формантної структури місцевих говорів (у зонах концентрації мовленнєвих звукоутворень) [49, с. 139]. У виконавстві цей

критерій може послужити у класифікації вокально-інструментальних ансамблів бандуристів автентичного спрямування.

Бандурне мистецтво ХХ – початку ХХІ ст. становить собою цілісну систему, що відображена у виконавських формах сольного та колективного музикування. Останнє представлено ансамблями камерних (дуети, тріо, квартети) та великих (капели, оркестри) форм. Серед камерних форм найбільш популярним і, відповідно, дослідженим є жіноче тріо бандуристок. Натомість дует бандуристів – це камерний тип ансамблю бандуристів, який має свою окрему специфіку та тенденції розвитку, які на сьогодні ще недостатньо вивчені. В ансамблевому музикуванні другої половини ХХ ст. активно створюються мішані дуети за участю бандури, що є порівняно новим у бандурному мистецтві. Це дає можливість для експериментів і розширення технічних завдань, оскільки удосконалені бандури цьому сприяють, а можливості поєднання тембрів бандури, голосу та інших інструментів, у т. ч. електронних, постійно розширюються. Сучасна широка панорама різноманітних дуетних форм бандурного мистецтва зумовлює потребу дослідження їх творчої діяльності і впровадження нових форм в освітній та виконавській процеси. Серед однорідних ансамблів бандуристів найпоширенішими формами є камерні форми – дует, тріо, квартет, квінтет, секстет. Їх поширення спонукало до аналізу динаміки формування і розвитку різних форм упродовж ХХ – початку ХХІ ст. [198, с. 45].

Запровадження новітніх концертних форм та академічної освіти для бандуристів пов'язане з іменем Гната Хоткевича. Знаковим для ансамблевого бандурного музикування, в тому числі й дуетного, став ХІІ Археологічний з'їзд (1902 р. м. Харків), організований Гнатом Хоткевичем. Саме на цьому з'їзді були закладені основи функціонування трьох різновидів бандурного ансамблевого виконавства, один із них – різноваріантність ансамблів малих форм як чисто бандурних, так і з використанням інших народних інструментів. На концерті цього з'їзду виступили в дуеті лірник Самсон Веселий і бандурист Іван Нетеса, які виконали твір «Псальма Сковороди». Цей дует мішаного типу можна вважати першим в історії бандурного дуетного музикування.

Ансамблеве мистецтво гри на бандурі – це свого роду продовження досягнень сольного виконавства. Практично кожен бандурист-соліст високого фахового рівня зможе проявити себе і у ансамблевому музикуванні. Проте виконавство – це не лише сам процес, а явище, яке тісно пов'язане з психічним станом людини, охоплює всі психологічні категорії: характер, волю, емоції, уявлення, нахили та інші. Мистецтво ансамблевого виконавства базується на вмінні виконавця співвіднести свою художню індивідуальність, свій виконавський стиль, технічні прийоми з індивідуальністю, стилем, прийомами виконання партнерів – саме це забезпечить злагодженість виконання в цілому [198, с. 46].

Дует бандуристів – найпростіша і найдавніша форма бандурного ансамблю, хоча й історично молода, порівняно з дуетами класичних інструментів. За період ХХ ст. академічне дуетне виконавство бандуристів зуміло впевнено закріпитися в музичній культурі України та діаспори.

На початку ХХ століття дуети бандуристів були радше однорідні за інструментарієм та однорідні за складом учасників. До таких перших дуетів можна віднести **кобзарський дует у складі Костя Місевича та Дмитра Гонти** (1925 рік створення) [106, с. 101]. Вагомий внесок у розвиток бандурного мистецтва вклав дует братів Олександра та Петра Гончаренків (США), які крім концертної діяльності, виготовляли музичні інструменти [106, с. 169]. Пізніше появляються *мішані бандурні дуети за інструментарієм* (дует Володимира Кабачка та сопілкаря Євгена Бобровникова та мішані за складом учасників (період ожіночування у бандурному виконавстві) [252].

Представники української діаспори співпрацюють з колективами материкової України, наприклад Віктор Мішалов взяв участь у гастрольному турі містами України (1999 рік) разом із дуетом «Бандурна розмова» (Тарас Лазуркевич та Олег Созанський) [106, с. 149].

За період ХХ ст. академічне дуетне виконавство бандуристів зуміло впевнено закріпитися в музичній культурі України та діаспори. Бандурні дуети розвиваються за такими напрямками: за жанровою специфікою – інструментальні та вокально-інструментальні; за складом інструментарію та вокалу – однорідні й мішані.

Бандурні дуети як однорідного, так і мішаного типу знаходяться весь час в пошуках репертуару, оскільки для такого складу недостатньо оригінальної нотної літератури. Учасники молодих гуртів пишуть власні твори, роблять аранжування та кавери, активно експериментують. Дуети бандуристів практикують також у початкових закладах мистецької освіти, що сприяє кращому вдосконаленню технічних можливостей та покращенню вокальних даних, а також розвитку мислення та творчої уяви [198, с. 55].

Дуети бандуристів практикують також у початкових закладах мистецької освіти, що сприяє кращому вдосконаленню технічних можливостей та покращенню вокальних даних, а також розвитку мислення та творчої уяви. Бандурні дуети можна типологізувати за такими критеріями:

- за різновидами (інструментальні; вокально-інструментальні);
- за складом учасників: однорідні (чоловічі, жіночі, дитячі), (мішані);

Камерні однорідні дуети згідно класифікації за статтю можуть бути жіночими, чоловічими, жін. + чол., дитячими (в свою чергу поділяються на дівчачі, хлопчачі, дівч.+хлоп.), також вчитель+учень (ж+дівч.; ж+хлоп.; чол.+дівч.; чол.+хлоп.). Класифікація за статтю дає нам можливість почути різноманітні поєднання і різновиди тембрів, якщо це вокально-інструментальний дует.

- за інструментарієм: однорідні; мішані, які поділяються на підвиди – дуети бандури із тембрально-спорідненими народними інструментами; із тембрально-протилежними народними інструментами; із класичними інструментами.

- за репертуаром: камерні інструментальні дуети бандуристів; камерні вокально-інструментальні дуети бандуристів; професійні, академічні та аматорські дуети бандуристів; сімейні (однорідні та мішані) дуети.

- дуети бандуристів України та зарубіжжя;

- за виконавською формою: камерні ансамблі (дуети) жіночі; камерні ансамблі (дуети) чоловічі; мішані камерні ансамблі (дуети); дитячі ансамблі (дуети) бандуристів, які можуть бути однорідні (дівчачі, хлопчачі) та мішані [200, с. 190].

Також можна говорити про ще один освітній підвид ансамблів (дуетів) – дует учня та вчителя, оскільки така форма роботи дуже часто застосовується у початковій ланці музичної освіти бандуристів, з метою виховання концертного виконавця.

Найбільш поширеним і стабільним камерним ансамблем бандуристів є тріо бандуристів (а особливо жіноче тріо бандуристок). Тріо – це і про компактність, і про триголосся, що є дуже важливим критерієм серед ансамблевого виконання.

Практично в кожному регіоні України існують такі колективи. Тріо бандуристів можна типологізувати наступним чином:

- однорідні за інструментарієм;
- інструментальні; вокально-інструментальні (переважно більшість тріо є вокально-інструментальними);
- однорідні за статтю (жіночі, чоловічі, дитячі);
- мішані за статтю (жін.+жін.+чол.; чол.+чол.+жін.; дівч.+дівч.+хлоп.; хлоп.+хлоп.+дівч.; вчитель (ж.або ч.) +дівч.+хлоп.);
- тріо бандуристів в ансамблі з різноманітними інструментами;
- за репертуаром (укр. нар. пісні (в основному виконували перші тріо бандуристок), авторські твори, класична музика, духовна, джазові композиції, оригінальні твори (в репертуарі сучасних тріо);
- за тембральними особливостями;
- сімейні, студентські, викладацькі тріо бандуристів.
- тріо бандуристів України; діаспори.

Квартети, квінтети, секстети – така форма найбільш поширена у навчальних закладах (оскільки, на курсі приблизно така кількість студентів), по закінченню навчання такі колективи перестають функціонувати. Тому ансамблі такої форми є в меншій кількості порівняно з дуетами та тріо. В Україні ансамблі малої форми переважно жіночі, в діаспорі – чоловічі. Такі камерні форми можна типологізувати так:

- однорідні за інструментарієм;

- інструментальні; вокально-інструментальні;
- однорідні за статтю (жіночі, чоловічі, дитячі);
- мішані за статтю (жін.+жін.+чол+чол).;

чол.+чол.+чол.+жін.;

дівч.+дівч.+хлоп.+хлоп);(хлоп.+хлоп.+хлоп.+дівч.);(дівч.+дівч.+дівч.+хлоп.) вчитель (ж. або ч.) +дівч.+ дівч.+хлоп.) та інші.

- квартет бандуристів в ансамблі з різноманітними інструментами;

- за репертуаром: укр. нар. пісні, шевченкіана, патріотичні, інструментальні твори, колядки, щедрівки, класична музика, кобзарська тематика, авторські твори, духовна музика та інші.

- за тембральними особливостями у мішаних таких ансамблевих формах;

- студентські, викладацькі, сімейні;
- академічні, естрадні, професійні, аматорські;
- квартети, квінтети, секстети бандуристів України; діаспори.

Ансамблі та капели бандуристів – великі за формою колективи, які мають свою специфіку в роботі. Їх можна типологізувати таким чином:

- інструментальні; вокально-інструментальні;
- однорідні за інструментарієм;
- однорідні за складом (чоловічі, жіночі, дитячі);
- мішані за складом (часто чоловіча хорова партія);
- ансамблі, капели початкової музичної ланки, студентські;

при певних установах;

- професійні; аматорські;
- ансамблі, капели з оркестровою групою;
- за репертуарними особливостями;
- за тембральними особливостями (мішаний склад)
- експериментальні ансамблі, капели;
- колективи України; діаспори.

Групи бандур також є у великих колективах, оркестрах, зокрема:

- оркестри з групою бандур;
- великі експериментальні колективи з групою бандур;
- ансамблі, оркестри з участю бандури.

Таким чином, вище наведені типологізації засвідчують шляхи розвитку ансамблевого бандурного виконавства, що пройшло шлях від самодіяльного до академічного. Ансамблеве мистецтво засвідчує нові пошуки репертуару, удосконалення інструментарію, залучення до концертних програм різноманітних інструментів, візуальних ефектів (сценічних костюмів, елементів піротехніки, відеомонтажів тощо).

2.2. Камерно-ансамблеве бандурне мистецтво в Україні та зарубіжжі

Творчим досягненням останніх десятиліть у ансамблевому музикуванні стало збереження та відродження традицій виконавства на бандурі. Академізація народного інструмента – народної бандури протягом ХХ століття створила умови для виникнення камерного ансамблю в бандурному мистецтві. «Камерний ансамбль» – це група виконавців, які виступають як єдиний художній колектив та виконують камерну музику; спільне виконання твору кількома виконавцями камерного складу [278; 347, с. 76].

І. Польська трактує що «камерний ансамбль» – це група виконавців, які виступають як єдиний художній колектив та виконують камерну музику [283, с. 24]. Проблема індивідуальності у вокально-інструментальному виконавстві, а особливо у його колективному вираженні, завжди була непростю, бо зміст і форму твору не можна відокремити від своєрідності особи композитора та виконавця [218, с. 78]. Г. Кох чітко розподіляє дві сфери функціонування ансамблю – виконавську і композиторську [283, с. 28].

Однорідні ансамблі бандуристів України. Дуети.

«Серед камерних форм ансамблевого виконавства на бандурі дуети представлені доволі рідше. Зауважимо, що поняття «дуєт», окрім музичного тлумачення (вокальна чи інструментальна п'єса для двох голосів або двох інструментів), передбачає також сталу співпрацю двох людей», – зауважує дослідниця О. Бобечко [28, с. 26].

До найяскравіших *однорідних бандурних дуєтів жіночого складу* ХХ–ХХІ можна віднести: дует бандуристок «Елегія струн» у складі Юліани Хаварівської та Ірини Кріль (м. Тернопіль), серед творів репертуару – «Пісня про Тернопіль», «Зелене жито, зелене»; дует бандуристок «Злата» у складі Катерини Коврик та Євгенії Згуровської (м. Київ), в їх репертуарі українські та світові музичні композиції – «Місяць на небі», «Баркарола» та ін.; дует бандуристок «СтоДвадцятьЧотири» у складі Карацюпи Олени та Дзеревяго Ярослави (2013 р. м. Харків), знані твори їхнього репертуару – «Заплету калину в коси», «Намалюю тобі зорі» та ін.; дует бандуристок «Inserption» у складі Вікторії Гамар та Юлії Когут отримав Гран-Прі на Міжнародному конкурсі «Зіркова хвиля хітів 2018», де виконав твір В. Івасюка «Балада про дві скрипки» (керівник О. Ніколенко); дует бандуристок у складі Любові Вальчак та Наталії Кончаківського, серед їх репертуару – «Туман яром, туман долиною» та ін., дует бандуристок у складі Анни та Тетяни Кожурових; дует бандуристок «Камелія»; дует бандуристок «Берегиня»; дует бандуристок Наталії та Ірини Євтушків та інші [198].

До яскравих бандурних дуєтів сучасності можемо віднести студентський однорідний дует бандуристок ЛНМА ім. М. Лисенка – «**Amoroso**» у складі Марії Гуляк та Христини Шукост (кер. О. Герасименко). Дует створений у 2018 році та є виключно інструментальним. До репертуару ансамблю входять композиції О. Герасименко «Повернення», сюїта «Музичні пастелі» у трьох частинах, Зегінья Абреу «Тіко-Тіко»; С. Ірад'єра «La Paloma» та інші. Дует є лауреатом I премії Міжнародного конкурсу Є. Станковича (м. Київ), учасники фестивалю «Lviv Bandur Fest» та ін.

До *однорідних бандурних дуєтів чоловічого складу* слід віднести: дует «Бандурна розмова» (м. Львів); дует братів Романа та Віталія Морозів (м. Київ); імпровізаційні дуєти Ярослава Джуся з Чарлі Сакумою «Бандуристе, орле сизий», Романом Гриньківим (м. Київ) та інші.

Дует «Бандурна розмова» у складі бандуристів-співаків, віртуозів – Тараса Лазуркевича та Олега Созанського (Заслужені артисти України), виник у 1994 році, дует є вокально-інструментальним. Ініціатором створення цього

колективу став професор, заслужений діяч мистецтв України Василь Герасименко. Учасники дуету добре володіють навиками гри на бандурі харківського типу. Колектив «Бандурна розмова» знаний не лише в Україні, а й за її межами. Мав ряд концертів у Польщі, Словаччині, Австрії, Німеччині, Франції, Канаді та США.

Репертуар дуету «Бандурна розмова» надзвичайно різноманітний: думи, псалми, канти, історичні та жартівливі пісні; знамениті шедеври українських та світових класиків, власні обробки народних пісень, оригінальні авторські твори, сучасні композиції, стрілецькі та повстанські пісні, романси, колядки та щедрівки, у репертуарі музика різних жанрів – «Зірвалася хуртовина», «Бандуристе, орле сизий», «Горить моє серце», «Соната C-dur I ч.» та інші [198].

«Кращі концертні програми бандуристів як і кожного зокрема, так і ансамблю записані на радіо, телебаченні, численних компакт-дисках (Т. Лазуркевича «І прадіди в струнах бандури живуть», «Паралелі часу»; О. Созанського «Байда», «Бандурист»; Т. Лазуркевича і О. Созанського «Бандурна розмова»)» [300, с.78]. «У 2006 році дует «Бандурна розмова» було висунуто на здобуття національної премії України ім. Т. Г. Шевченка» [300, с. 78].

Дует «Бандурна розмова» співпрацює з багатьма колективами, зокрема, камерними оркестрами: «Віртуози Львова», «Академія», оркестр Одеської філармонії, «Київська камерата»; Львівська державна чоловіча хорова капела «Дударик»; ансамблі «Збиранка» та «Високий Замок». Дует «Бандурна розмова» має відношення до запису аудіо-треків фільму Є. Гофмана «Ogniem i mieczem».

Також функціонують бандурні дуети, які однорідні за інструментарієм, проте, різні за статтю та тембральними особливостями. Серед таких – сімейний дует **бандуристів Петра та Марії Марцинюків** (м. Івано-Франківськ), а також дитячі дуети початкової музичної ланки (поєднання хлопчик+дівчинка) та музичних коледжів, де теж часто практикують такі

дуети; дуети викладача і учня (ж+х; ч+д). В основному це вокально-інструментальні ансамблі.

Тріо бандуристок.

Провідна дослідниця жіночого напрямку бандурного мистецтва О. Бобечко зазначає, що «появі в мистецькому житті України нового виду ансамблевого виконавства (тріо бандуристок) завдячуємо досвідченому музиканту, відомому виконавцю-бандуристу, диригенту, педагогу, автору «Школи гри на бандурі» Володимиру Кабачку (1892–1957), за ініціативою якого у 1949 році було створене **перше жіноче тріо (1949 р.)** у складі Тамари Поліщук, Ніни Павленко та Валентини Третьякової – студенток-першокурсниць Київського музичного училища імені Р. Глієра» [28, с. 26]. За власні кошти В. Кабачок купував сценічні костюми для тріо. У 1955-му році ансамбль отримав Золоту медаль на Варшавському фестивалі. Цей успіх першого тріо дав поштовх для створення нових таких колективів. Практично всі тріо бандуристок – це *вокально-інструментальні камерні ансамблі*.

«Широку популярність свого часу здобули тріо бандуристок у складі сестер Даниїли, Марії та Ніни Байко (Львів), ансамбль Луцького міського Будинку культури, до якого увійшли Лідія Войнаровська, Ірина Ольшевська та Мирослава Сточанська, Львівське тріо бандуристок у складі Ольги та Оксани Герасименко, Ольги Войтович, тріо «Вербена» (Черкаси), «Купава» (Харків), «Мальви» (Одеса), «Дивоструни» (Луцьк) та багато інших [28, с. 26].

Тріо бандуристок «**Дніпрянка**» Київської державної філармонії у складі Елеонори Миронюк, Валентини Пархоменко, Юлії Гамової (1956 р.) теж заснував В. Кабачок. В репертуарі тріо в основному українські народні пісні, твори сучасних композиторів для бандури, зокрема І. Шамо, О. Білаша та ін. Серед творів – «По садочку ходжу», «Чорні очка», «Сину, качки летять» та іншв [326]. Обробки і переклади для ансамблю здійснювала переважно Ю. Гамова, в яких цікавим є розподіл вокальних голосів та створення самостійних мелодичних інструментальних ліній та вокальних підголосків. Багато обробок, аранжувань, перекладів для солістів співаків-бандуристів та різноманітних

ансамблів здійснив видатний бандурист А. Бобир. Тріо багато гастролювало в Україні та за її межами. Брало активну участь у конкурсах та фестивалях.

Тріо бандуристок «**Мальви**» (1994 р.) при Одеській обласній філармонії у складі: Тетяни Марковської, Галини Касаткіної, Ніни Морозевич (керівник). Тріо активно співпрацює з одеськими композиторами – В. Власовим, Н. Свідюком, О. Польовим, О. Соколом, тому у творах відчуваються риси південно-композиторської школи. В репертуарі – українські народні пісні, фольклорні твори, класичні твори, авторські пісні, естрадні твори: «Чи ми ще зійдемося знову», «Утоптала стежечку», «Нелюбимих жінок не буває» та інші [334; 335].

Тріо бандуристок «**Дивоструни**» (1999 р.) Волинського національного університету імені Лесі Українки у складі Алли Омельчук, Катерини Ковальчук, Жанни Гапанюк. Керівниця колективу – Мирослава Сточанська. Тріо – лауреат Всеукраїнських та Міжнародних конкурсів. Репертуар тріо складає понад 120 різноманітних музичних творів: українські народні пісні, твори українських та зарубіжних композиторів, твори сучасних волинських композиторів, ряд перекладень та аранжувань здійснюють безпосередньо учасниці тріо та їх керівник. У доробку навчально-методичні посібники та навчально-репертуарні збірники, 10 аудіодисків, 5 відеодисків. Тісно співпрацюють з ТБ «12 канал», ТБ «Аверс», Волинською ТРК і в такій співпраці створено 14 музичних фільмів та безліч відеOVERSІЙ музичних номерів [324].

Тріо бандуристок Українського радіо (2004 р.) – радіоансамбль Українського радіо у складі Національної суспільної телерадіокомпанії України. До складу тріо входять: народна артистка України Тетяна Маломуж, заслужена артистка України Ольга Нищота, Катерина Коврик. Тріо здійснює записи до музичного фонду Українського радіо. 5 жовтня 2007 відбулась презентація прем'єрного альбому Тріо бандуристок Національної радіокомпанії під назвою «Співає тріо бандуристок». Колектив співпрацює з такими сучасними композиторами: Віктор Степурко, Іван Тараненко, Ганна

Гаврилець, Юрій Алжнев та інші. За участі тріо бандуристок Українського радіо вийшов документальний фільм «Душі заповідний куток» [342].

Серед відомих тріо бандуристок, які популяризують українську культуру, бандурне мистецтво в Україні та світі є: тріо бандуристок «Вільні крила» м. Херсон; тріо бандуристок «Оріана» м. Тернопіль; тріо бандуристок «Пектораль» м. Івано-Франківськ; тріо бандуристок «Зоредана» м. Харків; тріо бандуристок «Вербена» м. Черкаси; тріо бандуристок «Квітана» м. Київ; тріо бандуристок «Вишиванка» м. Полтава; тріо бандуристок «Згарда» м. Івано-Франківськ; тріо бандуристок «Любисток» м. Рівне; тріо бандуристок «YuMaVita» м. Львів; тріо бандуристок «Етніка» м. Дніпро»; тріо бандуристок «Радана» м. Житомир та інші.

Засновником ансамблів бандуристів на території Галичини став Ю. Сінгалевич. Пізніше, його учень Олег Гасюк створює **чоловіче тріо бандуристів**. До складу тріо ввійшли М. Табінський та Б. Жеплинський. Через патріотичний репертуар учасники ансамблю були заарештовані та заслані в ГУЛАГ (1949-1956 рр.) [49, с. 115].

Квартети бандуристів.

Квартет бандуристок «**Львів'янки**» (2000 р.) – солістки Львівської національної філармонії, заслужені артистки України, члени Національної спілки кобзарів України, лауреати Міжнародних та Національних конкурсів. У складі колективу: Оксана Коломієць, Леся Стефанко, Ірина Плахтій та Олена Ніколенко. Бандуристки є випускницями Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка. Квартет виконує твори різноманітні за жанрами та стилями. У їхньому доробку твори духовної, патріотичної тематики, українські народні пісні, шевченківські, джазові, класична музика. Інструментальні твори, оригінальні твори видатних українських композиторів. Колектив є частим гостем творчих вечорів відомих особистостей Львівщини, співпрацює з багатьма колективами Львова, а також має концертні виступи за межами країни – у Польщі, Німеччині, Австрії, Угорщині, Фінляндії та Чехії [28, с. 26; 162; 165].

Квартет бандуристів «**Рось**» (1990 р.) у складі: Петро Авраменко (тенор 2), Йосип Яницький (тенор 1), Мирослав Цуприк (баритон), Йосип Лопатнюк (бас). В репертуарі – «Було колись в Україні», «Понад Чигирином», «Реве та стогне Дніпр широкий», «Човен хитається», «Дрібний дощик», «Ой, на горі, на Маківці» та інші.

Квартет бандуристів «**Кольорові струни**» (м. Харків), дитячий вокально-інструментальний квартет, однорідний склад за інструментарієм, мішаний за статтю (д+х+х+х), «Човен» (С. Вакарчук, аранж. Івана Збіглі).

Бандурні квінтели і секстети

Студенський квінтет бандуристок «**Amabilis**» Львівської національної музичної академії ім. М. В. Лисенка, у складі: Оксани Денисяки, Христини Валович, Христини Бандури, Тетяни Танюк та Ольги Юсько-Гук (керівник О. Ніколенко). В репертуарі колективу – твори «Ти до мене не ходи», «Котить хвилі Дніпро», «Ой стрічечка до стрічечки», «Незабутній вальс».

Квінтет бандуристок «**Калинове намисто**» (м. Львів), у складі: Заслуженої артистки України Ірини Шуст-Назарчук, Оксани Савіцької, Любові Вальчак, Оксани Пшеничної, Наталії Кончаківської-Брині. У 2023 році відбулася прем'єра пісні «Молюсь за Україну» (сл. А. Канич, муз. С. Петросяна) [168].

До створення секстету «**Чарівниці**» багато зусиль приклала заслужений працівник культури України Лідія Воріна. Ідея Л. Воріної полягала у тому, щоб вихованці студентського академічного ансамблю бандуристів «Чарівниці» Дніпропетровського музичного училища працювали у Дніпропетровській філармонії як окремий колектив. У 2010 р. був створений філармонійний секстет бандуристів під керівництвом С. Овчарової. До складу секстету «Чарівниці» увійшли перші випускники Дніпропетровської консерваторії (згодом – академії музики): А. Черкасова, М. Деньгуб, Г. Михалевич, Н. Хмель, Н. Лягуша та Н. Семичова. Невід'ємною частиною цього колективу є контрабасист Л. Рожанський, який володів також грою на ударних інструментах та в кожній концертній програмі мав сольний вокальний номер [9; 10].

У травні 2014 р. колектив виступив із сольним концертом на ХІ Всеукраїнському фестивалі-конкурсі ансамблів бандуристів «Дзвени, бандуро!» (м. Дніпро), присвяченому 200-річчю від дня народження Т. Шевченка. Для учасників та гостей заходу після конкурсного прослуховування була презентована нова програма філармонійного ансамблю, яку склали твори на слова Т. Шевченка, сучасних композиторів, нові модерні аранжування, світові хіти тощо.

За роки творчого існування ансамбль бандуристів «Чарівниці», зберігаючи високий художній рівень виконання, накопичив і зумів репрезентувати численним слухачам багатий різножанровий й різнохарактерний репертуар. Це класичні твори, духовна музика (*a cappella*), віртуозні інструментальні твори, численні українські народні пісні, популярні пісні українських й зарубіжних авторів в авторському аранжуванні керівника колективу. Оригінальність та яскравість виконання, елементи театралізації, імпровізаційний хист, професійна вимогливість співдружності музикантів сприяли численним перемогам у міжнародних конкурсах й фестивалях [9;10].

Секстет бандуристів «Шпилясті кобзарі» (2010 р.), вокально-інструментальний ансамбль, випускники Стрітівського кобзарського коледжу у складі: Я. Джусь, В. Вікарчук, Юрко Миронець, Данило Носко, Сергій Потієнко, Ярослав Великий. Учасники шоу «Україна має талант». «Провідною ідеєю творчості колективу є популяризація інструмента серед молоді та широкого глядацького залу, ламання стереотипів про архаїчність бандури» [207, с. 188]. «Вони продемонстрували для слухачів чітку мистецьку позицію, адже їхнім головним посилом були слова – «Бандура – це круто» [399].

В репертуарі колективу – світові хіти, народні українські пісні, джаз, електро, кавери, жартівливі, патріотичні пісні, колядки, щедрівки, інші. Їхній провідний стиль – музичний шарж: «Ти ж мене підманула», «Ой служив я в пана», «Сніг іде», «Ой крикнули сірі гуси», «Поїхала баба в ліс», «Думи мої», «Червона рута», «Щедрик» та інші. Виконавці залучають до своїх творів такі інструменти як кахон, гітару, сопілку [292; 293].

Бандурні колективи Прикарпаття. Камерні однорідні та мішані ансамблі

Кінець ХХ ст. засвідчив активізацію розвитку ансамблевого бандурного мистецтва. Сьогодні ансамблеве бандурне мистецтво представлене в усіх регіонах України, проте кожен з них має свої виконавські традиції, історію та особливості. Не винятком у цьому є й ансамблеве бандурне виконавство Прикарпаття [199].

У другій половині ХХ ст. по всій Україні активізувалося створення численних аматорських колективів бандуристів, засновувалися класи гри на бандурі в навчальних закладах різного рівня, що сприяло поступовій професіоналізації освіти й виконавства. Ансамблеве музикування на бандурі було представлене переважно колективами жіночого і мішаного складу. Провідним чоловічим ансамблевим колективом в Україні була і залишається Національна заслужена Капела бандуристів ім. Г. Майбороди. Саме під враженнями виступів цього колективу, задум створити капелу на Прикарпатті виник у 60-тих рр. у Ірини Дмитрівни Стефанович (1934–1988) – засновниці бандурного мистецтва на Прикарпатті, викладача народного відділу Івано-Франківського музичного училища ім. Дениса Січинського. Ірина Дмитрівна Стефанович з 1964 року працювала в музичному училищі. Ансамбль музичного училища м. Івано-Франківська став базою для створення повномасштабного колективу. Основою колективу стали бандуристи Марія Криховецька, Марія Калитка, Степан Жовнірович, Оксана Бацяк та інші. Концертмейстером капели бандуристів був Богдан Іванович Дебенко. Випускники Ірини Дмитрівни Стефанович працювали і продовжують її справу сьогодні в усіх музичних школах області, викладають бандурне мистецтво у середніх та вищих музичних навчальних закладах: Марта Шевченко, Марія Стахмич, Марія Лахнюк, Оксана Шкредко, Степан Жовнірович, Мирослава Кардаш, Надія Брояко [199, с. 129].

У початкових мистецьких закладах теж були створені малі та великі ансамблеві форми. Клас бандури був відкритий у педагогічному інституті ім. В. Стефаника (зараз Прикарпатський національний університет). Керівником

першого ансамблю бандуристів стала Марта Шевченко (тепер – заслужений працівник культури України, доцент кафедри музичної україністики та народно-інструментального мистецтва ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»). В квітні 1967 року ансамбль бандуристів отримав I місце і грамоту Міністерства освіти України на конкурсі серед вищих навчальних закладів. До репертуару колективу входили українські народні пісні, твори молодих композиторів Прикарпаття, популярні естрадні пісні свого часу. Цей колектив функціонував до 1973 року. Пізніше бандуру студенти вивчали лише як додатковий інструмент [199, с.129].

Провідними осередками професійної музичної освіти Прикарпаття є Івано-Франківське музичне училище ім. Д. Січинського, Калуське училище культури і мистецтв, Навчально-науковий Інститут мистецтв ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника» [199, с. 129].

З 1990-тих років, а особливо в період становлення Незалежності України, починається відродження бандурного мистецтва у вищій школі Прикарпаття. Зокрема, на музичному факультеті Віолетта Дутчак створює студентський аматорський ансамбль бандуристів, який брав активну участь у різних концертних програмах. Пізніше (1995-1998) ансамблем на факультеті керувала Надія Брояко (сьогодні – професорка Київського національного університету культури і мистецтв). З 1999 року і до сьогодні бандурне мистецтво пропагує Віолетта Дутчак – завідувачка кафедри музичної україністики та народно-інструментального мистецтва ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», професорка, доктор мистецтвознавства [199].

Найбільшу кількість серед бандурних ансамблів Івано-Франківщини становлять дитячі ансамблі, оскільки ансамблева гра практикується у кожній ДМШ чи ДШМ нашої області. Дитячі ансамблі бандуристів Прикарпаття відіграють важливу роль у популяризації ансамблевого бандурного мистецтва.

До найяскравіших колективів області можна віднести: ансамбль бандуристів «Чарівні струни» Коломийської ДМШ №2 ім. Г. Грабець (2016 р., керівник Марина Скіцько); ансамбль бандуристів – «Бандурні барви» ДМШ

№3 ім. А. Кос-Анатольського м. Івано-Франківськ, керівник Ірина Люба); ансамбль бандуристів Калуської ДМШ (керівник Світлана Матіішин); ансамбль бандуристів Долинської дитячої школи естетичного виховання дітей ім. М. Антоновича (керівник Галина Мазур); ансамбль «Срібний передзвін» Снятинської ДМШ (2015 р., керівник Галина Збігли), ансамбль бандуристів ДМШ №2 ім. В. Барвінського (керівник Тетяна Балагура); ансамбль бандуристів Тисменицької ДШМ ім. Й. Княгиницького «Квіти сонця» (2014 р., керівник Ірина Князева); ансамбль бандуристів Бурштинської ДМШ (2009 р., керівник Богданна Верещинська) та інші. Б. Жеплинський у своїх дослідженнях згадує дитячу капелу бандуристів (м. Калуш). Керівники – Осипа Таруцька, Оріся Констанкевич, Галина Микуляк. Капела – лауреат фестивалю до 180-ї річниці з Дня народження Т. Шевченка [199, с. 130].

Загалом, дитячим ансамблям Прикарпаття притаманні однорідний склад, здебільшого кількісно великі форми колективів, триголосся у вокальних партіях, у репертуарному плані – патріотичні, жартівливі, інструментальні композиції та обробки народних пісень.

В музичному училищі ім. Д. Січинського на сьогодні функціонує студентська капела бандуристок (керівник Марія Лахнюк) та малі ансамблеві форми. Ансамбль бандуристів Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника здебільшого бере участь у концертних програмах університету, міста, області. Серед популяризаторів бандурного музикування на Прикарпатті й викладачі дитячих музичних закладів. Крім викладацької діяльності, більшість із них грає у невеликих за складом, здебільшого однорідних ансамблях. Яскравими представником такого складу стали: секстет викладачів-бандуристок Калуської ДМШ – «Орнамент» (2013 р.), секстет викладачів-бандуристок Косівської ДШМ – «Сонячна струна» (2007 р., керівник Світлана Лазован); тріо викладачів-бандуристок «Колорит» у складі М. Романюк, О. Атаманюк, А. Івасюк (м. Коломия); народно-аматорський ансамбль викладачів-бандуристок – «Намисто» (1991 р., керівник Світлана Березовська) (м. Городенка) [199, с. 130].

Значною популярністю на Івано-Франківщині користується форма

жіночого тріо бандуристок. Одним із перших тріо області був відомий колектив «Срібний передзвін» Центрального будинку культури (керівник Марта Шевченко); Івано-Франківське муніципальне тріо бандуристок «Намисто» (1996 р. керівник Надія Нестерук); народно-аматорське сімейне тріо бандуристок родини Вівчаренків; тріо бандуристок при Івано-Франківській організації реєстрації актів цивільного стану (учасники – Оксана Холодняк, Ірина Князева та Віта Телепчук), тріо «Пектораль» (керівник В. Павліковський)), тріо «Згарда» – Марія Шпінталь (керівник), Тетяна Пазюк-Підгірняк, Людмила Балагун, тріо «Мальви» при ЦНД – у складі Надія Євенко, Уляна Яців, Оксана Холодняк та інші. Про окремі тріо бандуристок Прикарпаття згадує у своїй книзі Богдан Жеплинський, а саме: студентське тріо «Гердан» у складі Ірини Хіміної, Ольги Кузьмихи, Віолетти Дутчак та тріо бандуристок «Жайвір» у складі Оксани Шнайдер, Наталії Степаняк та Христини Скрипки [199, с. 130].

При Івано-Франківській обласній філармонії певний період функціонував дует бандуристок у складі Марії Шпінталь та Оксани Вальнюк; сьогодні ж – дует бандуристок у складі Ірини Королевич та Надії Шейгец – «Metamorfosi». Варто згадати сімейний дует бандуристів Петра та Марії Марцинюків; дует «Ладо» (у складі Уляни Яців та Юлії Пасічняк). [199, с.131].

Популяризувати інструмент серед молоді – таке завдання ставить перед собою молодий колектив (однорідний) – дует бандуристок Івано-Франківської обласної філармонії ім. Ірини Маланюк «**Metamorfosi**» (2019 р.) у складі Ірини Королевич (інструмент львівського типу) та Надії Шейгец (інструмент київського типу). Це вокально-інструментальний дует. Колектив взяв участь у авторському проєкті свого керівника, композитора В. Павліковського «Бандура і Всесвіт», де виконали твори «Свята ніч», «Ave Maria», народні колискові, «Місяць на небі», прозвучали композиції у дуеті з Мартою Зіньковською (бітбокс).

Сімейний дует (мішаний за складом) Надії та Ігоря Євенків (баян, бандура) «**Діалоги**» (м. Івано-Франківськ, 2008 – 2014 рр.) – лауреати багатьох музичних конкурсів, вокально-інструментальний дует. Колектив здобув другу

премію на Міжнародному конкурсі «Премія Ланчіано» (Ланчіано, Італія, 2010 р.) за краще виконання сучасної музики, де виконали авангардну музику «Рефлексії» – «Оглядини старих світлин» у 7-ми частинах та «Карпатський триптих» В. Павліковського. Дует «Діалоги» – лауреат міжнародних конкурсів «Perpetum mobile» (м. Дрогобич, 2010–2012 рр.), дипломант Міжнародного конкурсу «Poprad 2012» (Попрад, Словаччина), лауреат Міжнародного конкурсу «KrimАссо – 2013» (м. Сімферополь), учасники багатьох мистецьких подій в Україні та за кордоном – Всеукраїнського фестивалю-конкурсу бандуристів ім. Остапа Вересая (м. Кременець, 2009 р.), Міжнародного джазового фестивалю «Jazz Bez» (Київ, 2010 р.), Всеукраїнського конкурсу «Карпатська весна» (м. Івано-Франківськ 2010 р., 2012 р.), всеукраїнського фестивалю «Коляда на Майзлях» (м. Івано-Франківськ, 2013 р, 2014 р.), Міжнародного фестивалю «Spotkannja Kultur» (Валч, Польща 2013 р.) та інших. Дует «Діалоги» також брав участь у різних полі-мистецьких проєктах: «Porto Franko» (м. Івано-Франківськ, 2010 р.), «Схід-Захід» (м. Донецьк, 2010 р.) та ін. [198]. У їх творчому доробку – інструментальні та вокально-інструментальні твори – «Утоптала стежечку» та «Чи ми ще зійдемося знову» на сл. Т. Шевченка. муз. В. Власова, «Ранок у Карпатах» В. Павліковського, «Інтродукція і пасакалія» d-moll, перекл. І. Євенка, «Вічний рух» Х. Аветісяна, перекл. І. Євенка та ін. [198].

Тріо бандуристок **«Срібний передзвін»** (1977-1993 рр.) Центрального будинку культури (м. Івано-Франківськ), який функціонував п'ятнадцять років під керівництвом засновника – Марти Шевченко. До складу входили – Марта Шевченко, Ольга Носків та Надія Марініченко, пізніше замість Н. Марініченко виступатиме Ярослав Стасів. Колектив мав ряд нагород та гастролював у Росії, Румунії, Чехословаччині, Югославії, Великобританії, Канаді. Тріо має звання лауреата фестивалів народної творчості та фольклорних фестивалів. Тематика репертуару – українські народні пісні, колядки, щедрівки, патріотичні твори [110, с. 129; 199, с. 130].

Івано-Франківське муніципальне тріо бандуристок **«Намисто»** було засноване у 1996 році при товаристві «Просвіта», зараз функціонує при

Центральному народному домі. Керівник ансамблю Надія Нестерук. Учасниками колективу сьогодні є Надія Нестерук, Оксана Павлів, Руслана Красій. В репертуарі тріо понад 50 творів різної тематики, також колектив є постійним учасником міжнародних та всеукраїнських фестивалів і конкурсів [199; 337].

Тріо бандуристок «**Пектораль**» (2010 р.) Івано-Франківської обласної філармонії імені І. Маланюк у складі Ірини Копійчук, Ірини Королевич та Васирина Стеблій. Керівник – Володимир Павліковський. У репертуарі різноманітна музика: українські народні пісні, класика, духовні твори, патріотичні, авторські твори В. Павліковського та інші. Разом з дуєтом «Діалоги», квітетом «Гердан» та В. Дутчак взяли участь у мистецькому заході – «Бандурне коло» (2013 р.).

Квітет «**Гердан**», створений на базі студентів ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» Віолеттою Дутчак у 2010 р. Сьогодні – це мистецький колектив кафедри музичної україністики та народно-інструментального мистецтва. До складу квітету сьогодні входять: Надія Вівчарук, Наталія Федорняк, Віолетта Дутчак, Світлана Матіішин. Колектив гастролює з великим успіхом в Україні та за її межами – Польщі, Угорщині, Литві, Хорватії. Квітет є учасником і лауреатом низки провідних конкурсів, зокрема: Міжнародного конкурсу виконавців «Вічний рух» – І премія (м. Дрогобич, 2011); Міжнародного фестивалю європейських культур (м. Гожув-Великопольський, Польща, 2012, 2016); Міжнародного Різдвяного фестивалю «Коляда на Майзлях» (м. Івано-Франківськ. 2015–2019); Міжнародного культурного проєкту «Культурні претексти» – «Дні української спадщини» (м. Жешув, Польща, 2015). Квітет – учасник концерту, що був присвячений пам'яті видатних бандуристів ХХ ст. (м. Львів, 2015). Під час концерту ансамбль з неабияким успіхом виконав твори «Білі тополі» Петра і Павла Солодухи, аранж. В. Дутчак та українську народну пісню в обр. С. Овчарової «Гаданочка» [129, с. 163].

У 2019 р. квітет «Гердан» взяв участь у створенні й озвученні документально-музичного фільму режисера Руслана Ганущака «Україна.

Майдан. Перезавантаження», до якого увійшли високопатріотичні й драматичні твори українських композиторів (О. Герасименко, В. Дутчак, Т. Саматі-Оленевої та ін.), українські народні пісні. Авторкою та координатором проекту, що здійснювався на базі обласної телерадіокомпанії «РАІ» за підтримки Українського культурного фонду, була В. Дутчак. Презентація фільму відбулася 24 жовтня 2019 року в театрі кіно «Люм'єр» в м. Івано-Франківську.

Колектив став учасником проекту Українського культурного фонду «Український передзвін. Карильйон і бандура» (2021 р.) за програмою «Інноваційний культурний продукт. Музика». Цей проєкт присвячувався 30-річчю Незалежності України. Квартет «Гердан» та Ірина Рябчун (карильйон (дзвони)) відвідали десять міст України, зокрема, Київ, Львів, Чернігів, Запоріжжя, Кам'янець-Подільський, а також Івано-Франківськ та інші міста області). Музично-тематичні складові програми – українські інструментальні та вокально-інструментальні твори різних стильових епох – від духовних композицій XVII–XVIII ст., фольклорних пісенних зразків XIX–XX ст. до професійної авторської музики XX – початку XXI ст. Також квартет виконав твори, написані спеціально до концертів проєкту – інструментальні «Ескіз» Р. Лісової, «Ой чий то кінь стоїть» І. Рябчун, вокально-інструментальні «Кант про Почаївську Божу Матір», «Діво Маріє» О. Лиховид (аранж. В. Дутчак) та ін.

Яскравим представником такого складу є секстет «Орнамент» викладачів-бандуристок (Матіїшин С., Деренюк К., Кв'ятковська Т., Луців Н., Олевич І., Ружицька А.) Калуської ДМШ. Концертмейстер: Деренюк І. Вперше дебютували у 2013 році, лауреати I премії Всеукраїнського конкурсу «Франкове Підгір'я» (м. Дрогобич, 2016 р.); I премії IV Всеукраїнського конкурсу виконавців на народних інструментах «Мереживо» (м. Рівне, 2019 р.); XI Фестивалю кобзарського мистецтва імені Юрія Сінгалевича «Дзвени, бандуро». Секстет у 2019 році провів сольний концерт «У теплих променях весни». До репертуару колективу входять вокально-інструментальні та інструментальні композиції: «За Вас і Україну» сл. А. Маковей, муз. О.

Герасименко; «Голубка» сл. Б. Стельмаха, аранж. О. Герасименко та ін. У творі «Голубка» з бандурами поєдналися кастаньети та ударні [199, с. 130].

Секстет викладачів-бандуристок Косівської ДШМ – «**Сонячна струна**», вокально-інструментальний ансамбль. Колектив бере участь у різноманітних мистецьких заходах школи, міста, гастролює за межами України та має у своєму доробку альбом під назвою «Музика двох народів» та відеокліпи на композиції «Подай руку Україні», «Молитва». В репертуарі – українські народні пісні, колядки, патріотичні твори, духовні пісні, твори українських композиторів: «Черемшина», «Та заграли музиченьки», «Пісня буде поміж нас», «Гомоніла Україна». Керівником колективу є Світлана Лазован з 2007 року [199, с. 130].

Під керівництвом Лариси Дуди розпочав свою творчу діяльність ансамбль «**Воля**» Івано-Франківського обласного громадського товариства «Бойківщина» (з 2004 р.). Колектив брав участь у фольклорних фестивалях в Україні та закордоном. До складу ансамблю крім бандури входить ще й скрипка. Незабутньою для колективу стала подорож до Польщі на малу батьківщину бойків, депортованих у 1951 році [167, с. 5].

Мішані дуети бандуристів України

Останнім часом новою тенденцією стало поєднання бандури в дуєті з народними та класичними інструментами, зокрема – баяном, гітарою, домрою, флейтою, сопілкою, наєм, дудуком, фортепіано та ін. До знаних мішаних дуєтів в Україні та закордоном належать такі колективи у поєднанні інструментів бандура і баян.

Одним з найпопулярніших сьогодні є інструментальний дует **B&B Project** (м. Київ) у складі Тетяни Мазур (бандура, сопілка) та Сергія Шамрая (баян), що створений у 2015 році випускниками Національної музичної академії ім. Петра Чайковського, інструментальний дует. Гурт експериментує з контрабасом, ударними, оркестром та виконує авторські й кавер-версії відомих хітів. Серед знаних робіт – «Лібертанго» А. П'яццолі, «Гроза» А. Вівальді, «Щедрик» М. Леонтовича, «Веснянка» – авторський твір та інші. На згадані вище композиції відзнято відеокліпи. Дует має свій YouTube канал,

активно виступає в Україні та за кордоном у країнах Європи, Азії, Америки, також він представляв Україну на міжнародному економічному форумі в Давосі (Швейцарія). Колективу вдалося зламати стереотипи не лише про репертуар народно-інструментального колективу, але й про акустично-камерний характер дуетної форми, вони виступають, використовуючи підсилювачі на великих сценах, стадіонах, співпрацюють з відомими естрадними виконавцями [198].

Кавери на відомі хіти поп та рок-гуртів також вирішив виконувати дует **«Double Blast»** (баян, бандура) у складі Юрія Радка та Лідії Бойків (2015 р. м. Чортків Тернопільської обл.), інструментальний дует. Серед репертуару дуету – твори українських та світових зірок – «Плакала» групи «Казка», «Обійми» гурту «Океан Ельзи», «Щедрик» М. Леонтовича, увертюра «Їхали козаки» на теми Джоакіно Росіні, авторський твір Ю. Радка «Між небом і землею» та інші. Аранжуванням творів займається Юрій Радко, а також виконує всю роботу, яка пов'язана з монтажем відео, оскільки дует вже має у своєму доробку кілька відеокліпів – «Щедрик», «Мольфар», «Плакала» та інші [100; 198].

Дует у складі **Тетяни Петрик (бандура) та В'ячеслава Петрика (баян)** був створений у 2018 році (м. Чернігів), з метою популяризації бандури та української музики як на Батьківщині, так і за її межами. Сімейний дует, вокально-інструментальний. Два роки дует провів за кордоном, відвідав велику кількість міст Швейцарії (Берн, Базель, Цюрих, Кур, Люцерн, Локарно, Женева); Данії; Франції; Німеччини (Берлін, Кельн, Гамбург, Мюнхен), де виступав на найрізноманітніших сценах (церкви, хоспіси, санаторії, концертні холи та ін.). У репертуарі дуету твори різних стилів та жанрів: обробки народних пісень «Ой я знаю, що гріх маю», «Розпрягайте хлопці коней», «Ой у вишневому саду»; класичні композиції «Хорватська рапсодія» М. Мрвіца, «Лібертанго», «Primavera Portena», «Por una cabeza» А. П'яцолли; пісні сучасної естрадної музики «Україна – це ти» Т. Кароль, «Алилуя» Л. Коена, «Despasito» Л. Фонсі та багато інших різноманітних цікавих творів. Крім дуетного музикування, Тетяна Петрик робить вагомий внесок у репертуарну спадщину бандуристів – видала три збірки пісень у власному аранжуванні –

«Мелодії кохання», «З бандурою у серці», «У любові є крила». Тетяна та В'ячеслав Петрики – артисти капели бандуристів ім. О. Вересая Чернігівського філармонійного центру, маючи спільні концерти з капелою, виступають також як і дуетна одиниця [198].

Дует у складі **Ірини Сиротюк (баян) та Тетяни Гордійчук (бандура)** – лауреат міжнародних конкурсів (м. Одеса), інструментальний дует. В репертуарі більшість творів – авторські: «Гумореска» О. Польовий, «Дівчата із Одеси» В. Власов та інші.

Досить популярними стало і оригінальне синтезування тембрів *бандури і гітари, бандури і домри, бандури і флейти, бандури і сопілки, бандури і віолончелі, бандури і скрипки, бандури й органу, ін.*

Бандурист-віртуоз Роман Гриньків (Україна) та гітарист Ел ді Меола (США) записали декілька аудіо-програм, зокрема «Зимові ночі» (1999), а також представили унікальний акустичний проєкт «Наше Різдво» (Київ, 2008) [198].

Дует **«taSama»** (2018 р.) у складі студенток Національної музичної академії імені П. Чайковського Марії Андрюк (бандура, вокал) та Анастасія Дякова (домра), вокально-інструментальний дует. В репертуарі кавери на сучасні хіти, зарубіжні хіти, колядки, українські народні пісні: «Все, що тебе не вбиває», «Ой на Івана, та й на купала», «Миколай», «По всьому світу», «Попурі», «Пристрась». На ці вище згадані композиції відзняті відеокліпи.

Дует Оксани Герасименко (бандура) та Карлоса Пуї (флейта) виконували на Кубі та в Іспанії авторські композиції – «Мелодія блакитного неба», «Таїна», «Зустріч з ніжністю» та ін.

Сімейний дует **«Гармонія»** у складі Ігоря (сопілка) та Наталії Мазурів (бандура, вокал) – оригінальний вокально-інструментальний дует [188]. У їх репертуарі українські народні пісні, духовні, патріотичні та інші. Серед творів – «Діві Марії», «Чорні очка як терен», «Сіла птаха», «Ще не вмерла України» та інші.

Тарас Лазуркевич одночасно грає на бандурі і сопілці інструментальні мелодії, що є унікальним і новаторським не лише у бандурному, але й загалом

в народно-інструментальному мистецтві, продовжує лінію автодуєтів
3. Штокалка, засвідчує мультиінструменталізм виконавця.

Сімейний дует у складі Сюзанни Том'юк (бандура, вокал) та Ігоря Ковальчука (віолончель) зняли відеокліп Queen – Love of my life;

Бандуристка Світлана Ніконорова та Дмитро Гончарук (віолончель) – вокально-інструментальний дует. Серед творів їхнього репертуару – «Він чекає на неї», «Сіла птаха», «Явір і яворина» та інші.

Сімейний дует «Галецькі» (бандура і скрипка) виконують кавери «Гуцулка Ксеня», «Ой у лузі червона калина», авторські обробки відомих пісень; Дует у складі Марії Пархоменко (бандура) та Яни Красуцької (скрипка) виконували твір О. Герасименко «Квіти моря»; Дует «Візерунки» у складі Марти Гайової (скрипка) та Галини Свєриди (бандура) твір Карлоса Пуї «Адорація» в аранжуванні Оксани Герасименко.

Пошуки репертуару для дуетів активно продовжуються: Георгій Матвіїв (бандура), Тетяна Тіщенко (орган) – П. Дезмонд «Take Five»; Ілона Турчанінова (орган), Ольга Беженар (бандура) – А. Шнітке. Сюїта в старовинному стилі, Пастораль; Інна Лісняк (бандура), Інєс Майдре (орган) – у рамках концертної програми «Українська рапсодія» виконували твори світової класики, твори українських композиторів та українські народні пісні.

В зв'язку з подіями в Україні (війною) багато музикантів, в тому числі і бандуристів виїхали за межі країни і створили так звані *еміграційні експериментальні колективи* або ж поєднують бандуру з національними інструментами інших країн: Інна Лісняк (бандура), Крісті Милінг (каннель), Ене Наель (клавесин) – виконували твори естонських та українських композиторів (народні пісні та твори сучасних композиторів).

Експериментальні камерні бандурні ансамблі

В ансамблевому бандурному мистецтві спостерігаємо взаємодію традицій і новаторства як у площині інструментального і вокального складу, так і репертуарних напрямів. Репертуар охоплює традиційні фольклорні зразки, композиторську творчість, аранжування та обробки. Експерименти з

різними інструментами, стилями, жанрами розширили можливості бандури та бандурних ансамблів.

Тріо бандуристок **«Вишиванка»** (2006 р.) Полтавської обласної філармонії у складі: Олена Шевченко, Тетяна Чугуєвець, Вікторія Болтяк. Бандуристки зробили спільний проєкт з гуртом «Слов'яни» (ударні, гітари, клавіші), де поєднали рок, джаз, танець (шоу-балет «Флеш»). До програми «Фюжн» (все змішане) увійшли «Чарівна скрипка», «Менуети», «Голубе сивий», «Ой у вишневому саду», «Вишиваночка» та інші [323]. «Тріо «Вишиванка» – лауреати багатьох всеукраїнських та міжнародних конкурсів: Першого Національного конкурсу кобзарського мистецтва імені Григорія Китастого, Всеукраїнського фестивалю «Дзвени, бандуро», володарі Гран-Прі Міжнародного конкурсу-фестивалю народної музики «Самородки-2011» та інші». [300, с. 81].

Тріо бандуристок **«Згарда»** (2019 р.) з Івано-Франківська залучає до своїх номерів цимбали; тріо бандуристок **«Радана»** (2018 р.) з Житомира експериментують з такими інструментами як труба, віолончель [329; 341].

Тріо бандуристок **«Етніка»** (2017 р.) з м. Дніпро (Вероніка Тупицька, Ольга Білова, Вікторія Кучер) виконує багато пісень з репертуару тріо «Мареничі», українські народні пісні, кавери світових хітів, патріотичні, колядки, щедрівки та інші. До їх репертуару входять: «Несе Галя воду», «Котики вербові», «Ой у гаю при Дунаю», «Чом ти не прийшов», «Сиджу я край віконечка», «Посилала мене мати», «На небі», «Щедрик», «Стефанія» та інші. До своїх виступів залучають гітару, ударні інструменти. Тріо має сольні концерти, а також чимало вже відзнятих відеоробіт [327].

Тріо бандуристок **«Квітана»** (м. Київ) залучають до своїх номерів гітару, бітбокс, скрипку, співають а capella, виконують авторські пісні та кавери на відомі хіти. Серед творів – «Ой говорила чиста вода», «Соняшник», «Черемшина», «Ой, хотіла мене мати», «Обійми мене», «Ой чий то кінь стоїть» та інші. Їхній девіз: «Стильно, модно, по-українськи». Практично на більшість творів відзняті відеокліпи.

Народне-аматорське тріо бандуристок «**Либідь**» (м. Рівне) у складі: Анастасії Рачик, Очеретяної Мирослави, Оксани Бартосевич. Тріо разом з Максимом Бережнюком (духові інструменти) виконали декілька композицій, в яких бандура поєдналася з сопілкою, наєм. Це твори О. Герасименко – «Мелодія блакитного неба» (бандури і сопілка), «Портрет Парижу» (бандури і флейта), «Сповідь» (бандури і флейта); твір О. Бартосевич «Падолист» (бандури, най, сопілки). Тріо відсвяткувало вже своє 25-річчя.

Квартет бандуристок «**Гердан**» теж експериментує з такими інструментами як скрипка, флейта, труба, ударні, фортепіано, карильйон. Зокрема, твір «Мелодія» М. Скорика аранжована для бандури, скрипки, вокалу (партія скрипки Ірина Яцушак). Цей твір був виконаний з нагоди відзначення днів Української культури та відзначення 100-річчя створення «Просвіти» в м. Загреб (Хорватія) [161]. Авторський твір В. Дутчак «Передчуття» написаний для квартету, соло труби, партії ударних, увійшов до аудіозапису фільму «Україна. Майдан. Перезавантаження» Р. Ганущака. У репертуарі колективу й оригінальні переклади: авторської пісні Руслани Лісової «Кладочка» (разом з ударними), Лесі Горової «Пісня життя» (ударні, фонозапис).

Квартет бандуристок «**Львівська мелодія**» виконав твори М. Скорика – «Мелодія», «Листок до альбому» та Б. Веселовського «Танго» в поєднанні бандури і скрипки.

Квартет бандуристок «**Львів'янки**» експериментують у поєднанні з камерним оркестром «Віртуози Львова», серед виконаних творів – «Свята ніч», «Запроси мене у сни свої», «Львів'янці снівся білий сніг» та інші.

Експериментальні камерні ансамблі з участю бандури

Trio Bandura Music (м. Київ) у складі: Роман Гриньків (бандура), Олексій Корчагін (флейта, дрімба), Ігор Ковальчук (віолончель). Тріо виконує музичні твори у джазовій обробці, імпровізації з елементами народних мотивів у звучанні бандури, дудука та віолончелі. Тріо разом з бандуристкою Ларисою Дедюх (вокал) втілили в життя проєкт «Різдво з бандурою» (2022 р.) прозвучали інструментальні твори та вокально-інструментальні твори,

колядки та щедрівки – «Чудесна зірка», «На річці на Йордані», «Небо ясні зорі вкрили», «Павочка» та інші.

Інструментальне (викладацьке) тріо «**Цимбандо**» (м. Харків) у складі: Надії Мельник (бандура), Олександри Савицької (цимбали), Костянтина Хітушко (кобза-контрабас). Тріо – лауреат численних конкурсів та учасник фестивалів, організовує сольні концерти. В репертуарі різноманітна інструментальна музика – «Я піду в далекі гори», «Обійми мене», «Циганочка» та інші [144].

Trio Girls (2017 р.) (гітара) – Ірина Ільчук, (домра) – Тетяна Петльова (бандура) – Вікторія Ткачук – викладачі Фастівської ДШМ. «Попури українських мелодій», «Стефанія», Тема кохання з к/ф «Ромео і Джульєтта», «Свята ніч» та інші. Аранжування для тріо здійснює В. Ткачук.

Львівський інді-гурт «**Три кроки в ніч**» (2013 р.) – експериментальний проєкт, що працює на межі стилів і жанрів. До складу входять: Марічка Кошелінська-Мартинюк (вокал, бандура, укулеле), Віктор Мартинюк (кахон, мандоліна, глюкофон, металофон, електрогітара та інша перкусія), Северин Мартинюк (віолончель), Данило Ільницький (англійський ріжок, блокфлейта, мегафон), Назар Данчишин (бас-гітара). Народні та класичні інструменти, етнічна мелодика, джаз і рок створюють оригінальне звучання. Артисти продовжують традицію співаної поезії, популяризуючи тексти українських сучасників і класиків. «Три кроки в ніч» вражають і кількістю інструментів на сцені, і тим, як доречно митці поєднують звук та слово. Серед учасників гурту не просто професійні музиканти, а й літературознавці, тому кожен трек – концептуально цілісна композиція. Твори на вірші В. Стуса, Л. Українки, А. Ютченко, Б. І. Антонича, ін. – «Ой, люльку, люльку», «І сад спить», «Ромашка, «І от», «Висока вода», «Проміння» та інші у виконанні ансамблю носять магічно-медитаційний характер [319; 321].

«**Бандурабєнд**». Спочатку це був дует баян і бандура, пізніше долучили вокалісток. Склад колективу: Шушвар Роман (баян), Божок Мар'яна (бандура, вокал), Сиротюк Олена, Гречко Олена (вокал). «Люблю баяніста», «Василина», «Сіла птаха», «Ой у вишневому саду» та інші. Колектив налічує

близко 10-ти відеоробіт.

До ансамблів, де залучається бандура, можна також віднести такі гурти: «**Troye Zilla**» (м. Львів), «**Krut**» (м. Київ), «**Тінь сонця**» (м. Київ), «**KoloYolo**» (м. Київ) та інші. Про такі сучасні гурти і проекти з а участю бандури пише Х. Петринка, а саме називає їх як «*Bandura contemporary*» – свого роду вільний стиль, своєрідне бачення музикантів [399].

Ансамблеві колективи бандуристів української діаспори

Значний внесок у розвиток репертуару, удосконалення інструментарію, звукозаписів для бандури (сольних та ансамблевих), методики гри зробив представник української діаспори **Зіновій Штокалко**. Він активно виступав як соліст та учасник ансамблів школи Ю. Сінгалевича (Львів) наприкінці 30-тих – початку 40-вих рр. Він також співпрацював з ансамблем С. Ганушевського (США) у 50-ті рр. Новизною творчості З. Штокалка стали його *автодуети* (накладання запису на запис), що було проривом у бандурному виконавстві. Ці автодуети класифікуються як **моноансамблі** (108, с. 90).

Дует братів Михайла та Мирослава Постолянів (Великобританія), дует бандуристок «**Аритмія**», дует «**Лісова пісня**» (США), дует сестер Дерев'янка (Бельгія) [106, с. 130; 106, с. 282] та ін. активно розвивали цей напрям музикування, використовуючи традиційне мелодичне терцове проведення у співі, фактурне співставлення акомпанементу. Сімейний дует **Петра та Ніли Деряжних** (Австралія) – однорідний дует за інструментарієм, але мішаний за складом учасників і тембровим звучанням.

Тріо у складі **Ю. Китастого, В. Мішалова, П. Писаренка** (1989–1990 рр.) – колектив української діаспори, котрий вперше виступив у тодішній ще радянській Україні, започаткувавши перші напрями співпраці між бандуристами різних країн.

«**Experimental Bandura Trio**» функціонувало упродовж 1998–2003 рр. у складі Юліана Китастого, Михайла Андреця та Юрія Фединського (США). Виконавці грали на бандурах, використовували індивідуальну та тотальну систему перемикування тональностей, що забезпечувала не лише можливість

використання так званих «кобзарських», «лебійських» ладів, а й штучних звукорядів. У своїй творчості Юліан Китастий творчо об'єднав традиційне кобзарство і нові стильові напрями масової популярної музики, зокрема World Music (етнічна музика).

Сьогодні бандурне мистецтво у Великобританії продовжують популяризувати учасники сімейного **тріо «Жайвір»** (представники четвертої еміграційної хвилі з України) – Христина Скрипка, Наталія і Тарас Степаняки.

Яскраву сторінку в бандурне мистецтво Великобританії вписав також колектив **«Кобзарське братство»** (1983 р.). До складу ансамблю входили бандуристи Юрко Бабчук, Ігор Лучка, д-р Любомир Мазур, Іван Гнилиця. Репертуар квартету бандуристів становили «Гей, нумо, хлопці до зброї», «Максим Залізник» – козацькі пісні, «Ой літа орел сизий» – слова Т. Шевченка, обробка Юрія Бабчука, «Ліс», «Марш партизанів», «Збудись Україно» – повстанські пісні, «Ой зійшла зоря» і «Страшний суд» – українські старовинні канти, «Ой під вишнею, під черешнею», «Та туман ярмом котиться», «Та орав мужик край дороги» – українські народні пісні тощо. Колектив – незмінний учасник концертів Союзу українців Британії 80–90-х рр., записав два великі альбоми – колядок і щедрівок, історичних пісень [106].

У країнах Латинської Америки бандура найбільше популярна в Аргентині та Бразилії. В Аргентині розвиток бандурного мистецтва започаткував у 1954 р. Йосип Сніжний, який заснував у Буенос-Айресі першу школу бандуристів, організував і керував концертним **кобзарським квартетом**. Членами цього квартету були: Юхим Приймак (майстер бандур із Німеччини, член Капели бандуристів імені Т. Шевченка (пізніше він переїхав до Детройта, де виробляв інструменти), Антін Чорний (кубанський козак, учень Василя Ємця, член Кубанської капели бандуристів), Григорій Сенешин (учень Йосипа Сніжного) та сам Йосип Сніжний [106].

У червні 1946 р. був також створений камерний ансамбль **«Братство кобзарів ім. О. Вересая»**. Братство складалося з бандуристів: Данила Кравченка, Леоніда Гайдамаки (Галайди) – музичного керівника, Василя Варченка, Григорія Бажула (Келеберди) – адміністратора, Ніла Рєви. Уже у

травні 1947 р. вони дали понад 100 концертів в американській та англійській окупаційних зонах. Концерти відбувалися переважно в таборах переміщених осіб (DP) для представників українського, білоруського і балтійських народів [106, с. 164]. Варто зауважити, що серед учасників колективу були безпосередні учні Гната Хоткевича – Л. Гайдамака і Г. Бажул, які пізніше продовжили свою творчу діяльність відповідно у США й Австралії. У 40-і рр. в межах діяльності хору «Бурлака» у таборі військовополонених в Італії (Белярія – Ріміні), де перебувало 10 тисяч українських вояків, були також засновані ансамблі бандуристів їхнім керівником Ярославом Бабуняком (1924–1912 рр.).

Степан Ганушевський (1917–1996 рр.) – учень львівської школи Ю. Сінгалевича, пізніше – учасник Капели імені Т. Шевченка в Інгольдштадті в таборах DP, з 1949 р. проживав у США. У Філадельфії, де він мешкав, з 1950 р. організовує **квінтет бандуристів**, який активно гастролює по Північній Америці. Репертуар ансамблю охоплював історичні, побутові пісні, композиції УПА, які зафіксовані на 2 платівки.

Мішані ансамблі за участю бандури в середовищі української діаспори менш поширені, але представлені різними тембровими синтезами (зі скрипкою, гітарою, співом).

Дует Оксани Герасименко (бандура) та Ічіро Сузукі (гітара) активно виступав з авторськими творами О. Герасименко «Каталонське рондо», «Самотність» та ін.

Брати Постолани створили **квартет «Даніель»** (1974 р.), за участю двох бандур та двох гітар. Квартет концертував містами Великобританії, виконували українські пісні, інструментальні й авторські твори. Підтвердженням творчості колективу стала їхня перемога в музичному проєкті в м. Аймбрідж (Великобританія), де він отримав Гран-прі [106].

А. Хранюк-Сивіцька (бандура) у дуеті із чоловіком Ігорем Хранюком (скрипка) включали до свого репертуару академічні твори М. Березовського «Соната для скрипки і фортепіано», М. Лисенка «Елегія», С. Людкевича «Чебарашка» у власному перекладі [106, с. 137].

Бандурне ансамблеве мистецтво сьогодення розвивається у багатьох напрямках виконавства – академічному, народно-побутовому, естрадно-розважальному, джазовому [106, с. 274]. Поява нових колективів свідчить про важливість ансамблевого виконавства на бандурі в Україні та в діаспорі упродовж значного часового періоду. Порівняння тенденцій розвитку ансамблевого бандурного мистецтва в Україні та в діаспорі дозволяє виокремити деякі паралелі й відмінності. В Україні найбільш поширеними є жіночі тріо, жіночі квартети, секстети, різноманітні мішані дуети, експериментальні ансамблі з участю бандур, ансамблі, капели однорідні за складом (більшість з них жіночі) та мішані, гра на чернігівських бандурах та львів'янках; в діаспорі в ансамблевому мистецтві переважає чоловічий склад – це і чоловічі дуети, тріо, квартети, квінтети, капели чоловічого складу, а також практика харківського способу гри та використання бандур харківського типу, відновлення кобзарського репертуару.

Колективи України та діаспори тісно співпрацюють, обмінюються репертуаром, інформацією, діляться досвідом, організують спільні проєкти, всіх об'єднує спільна мета – розвиток і новаторство в бандурному ансамблевому мистецтві. Різні типи ансамблів (за кількісним, гендерним, репертуарним, ін. показниками) упродовж ХХ – початку ХХІ століть розвивалися нерівномірно. В зв'язку з певними історичними та політичними подіями в другій половині ХХ століття бандурне ансамблеве мистецтво (різних форм) починає активно розвиватися і за межами України. Репертуарна спадщина музичних композицій для камерних ансамблів бандуристів також формувалася досить повільно. Лише з 80–90-х рр. ХХ століття активізуються мішані інструментальні ансамблі у складі з бандурою.

2. 3. Великі сценічні форми колективного виконавства бандуристів: здобутки і перспективи.

Формування й функціонування великих ансамблевих колективів в Україні було щільно пов'язане із напрямками професіоналізації мистецтва та академізації. Виробництво і масова пропозиція (Чернігівська фабрика ім.

П. Постишева, Львівська фабрика «Трембіта») однакових за строем і можливостями (тонального перемикання) інструментів уможлилювала закупівлю й організацію великих колективів – першочергово, на рівні аматорського музикування, а також – професійного становлення – в навчальних закладах різних рівнів (від школи, музичного училища чи коледжу, закладу вищої освіти).

Ансамбль Національної філармонії України «Рідні наспіви» заснований студентами Національної музичної академії ім. П. Чайковського у 1974 році. Перемога на Республіканському конкурсі дала поштовх продовжувати творити. З 1980 року колектив є штатною одиницею Національної філармонії України. У 2011 р. колектив отримав Гран-прі на Міжнародному конкурсі-фестивалі в Італії. Відтоді почалися запрошення та гастролі в різних куточка світу. На сьогоднішній час керівником колективу є Юрій Карнаух.

До складу ансамблю входять: домри, баян, флейта (флейта пікколо), бандура, ударні духові також учасники використовують і інші шумові інструменти – маракаси, тамбурин, сопілки (зокрема, бандуристка теж грає на сопілці, деркачі, клавесині). В колективі є як учасники-засновники (Тамара Семенова), так і нові учасники. В репертуарі колективу різноманітна музика: класична, народна, музика світу, танцювальна та інші. До найвідоміших творів, які виконує колектив належать: «Гопак» Б. Яровинський, «O, sole mio» Е. Капуа, «Іспанська гітара» Л. Гранозіо, «Менует» П. Моріа, «Давлурі» С. Цинцадзе, «Американський сувенір» В. Маруніч, «Libertango» А. П'яццолла, «Гуцульська фантазія» А. Дубина, «Запорізький марш» Є. Адамцевича, «Ти до мене не ходи» (укр.нар. пісня), «Мелодія» М. Скорика та інші [7; 8].

Також варто згадати камерний проєкт «Бандура в бункері» за участю гурту «5-океан» (вірші, музика), Надії Євенко (бандура, Івано-Франківськ), Христини Скрипки (бандура, Лондон), Софії Скрипки (скрипка). У творі оспівуються події в Україні 2022–2023 рр. Твір сповнений оптимістичних мотивів (віра в перемогу), побудований на народних гуцульських мелодіях.

Зразковий ансамбль хлопчиків-бандуристів «**Соколики**» м. Чернігова (керівник В. Іщенко, Я. Решетник, Ю. Приступа) та ін. [110, с. 127]. Ансамбль має безліч нагород на Всеукраїнських та Міжнародних конкурсах (Гран-прі на Міжнародному фестивалі у Хорватії). «Соколики» виступали Національному палаці України, Національній філармонії України, У Верховній Раді України, в багатьох містах України, а також побували в Болгарії, Сербії, Хорватії, Чехії. В репертуарі українські народні пісні, козацькі, колядки, щедрівки. В репертуарі – «Їхали козаки», «Бог ся рождає», «Українонько, моя», «Бандуристе, орле, сизий», «Ще не вмерла України» та інші.

Ансамбль бандуристок «**Пелюстки надії**» (м. Кропивницький), керівник Оксана Горобченко. Колектив – лауреат багатьох конкурсів: Гран-прі на конкурсі «Тріумф-фест», Гран-прі на Всеукраїнському конкурсі «Українські візерунки», Гран-прі на Всеукраїнському конкурсі «Розцвітає Україна», Гран-прі на Всеукраїнському конкурсі «На крилах Евтерпи, Гран-прі на Всеукраїнському конкурсі «Квіти надії» та інші. Серед творів – авторські композиції О. Горобченко, «Моя земля», «Хай буде так» (в поєднанні з фортепіано), «Українська пісня», «Журавлине серце», «Янголе святий» та інші.

Зразковий ансамбль бандуристів «**Джерельце**» ДМШ Солобковецької ОТГ, керівник – Ірина Радзінська (Вусатюк). В репертуарі такі твори як: «Україна», «Донечка і сонечко», «Синові», «Комарик», «Зацвіла в долині», «Веселкова», «Воскресний дзвін», «Вареники» та інші. Ансамбль є лауреатом багатьох конкурсів – 1 премія на Всеукраїнському конкурсі «Оksamит», 1 премія на Всеукраїнському конкурсі «Бандурний передзвін», 1 премія на Всеукраїнському конкурсі «Українська мрія» та ін.

Капели бандуристів України

Чоловічі капели бандуристів

Національна заслужена капела бандуристів України ім. Г. Майбороди

На відміну від традиційного кобзарства, що має сольний характер, ансамблеві бандурні форми акумулювали й синтезували провідні тенденції

української музичної культури, що постають з фольклорного автентичного колективного музикування та з філософії кобзарства як уособлення національної ментальності, з однієї сторони, та впливів академічної музики, розвитку музичної освіти, виконавства, концертної діяльності, з іншої. Серед академічних пріоритетними впливами слід відзначити традиції багатой української хорової культури. Саме завдяки синтезуванню кобзарських традицій, народно-інструментальних автентичних ансамблевих традицій, а також хорової академічної культури, на початку ХХ ст. сформувалося підґрунтя для появи нового музичного напрямку – ансамблевого бандурного виконавства. Сольне виконання (сольний спів і гра) кобзарів-бандуристів стало основою ансамблевого музикування у таких критеріях як бандурний інструментарій, акомпануючий до співу, чоловіче представництво, патріотичний та духовний репертуар, спрямований на моральне виховання слухачів. Окрім цього, перший експеримент ансамблевого музикування кобзарів-бандуристів, здійснений Гнатом Хоткевичем на XII Археологічному з'їзді в Харкові (1902 р.), означив інші проблеми колективної гри – потребу вибору й уніфікації інструментарію, типу і способів виконання, строю бандур [193, с. 271]. Значну роль у розвитку і популяризації бандурного мистецтва відіграв Василь Ємець – засновник першої кобзарської капели в Києві 1918 р. Це стало початком професійного ансамблевого виконавства бандуристів в Україні та за її межами. Гетьман П. Скоропадський, який опікувався колективом, винайняв приміщення для капели у театрі Бергоньє (тепер – приміщення Національного театру ім. Л. Українки). І 3 листопада 1918 року відбувся успішний концерт Першого Кобзарського хору. На завершення концерту прозвучав гімн «Ще не вмерла Україна» на слова П. Чубинського, музику М. Вербицького [193]. З приходом в Україні Радянської влади (1919 р.) спершу починається сприятливий режим для бандурного колективного виконавства. У «Проекті другої п'ятирічки по мистецтву» було кілька пунктів щодо бандурних колективів: створення ансамблів бандуристів по одному на промислове місто...» [193]. На зразок Київської капели у інших обласних центрах створюються численні ансамблі і капели бандуристів. Серед таких

самодіяльних капел вирізнялася Полтавська (1925 р.), яка швидко засвідчила виразний професійний ріст. Керівником і засновником колективу став Володимир Кабачок, а консультантом – Г. Хоткевич, який розробив для колективу оригінальну систему навчання [193]. Полтавська капела стала базою для фахової підготовки бандуристів, через високий професіоналізм отримала звання «Державна зразкова капела УРСР», була удостоєна Першої премії на Всеукраїнській олімпіаді (Харків, 1931 р.) та Всесоюзній олімпіаді в Москві (1932 р.). Серед майстрів, які виготовляли інструменти для обох провідних капел (київської та полтавської), – В. Тузиченко, К. Німченко, С. Лобко, С. Снегірьов, Г. Паліївець, а також В. Кабачок, М. Опришко, Ю. Барташевський, С. Міняйло. Полтавський колектив переїздить до Києва (1934 р.), його учасники увійшли до складу Державної хорової капели «Думка» та об'єднаної бандурної капели, що постала у 1935 р. на базі Київського та Полтавського колективів. Була створена Перша зразкова капела бандуристів, керівником якої стає М. Михайлов. Попри творчі завдання, колектив ретельно контролювався тогочасним режимом. Репресії проти представників традиційного і професійного кобзарства позначилися на мистецькому рівні як колективів, так і загалом розвитку бандурного виконавства [193]. Серед керівників капели слід відзначити Володимира Кабачка (1925–1934), Миколу Опришка (1930–1933), Миколу Михайлова (1934–1936), Дмитро Балацького (1937–1938), Данила Піку (1938–1941), Григорій Китастого (1941–1944 у німецькій окупації), Олександра Мінківського (1946–1974), Григорія Кулябу (1974–1977), Миколу Гвоздя (1977–2010), Віктора Скоромного (2010–2013), Юрія Курача (з 2013 р. і дотепер). Кожен із згаданих керівників капели формував і розширював репертуар колективу, сприяв його професійному росту, концертно-гастрольній діяльності. Опришко Микола – керівник капели з 1930 р., професійний хоровий диригент. Учасники капели використовували київську та харківську манеру гри, репертуар теж доповнювався новими творами. Серед відомих композицій – «Забіліли сніги» (обр. М. Лисенка), «Закувала та сива зозуля» (П. Ніщинського), «Гаю, гаю, зелен розмаю» (обр. М. Леонтовича), «Ой, дуб, дуба» (обр. М. Михайлова) та інші, були також і

революційні твори. З 1936 по 1938 роки внаслідок репресій НКВС багато бандуристів були на засланні, загинули у в'язницях. Та попри всі випробування капела продовжує функціонувати. Отже перша половина ХХ ст. стала періодом формування нового напрямку в академічному народно-інструментальному мистецтві – бандурного ансамблевого виконавства. У часи Другої світової війни бандуристів Державної зразкової капели не евакуювали в тил, вони були мобілізовані на фронт, проте капела все-таки продовжила своє функціонування в окупаційному Києві. Григорій Китастих наприкінці 1941 року об'єднує бандуристів капели і відроджує її діяльність. Колектив закріпив нову назву «Капела бандуристів імені Тараса Шевченка». В 1942 році весь склад колективу вивезли до Німеччини. Бандуристи гастролюють містами Німеччини, а у 1949 році покидають європейський континент і переселяються на постійне місце проживання у Детройт (США) [193]. Відновлення діяльності колективу в Україні відбулося вже у повоєнний час. Творче життя Державної капели бандуристів налагоджується з приходом до керівництва Олександра Мінківського (1946–1974). Кількість учасників налічувала сорок чоловік. Завдяки майстрові Іванові Склярю та його команді, капела отримала нові інструменти з перемикачами. З 1954 року запрацювала чернігівська музична фабрика, де виготовляли бандури О. Корнієвський, М. Єщенко, Й. Ментей, А. Попов, І. Гладилін, М. Мартинчук та інші. Для колективу були виготовлені не тільки бандури-прими, але й повна оркестрова група бандур (альти, баси). Це дозволило виконувати складні інструментальні твори. Також до інструментального складу капели входять цимбали, баяни, сопілки, ударні (тулумбаси, бубни, тарілки, ін.). У 1951 році колективу було присвоєно звання Державної заслуженої капели бандуристів УРСР. Колектив успішно гастролював Польщею, Румунією, Чехословаччиною, Болгарією, Японією. У 1962 році було відкрито навчальну студію при капелі для співаків-хористів, які не володіли інструментом або ж потребували удосконалення гри. Студію очолив фаховий бандурист Микола Гвоздь, викладали провідні педагоги того часу – С. Баштан, А. Омельченко, А. Маціяка, В. Лобко, ін. [193]. Капела у 1983 році була удостоєна звання лауреата Державної (сьогодні – Національної)

премії України імені Тараса Шевченка. Репертуар капели за час керівництва народного артиста М. Гвоздя поповнився творами В. Кирейка, О. Білаша та ін. Також з капелою виступали провідні співаки-солісти України – народні артисти М. Стеф'юк, Д. Гнатюк, А. Кочерга, М. Огренич, А. Солов'яненко та ін., драматичні акторичитці – народні артисти України С. Максимчук, Н. Крюкова, А. Паламаренко. Колектив поступово починає залучати до репертуару і духовну хорову музику, зокрема, твори А. Веделя, Д. Бортнянського, М. Леонтовича, К. Стеценка, М. Березовського, О. Кошиця. У 1995 р. колективу було присвоєно ім'я Георгія Майбороди, композитора, твори якого також увійшли до репертуару капели. У 2010 році колектив очолює В. Скоромний. Під його керівництвом виконуються відомі академічні зразки хорів з опери «Ріголетто» Д. Верді, «Хор мисливців» з опери «Вільний стрілець» К. Вебера [193]. З 2013 році Національною заслуженою капелою бандуристів України імені Г. Майбороди керує Юрій Курач (генеральний директор і художній керівник колективу, народний артист України). Керівник часто практикує спільне виконання капели з відомими співаками-солістами – Н. Матвієнко, Т. Штондою, братами Приймаками, С. Чахоян, В. Іваненко та іншими. Ю. Курач подбав не лише про національно спрямований, але й унікальний питомий репертуар для колективу – історичні пісні, пісні січових стрільців, УПА, колядки, щедрівки, а також твори а capella – «Ой чого ти почорніло» і «Зоре моя вечірняя» (сл. Т. Шевченка), народні канти «Ой зійшла зоря», «Через поле широкее», стрілецькі пісні «Тиха вода», «Засяяло сонце золоте», колядки та щедрівки «А в нашого пана», «А вчора звечора» та багато інших. Важливу роль у творчому житті колективу відіграють Володимир Маруніч – завідувач музичної частини, автор численних оркестровок творів репертуару капели; Олексій Бояр – диригент капели. Капела бандуристів упродовж останнього десятиліття записала 10 компакт-дисків, на яких зафіксована широка репертуарна панорама творчості колективу. У колективі яскраво проявили себе талановиті солісти – співаки та інструменталісти, зокрема виконавець на старосвітській бандурі Сергій Захарець. Також діє два секстети, квінтет «Булава» (кер. – Ярослав Великий); інструментальні

ансамблеві твори також виконують віртуози-цимбалісти капели – Ігор Теуту та Василь Дутчак [193]. Також яскравою творчою особистістю в колективі є Іван Ткаленко – розробник мідіелектробандури, власник цеху-майстерні з реставрації бандур та виготовлення підставок. Сьогодні капела налічує понад 70 артистів. Їх концертні виступи проходили у зоні АТО, перед українськими збройними частинами, а також за кордоном – у Франції, Канаді, Польщі та ін. За підтримки Українського культурного фонду було яскраво відзначено 100-річчя заснування Київської капели бандуристів України: відбувся концертний гастрольний тур Україною, а 19–22 жовтня 2018 року у Києві відбувся Міжнародний форум бандуристів. В його рамках відбулася науково-практична конференція, був проведений історичний концерт, де об'єдналися у концертній програмі дві капели – США та України, як дві вітки колективу – материкової та діаспорної [193]. В останні роки Капела підготувала ряд тематичних концертних програм, з якими концертувала Україною – «Заспіває, засміється...», «Пісенна Україна», «Бандуристе, орле сизий», «Ціла вічність – від струни до струни», «Свою Україну любить...», «О Україно, о рідна ненько...» та ін. Учасники капели бандуристів у період російсько-української війни активно долучилися до захисту України і на реальному фронті (Д. Романчук, І. Ткаленко, Г. Нечаєв, Р. Ратушний), і на культурно-мистецькому. Так упродовж 2022–2023 рр. Капела здійснила ряд благодійних мистецьких проєктів на підтримку ЗСУ по містах України, Польщі, Чехії, Словаччини, Німеччини, Австрії. Наукову новизну статті становить системний аналіз творчої діяльності Національної заслуженої капели бандуристів ім. Г. Майбороди крізь призму академізації народного вокально-інструментального мистецтва.

Отже, Національна заслужена капела бандуристів України ім. Г. Майбороди – унікальний колектив з багатою історією, акумулюванням і синтезуванням традицій як народного музикування – кобзарства, так і академічних хорових традицій. Понад столітнє функціонування капели стало вираженням культурних особливостей часових періодів розвитку бандурної творчості та виконавства: на рівні удосконалення інструментарію, Музичне

мистецтво залучення до бандур інших народних та академічних інструментів, підбору чоловічих голосів, вибору фактури хорового співу та інструментальної гри, жанрово-тематичних напрямів репертуару, співпраці з солістами та диригентами, широкої географії концертногастрольної діяльності. Пріоритетними напрямами репертуару капели стали фольклорні зразки в акапельній та вокально-інструментальній репрезентації та композиторському опрацюванні, оригінальні твори та аранжування українських і зарубіжних композиторів, які охоплюють історичні, козацькі, ліричні, жартівливі, стрілецькі пісні, шевченкіану, пісні УПА, сучасні патріотичні твори. Концертно-гастрольна діяльність капели в Україні та за кордоном сприяла не лише збереженню та популяризації національних музичних традицій (на рівні інструментарію та ансамблево-хорового співу), але й ідентифікації української музичної культури, її питомій вартості, відмінності від інших [193].

Капела бандуристів «**Карпати**» УТОС (м. Львів), створена при клубі Львівського навчально-виробничого підприємства УТОС у червні 1953 року для реабілітації інвалідів з вадами зору – унікальний колектив у світі, учасники якого (біля 70 % виконавців) є інвалідами по зору, більшість з них має спеціальну середню або вищу музичну освіту. Фундатором капели був інвалід по зору Юрій Данилів, учень кобзаря Юрія Сінгалевича. Сьогодні керівник колективу Юліан Вовк.

У 1964 році за творчі успіхи колективу присвоєно почесне звання «Самодіяльна народна капела бандуристів». Капела була постійним переможцем в усіх творчих змаганнях у системі УТОС. До 1990 року колектив діяв у статусі самодіяльного колективу, згодом як професійний колектив. Інструментальну групу капели, крім бандур, становлять цимбали, баян, контрабас. Головну роль колектив надає вокальній партії, інструменту – акомпануючу. До репертуару входять твори духовної музики, повстанські пісні, українські народні пісні, композиції українських авторів, що є класичними для української музики (К. Стеценка, Є. Козака, М. Лисенка тощо). Серед творів – «Заповіт», «А я все дивлюся», «Віє вітер, віє буйний»,

«Запорізький марш», «Ах, лента за лентою», «Гуцулка Ксеня», «Ой, хмелю, ж мій, хмелю», «Взяв би я бандуру», «Ой хмариться, туманиться»[152; 208].

Струсівська заслужена капела бандуристів України «Кобзар»

«Капелу створено як ансамбль у 1957 в Струсівському будинку культури (Тернопільська область) з ініціативи А. Заячківського, В. Обухівського (керівник) та І. Пухальського. Біля витоків капели була Ганна Білогуб-Вернигір – бандуристка, вчителька Струсівської школи-інтернату, яка навчала гри на бандурі майбутніх учасників колективу» [74, с. 43].

Колектив має ряд нагород, зокрема: Премія імені Степана Будного (1986); Всеукраїнська літературно-мистецька премія імені Братів Богдана та Левка Лепких (1987); Премія імені Соломії Крушельницької (2002); Звання народної (1962); Звання заслуженої (1967); Лауреат 1-го конкурсу козацької пісні в м. Запоріжжя (1990).

У капелі «Кобзар» працювали – диригент, хормейстер Мирослав Ляхович, концертмейстер – Василь Сорока, художній керівник-головний диригент – Володимир Верней (1968—1972), мистецькі керівники-диригенти – Богдан Іваноньків (1972—2000), Михайло Носатий (від 2000 до сьогодні). Директор – П. Киба. Колектив налічує понад 50 учасників, серед них солісти: Роман Бойко, Іван Громик, Микола Мечник, Роман Набитович, а також П. Вербицький, В. Вербовецький, О. Воробйов, Дмитро Губ'як, К. Кокошко та інші.

В репертуарі колективу – духовна музика, козацькі, стрілецькі, українські народні пісні, колядки, щедрівки. Серед творів – «Бандуристе, орле сизий», «Чуєш, брате, мій», «Ой, морозе, морозенку», «Чом, чом, земле, моя», «Взяв би я бандуру», «Реве та стогне Дніпр широкий», «Гей, літа орел», «Гей, гук, мати, гук» та інші. Капела виступала з концертами в Києві, Запоріжжі, Дніпропетровську й інших містах України, у Болгарії, Литві, Польщі, Росії, Сербії, Словаччині, Хорватії, Югославії [308].

«Фірма мелодія (1967, 1970, 1989) випустила грамплатівки із записами творів у виконанні колективу. Музей «Кобзаря» діє у Струсівському сільському будинку культури Теремовлянського району» [74, с. 44].

Жіночі капели бандуристок

Капела бандуристок «**Чарівниці**» (м. Дніпро). Колектив створено у 1956 році Лідією Воріною (Заслужений працівник культури України). Багато аранжувань та обробок пише для капели С. Овчарова. Серед творів – «Їхали козаки», «Шуміла ліщина», «Ой, у вишневому саду», «Чи ми ще зійдемося знову» та інші. Колектив успішно гастролює не лише в Україні, а й за межами, має в своєму доробку кілька компакт-дисків та є постійними учасниками різноманітних конкурсів та фестивалів. Під час періоду пандемії колектив був активним учасником та переможцем багатьох дистанційних конкурсів (переважно перші премії та Гран-прі) [9, 10, 155].

Народна капела бандуристок «**Галичанка**» (1959 р.) Львівської комерційної академії. Керівник – Руслана Дробот. В певний час працювали з капелою такі хормейстри та концертмейстри: Валентина Гавлинська, Євген Федоренко, Оксана Самотос, Галина Лупій, Тетяна Короткова та інші. Колектив налічує чимало нагород: Гран-прі на Міжнародному фестивалі-конкурсі в Бельгії, Лауреат Всеукраїнського конкурсу аматорського мистецтва в номінації «Народне музичне мистецтво», перше місце на міжрегіональному конкурсі «Пісні незабутого краю», диплом лауреата I ступеня на XVIII Міжнародному гуцульському фестивалі-конкурсі. Декілька творів у виконанні капели «Галичанки» увійшли до золотого фонду українського радіо.

Колектив з концертами побував в багатьох країнах світу, зокрема: Білорусі, Литві, Естонії, Польщі, Росії, Болгарії, Чехії, Словаччині, Англії, Бельгії, Іспанії, Швеції, Німеччині, Франції. До складу колективу входять: учнівська молодь, студенти, інженери, та вчителі. Нині серед вихованців «Галичанки» – знані митці і науковці, керівники дитячих і дорослих мистецьких колективів на Львівщині та в інших областях України, в діаспорі.

В репертуарі капели понад 100 творів різних за тематикою і характером, тематичні програми на слова Т. Шевченка, І. Франка, Лесі Українки, широкий репертуар колядок і щедрівок. Капела «Галичанка» традиційно є учасником всеукраїнського Різдвяного фестивалю «Велика Коляда», Всеукраїнського фестивалю кобзарського мистецтва ім. Ю. Сінгалевича «Дзвени, бандуро»,

хорового фестивалю «Жайвір скликає друзів», «Великодні дзвони» в місті Львові.

В 2008 році записано компакт-диск з різдвяною програмою «Святвечір», а в 2009 році здійснено відеозапис різдвяної програми на студії Львівського телебачення. В 2010 році з нагоди 50-літнього ювілею записано альбом пісень на студії звукозапису «Мелос», до якого ввійшли кращі музичні твори капели.

Народна капела бандуристок «**Зоряниця**» (1982 р.) при Львівському університеті імені І. Франка. Створила капелу Зіновія Сичак. Назва капели «Зоряниця» пов'язана із жіночем іменем Зоряна, бо на момент створення назви у складі колективу було близько семи дівчат з таким іменем. Капела бандуристок є аматорським колективом, професійних бандуристів на початку створення не було. Репертуар народної капели «Зоряниця» різноманітний. Колектив виконує не лише українські народні пісні, але й класичні твори та сучасні хіти: «Мить», «Yesterday» «O sole mio», «Ти ж мене підманула», «Маєва нічка», «Місяць на небі», «Алилуя», «Господи, помилуй нас» та інші [243].

В Івано-Франківському фаховому музичному коледжі ім. Д. Січинського на сьогодні функціонує **студентська капела бандуристок** (керівник Марія Лахнюк) Репертуар колективу складають укр. нар. пісні, сучасні аранжування, обробки укр. нар. пісень, інструментальна музика: сл. В. Крищенко, муз. Г. Татарченка «Молитва», обр. А. Кос-Анатольського «Чи є ж то полечко неоране?», муз. Л. Остапенка, аранж. І. Мокрогуз «Моя земля», муз. С. Людкевича «Старовинна пісня», муз. А. Кос-Анатольського, аранж. В. Дутчак «За горами, за морями», обр. Г. Цицалюка «Закувала зозуленька», сл. М. Вороного, аранж. С. Овчарової «Легенда» та інші. Капела в основному є навчальним колективом, на її базі відбуваються концертні державні іспити, вона також бере активну участь у виконавських програмах в місті й області.

Студентська капела бандуристів Рівненського музичного училища (мішаного складу). Керівник Тетяна Свентах). Серед творів – «По той бік гора», «Мить», «Моя родина», «Рече та стогне Дніпр широкий», «Оберіг» «Чуєш, брате, мій», «Ой на Івана» та інші. Також серед студентських капел –

Капела бандуристів Чернівецького обласного училища мистецтв ім. С. Воробкевича, керівник – Ольга Гук .

Студентська капела «Сонце» ХНУМ ім. П. Котляревського художній керівник та диригент Надія Мельник. Капела бандуристів була створена Н. Мельник у 1998 році. Неймовірна енергетика диригента допомагає передати весь зміст твору, капела підсилена оркестровою групою (баяни, цимбали, домри, ударні, контрабас) також капела співпрацює з фольклорним гуртом «Фарби». В репертуарі музика різних жанрів та стилів. Серед творів: «Взяв би я бандуру», «Порізала пальчик», «Хочу жити без війни», «Біля тополі», «Ой, гоп в нашій хаті» та інші [153]. Т. Слюсаренко відзначає, що «з початку 2000-х років студентська капела бандуристів активно займається концертною діяльністю, презентуючи ансамблеве бандурне виконавство Слобідської України як на місцевому рівні, регіональному (м. Дніпро, Київ, Сєверодонецьк та ін.), так і на міжнародному (Польща, Чехія)» [300, с.130].

Мішані капели бандуристів України

Капела бандуристів імені Остапа Вересая (м. Чернігів)

Капела бандуристів ім. Остапа Вересая Чернігівського філармонійного центру створена у 2010 році, складається з 50 штатних одиниць, з них 5 одиниць керівного складу, 35 артистів – бандуристів (співаків), 10 артистів оркестру (струнно-смічкові та дерев'яні духові). Художні керівники та диригенти – Раїса Борщ, Микола Борщ.

Репертуар капели складають твори Л. Ревуцького, М. Лисенка, П. Ніщинського, Г. Верьовки, В. Власова, Г. Хоткевича та інші. Серед творів – «Виший, виший», «Бандуристе, орле, сизий», «Гаї шумлять», «Ой у лузі червона калина», «Зачарована Десна», «Ой під горою», «Грицю, Грицю, до роботи» та інші. Капела продовжує кобзарські традиції не лише Чернігівщини, а й України. Синтез бандурного оркестру та хору створив сприятливі умови для урізноманітнення репертуару бандуристів [40; 41; 149].

Муніципальна капела бандуристів м. Івано-Франківськ (див. великі колективи Прикарпаття)

Дитячі Капели України

Львівська Народна капела бандуристок «Дзвіночок» (1958 р.) (керівник М. Горішна). Капела бандуристок «Дзвіночок» була створена з ініціативи львівського бандуриста Володимира Дичака, а вже на її базі була створена Школа кобзарського мистецтва. У колективі дівчата віком від 7-17 років. Вони вивчають гру на бандурі, займаються вокалом, вивчають історію кобзарства. Серед вчителів: Оксана Борачок, Людмила Гребень, Ірина Григорчук, Галина Лучишин та Мирослава Медведська.

Капела бере участь у різних фестивалях: «Сурми звитяги», «Різдвяні канікули», Фестиваль кобзарського мистецтва ім. Ю. Сінгалевича «Дзвени, бандуро», «Жайвір скликає друзів»; часто появляється на Львівському телебаченні та радіо. У репертуарі колективу: духовна музика, українські класичні твори та західноєвропейська класика, українські народні пісні та думи, авторські пісні та пісні, які виконуються мовами інших народів світу. Серед творів: «Дивна квітка», «Квітка-душа», Гімн України, «День Різдва», «Коляда-колядка», «Не твоя війна», «Мчать козаки» та інші. Капела записала два аудіоальбоми «Дзвіночок колядує» та українські народні і авторські пісні. Бандуристки успішно гастролують, відвідали з концертами більше 16 країн світу [242].

Зразкова капела бандуристів Здолбунівської музичної школи «Джерельце» (1977 р.) керівник Ольга Антонюк. В репертуарі українські народні пісні, авторські, інструментальні твори, патріотичні та інші, зокрема, «Добрий день, матусе, Україно», «Дивлюся аж світає», «Хай буде так», «Моя земля» та інші.

Капела бандуристів (хлопчиків та юнаків) «Гамалія» (1989 р.) Центру творчості дітей та юнацтва Галичини (м. Львів), керівник – Тетяна Шаленко (Відмінник освіти України) пропагує юнацьке виконавство бандуристів. Серед творів їх репертуару – «Гомоніла Україна», «Сумно-сумно серед неба», «зродились ми», «Козацька похідна», «Гей, соколи», «Ой, хмариться, туманиться», інструментальні мелодії та інші. Капела співпрацює з Народною капелою бандуристів «Карпати» УТОС, ансамблем хлопчиків-бандуристів «Соколики» м. Чернігова, Львівським осередком Всеукраїнської спілки

кобзарів, бандуристів та лірників. Капела «Гамалія» виступає в містах і селах області, виступає на кращих сценах Львова (філармонія, органний зал, оперний театр та інші), у Києві, Каневі, Берестечку. У 1991 році капела стала дипломантом фестивалю народних мелодій «Веселковий світ» у м. Харкові. Капела брала участь в «Днях Львова в Кракові», виступала перед молоддю в Білому Борі (Польща), а також на могилі великого Кобзаря України Тараса Шевченка в Каневі [148].

Ансамблі бандуристів діаспори

Ансамбль бандуристів імені Гната Хоткевича при організації ОДУМ у м. Торонто (1966) – перший молодіжний ансамбль бандуристів у Канаді, керівник Валентина Родак. Ансамбль тісно співпрацював із чоловічим хором «Бурлака» [106, с. 143].

Ансамбль бандуристів «**Гомін степів**» (1982–1990) заснований у Нью-Йорку при Школі кобзарського мистецтва Юліаном Китасти́м. Колектив гастролював до Бразилії та Аргентини, мав ряд концертів та був учасником міжнародних фольклорних фестивалів, співпрацював з хоровими колективами – «Боян», «Думка». У репертуарі поєднував традиційні українські твори та сучасні інструментальні композиції [95, с. 169]. Ансамбль «Гайдамаки» (1982) (США) пропагував українські народні пісні, пісні січових стрільців та воїнів УПА. Керівник – В. Васьков [106, с.163].

У Австралії ансамблеве бандурне виконавство представлене активною творчістю диригентів-бандуристів Федіра Деряжного, Петра Деряжного, Григорія Бажула та ін. Григорій Бажул (1906–1988) створив у 1964 році **Ансамбль бандуристів імені Гната Хоткевича** (м. Сідней). Мета ансамблю – пропагування харківського способу гри. Пізніше ансамбль очолив Петро Деряжний і у 1972 році ним було засновано школу гри на бандурі, пізніше її керівниками були В. Мішалов, Є Кульчицький, М. Кенцало [106, с.190]. Провідними бандурними колективами Австралії слід вважати: Ансамбль бандуристів імені Г. Китастого, Ансамбль бандуристів імені Лесі Українки, Ансамбль бандуристів «Колорит», група бандуристів «Відгомін» та інші [106, с. 192; 120; 121].

У Бразилії, завдяки ініціативі Микола Досінчука Чорного були куплені інструменти та організовані перші ансамблі: «Гомін України», «Святої Ольги», ансамбль при парохії св. Йосафата [106, с. 183].

У Польщі ансамблеве бандурне мистецтво впродовж ХХ ст. найкраще проявило себе у концертно-виконавській та педагогічній діяльності. Активно розвиває бандурне виконавство Ольга Попович – співачка, доктор вокалістики. Вона створила **ансамбль «Бандура»**, який побував з концертами в Україні, США, Канаді, Австрії та ін. Також Ольга Попович очолює Товариство «Митуса», яке ініціює проведення багатьох мистецьких імпрез та стало ініціатором проведення Міжнародного фестивалю «Дні бандурової музики» імені Гната Хоткевича [110; 106, с. 139].

Капели бандуристів діаспори

Одним з найяскравіших колективів діаспори стала чоловіча **Капела бандуристів імені Тараса Шевченка**. Історичне походження колективу, як і київської капели – 1918 р. Свою назву колектив отримав 1941 року в Києві на основі учасників попередньої Державної зразкової капели бандуристів, заснованої 1918 року Василем Ємцем. 1941 р., коли капела гастролювала у Кривому Розі, розпочалася Друга світова війна [1. с. 12]. Капеляни були змушені повернутися до Києва, колектив розпустили, а бандуристів забрали на фронт. У вересні 1941-го року Дмитро Черненко почав розшукувати капелян, ансамбль відновився, з полону повернулися Григорій Китастих та Григорій Назаренко. Відновлений колектив очолює Григорій Назаренко. У цьому ж 1941 році офіційно була затверджена назва колективу – Капела бандуристів імені Тараса Шевченка [1. с. 13].

Учасники капели, які були вивезені до Німеччини, зазнали знущань, були голодними, зацькованими, без власного імені... Лише у кожного був напис на грудях – «Ост» – тобто, це були, по суті раби. Дивом вдалося капелянам вижити та вибратися з того місця. Співпрацював з капелою на німецьких землях диригент Володимир Божик, функціонує майстерня з виготовлення бандур з технічними удосконаленнями братів Олександра і Петра Гончаренків. Перші українські емігранти по-братерському зустріли

капелу у Детройті, допомогли влаштуватися, це відбувалося у 1949 році. У 1958 році капела гастролює країнами Європи. У 1980 році колектив відвідав концертами Австралію [1. с.18].

Протягом 1941–1968 рр. капелою керували – Григорій Китастих, Володимир Божик, Петро Потапенко, Іван Задорожний, починаючи з 1968-до 1984 – Григорій Китастих. Від 1984 року керівником стає Володимир Колесник, його капельмейстрами були Віктор Мішалов та Олександр Махлай. Серед репертуару твори: «Блажен муж», «Заповіт», «Карпатські січовики», «Лебеді», «Корчомка», «Грай, кобзарю», «Ішов стрілець на війноньку», «Ой у лузі червона калина», «Вставай, народе», «В'язанка – укр. нар. танкових пісень», «Гомін степів», «Дума про Канаду», «Боже, благослови Америку» та інші [1. с. 18].

Починаючи з 1949 року колектив базується в Детройті, відомий як Ukrainian Bandurist Chorus. У створенні та розвитку колективу значну роль відіграли В. Ємець, Г. Хоткевич, В. Кабачок, М. Михайлів. Коли розпочалася Друга Світова війна окремих учасників Державної зразкової капели забрали на фронт, інші – емігрували. З 1946 р. місцем перебування капели стало німецьке місто Інгольштадт. У 1949 році капела емігрувала до Детройта (США). Незабаром колектив почав концертні виступи, намагаючись зберегти свій професійний статус. Диригентами капели були – Г. Китастих, В. Колесник, В. Божик, Євген Цюра, Петро Потапенко, Іван Задорожний, Олег Махлай та інші. Склад учасників був нестабільний. До репертуару входять різноманітні за жанром композиції та твори Г. Хоткевича – «Поема про Байду», «Буря на Чорному морі», «Невільничий ринок у Кафі», «Заповіт» та інші [106].

Капела здійснила численні концертні турне: у 1949–1950 рр. – по США і Канаді, у 1958 р. – по країнах Європи, у 1961–1968 рр. – по США, Канаді, у 2001, 2004, 2018 рр. – по Україні. Члени Капели імені Т. Шевченка стали ініціаторами формування численних осередків бандуристів діаспори, переважно на теренах Канади і США (у 50–60-і рр.). Адже капеляни проживали в різних місцевостях Північної Америки, формували невеликі

молодіжні ансамблі та школи гри в Детройті, Чикаго, Філадельфії, Пармі, Рочестері, Джерсі-сіті. Тематичне спрямування репертуару Капели бандуристів імені Тараса Шевченка у США мало національно-патріотичний характер, охоплювало духовні твори, пісні козацької доби, пісні січових стрільців, повстанські пісні (воєнків Українсько повстанської армії), твори композиторів, заборонених в Україні радянського часу, зокрема й композиторів діаспори. Особливу нішу репертуару Капели займали твори репресованого в Україні Гната Хоткевича, авторські композиції й обробки керівників колективу, першочергово багаторічного диригента Григорія Китастого [113, с. 39]. Капела та її мистецькі керівники турбувалися про фаховий рівень виконавства колективу, сприяли оновленню і збагаченню репертуару на кращих зразках у традиціях української музики. Відомий музикознавець діаспори Василь Витвицький заважував, що Капела: «повинна плекати, розбудовувати й удосконалювати свій специфічний, з історичними традиціями бандури тісно зв'язаний репертуар». В. Витвицький оцінював мистецьку працю колективу як значні здобутки української еміграції, став організатором Товариства прихильників Капели при американському Міжнародному інституті (1953 р.). Дослідження і популяризація діяльності Капели імені Т. Шевченка в його творчості виявилася в актуалізації проблематики збереження кобзарських традицій у новітніх еміграційних умовах функціонування.

Найбільшого розвитку капеля досягнула у 1958 році, коли концертувала країнами Європи [113, с. 39]. Капелу порівнювали з кращими на той час хором Донських козаків і говорили про те, що капела перевершила цей хор [113, с. 39].

Репертуар Капели охоплює твори української національно-патріотичної тематики та обрядові, жартівливі, духовна музика, інструментальні мелодії та інші: «Грай, кобзарю», «Ой, літа орел», «Гей, злітались орли», «Вітер віє», «Журавель», «Дощик», «Від Києва до Лубень» «Дума про Почаївську Божу Матір», «Херувимська», «Байда», «Думи мої, думи мої» [291, с. 363; 291, с. 397]. Сьогодні колектив успішно працює під керівництвом О. Махляя. Під

його керівництвом капела побувала в Україні з концертною програмою, а також видала численні записи [111]. У 2018 році у Києві відбувся історичний концерт до 100-річчя заснування колективу – виступ Капели бандуристів разом із Національною Капелою бандуристів України імені Г. Майбороди. У програмі звучали повстанські пісні, шевченківські твори, народні пісні, церковна музика.

Симптоматично і показово, що саме колектив діаспори – Капела бандуристів імені Тараса Шевченка (США) – став лауреатом Національної премії імені Т. Шевченка (1992 р.), а її багаторічний керівник – Григорій Китастих (1907–1984 рр.) отримав почесне звання Героя України (2008 р., посмертно). Як зазначає Г. Карась, «музична культура української діаспори перебувала під впливом світових поліетнічних геокультурних систем», що зумовило «амбівалентну субсистему національної художньої культури, у лоні якої об'єктивовано вертикаль внутрішньоетнічної спадковості та горизонталь міжнародних культурних взаємин». Власне вертикаль забезпечувалася доцентровою тенденцією, «що виявлялася у зверненні до «ядра» культури для утвердження національної самосвідомості». І саме її повною мірою репрезентує бандурне мистецтво зарубіжжя.

У 1946 р. в м. Госляр у Німеччині була заснована **Капела бандуристів імені М. Леонтовича**, яка впродовж трьох років виступала в англійській, американській, французькій окупаційних зонах. Її керівник – Григорій Назаренко (1902–1996 рр.) – відомий бандурист, диригент, педагог, засновник в Україні Полтавської капели й учасник Київської. Вихованець Капели ім. М. Леонтовича, учень Г. Назаренка, Володимир Луців (1929–2019 рр.) згадував, що в період найбільшого розквіту колективу в його складі налічувалось понад двадцять бандуристів, які складали повний регістр голосів, а основні партії виконували Григорій Назаренко та брати Олександр і Петро Гончаренки. Пізніше бандуристи колективу долучаються до Капели імені Т. Шевченка (під керівництвом Г. Китастого). Упродовж 1945–1948 рр. Капела бандуристів ім. Т. Шевченка, до якої долучилися галицькі бандуристи, виступає в Німеччині, у містах Інгольдштадті та Регенсбурзі, зокрема перед глядачами таборів для

переміщених осіб (DP). Концерти капели закликали засобами музики, як писав Улас Самчук, «боротися до останньої краплини гарячої крові зі всіма ворогами українського народу» [291, с. 167].

Володимир Юркевич (1923–1985 рр.) – учень школи Ю. Сінгалевича, у США проживав із 1950 р. У 1972 р. створив **капелу бандуристів** колишніх вояків дивізії «Галичина», які жили в околиці Нью-Йорка. Випустив платівку «З піснею на устах» із записами цієї капели.

Капела бандуристів Канади створена 1991 року. Її засновником і довголітнім керівником був Віктор Мішалов (1991–2017 рр.), з 2017 р. і до сьогодні колектив очолює Ю. Китастих. Капела налічує понад 40 виконавців-чоловіків: бандуристів і співаків віком від 13 до 84 років. Основа репертуару – епічні твори, козацькі, стрілецькі, ліричні пісні, духовні композиції – канти і псалми, колядки і щедрівки, а також гумористично-сатиричні пісні в обробках Г. Китастого, В. Мішалова, М. Гвоздя, Г. Верети, А. Бобиря, авторські твори [106]. Капела бандуристів підготувала тематичні концерти, серед яких слід відзначити «Козацькі пісні» (до 300-річчя смерті гетьмана І. Мазепи та 350-річчя битви під Конотопом) й музично-поетичну програму «Слово Тараса», з якими виступала протягом концертних сезонів 2009–2010 рр. Колектив також виконує важливу функцію музичного виховання дітей у літніх таборах та школах [355, с. 150].

Уже на початку 90-х рр. постає новий чоловічий колектив – Капела бандуристів Канади (Торонто), що об'єднала понад 40 виконавців – хористів та бандуристів. Заснована капела в 1991 р. Віктором Мішаловим (1960 р. н.) як хор із супроводом бандур. Упродовж декількох років група співаків капели співпрацювала з хором «Бурлака», бандуристи функціонували як окремий ансамбль, зокрема й мішаного складу. Із 2001 р. розпочинається активна концертна діяльність колективу вже спільного інструментально-хорового спрямування суто чоловічого складу. Колектив стає учасником багатьох міжнародних музичних фестивалів і конкурсів у Північній Америці [106, с. 150–151]. Якщо спершу бандуристи колективу використовували інструменти київського типу («чернігівки» та «львів'янки»), то в останні роки

спостерігається тенденція до відродження інструментарію харківського типу (роботи канадського майстра В. Вецала). Капела бандуристів Канади активно концертує, сьогодні колектив функціонує під мистецьким керівництвом Юліана Китастого (1959 р. н.).

Серед перших жіночих колективів США – **Дівоча капела бандуристок при Осередку СУМА ім. Пилипа Орлика** в Детройті (1956 р.) під мистецьким керівництвом Петра Потапенка (1914–1999 рр.), одного з диригентів Капели бандуристів імені Т. Шевченка в 1959–1964 рр. На замовлення осередку майстер Ю. Приймак виготовляє легкі зручні бандури. Панівною формою виступів капели стали літературно-музичні композиції. Капела випустила декілька платівок тематичного репертуару – різножанрові українські народні пісні – історичні, ліричні, жартівливі, стрілецькі, повстанські, колядки, щедрівки – переважно в аранжуванні П. Потапенка, а також твори на слова Т. Шевченка, Лесі Українки, авторські композиції Р. Купчинського, Г. Китастого. За роки існування (до 1982 р.) Капела постійно виступала перед українськими громадами США та Канади [188, с. 221].

Дитячо-юнацька капела «**Золоті струни**» була заснована у 2001 р. при Соборі Успення Пресвятої Богородиці в Торонто українською бандуристкою Вірою Зелінською – представницею четвертої еміграційної хвилі з України. Капела «Золоті струни» записала три компакт-диски і відеофільм. Здобутки В. Зелінської були оцінені високими званнями заслуженого працівника культури України (1989 р.) і заслуженої артистки України (2009 р.). Колектив гастролював у Канаді, Україні, Польщі. Нині справу Віри Зелінської продовжує її донька – бандуристка Оксана Зелінська-Шевчук [106].

Окремо слід зазначити про унікальний народно-інструментальний колектив **НАОНІ** (1969 р. створення) – Національний академічний оркестр народних інструментів України, в якому бандурна оркестрова група – це і своєрідний окремий однорідний ансамбль. Багаторічний керівник колективу і головний диригент – народний артист України Віктор Гуцал. В основі репертуару колективу – народна інструментальна музика з усіх куточків України. На концертах можна побачити й оригінальні ансамблі народних

інструментів, які входять до складу оркестру. Загалом колектив сформований з близько 40 народних інструментів – бандури, цимбали, кобзи, скрипки, басоля, ліра, тилинка, зозульки, свиріль, козобас, сурма, козацька труба, бугай, флюяра, полтавський ріжок, дуда, дрімба, рубель і качалка, бубон, береста та ін., що робить оркестр унікальним у світі. Вони представлені в єдиному поєднанні та у традиційних камерних ансамблях – троїстій музиці, дуетах цимбалів, камерних однорідних ансамблях бандуристів. В репертуарі найрізноманітніша музика – твори української і світової класики Д. Бортнянського, Й. Брамса, А. Веделя, М. Глінки, С. Гулака-Артемівського, А. Дворжака, М. Леонтовича, М. Лисенка, твори сучасних композиторів. НАОНІ співпрацює з багатьма співаками та інструменталістами України, а також бере участь в різних проєктах, зокрема, й за підтримки Українського культурного фонду [241]. Відомий музикант – Георгій Матвіїв співпрацює з оркестром НАОНІ та разом втілили в життя проєкт під назвою «Чотири стихії», а також музикант грає із оркестровою групою бандур НАОНІ. З оркестром виступали Олег Скрипка, Артем Пивоваров ONUKA та інші.

Великі бандурні колективи Прикарпаття

Відомою концертною одиницею Франківщини є ансамбль бандуристів – «**Бандурні барви**» ДМШ №3 ім. А. Кос-Анатольського м. Івано-Франківська. Керівник – викладач-методист вищої категорії Люба Ірина, яка вже двадцять п'ять років керує колективом. Ансамбль неодноразово отримував перші місця на обласних конкурсах ансамблевої гри, тричі був учасником гала-концерту в обласній філармонії. «Бандурні барви» – гості на різноманітних заходах міста, учасники фестивалю «Коляда на Майзлях». В репертуарі – українські народні пісні, патріотичні, колядки, щедрівки, шевченкіана, інструментальні твори та інші [199, с. 129].

Ансамбль бандуристів Калуської ДМШ. На сьогоднішній час керівником ансамблю є Світлана Матіїшин. Колектив постійно бере участь у різноманітних заходах школи, міста. У 2018 році ансамбль виступив на гала-концерті переможців обласного дитячого фестивалю-конкурсу творчих колективів серед учнів дитячих музичних шкіл. Також колектив здобув I

премію на Другому Всеукраїнському конкурсі бандурного мистецтва «Кобзарському роду нема переводу» (м. Кам'янець-Подільський, 2019 р.) та є лауреатом XI Фестивалю кобзарського мистецтва імені Юрія Сінгалевича «Дзвени, Бандуро!» (м. Львів) [199].

Ансамбль бандуристів Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника здебільшого бере участь у концертних програмах університету, міста, області. Незмінним керівником колективу з 1991 року є професор Віолетта Дутчак. Колектив має такі творчі здобутки – лауреат Всеукраїнського фестивалю «Дзвени, бандуро» (Ялта, АР Крим, 2006); Всеукраїнського конкурсу «Дзвени, бандуро» (III премія, Дніпропетровськ, 2008); Міжнародного конкурсу «Вічний рух» (II премія м. Дрогобич, 2010); учасник Різдвяних фестивалів «Коляда на Майзлях» (м. Івано-Франківськ, 2010-2014). Репертуар включає в себе твори українських та зарубіжних композиторів: сл. Т. Угрин, муз. О. Герасименко «Дош», «Сповідь» О. Герасименко, «Дума про Нечая» аранж. В. Дутчак, «Калина приморожена» аранж. В. Дутчак, «Гомін степів» Г. Китастого, «Щедрик» аранж. Ю. Олійника та інші. Сьогодні студентський колектив також функціонує на заочному відділенні [199].

Муніципальна капела бандуристів м. Івано-Франківськ

Історія виникнення капели бандуристів на Прикарпатті пов'язана з багатьма суспільно-політичними передподіями та діяльністю видатних діячів мистецького простору. Порівняно зі Східною Україною, в Галичині бандурне музикування було поширене значно менше. Формування бандурного виконавства на Західній Україні пов'язане з іменем Гната Хоткевича (1877–1938 рр.) – бандуриста, мистецтвознавця, письменника, який проживав з 1906 р. по 1912 р. спочатку у м. Львові, пізніше – у с. Криворівня. Концертуючи містами і селами Галичини, Гнат Хоткевич зумів надати бандурі поштовх до розвитку. У Станіславові (тепер Івано-Франківськ), у великій залі міського театру Гнат Хоткевич дав сольний концерт [99, с. 19]. Виданий ним підручник (Львів, 1909) став основою для створення інструментів та навчання гри на них. По суті, Г. Хоткевич заклав фундамент для професійного розвитку бандурного

музикування в Західному регіоні України [110, с. 20].

Пізніше бандурну традицію в Галичині продовжили Данило Щербина (1891–1942 рр.); Кость Місевич (1890–1943 рр.) – бандурист-віртуоз, педагог; Юрій Сінгалеви́ч (1911–1947 рр.) – засновник бандурної школи гри на Львівщині та його учні – Семен-Ластович Чулівський (1910–1987 рр.), Володимир Юркевич (1912–1985 рр.), Зіновій Штокалко (1920–1968 рр.), Степан Ганушевський (1917–1996). Був створений і ансамбль бандуристів [110, с. 25].

Основоположником академічного бандурного мистецтва на Прикарпатті ХХ ст. стала Ірина Дмитрівна Стефанович (1934–1988 рр.). Ірина Стефанович – учениця Володимира Кабачка – одного із фундаторів новітнього кобзарського мистецтва, сподвижника і послідовника Гната Хоткевича [274; 110, с. 31]. Саме від нього дівчина зуміла засвоїти прийоми правильного звуковидобування на бандурі, а також удосконалити динамічні, штрихові та технічні моменти інструмента [110, с. 32], реалізувати свої знання на практиці на Волині.

У ХХ ст. в мистецькій сфері відбуваються позитивні зрушення – відкриваються класи бандури в обласних музичних училищах України [110, с. 33]. Саме з 1963 року починається прикарпатський бандурний шлях Ірини Стефанович – засновниці Капели бандуристів м. Івано-Франківська. Обласне управління культури запросило її на посаду викладача-бандуриста в Івано-Франківське музичне училище. Першими учнями Ірини Дмитрівни стали: Раїса Яркова, Богдан Дебенко, Марта Кузьменко [110, с. 34]. На базі студентів народного відділу в училищі було створено ансамбль бандуристів (1964 р.). Продовжувачами справи І. Стефанович стали її випускники – викладачі середніх та вищих музичних навчальних закладів [110, с. 37]. Випускники Ірини Дмитрівни відкрили у подальшому класи бандури у музичних школах області.

У другій половині ХХ ст. провідним колективом України була Державна заслужена капела бандуристів (керівник О. Мінківський). Ірина Стефанович за її зразком вирішила заснувати капелу бандуристів в Івано-Франківську.

Вона консультувалася з О. Мінківським з приводу формування й організації колективу. Базою для мішаної капели став ансамбль бандуристів музичного училища, студенти диригентсько-хорового та народного відділів. Це дало можливість значно збагатити репертуар [110, с. 65]. Жіночу групу доповнювали викладачі музичної школи та музичного училища. Основу капели сформували бандуристи: М. Стахмич, М. Семків, М. Скарбик, Л. Човган, Л. Хомик, Д. Мазурик, М. Кардаш, Л. Монич, Я. Пулькас, Н. Богдан, Н. Шегін, І. Безбородько, О. Байко, В. Самолюк, М. Калитка, Г. Нагловська, О. Бацяк, С. Жовнірович, О. Чернецька, М. Олійник, Г. Візнюк та ін. Концертмейстером капели бандуристів став Богдан Дебенко [110, с. 64]. Пізніше склад капели поповнили люди різного віку і різних професій. Всі аматори мали можливість вдосконалювати свої вокальні дані, а також і змогу навчитися грати на бандурі [110, с. 65]. Ірина Дмитрівна розробила план навчання бандуристів-початківців. Допомагав капелянам опанувати гру на інструменті Б. Дебенко та студентки музичного училища [110, с. 66].

Капела у 1972 році була нагороджена званням «Народна самодіяльна». «Картка на колектив художньої самодіяльності та його керівника» засвідчує, що рік створення Самодіяльної капели бандуристів при обласному Будинку народної творчості – 1966, а перший репертуар – 20 творів. Для максимальної роботи колективу не вистачало інструментів. За допомогою керівництва управління культури було куплено понад 30 бандур на Чернігівській фабриці музичних інструментів [110, с. 65]. Склад капели поповнили нові обличчя – інтелігенція міста (архітектори проектного інституту «Діпромісто» [110, с. 66]. Кількість капелян налічувала понад 40 учасників, що сприяло для оптимального формування вокально-хорового складу та інструментального [110, с. 66]. Репетиції проводилися два рази в тиждень: понеділок і четвер, тривалістю дві години [110, с. 68].

Слід зауважити, що капела бандуристів стала першим і єдиним великим вокально-інструментальним колективом на Прикарпатті. Аранжування та оркестровки для капели, а також переклади, обробки народних пісень Ірина Дмитрівна опрацьовувала сама. Також за основу у професійно-академічному

бандурному виконавстві бандуристка взяла вивчення класичного репертуару (наприклад, переклади фортепіанних прелюдій К. Дебюссі) [110, с. 38]. Репертуар капели за період керівництва І. Стефанович складала українські народні пісні («Тихо, тихо Дунай воду несе», «Ярема», «Пісня про Явтуха»); класичні твори («Літні тони» М. Леонтовича, «Тече вода в синє море» Б. Лятошинського, «Чом, чом, земле моя» Д. Січинського); жартівливі пісні в обробці І. Стефанович («Гречка», «Ой там, коло млина», «Ой гоп, тини-ни», «Нині, нині вдома сама»); твори галицьких композиторів («Як ніч мя покриє» В. Матюка, «Думи мої» С. Воробкевича на сл. Т. Шевченка); кращі вокально-інструментальні композиції Р. Глієра, П. Майбороди, А. Філіпенка, К. Мяскова, а також твори ідеологічного спрямування, оскільки була цензура з боку влади [110, с. 70].

У репертуарному доробку капели були численні обробки ліричних пісень І. Стефанович: «Ой, вербо, вербо», «Бабусю, рідненька», «Ти не моя, дівчино мила», «Ой люлі, люлі, моя дитино»; обробка В. Таловирі «По садочку ходжу», обробка Є. Козака «Човен хитається»; обробки народних пісень М. Леонтовича «Прощай, село», «Гаю, гаю, зелен розмаю», «Ой у полі три криниченьки». Певна частина творів виконувалася солістами: «Якби мені не тиночки» та «За байраком, байрак на сл. Т. Шевченка, «Ставок заснув» (тенор Б. Дебенко); «Через поле широкее» (тенор В. Товстяк); «Бандуристе, орле сизий» в обробці Я. Орлова (бас М. Турянський) [110, с. 75].

Інструментальний супровід залежав від фахового рівня підготовки учасників капели. Переважно твори були розписані на три інструментальні партії для бандури, де переважала акордово-арпеджована фактура [110, с. 69]. Капела швидко зростала у виконавському плані, мала ряд концертів, звітів, а також слугувала для здачі державних іспитів студентів-бандуристів. Керівник колективу приділяла увагу правильній хоровій інтонації, строю інструментів (тюнерів в той час не було) [110, с. 78]. Завдяки невтомній праці І. Стефанович Капела бандуристів стала неодноразовим учасником та переможцем обласних та Всеукраїнських оглядів, конкурсів, фестивалів; має ряд нагород та медалей. Також капелу очолювали в певний період і інші керівники – Григорій Керниця,

Степан Жовнірович, Богдан Дебенко, Мирослава Кардаш, Тарас Степаняк та Марта Шевченко (керує капелою з 1992 р. і до сьогодні) [110, с. 84].

У 1987–1992 рр. капелою керував Тарас Степаняк – бандурист, учасник тріо «Жайвір» (Україна–Великобританія). За його керівництва основний склад капели базувався на викладачах музичної школи № 2, а також бандуристах музичної школи №3, основою капели був хоровий склад. Він працював над чистотою інтонації учасників, диханням, знанням нотного тексту на бандурі. Капела взяла участь в обласному фестивалі-конкурсі «Козацька слава», де виконала твори «Гей, там, на горі, Січ іде» в обр. Т. Степаняка та «Ой, і не гаразд, запорожці» М. Лисенка. Також до репертуару входили композиції «Учітеся, брати мої», «Бандуристе, орле сизий», «Ревуха» В.Матюка, «Через поле широкее» Д. Котка та ін. В цей період капела ставить професійні цілі, розширює репертуар, підтримується багатьма шанувальниками [110, с. 87].

Продовжити велику бандурну справу своєї викладачки з 1992 р. випало Марті Онуфріївні Шевченко. З такою пропозицією звернулася до Марти Шевченко у 1991 році Ганна Василівна Карась (на той час начальник управління культури Івано-Франківського міськвиконкому). Марта Онуфріївна Шевченко (1944 р.н.) – бандуристка, диригент, педагог, заслужений працівник культури України, доцент Прикарпатського університету ім. В. Стефаника. Народилася в священничій родині. Батько – отець Онуфрій зробив низку аранжувань літургійних творів, які увійшли до репертуару капели і виконуються капелою і в наш час. Марта Шевченко закінчила музичну школу (клас фортепіано), музичне училище ім. Д. Січинського (диригентсько-хоровий відділ; а також клас бандури в І. Стефанович.

У 1993 році капелу бандуристів слухав Микола Досінчук-Чорний – головний редактор журналу «Бандура» (США), і під враженнями від почутого вийшла його стаття «Капела бандуристів в Івано-Франківську» у цьому ж таки журналі [110, с. 89]. В часи нестабільності та фінансової кризи саме Досінчук-Чорний запевнив капелян продовжити свою справу [110, с. 90].

90-ті роки стали періодом наполегливого удосконалення майстерності

колективу, фахового удосконалення співу та гри, що засвідчується перемогами на конкурсах і фестивалях. Капела бандуристів залишалася єдиним мішаним колективом на бандурному мистецькому полі, унікальним у своєму жанрі.

З 2005 року капелі бандуристів присвоєно статус «муніципальна». Цього ж року хормейстером капели стала Ірина Моргулець [110, с. 89]. Капела стала основною базою для здачі державних іспитів з диригування студентів Калуського училища культури і мистецтв та Інституту мистецтв Прикарпатського університету ім. В. Стефаника. Статус муніципального колективу дозволив оптимізувати професійну діяльність, налагодити не лише репетиційний процес, але й концертно-виконавську діяльність.

Невід'ємною частиною сучасного академічного бандурного мистецтва є ансамблева творчість, яка представлена вокально-інструментальними чи інструментальними; однорідними або мішаними колективами. Здебільшого бандурні колективи репрезентують вокально-інструментальний жанр [207]. Саме до мішаного типу належить Муніципальна Капела бандуристів, яка складається з представників бандурного та хорового мистецтва. У цьому тандемі капела завжди має успіх. Сьогодні до складу капели входять 34 учасники. Капеляни поділені на 4 хорові партії: сопрано, альт, тенор, бас. Бандурна група представлена жіночим складом, серед якого всі професійні бандуристки. Хорова група представлена чоловічим складом, більшість з яких професійні співаки. До акомпануючої групи належать баян та контрабас (за часів керівництва І. Стефанович були ще й цимбали) [195, с. 91].

В період сьогодення Муніципальна Капела бандуристів є провідним колективом Прикарпаття, входить до Об'єднання муніципальних колективів Івано-Франківська (директор – заслужений працівник культури України Мирослава Цюцьмаць). Під керівництвом М. Шевченко розширився репертуар капели – духовні твори, козацькі, стрілецькі, повстанські пісні, шевченківський репертуар, колядки, щедрівки, твори сучасних композиторів, інструментальна музика. Марта Шевченко видала збірник творів для капели бандуристів «Задзвенімо разом, браття» [384]. Як і раніше, основними складовими частинами концертного репертуару колективу залишаються

оригінальні авторські твори й транскрипції [200]. З капелою виступають солісти – Віолетта Дутчак, Світлана Березовська, Оксана Холодняк, Орест Турок, Мирослав Петрик, Петро Герасимів, Володимир Милик та інші. Капела є учасником та лауреатом багатьох конкурсів, мистецьких заходів: Гран-прі Всеукраїнського фестивалю «Дзвени, бандуро» (Дніпропетровськ, 1999 р.), лауреат I ступеня Міжнародного фольклорного фестивалю «Коломийка – 2002», лауреат щорічного міського фестивалю «Мелодії парку» (Івано-Франківськ), лауреат всеукраїнських фестивалів «Коляда на Майзлях» (Івано-Франківськ), кобзарського мистецтва ім. Ю. Сінгалевича (Львів) та ін.

Репертуар капели охоплює патріотичні композиції («Ще не вмерла Україна» муз. М. Вербицького, «Не пора» муз. Д. Січинського, «Марш УПА» обр. М. Скренткович, «Любіть Україну» муз. Б. Шиптура, «Хай живе вільна Україна» обр. О. Камінського, «Україні слава» обр. М. Демидюка, «Запорізький марш» муз. Є. Адамцевича); жартівливі пісні («Коломийки» муз. М. Магдія, «Била жінка мужика» обр. Д. Котка, «Як ішов я з Дебречина» лемківська нар. пісня); релігійні («Припадаю до Тебе, мій Христе»); колядки («Свята ніч», «Христос ся рождає», «Ангел Божий із небес»); шевченківські твори («Сонце заходить», «Реве та стогне Дніпр широкий», «Бандуристе, орле сизий»); твори в обробці українських класиків («Стелися, барвінку» обр. М. Лисенка, «В гаю зелененькім» обр. Ф. Колесси, «Родимий краю» обр. В. Матюка, ар. А. Кос-Анатольського) та інші.

Капела успішно гастролює не тільки Україною, Прикарпаттям, а й за кордоном. За підтримки міського голови Івано-Франківська Руслана Марцінківа та директора Департаменту культури міської ради Надії Загурської колектив виступив з сольними концертами в Україні та за кордоном: «Вшанування героїв України» (с. Поляниця Івано-Франківської обл. 2015 р.); концерт, приурочений відкриттю меморіальної дошки Гнату Заклинському (с. Маріямпіль Галицького р-ну 2015 р.); концерт, присвячений пам'яті видатних бандуристів ХХ ст. (м. Львів, 2015 р.).

Капела також побувала у Словаччині у рамках проєкту «Дні України–2016» в м. Кошице, де виступала разом з місцевим українським хором

«Карпати» під керівництвом відомого диригента Левка Довговича. Влітку 2016 р. Муніципальна Капела бандуристів провела два сольні концерти на військовому полігоні в м. Яворів Львівської області. Спільний концерт капели разом із хором «Карпати» (Словаччина) відбувся в обласній філармонії ім. І. Маланюк (м. Івано-Франківськ, 2016 р.). Значним підсумком творчості капели у 2016 р. став її ювілейний вечір з нагоди 50-річчя з моменту заснування. Капеляни виконували кращі композиції за весь період своєї діяльності. Також виступив квінтет бандуристок з учасниць колективу у складі: М. Вацеба, У. Яців, Ю. Пасічняк, О. Кубік, І. Дяків). У їхньому виконанні прозвучали твори «Запитай у серця» (обр. Л. Дуди) та лемківська нар. пісня «Не сама, не сама» (обр. С. Овчарової). Вітали капелу з ювілеєм представники влади та інтелігенція міста. Концерт відбувався у обл. філармонії ім. Іри Маланюк.

У 2017 р. капела бандуристів провела концерти в с. Крихівці (День села – 590 р.) та в с. Підгір'я Богородчанського р-ну. У цьому ж році колектив виступав на творчому вечорі письменника Д. Юсипа (75 років з дня народження), який відбувся у НД «Просвіта».

У 2018 р. (червень) в Навчально-науковому Інституті мистецтв Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника відбувалася творча зустріч з бандуристом Володимиром Луцівим (Лондон), де капеляни виступили з музичними вітаннями. Також колектив взяв участь у концерті, який був присвячений врученню премії ПАРС місту Івано-Франківську. У цьому ж році (листопад) капела мала сольний концерт в м. Бурштин.

Особливо успішними були гастролі колективу в Сербії (червень 2019 р.) на XVI Міжнародному фестивалі української культури «Калина. У містах Вербас, Стремська Мітровіца національну пісню та танець на цьому фестивалі, поряд з українськими колективами з Боснії та Герцоговини, Румунії, Хорватії, Сербії, Україну гідно представила муніципальна капела бандуристів міста Івано-Франківська, солісти Віолетта Дутчак та Мирослав Петрик, християнський гурт «П'ятий океан». В залах концертів панувала неймовірна атмосфера, адже українська діаспора в Сербії високо цінує та плекає традиції

нашого народу.

Колектив є постійним учасником патріотичних виступів міста: День Незалежності України, День Конституції, свято ЗУНР, вшанування пам'яті С. Бандери, вшанування пам'яті Т. Шевченка, І. Франка та ін. У вересні 2019 року колектив разом із хором «Первоцвіт» (керівник Г. Карась) взяли участь у відкритті пам'ятника поету, літературознавцю, лауреату Шевченківської премії Степану Пушику (1944–1918). У виконанні капели прозвучали твори «Сніг по горах лебедіє» сл. С. Пушика, муз. А. Кос-Анатольського (соло В. Дутчак) та «Вставай Україно» сл. Л. Кліща, муз. Б. Шиптура, разом із хором виконали гімн «Ще не вмерла України».

Фінальним акордом 2019 р. став ювілейний творчий вечір діючого керівника капели – Марти Онуфріївни Шевченко (до 75-річчя від дня народження). Концерт відбувався у обласній філармонії ім. І. Маланюк. Зі вступним словом виступила доктор мистецтвознавства, професор Віолетта Дутчак. У концерті взяли участь кращі мистецькі колективи області та гості з діаспори: квартет «Гердан», тріо «Жайвір» (Великобританія), Муніципальний хор «Галицькі передзвони» і звісно – Муніципальна капела бандуристів Івано-Франківська. У виконанні капели прозвучали найкращі композиції з репертуару колективу: «Бандуристе, орле сизий» (соло О. Новіков), «Осіннє золото» (соло О. Турок), «Ой, ти дівчино, з горіха зерня» соло (соло М. Петрик), «Коломийки», «Сніг по горах лебедіє» (соло В. Дутчак), «Запорізький марш», «Там за Липою Яворина», «Хай живе вільна Україна» [192].

У період пандемії колектив не припиняв працювати. Зустрічі відбувалися онлайн, зокрема, всі учасники капели дистанційно здавали партії співу та гри. У січні, 2022 році у Словенії відбувався Міжнародний дистанційний фестиваль-конкурс «Різдвяні дзвони». У номінації «Інструментальна музика, ансамблі» капела здобула Гран-прі (щедрівка «Небо ясні зорі вкрили» гармонізація о. О. Кузьменка, обробка М. Шевченко, солістка В. Дутчак).

Від початку війни капела постійно бере участь у різноманітних музично-

патріотичних перформансах та благодійних концертах на підтримку Збройних Сил України. На одному із таких концертів із капелою виступав бандурист, заслужений артист України Тарас Яницький. Капела є постійним учасником заходів на День Конституції України, День Державного Прапора України, День Незалежності України та День захисників та захисниць України. Серед творів – духовна та патріотична музика, зокрема: «Вставай, Україно», «Синам України», «Ой у лісі на полянці», «Боже, великий, єдиний», «Хай живе вільна Україна», «Україні слава» та інші. В період, коли було відключення електроенергії, в зв'язку з ракетними обстрілами капели продовжувала репетиції. Учасники приносили з собою ліхтарики і продовжували працювати.

У 2023 році капела активно брала участь у різдвяно-патріотичному перформансі на підтримку ЗСУ в рамках XIV Міжнародного різдвяного фестивалю «Коляда на Майзлях», а також мала сольний виступ на цьому фестивалі з такими колядами: «Ангел Божий» (обр. М. Максиміва), «Не плач, Рахиле» (муз. В. Матюка), «Сумний святий вечір» (за обр. В. Матюка), «Щедрик» обр. М. Леонтовича, «Христос ся рождає» (обр. о. О. Сохора). Також взяла участь у Гала-концерті і спільно з усіма учасниками коляди виконали «У різдвяну нічку». Це був трагічний день для України – обстріли у Дніпрі. Також колектив постійно виступає на великодніх імпрезах та вшанування роковин Т. Шевченка. Керівниця капели Марта Шевченко була нагороджена відзнакою «Славетні галичани» (2023 р.). Також у 2023 році колектив отримав трагічну звістку з фронту – на війні загинув учасник капели (тенор) – Михайло Петрів.

Таким чином, Муніципальна капела бандуристів м. Івано-Франківська - колектив, що пройшов шлях від аматорства до професіоналізму (серед учасників - випускники класу бандури музичного училища ім. Д. Січинського, Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника, Львівської музичної академії ім. М. Лисенка). Унікальність капели в музичній культурі Прикарпаття – мішаний склад, який дозволяє виконувати академічну хорову музику під бандурний акомпанемент, який залучає колектив до вокально-інструментального жанру. Специфіка саме мішаної бандурної капели вирізняє

її не лише серед академічних народно-інструментальних колективів Прикарпаття, але й України, адже більшість бандурних колективів як камерного, так і великого складу – однорідні (чоловічі, жіночі, дитячі) [192, с. 109].

Капела активно концертує, бере участь у різноманітних проєктах, заходах; це колектив, який постійно в пошуках репертуару; лауреат багатьох фестивалів та конкурсів в Україні та за кордоном. Усі учасники колективу – патріоти бандурного мистецтва, віддані професії. У всі періоди існування професійне керівництво капели та високий фаховий рівень її учасників зумовлюють успіх колективу [192, с. 109].

Розглянувши функціонування вищезгаданих колективів можна зробити висновок, що прикарпатські бандурні ансамблі, однорідні за складом, суто жіночі, переважно малих форм. «Візитною карткою» Прикарпатського краю є Муніципальна Капела Бандуристів Центрального народного дому міста Івано-Франківська.

Отже, ансамблеве бандурне виконавство Прикарпаття з кожним роком збільшує число своїх прихильників. Бандурне музикування розпочинає своє поширення у другій половині ХХ ст., і відразу активізується створенням колективних форм. Однорідним ансамблям Прикарпаття притаманні такі риси: домінуюча фемінізація колективів, три- рідше чотириголосся жіночих вокальних партій, різноплановий репертуар (патріотичні, шевченківські, жартівливі, повстанські, колядки, щедрівки, українські народні, лемківські народні пісні, інструментальна музика, поєднання різних жанрів). Ансамблеві колективи є активними учасниками багатьох конкурсів та фестивалів як в Україні, так і за її межами [199, с. 132].

Таким чином, упродовж ХХ – початку ХХІ століть у бандурному мистецтві викристалізувався новий активний напрям – ансамблевий. Ансамбль бандуристів, у його жанрових вокально-інструментальному та інструментальному видах, засвідчив розширення сольних традицій кобзарства і виразні процеси академізації, оскільки його розвиток був уможливлений лише в умовах удосконалення бандури – уніфікації її строю, хроматизації,

створення системи тонального перемикання, розвитку і взаємодії з вокально-хоровим виконавством. Це забезпечило й подальше входження ансамблю бандуристів до освітніх програм закладів мистецької освіти, розвитку професійних засад виконавства. Практично паралельно відбувалося формування двох основних виконавських форм – камерного ансамблю (спершу однорідного, а з другої половини ХХ ст. і мішаного) та капельного (переважно чоловічого, рідше мішаного чи жіночого). Ще одне розгалуження в розвитку ансамблевого бандурного мистецтва постає внаслідок паралельного розвитку національної культури в Україні та за кордоном, внаслідок еміграції, в країнах проживання української діаспори. Формуються нові форми синтезування, поряд зі співом, бандурної гри – однорідні ансамблі, засновані на різних типах бандурного інструментарію (київського та харківського), та мішані, у поєднанні бандури та різних інструментів – класичного і народного походження. Це викликало появу нових варіантів камерного ансамблю, зумовленість пошуків репертуару, що ґрунтувався не лише на фольклорних, але й академічних засадах композиторської творчості, доповнення авторською оригінальною творчістю, обробками, перекладами, каверами.

РОЗДІЛ 3. ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА БАНДУРНОГО АНСАМБЛЕВОГО ВИКОНАВСТВА

До ХХ ст. кобзарське мистецтво, як окремий специфічний вид народної творчості українців, в основі якого закладена епічна імпровізаційна співоча манера та володіння інструментом кобзою (бандурою), носило суто індивідуальний характер. Натомість внаслідок уніфікації інструмента в ХХ ст., його активному удосконаленню, впливам соціокультурного середовища, академічного хорового і камерно-інструментального, а пізніше естрадного і джазового виконавства, були сформовані передумови для розвитку ансамблевого виду гри.

3.1. Конкурсно-фестивальний рух та сценічна практика ансамблевого виконавства бандуристів.

Бандура як конкурсний і фестивальний інструмент розпочинає свій шлях наприкінці 50-х років ХХ століття. Першими здобутками українських бандуристів на рівні мистецтва тодішнього Радянського Союзу стали перше професійне жіноче тріо – Т. Поліщук, В. Третьякова, Н. Павленко (керівник В. Кабачок) – у 1952 році на Всесвітньому фестивалі молоді і студентів у Варшаві та Сергій Баштан – Лауреат конкурсу виконавців на I Всесвітньому фестивалі молоді та студентів (Москва, 1957) [117].

Конкурс – це змагання, в результаті якого обирається найдостойніший претендент на перемогу. Конкурс (лат. concursus) – зустріч, змагання, яке дає змогу виявити найгідніших із його учасників або найкраще з того, що надіслане на огляд. Конкурсні змагання притаманні для представників концертно-академічного напрямку [347]. Спочатку конкурсантами-бандуристами були переважно солісти-бандуристи і учасники були поділені на дві категорії: бандурист-вокаліст та бандурист-інструменталіст. Конкурси сприяли підвищенню технічного рівня виконавців, появі нових репертуарних зразків, а також давали можливість обмінюватися досвідом з іншими конкурсантами [117].

Відкриття класів бандури в ДМШ по всій Україні та класів бандури у вищій школі, удосконалення інструментарію, розширення репертуару активізували збільшення кількості виконавців і можливості як для конкурсного, так і фестивального руху. Також це була неабияка можливість обмінятися виконавцям різних педагогічних шкіл репертуарними зразками. Для академічного професійного напрямку бандурного мистецтва більш характерними є конкурси, для автентичного та аматорського – участь у фестивалях [117, с. 98].

Вперше в Україні бандура зазвучала на Республіканському конкурсі творчої молоді України (жовтень 1968 р.). Лауреаткою (1 місце) стала представниця львівської школи – Галина Менкуш (клас В. Герасименка) [117, с. 99]. На Всесоюзному конкурсі виконавців на народних інструментах, в рамках X-го Всесвітнього фестивалю молоді і студентів у Берліні (1973 р.) першість здобуває Петро Чухрай (викладач С. Баштан) [117, с. 100]. Також лауреатами серед бандуристів стали О. Петренко та В. Єсіпок (1 місце), Л. Посікіра та С. Кравцова (1 місце) – Республіканський конкурс виконавців на народних інструментах (м. Київ, 1977 р.) [117, с. 100]. Виконувані твори не були складними за формою та у технічному плані. Саме на цих конкурсах бандуристів починають диференціювати за категоріями інструменталіст і вокаліст [117, с. 101].

Республіканський конкурс в Одесі (1980 р.) засвідчив про новий репертуар для бандури – оригінальні твори українських композиторів та перекладення. Серед переможців – солісти Н. Брояко (Київ), І. Ольшевська (Львів) – 1 премія та ін. Тоді ж вперше актуалізувалося питання про залучення до конкурсних змагань і ансамблів народних інструментів [117, с. 101].

Саме на наступному конкурсі у Івано-Франківську (1988 р.) були вперше представлені номінації ансамблів народних інструментів, а зокрема й ансамблів бандуристів. Першими переможцями стали тріо «Вербена» Черкаської філармонії, тріо Львівської та Одеської консерваторій [117, с. 102].

Якщо розглядати концертні форми виконавства бандуристів, то вокальні дуети представників цього ж мистецтва (однорідні, мішані) представлені

майже однаково, а от вокальні тріо – в основному жіночого складу, вокальні квартети – чоловічого. Така форма для ансамблів бандуристів стала вже традиційною (що спостерігається за кількістю жіночих тріо) [49, с. 119].

Для виконавців автентично-народного та аматорських напрямів більш притаманною є участь у фестивалях. Фестиваль (від фр. festival, лат. festivus – святковий) масове святкування; показ, огляд мистецтва. О. Фабрика-Процька зазначає, що: «Фестивалі сприяють великій кількості людей більше пізнати духовну культуру, а також дають можливість обмінюватися досвідом, зміцненню комунікативного культурного простору» [351]. Фестивалі – це своєрідні осередки, які окреслюють напрямки розвитку мистецтва, формують нові ідеї та відкривають митцям-аматорам перспективи творчої діяльності. Фестиваль є своєрідним механізмом регулювання та корекції естетичних поглядів, певних ідеалів для громадськості».

Активізація фестивального руху розпочинається на межі 80-90-тих рр., а їх кількість помітно збільшилася з 1990-х років, особливо у перші роки відновлення Незалежності України. Першим фестивалем, організованим за декілька років до незалежності України став фестиваль «**Вересаєве свято**» (1988 р.) [377, с. 149]. З нагоди 185-річниці від дня народження Остапа Вересая, він був проведений на батьківщині відомого кобзаря XIX ст. У наступні роки, окрім самого фестивалю, відбуваються різноманітні мистецькі заходи, зокрема: науково-практична конференція «Українське кобзарство в сучасному музичному світі», презентація книги В. Нечепи «В рокотанні – риданні бандури», яка була видана з нагоди 100-ї річниці створення сучасної української бандури музичним майстром О. Корнієвським, та інші. З метою сприяння розвитку академічного, традиційного і сучасного бандурного мистецтва Президент України Віктор Ющенко у 2008 році видав указ про заснування ще однієї культурно-мистецької акції – **«Всеукраїнського фестивалю бандурного мистецтва імені Остапа Вересая»**.

Кількість фольклорних фестивалів в Україні невпинно зростає, до участі в них залучаються і бандуристи. Так, наприклад, на Другому Міжнародному фестивалі фольклору «Вінок пісень над Києвом цвіте» (1990 р.). У святковому

дійстві взяли участь бандуристи з всіх куточків України – солісти А. Бобир, В. Єсіпок, Р. Гриньків, М. Хай, Струсівська капела бандуристів, малі форми ансамблів бандуристів [377, с. 146].

У Львові 1991 року відбувається Всеукраїнський кобзарський фестиваль «Думи мої» [377, с. 147]. На Дніпропетровщині започатковані фестивалі народної музики – «Срібні струни» (1987 р.), «Чисті джерела», де активними учасниками є ансамблі бандуристів. У 1994 р. відбувався Всеукраїнський кобзарський фестиваль «Дзвени бандуро, в козацькій краї», куди з'їхалися дорослі та дитячі колективи бандуристів з України, АР Крим та Канади [377, с. 147]. На базі фестивалю паралельно відбулась науково-практична конференція «Кобзарсько-лірницька традиція та її розвиток» [377, с. 148].

На межі тисячоліть проходять численні бандурні конкурси і фестивалі. З 1996 року у Перемишлі (Польща) проходить фестиваль «Дні бандурової музики», у Торонто (Канада) – Міжнародний фестиваль «Бандура 2000», у Тернополі – Всеукраїнський фестиваль-конкурс козацької пісні «Байда», з 2003 р. – Міжнародний конкурс кобзарів ім. Г. Китастого, з 2008 р. в Києві – Всеукраїнський кобзарський фестиваль ім. О. Вересая (виконавці на кобзі, старосвітській, академічній бандурі, ансамблі з України та діаспори та інші [377, с. 150]. Завдяки таким заходам, безсумнівно, виконавці зростають у технічному плані – інструментальному і вокальному, а бандура завойовує прихильність слухачів у сприйнятті інструмента на концертній сцені як повноправного інструмента з великими можливостями [377, с. 103].

Перший Міжнародний конкурс бандуристів імені Г. Хоткевича (1993 р. Київ) відкрив нові імена виконавців та актуалізував нові проблеми бандурного мистецтва, адже професійних авторських творів для бандури виявилось небагато, передовсім, це композиції К. М'яскова, А. Мухи, С. Баштана, А. Коломійця [117, с. 103]. Учасників ансамблевої категорії було порівняно небагато, а переможцем конкурсу серед ансамблів стало тріо «Вербена» [117, с. 105]. Їх репертуар охоплював твори українських композиторів та професійні обробки народних пісень.

За останні два десятиліття в соціокультурному просторі України різноманітні мистецькі фестивалі та конкурси набувають дедалі більшого поширення. Збільшення кількості цих культурно-мистецьких подій зумовлено різними чинниками, в т. ч. процесами регіоналізації та децентралізації, змінами в організації конкретних практик музичного життя, урізноманітненням форм мистецького менеджменту, зростання ролі засобів масової комунікації тощо. Особливого інтересу проблеми конкурсно-фестивального руху набувають у контексті з розгляду соціокультурного простору окремих регіонів нашої держави. При цьому об'єктом наукового інтересу можуть і повинні ставати не лише фестивалі та конкурси, які проводяться в столиці та потужних центрах, а й у так званих «малих» (до п'ятдесяти тисяч мешканців) і «середніх» (від п'ятдесяти до ста тисяч мешканців) містах, що утворюють абсолютну більшість міських населених пунктів України.

Мистецькі фестивалі охоплюють низку ознак, наприклад: місце проведення, періодичність, масштабність, жанри та напрямки, статус (міжнародні, всеукраїнські, регіональні), засновники й меценати, склад учасників, програма фестивалю. Фестиваль мистецтв як соціокультурний феномен у сучасній Україні – це прояв сучасної святкової культури – заходи, специфіка яких полягає у тому, що вони є відображенням загальної тенденції діалогу й синтезу різних видів мистецтва. Ці фестивалі поєднують у собі кілька складових: музичну, театральну, образотворчу, хореографічну та ін. Головна мета фестивалів – це показ мистецтва у всіх його проявах. Також це сприяє масовій комунікації як серед учасників, так і серед глядачів. Серед фестивалів мистецтв окреме місце займають і бандурні. Зазвичай бандурні фестивалі поєднують і концертно-виконавську, і просвітницьку складову, іноді до них долучається і наукова (проведення конференцій, круглих столів тощо).

Сьогодні в Україні набули поширення численні бандурні фестивалі, що мають індивідуальні присвяти – Миколі Лисенку, Остапу Вересаю, Зіновію Штокалку, Костю Місевичу, Володимирі Перепелюку та ін. Зазвичай ці присвяти зумовлюють і відповідний репертуар – авторський, жанровий, а

також форми репрезентації – як сольного, так і ансамблевого виконавства. Існують і фестивалі, що мають тематичне спрямування – «Кобзарська трійця», «Дзвени, бандуро», «Віднови себе» та ін. Часто бандуристи беруть участь і в інших фестивалях, що вже мають свою обов'язкову бандурну складову. Наприклад, це участь бандуристів у фестивалі «Нова пісенна шевченкіана».

Професійні музичні конкурси – це певний засіб індивідуалізації, це своєрідна реакція суспільства на соціальні, політичні, економічні проблеми. Ця проблематика зацікавила багатьох дослідників. Хоч міжнародні музичні конкурси відіграють неабияку роль у формуванні культурного життя незалежної України, проте, їхнє значення залишається недооціненим. Аналізуючи наукові дослідження стосовно цього предмету, бачимо, що досі немає об'єктивного комплексного дослідження, в якому було б розглянуто сучасні міжнародні виконавські конкурси як певну цілісну систему.

Конкурсне змагання втілює в собі взаємостосунки виконавця (чи виконавців), викладача (чи керівника, диригента) та глядача (чи членів журі). Можна говорити і про те, що конкурсні змагання виховують, дисциплінують конкурсанта, що це на сьогодні є невід'ємною частиною навчального процесу, а також конкурсні виступи є складовою концертно-сценічної виконавської практики.

Що ж до конкурсно-фестивального руху у бандурному мистецтві України, зазначимо, що це, найперше, професійні конкурси у різних вікових категоріях. Практично більшість із них проводиться завдяки сприянню Міністерства культури України, а більшість суто бандурних конкурсів є складовою конкурсів виконавців на народних інструментах. В період незалежності конкурси набули національно-патріотичного характеру, важливе значення отримав пошук і форми репрезентації репертуару виконавців. До основних конкурсів бандуристів варто першочергово віднести конкурс імені Гната Хоткевича. Він був проведений у Києві в 1993 р. і 1995 р. Серед номінацій – співак, інструменталіст, ансамблі бандуристів. Обов'язковою умовою було виконання творів Гната Хоткевича. Серед переможців були: Р. Гриньків, О. Созанський, тріо «Вербена» Черкаської філармонії. Вперше було

представлено бандуру «Львів'янка» харківського типу (конструктор – В. Герасименко). Саме на цьому ж інструменті були виконані оригінальні композиції Г. Хоткевича (для харківської бандури).

У 1997 р. відбуваються певні зміни. Цей конкурс отримує новий статус як **Міжнародний конкурс виконавців на українських народних інструментах імені Гната Хоткевича**. Ініціаторами такого перейменування стали: Фонд національно-культурних ініціатив імені Гната Хоткевича, Харківський державний університет мистецтв імені І. П. Котляревського за фінансової підтримки Міністерства культури України і місцевої влади. Фундатором конкурсу стала дочка Г. Хоткевича – Галина Хоткевич. Цей конкурс було присвячено пам'яті видатного бандуриста, композитора, письменника, драматурга, актора, громадського діяча – Гната Мартиновича Хоткевича [372; 373].

Перший Міжнародний конкурс виконавців на українських народних інструментах ім. Гната Хоткевича було проведено у Харкові 20–29 квітня у 1998 році. Завдяки високофаховому рівню та бездоганній організації цей захід привернув до себе увагу громадськості й мав неабиякий резонанс у світі; багато з його лауреатів здобули визнання як талановиті музиканти. Після першого проведення Міжнародний конкурс виконавців на українських народних інструментах ім. Гната Хоткевича став вважатися єдиним в Україні професійним конкурсом виконавців на народних інструментах, що здобув високий авторитет і світове визнання.

Сьогодні в Україні проводяться Міжнародні, Всеукраїнські і регіональні конкурси і фестивалі, організатори яких ставлять перед собою єдину мету – популяризацію народної інструментальної музики зокрема і бандурної. Важливу роль у конкурсно-фестивальному русі ансамблів бандуристів відіграє Національна спілка кобзарів України (1996 р.) – громадська організація, яка має на меті відродження кобзарського мистецтва як на Україні, так і за її межами. Завданнями спілки є популяризація, проведення концертів сучасних кобзарів, фестивалів і конкурсів, тематичних семінарів, підтримка як окремих

виконавців, так і музичних колективів, методична підтримка навчальних закладів, видання навчальних матеріалів, нотних збірок і т. д.

Національна спілка кобзарів докладає чимало зусиль до проведення традиційних фестивалів, конкурсів кобзарського мистецтва: «Під срібний звук бандур» (м. Миколаїв), фестиваль кобзарського мистецтва ім. Костя Місевича на Рівненщині, Юрія Сінгалевича – на Львівщині, ім. Володимира Перепелюка – на Вінничині, «Дзвенить бандура у місті Франковім» – на Івано-Франківщині, Міжнародний фестиваль ансамблів бандуристів у Дніпропетровську, «Під Кримськими зорями грає бандура» у м. Ялті АРК, фестиваль кобзарського мистецтва «Дзвени, бандуро, в козацькій краї» – (м. Дніпропетровськ), духовний фестиваль «Кобзарські сезони Волині» (м. Кременець Тернопільської області), фестиваль кобзарського мистецтва «Вересаєве свято» (с. Сокиринці Срібнянського району Чернігівської області) та інші [250].

З метою залучення кобзарської юні до музичного життя, започатковано проведення Всеукраїнських конкурсів: конкурс юних бандуристів ім. Володимира Кабачка на Полтавщині, Всеукраїнський конкурс юних бандуристів «Волинський кобзарик», Черкаський дитячий конкурс юних бандуристів «Кобзареві джерела», Всеукраїнський фестиваль кобзарського мистецтва «Рідна мова калинова» (м. Київ), всеукраїнський конкурс-фестиваль «Хортицький кобзар» (м. Запоріжжя). Усі фестивалі і конкурси активізували залучення поряд із солістами і кращі мистецькі ансамблеві колективи бандуристів – камерні й великі, професійні й аматорські [250].

У кращих концертних залах Києва пройшли авторські вечори Володимира Горбатюка, Віктора Лісовола, Бориса Списаренка, Василя Литвина, Сергія Баштана, Володимира Єсипка, кобзарської сім'ї Яницьких, Миколи Мошика у Сумах, Василя Герасименка у Львові. Спільно з Національною заслуженою капелою бандуристів України проведені вечори пам'яті Василя Ємця, Андрія Бобиря, Євгена Адамцевича. Всі ці вечори мали характер всеукраїнських фестивалів, оскільки на них виступали виконавці з різних регіонів України та закордону.

Важливим аспектом діяльності Спілки є налагодження контактів та співпраця з українською діаспорою. Колективними членами НСКУ є Детройтська капели бандуристів ім. Т. Г. Шевченка, ансамблі й капели бандуристів канадської, аргентинської, німецької діаспори. Співпраця із зарубіжжям сприяла спілці у організації і проведенні міжнародного конкурсу-фестивалю ім. Г. Китастого (2000 р.), популяризації творчості Г. Китастого, зокрема, виданню його творів для соло і ансамблю бандуристів. Твір «Гомін степів» Г. Китастого став обов'язковим у номінації «Бандурист-інструменталіст». Крім того, було створено багато редакцій і перекладів творів Г. Китастого написаних в оригіналі для фортепіано або для голосу з фортепіанним супроводом для бандурного виконання, у т.ч. ансамблевого [250].

Всеукраїнський фестиваль кобзарського мистецтва ім. М. Лисенка «Дзвени, бандуро!» заснований у 1992 році (м. Ялта) з ініціативи Олексія Нирка [251]. Концертні програми учасників (солістів, колективів) були представлені піснями, хоровими, та інструментальними творами української і світової класичної музики, а також творами сучасних авторів. Зазвичай, участь у фестивалі беруть і відомі бандуристи та дослідники кобзарського мистецтва. У межах фестивалю проходять науково-практичні конференції та круглі столи, основною темою яких є: «розвиток бандурного мистецтва в регіонах України». Учасники наукових зібрань порушують питання щодо забезпечення бандуристів музикознавчою літературою, нотним матеріалом, які могли б розширити й збагатити репертуар будь-якого виконавця чи колективу. Декілька майстер-класів провела професор Прикарпатського університету ім. В. Стефаніка Віолетта Дутчак. Вона також виступала і як учасниця-солістка і як член журі. В. Дутчак дала найвищу оцінку цій культурно-мистецькій акції, звернувши увагу на те, що: «Фестиваль виконує велику пізнавально-виховну та естетичну функції. Це не конкурс, не змагання, а репрезентація творчості різних самодіяльних колективів, що зріднилися з кобзарським мистецтвом, яке має глибоке історичне коріння і сьогодні стоїть на грані небуття» [110].

Міжнародний фестиваль-конкурс ансамблів «Дзвени, бандуро» (м. Дніпропетровськ, тепер м. Дніпро) започаткували Л. Воріна та С. Овчарова у 1996 році [377, с. 148]. За словами організаторів, фестиваль має свою цікаву історію виникнення. Вони розповідають про те, як «на початку 1996 р. керівники ансамблю бандуристів «Чарівниці» отримали лист від головного редактора американського журналу «Бандура» Миколи Чорного-Досінчука з пропозицією організувати в Україні зустріч бандуристів із усіх її областей». Такий лист був розісланий усім осередкам бандуристів України. Саме дніпропетровські ентузіасти відгукнулися на цю пропозицію, де вона і набула реального втілення. Конкурсна програма фестивалю проходить за такими номінаціями: ансамблі та малі форми дитячих музичних шкіл, самодіяльні ансамблі та малі форми навчальних закладів I-II та III-IV рівнів акредитації, дорослі самодіяльні ансамблі бандуристів. За роки свого існування у фестивалі взяли участь понад 120 колективів із 20 областей України, ансамблі бандуристів із Нью-Йорка та інші. До складу журі з 2004 року входить народний артист України Володимир Єсипок і очолює його, а з 2010 року у складі журі – Олег Созанський, Тарас Лазуркевич [377, с. 149]. На фестивалі представлені різні вікові ансамблі бандуристів, найбільшу кількість становить номінація «Дитячі ансамблі бандуристів». Учасники представляють цікаву програму, демонструють технічні можливості, артистизм, зовнішній вигляд тощо [377, с. 149]. У 2008 році учасником фестивалю була Муніципальна капела бандуристів (м. Івано-Франківськ) та стала лауреатом II премії у номінації великі колективи – капели, а ансамбль бандуристів Прикарпатського університету імені Василя Стефаника (керівник В.Дутчак) – лауреатом I премії. Традиційними на фестивалі є зустрічі керівників колективів за символічним «круглим столом», де у творчому спілкуванні обговорюються важливі проблеми, оскільки обов'язковою складовою цього проекту є практична підтримка виконавців. Окрім конкурсного прослуховування та професійного спілкування, відбувається активний обмін цінним нотним матеріалом, презентуються нові нотні видання для бандуристів, аудіо-диски з записами бандурної музики. Завершується фестиваль гала-концертом

колективів-переможців, який щорічно, протягом усього існування конкурсу, проходить на мальовничому Монастирському острові біля пам'ятника Тарасові Шевченку – символу кобзарської душі [110].

Всеукраїнський фестиваль-конкурс виконавців на народних музичних інструментах **«Провесінь»**, заснований у 1996 році з ініціативи Кіровоградського Управління культури обласної державної адміністрації та кіровоградських музикантів – викладачів музичного училища з метою популяризації народної музики та підтримки молодих виконавців. Проводиться фестиваль щорічно на базі Кропивницького музичного фахового коледжу та КЗ «Музична школа № 2 імені Ю. С. Мейтуса м. Кропивницького». У номінаціях такі народні інструменти – баян, домра, акордеон, цимбали, сопілка, бандура (інструментальна), бандура (вокальна), гітара. Серед учасників – учні початкових спеціалізованих мистецьких закладів України, середніх спеціальних музичних шкіл-інтернатів, студій педагогічної практики при вищих навчальних закладах, студенти музичних училищ і вищих навчальних закладів культури і мистецтв.

Представники бандурного мистецтва мають виконати два різнохарактерні твори. Бандурист-інструменталіст – велику форму і п'єсу, бандурист-вокаліст – дві різнохарактерні (вокальні) композиції. Умови карантину (2020 – 2021 рр.) та повномасштабного воєнного вторгнення Росії в Україну суттєво змінили формати багатьох заходів, зокрема й конкурсу «Провесінь», який проходив у онлайн-форматі [184].

Так, і у 2022–2023 рр. конкурс відбувався онлайн. Виконавці поділені на категорії: 1 категорія – учні до 12 років включно; 2 категорія – учні від 13 до 16 років включно; 3 категорія – учні 9-12 класів ССМШ та студенти I-II курсів культурномистецьких коледжів; 4 категорія – студенти III-IV курсів культурно-мистецьких коледжів. Серед членів журі для номінацій «Бандура» – Людмила Федорова – професорка Національної музичної академії України; заслужена артистка України Лариса Гриньків – доцентка Національної музичної академії України; заслужена артистка України Ірина Родіонова – викладачка Київської муніципальної академії музики ім. Р. М. Глієра [184].

Не можна не звернути увагу на вірність кобзарському мистецтву митців Західної України. Поціновувачів кобзарського мистецтва збирає у Львові **Фестиваль кобзарського мистецтва ім. Ю. Сінгалевича (2002)**. Юрій Сінгалевич був одним із найвизначніших бандуристів початку ХХ ст., які відроджували кобзарську техніку на теренах Галичини. Бандурист виховав цілу плеяду видатних музикантів – Терезу Ваврик, Всеволода Васильківського, Мирослава Гребенюка, Володимира Дичака, Богдана Жеплинського. Саме останній виступив з ідеєю проведення у Львові щорічного фестивалю з метою вшанування пам'яті великого учителя і взяв на себе відповідальну справу, ставши його директором. Серед учасників фестивалю особливої уваги заслуговує єдина в Україні чоловіча капела незрячих бандуристів «Карпати», яку в 1953 р. заснував учень Юрія Сінгалевича, інвалід зору Юрій Данилів. Слід зазначити, що у світі чоловічих капел незрячих бандуристів лише чотири. Єдиний у західному регіоні львівський фестиваль кобзарства – сприятлива нагода для колективів продемонструвати річний рівень творчих здобутків [360].

Фестиваль **«Кобзарська трійця»** (з 2008 р.) традиційно відбувається на базі Українського центру народної культури «Музей Івана Гончара» на Зелені свята (свято Трійці). Ідею проведення фестивалю підтримали Київський кобзарський цех та Українська експериментальна лабораторія фольклору. Дійство присвячене відтворенню та виготовленню традиційних кобзарських інструментів (старосвітська бандура, кобза, торбан, ліра, гуслі) і виконанню на них традиційного кобзарського репертуару (дум, кантів, псалмів, історичних, козацьких, чумацьких пісень, танців тощо). До Києва з усіх куточків України приїжджають кобзарі, бандуристи й лірники. Протягом трьох днів на території музею Івана Гончара демонструється мистецтво гри на цих старовинних інструментах. Під час фестивалю пройшла презентація книги Костянтина Черемського «Традиційне співоцтво», показ нових віднайдених кобзарських артефактів та музичних інструментів. Місце проведення фестивалю було обрано не випадково, адже засновник музею, скульптор і громадський діяч Іван Гончар ще з 1960-х р.р. приймав у себе кобзарів, у тому числі й засновника

сучасного київського кобзарського цеху Григорія Ткаченка. А кобза й ліра з колекції приватного музею І. Гончара слугували зразками для відродження традиційних кобзарських інструментів. Час проведення фестивалю був приурочений одному з найшанованіших православних християнських свят – Трійці. «Від сивої давнини кобзарі починали мандрувати саме на це свято. Цього дня вони збиралися гуртом, щоб освятити в храмах свої інструменти. Такі мандрівки тривали аж до Покрови», тому логічним продовженням у планах організаторів має стати «Кобзарська Покрова». Фестиваль був цікавим кожному, незалежно від віку та виду діяльності, оскільки він ніс у собі інформацію з глибини століть національної культури, витoki якої закладені ще на генетичному й ментальному рівні. У рамках фестивалю відбувалися і концерти на відкритих майданчиках, і колективне імпровізування до танцю учасників фестивалю, і науково-практична міжнародна конференція, що була присвячена проблематиці традицій гри на кобзі, старосвітській бандурі, лірі, торбані від минулого до сучасності, реконструкції традиційного репертуару [359].

Вартим уваги, незважаючи на свій «молодий вік», є обласний фестиваль молодіжного народного інструментального виконавства «**Дивограй**», що був уперше проведений у квітні 2007 р. з нагоди 95-ї річниці заснування Миколаївського державного університету ім. В. О. Сухомлинського. Головною метою фестивалю є «популяризація народної інструментальної музики серед молоді, сприяння установленню та розвитку творчих зв'язків між колективами південного краю, ознайомлення підростаючого покоління із кращими зразками фольклорної та академічної народно-інструментальної музики». Постійним гостем фестивалю є «гордість» Причорноморського краю, лауреат численних міжнародних конкурсів і фестивалів – ансамбль народних інструментів Миколаївської обласної філармонії «Узори». Виступ цього знаного колективу є гідним прикладом для юних музикантів.

«**Кобзарська ватра**» (м. Кременець Тернопільської області) заснований 2009 року як Перший регіональний фестиваль-конкурс кобзарського мистецтва ім. Костя Місевича. Його автором-ініціатором став Дмитро Губ'як

– заслужений артист України. Перший захід пройшов 15—17 травня у Кременецькому обласному гуманітарно-педагогічному інституті імені Тараса Шевченка за підтримки Тернопільської обласної державної адміністрації. Конкурс охопив учасників з 5-ти областей: Тернопільської, Рівненської, Волинської, Львівської та Івано-Франківської. Очолила журі народна артистка України, професор Львівської національної музичної академії Л. К. Посікіра, членами журі були О. С. Смоляк, М. П. Сточанська, Н. Є. Турко, Д. В. Губ'як. Вже наступного року фестиваль-конкурс відбувався 12–14 листопада 2010 року з розширенням географії учасників. В ньому взяли участь представники із семи областей України. Абсолютну перемогу в двох номінаціях – «Ансамблі» та «Соліст-бандурист» (старша категорія) отримали студенти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (клас Віолетти Дутчак). Лауреатом I Премії став ансамбль «Гердан» (у складі Вівчарук Надії, Віри Калитки, Федорняк Наталії, Шаламай Ірини, Ірини Куриляк).

Фестиваль мистецтва трав і бандур **«Віднови себе»** проводиться у м. Києві. Він побудований на використанні сучасних інформаційних технологій, фактично попередив можливості онлайн-заявок: для участі в конкурсі всі бажаючі повинні заповнити форму заявки на сайті <http://vidnov.org.ua/> та додати до неї відеозаписи свого виступу (дві композиції з вибраних номінацій) із зазначенням назви творів. Останнє прослуховування – фінал, проходить вже на місці, у Києві. Оцінюють як члени журі, так і відвідувачі сайту. До участі в конкурсі запрошуються колективи та окремі виконавці інструментальних та пісенних композицій на бандурі з України та країн світу у віці від 7 до 70 років. В 2011 році учасниками конкурсу було тріо «Пектораль» Івано-Франківської обласної філармонії, яке здобуло I місце. Метою конкурсу є популяризація мистецтва гри на класичній бандурі, привнесення нових ритмів та залучення до співтворчості бандуристів з виконавцями на інших інструментах, знайомство з творчістю новаторів гри на бандурі та розкриття творчого потенціалу. Збагачення звучання бандури, а філософія «Віднови себе» полягає у відновленні організму за допомогою природніх чаїв та трав та відновлення

душі через сприймання звуку священного для України інструмента – бандури [357].

Міжнародний Різдвяний фестиваль «**Коляда на Майзлях**» (2010 р.) (м. Івано-Франківськ) представлений різноманітними хоровими колективами України та зарубіжжя, дитячими ансамблями, фольклорними колективами, естрадними виконавцями, солістами і т. д. Але вже традиційно склалося так, що на цьому фестивалі кожного року представлена бандура (малі та великі колективи). Серед постійних учасників квартет «Гердан», Ансамбль бандуристів Прикарпатського національного університету імені В. Стефаника, Муніципальна капела бандуристів, ансамбль бандуристів «Бандурні барви» також участь брали ансамбль бандуристів музичної школи №1 ім. М. Лисенка, тріо «Згарда», дует «Діалоги», тріо «Мальви», гостями фестивалю були гурт «Шпилясті кобзарі», Національна капела бандуристів імені Г. Майбороди та Ніна Матвієнко. Колективи представляють різноманітні колядки та щедрівки – народні, авторські, духовні пісні про Різдво, класичні твори: «Бог ся рождає», «Квітка-душа», «Щедрик», «Свята ніч», «Прилетіли ангелята», «Небо ясні зорі вкрили», попури колядок та інші. В зв'язку з подіями в Україні та пандемією учасники зарубіжжя надсилали свої виступи у відеоформаті. Але попри всі події фестиваль продовжував функціонувати.

Фестиваль «**Дні бандурової музики**» м. Перемишль тісно пов'язаний з іменем Ольги Попович (1961 р. н.). Перемишль у певний період став своєрідним культурним центром традицій бандурного мистецтва в Польщі. Тут було проведено п'ять бандурних фестивалів (1994, 1996, 1998, 2000, 2005), вони засвідчили велике зацікавлення польських та українських слухачів виконавством на бандурі. «Хоча форми і масштаби фестивалів часто зумовлюються фінансовими можливостями їх організаторів, проте незаперечним є факт представлення для слухачів різноманітних форм виконавства на бандурі – від сольної (на бандурах київського та харківського типів) до ансамблевої (дуети, тріо, квартети однорідного і мішаного видів), капельної і навіть оркестрової (бандура в супроводі струнного камерного оркестру)» [22, с. 27].

Бандуристи активно беруть участь у різножанрових фестивалях за кордоном, зокрема фольклорних. Як зазначає Н. Федорняк «Перші фольклорні фестивалі, що зародилися в середовищі діаспори, були містком, через який різноманітні етнічні групи, переселившись за межі своєї історичної Батьківщини, принесли значні досягнення культури і мистецтва своїх народів у культурну скарбницю країни вимушеного проживання» [355, с.176]. «Серед головних причин виникнення фестивалів у середовищі української діаспори – протидія процесам асиміляції в умовах іншомовного середовища, збереження національної культури поряд із процесами акультурації та інтеграції в північноамериканське культурне середовище» [355, с. 177].

Серед відомих фестивалів Північної Америки, у яких мають можливість представити своє мистецтво представники діаспори – «Фестиваль Писанки у Вегревілі» (Канада), Український фестиваль у Торонто (вуличний фестиваль з нагоди співпраці міст Торонто та Києва; Український фестиваль столиці Канади в Оттаві; «Лемківська ватра» (організовує спільнота лемків); фестиваль «Золотий клен» та інші [355]. До відомих музикантів, що репрезентували і репрезентують українську музичну культуру в діаспорі слід віднести: В. Попадюка та гурт «Papa Duke» К. Цісик, «Веселі часи», «Буря», «Кубасонікс» та інші [355, с. 195].

Фестиваль «**Бандура дарує натхнення**» проводиться у старовинному місті Чернігові (2012 р.; 2015). У фестивалі беруть участь учні, студенти, викладачі мистецьких навчальних закладів України – автори творів для бандури. Фестиваль відбувається раз на два роки та ділиться на категорії: молодша – бандуристи-композитори, виконавці-ілюстратори творів (діти віком до 16 років включно); середня – бандуристи-композитори, автори аранжувань для бандури, виконавці-ілюстратори творів (віком від 17 років); старша – бандуристи-композитори – викладачі, автори аранжувань для бандури (віком від 25 років). Під час фестивалю відбувається ілюстрація нових творів сучасних композиторів, нових обробок старовинної, класичної та народної музики великими колективами, ансамблями малої форми та солістами, а також презентація нових нотних збірок для бандури. Кожен з

учасників фестивалю та науково-практичної конференції нагороджується дипломом та подякою, а також отримує нотну збірку з оригінальними творами, що були представлені на фестивалі. Завдяки такому фестивалю є можливість поширення репертуару в усі куточки України та популяризація творів композиторів-аматорів, що пишуть для бандури. Результатом фестивалю став нотний збірник авторських творів для бандури соло і ансамблів. До нього увійшли і твори прикарпатських авторів – Віолетти Дутчак та Лариси Дуди, які стали лауреатами фестивалю [12; 13; 14; 356].

Перший музичний фестиваль-конкурс «Срібні струни» з 2000 р. проводиться на базі Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка під егідою Міністерства освіти і науки України. Його метою є популяризація українських народно-виконавських традицій, пропаганда нового репертуару. Серед конкурсантів першого фестивалю – солісти (14) та ансамблі (10) – виконавці на бандурі, скрипці, цимбалах. Першу нагороду здобув ансамбль бандуристів ТДПУ ім. В. Гнатюка (керівники О. Дубас і М. Євгенєва). Другу частину фестивалю склав гала-концерт, у якому взяли участь відзначені на фестивалі колективи: тріо бандуристок Волинського ДПУ ім. Лесі Українки, ансамбль бандуристів ТДПУ ім. В. Гнатюка, солісти, а також гості фестивалю – камерний оркестр (керівник В. Феленчак). Вже з 2006 року конкурс отримав статус Всеукраїнського та іменну присвяту **Зіновія Штокалка**. Конкурс проводився у двох номінаціях: інструментальне бандурне мистецтво та вокально-інструментальне бандурне мистецтво, учасники поділені на вікові категорії: 1 вікова категорія – учні від 9 до 11 років (включно); 2 вікова категорія – учні від 12 до 15 років (включно); 3 категорія – студенти мистецьких навчальних закладів I-II рівнів акредитації (коледж, училище); 4 категорія – студенти мистецьких навчальних закладів III-IV рівня акредитації (академія, університет); 5 категорія – ансамблі малих форм: дует, тріо, квартет; ансамблі великих форм (від п'яти і більше учасників). Для кожної з категорій окремі програмні вимоги: *1 категорія* «Бандурист-інструменталіст» два різнохарактерні інструментальні твори; «Бандурист-співак» два різнохарактерні вокальні твори; *2 категорія*:

«Бандурист-інструменталіст» 1. Інструментальний твір великої форми; 2. Оригінальний твір українського композитора; «Бандурист-співак» два різнохарактерні вокальні твори; 3 *категорія*: «Бандурист-інструменталіст» 1. Інструментальний твір великої форми, 2. П'єса віртуозного характеру, 3. Обов'язковий твір: О. Герасименко «Фантазія на теми двох пісень із репертуару Зіновія Штокалка»; «Бандурист-співак» 1. Інструментальний твір великої форми, 2. Дума, романс або арія українського композитора, 3. Обов'язковий твір за власним вибором (пропонується п'ять творів: «Біду собі купила», «Ой кряче, кряче», «Ой під гаєм зелененьким» (на вибір доступні ноти в трьох тональностях), «Летів орел» (у двох тональностях), «Козак Мамай»); 4 *категорія*: «Бандурист-інструменталіст» 1. Твір великої форми; 2. П'єса віртуозного характеру; 3. Обов'язковий твір: О. Герасименко «Концертна фантазія на роковини Зіновія Штокалка»; «Бандурист-співак» 1. Інструментальний твір великої форми, 2. Дума, романс або арія українського композитора, 3. Обов'язковий твір за власним вибором (пропонується п'ять творів: «Біду собі купила», «Ой кряче, кряче», «Ой під гаєм зелененьким», «Летів орел» (у двох тональностях), «Козак Мамай»); 5 *категорія* – довільна програма виступу до 15 хв. (із обов'язковим інструментальним твором на основі українських народних мелодій). Переможців нагороджують грошовими преміями, дипломами лауреатів (I, II, III ступеня) та дипломантів. Також під час конкурсу відбувається науково-практична конференція, майстер-класи, різноманітні виставки, творчі зустрічі. Участь у конкурсі упродовж останнього десятиліття взяли багато солістів – студентів-бандуристів різних закладів освіти, а також навчальні колективи. На жаль ювілейне відзначення 100-річчя від дня народження З. Штокалка, яке планувалося на 2020 р. співпало з карантинними обмеженнями, і конкурс не відбувся, хоча до його проведення була залучена відома композиторка і бандуристка заслужений діяч мистецтв України Оксана Герасименко (Львів), яка здійснила власні обробки та парафрази на теми творів бандуриста – для солістів та ансамблів [185].

Київський відкритий молодіжний **конкурс ім. М. Лисенка** був започаткований до ювілею композитора (170-річчя) у 2013 році. Особливість

цього конкурсу не лише у пропагуванні творчості відомого українського композитора і дослідника кобзарства, але й у співпраці з Музеєм, на базі якого проводяться творчі змагання. Молодіжний статус конкурсу охоплює виконавців середніх і вищих навчальних закладів, що посилює комунікативну і творчу функції заходу. Проведення конкурсу стимулює до творчої діяльності педагогів і студентів, оскільки інструментальні й вокально-інструментальні твори М. Лисенка потребували перекладу чи редакції для бандури. Однією з обов'язкових творів для інструменталістів на конкурсі стала «Елегія» М. Лисенка.

Всеукраїнський конкурс бандуристів **«Кубок Києва»** проводиться з ініціативи Національної спілки кобзарів України, Департаменту культури Київської міської державної адміністрації, Національної музичної академії ім. П. І. Чайковського з 2020 р. Основна ідея конкурсу – розвиток національної школи гри на бандурі; популяризація і пропаганда культурної та державної столиці України міста Києва. Конкурс проводиться в два тури, у двох номінаціях та двох вікових категоріях: «Бандурист-інструменталіст: від 15 до 20 років (1 категорія); від 20 до 30 років (2 категорія); «Бандурист-співак»: від 15 до 20 років (1 категорія); від 20 до 30 років (2 категорія). Конкурсні вимоги для категорій (наведені за 2018 р.): «Бандурист-інструменталіст» – Оригінальний твір для бандури українського композитора; П'єса українського композитора; Класичний твір європейського композитора; «Бандурист-співак» – вокальний твір українського композитора другої половини ХХ початку ХХІ ст.; українська народна пісня у супроводі бандури; інструментальний твір; «Бандурист-інструменталіст (2 тур) (у супроводі оркестру) від 15 до 20 років (1 категорія) твір К. Мяскова – Концертна п'єса (тема пісні «Вечір надворі»); від 20 до 30 років (2 категорія) твір К. Мяскова Концертно для бандури з оркестром (g-moll); «Бандурист-співак» (2 тур) – класичний вокальний твір українського композитора кінця ХІХ – першої половини ХХ ст.; пісня про Київ (композиторів: П. Майбороди, І. Шамо, Г. Жуковського та ін., допускається власне аранжування та навіть власний твір). І хоча конкурс не передбачав ансамблевої номінації (як однорідних

ансамблів), проте колективна співпраця виконавців-інструменталістів проявлялася у виступах з концертмейстером-піаністом чи камерним оркестром. На 2 турі конкурсу в 2020 році Концертино для бандури з оркестром №1 (g-moll) К.Мяскова в супроводі оркестру народних інструментів НМАУ ім. П. І. Чайковського, диригент - Андрій Іваниш виконали фіналісти Атаманчук Ольга, Задорожна Віта, Сторонянська Марта-Маргарета, Аліксійчук Ярослав, Коновал Анна. У зв'язку із початком війни конкурс у 2022 році не відбувся [182].

Міжнародний конкурс виконавців на народних музичних інструментах «**Арт-Домінаната**», заснований у 2013 році (Харків). Участь у конкурсі беруть учні музичних шкіл та студенти музичних закладів всіх рівнів акредитації. Серед номінацій – різноманітні інструменти: «Акордеон», «Баян», «Бандура інструментальна», «Бандура вокальна», «Балалайка», «Домра», «Думбира», «Гітара», «Гучжен», «Канклес», «Каннель», «Кокле», «Сопілка» (флейта пана, окаріна), «Бірбіне», «Цимбали», «Інструментальні ансамблі», «Вокально-інструментальні ансамблі», «Оркестри/Капели бандуристів», а також нова номінація – «Музичний відеокліп». Номінації «Ансамблі» та «Капели» поділені на категорії: 1 категорія — ансамблі мистецьких шкіл; 2 категорія — ансамблі викладачів навчальних закладів культури і мистецтв; 3 категорія (змішана) — ансамблі учнів та викладачів, студентів та викладачів; 4 категорія — ансамблі закладів фахової передвищої освіти (ЗФПО); 5 категорія — ансамблі «муз.-пед. факультетів» закладів вищої освіти (ЗВО); категорія — ансамблі спеціалізованих музичних ЗВО. Оркестри / Капели бандуристів: 1 категорія — оркестри мистецьких шкіл; 2 категорія (змішана) – оркестри палаців культури, викладачів, учнів та викладачів; 3 категорія — оркестри закладів фахової передвищої освіти (ЗФПО); 4 категорія — оркестри «муз.-пед. факультетів» закладів вищої освіти (ЗВО); 5 категорія — оркестри спеціалізованих музичних ЗВО. Серед членів журі – представники України та світу: Л. Мандзюк, Д. Губ'як, С. Овчарова, Н. Морозевич, В. Мішалов, В. Зубицький, Я. Олексів, Т. Слюсаренко, Е. Майдре та інші. У багатьох оркестрах, що брали участь у конкурсі була група бандур, зокрема: Оркестр

Глухівської школи мистецтв ім. М. Березовського (1 премія); Оркестр Волинського коледжу ім. І. Стравінського (1 премія) та інші. Часто бере участь у цьому конкурсі капела бандуристок «Чарівниці» (м. Дніпро), яка виборола 1 премію в 2023 р. Також серед переможців – тріо бандуристок «Пташина» 1 премія (м. Харків), тріо бандуристок Мельничук-Шуль-Іванченко 1 премія (м. Одеса), дует бандури та гітари Романова-Павлик (2 премія) м. Черкаси; Дует бандур «Мальви» Міляр-Юрко (2 премія) м. Дніпро та інші [179].

Всеукраїнський відкритий фестиваль-конкурс виконавців на народних інструментах «**Мереживо**» (Рівне), що присвячений пам'яті заслуженого діяча мистецтв України, композитора, виконавця-баяніста, педагога, аранжувальника й громадського діяча, завідувача кафедри народних інструментів Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету, керівника ансамблю народних інструментів «Мереживо» Степанова Олександра Федоровича започаткований 2014 р. Серед складу журі – В. Зубицький – композитор, баяніст, заслужений діяч мистецтв України; П. Хлебнік – заслужений працівник культури України, викладач Волинського коледжу культури і мистецтв ім. І. Ф. Стравінського; Н. Турко – старший викладач Інституту мистецтв РДГУ, Голова Рівненського обласного відділення НСКУ; М. Корейчук – Заслужений працівник культури України та інші. Серед номінацій – «Солісти» (баян, акордеон, цимбали, бандура, сопілка, домра, гітара, балалайка, скрипка) та «Колективи» (ансамблі та оркестри), які поділені на категорії. Серед переможців – квартет бандуристів «Срібні струни Волині» (керівник І. Дмитрук), що представили твори – Сонату № 2 c-moll (І ч.), «Чарівна скрипка»; Секстет «Орнамент» (м. Калуш), представили твори – «За Вас ... і Україну, «Голубка»; квартет бандуристок «Веселка» Рівненської ДМШ ім. М. Лисенка представили твори «Запалю свічку», «Хай буде так»; ансамбль бандуристів «Мозаїка» Шепетівської ДМШ, представили твори – «Боже, врятуй Україну», «Ой на горі жита много»; та інші [183].

Презентація колективного бандурного мистецтва стала ваговою складовою **I відкритого фестивалю культури та мистецтва** в рамках святкування 580-річчя міста Калуша Івано-Франківської області 28 травня

2017 року. У фестивалі взяли участь численні колективи бандуристів з Калуша, Івано-Франківська, Львова, Києва.

Lviv Bandur Fest – молодий (з 2017 року) щорічний фестиваль сучасної бандурної музики у Львові, який має гасло: «Такої бандури ви ще не чули». Арт-директор і організаторка фестивалю – Анастасія Войтюк (бандуристка, учасниця гурту «Трое Zillia»). На цьому фестивалі представлені різноманітні напрями і виконавські стилі бандурного мистецтва – етно, джаз, класична бандура, рок, електро, поп, соул. Під час фестивалю відбувалися професійні майстер-класи, була представлена електронна бандура Івана Ткаленка, виступало 15 колективів з різних куточків України. Також були вечірні концерти «Bandura Today». Виступали на фестивалі Юліан Китастих, Марина Круть, Дмитро Губ'як, Оксана Герасименко, «Три кроки в ніч», «Трое Zillia», квартет «Гердан», інші ансамблі та капели бандуристів. Цей фестиваль – нетиповий, неформатний, значний за векторами і представлений у трьох напрямках – концертному, освітньому, інноваційно-технологічному. На фестивалі запропоновані не лише концертні формати, але й навчально-пізнавальні (майстер-класи, лекції, презентації), зустрічі й спілкування, онлайн-комунікація, видання книг і буклетів, відеокурси для бажаючих тощо. На V Фестивалі 2021 року, який був підтриманий Українським культурним фондом, були організовані круглі столи із запрошеними виробниками бандур та бандурних аксесуарів з цілої України – задля налагодження співпраці та вивчення потреб ринку. Майстер класи електро-бандур проводили Анастасія Войтюк, Дмитро Губ'як, Іван Ткаленко. Майстер-класи імпровізації, джазової технічної майстерності провели Роман Гриньків та Ольга Гончаренко (гурту KoloYolo) [363; 364].

Регіональний **Конкурс-фестиваль «Бандурний причал»** (2019 р.) Проходив у стінах Одеської обласної філармонії, ініціаторами якого стали тріо бандуристок «Мальви». Конкурс присвячений творчому ювілею (25 років) тріо «Мальви». З усіх куточків України приїхали юні бандуристи – вокалісти, інструменталісти та ансамблі (82 учасники від 6 до 20 років). Серед членів журі – Віктор Власов – заслужений діяч мистецтв Одеської національної

музичної академії імені А. В. Нежданової, член Національної спілки композиторів України, професор; Любов Мандзюк – кандидат мистецтвознавства, член Національної спілки кобзарів України; Олег Созанський – заслужений артист України, член Національної спілки кобзарів України; Галина Сукенник – заслужена артистка України, член Національної спілки кобзарів України, артистка тріо бандуристок «Мальви» Одеської обласної філармонії; Тетяна Васильців – лауреат міжнародних конкурсів, член Національної спілки кобзарів України, артистка тріо бандуристок «Мальви» Одеської обласної філармонії, відповідальний секретар журі; Ніна Морозевич – заслужений діяч мистецтв України, кандидат мистецтвознавства, член Національної спілки кобзарів України, професор Одеської національної музичної академії ім. А. В. Нежданової, артистка тріо бандуристок «Мальви» Одеської обласної філармонії, голова журі. У II конкурс-фестивалі «Бандурний причал 2021» перемогу (Гран-прі) здобув ансамбль бандуристів «Кобзарик» (м. Черкаси) (керівник – Наталія Смоляр, концертмейстер – Людмила Квартальова), квартет бандуристок «Квіти сонця» здобув II місце [180].

Всеукраїнський дитячий фестиваль-конкурс **«Кобзарському роду нема переводу»** (з 2018 р.) проходить м. Кам'янець-Подільський Хмельницької області. Серед членів журі – заслужений артист України Тарас Яницький, композиторка Руслана Лісова, професорка, докторка мистецтвознавства Віолетта Дутчак та інші. Серед переможців (1 місце) – Ансамбль бандуристів старших класів (м. Калуш) (керівник С. Матіішин). На фінальному концерті 2019 р. всі конкурсанти під бандурний супровід виконали пісню «Ой у лузі червона калина» під диригуванням заслуженого артиста України Тараса Яницького. В умовах карантинних обмежень фестиваль-конкурс проходив у онлайн-форматі.

Міжнародний конкурс юних бандуристів **«Волинський кобзарик»** започаткований у Луцьку Валентиною Пилипчук. Основна ідея конкурсу – популяризація та розвиток народних музичних інструментів. Учасниками конкурсу є учні музичних шкіл, шкіл мистецтв, загальноосвітніх шкіл з

поглибленим вивченням музики, кобзарських шкіл і студій, виконавці аматори. Є поділ на вікові категорії: 1. До 8 років 2. Від 8 до 12 років 3. Від 12 до 14 років. 4. Від 15 до 16 років. Конкурс проводиться у трьох жанрах: 1. Бандурист-співак. 2. Бандурист-інструменталіст. 3. Бандурист-аматор. Конкурсна програма: бандурист-аматор: вік необмежений, програма довільна; співак-бандурист: два різнохарактерні вокальні твори (один з них на патріотичну тематику), інструментальний твір; бандурист-інструменталіст: твір великої форми, класичний твір, мініатюра. Серед переможців 2014 р. в номінації «Ансамблі» – квартет бандуристів «Кобзарик» Чернігівської музичної школи №1 ім. С. Вільконського у складі: Голубчик Олександр, Мельник Денис, Кузьменко Олександр, Соловійов Дмитро, керівник Решетник Яна Валеріївна [181]. Конкурс «Волинський кобзарик» цього 2023 р. проводився в онлайн-форматі в зв'язку з війною. Всі бажаючі учасники надсилали свої заяви та відео (інструментальні чи вокальні твори) і дистанційно брали участь у конкурсі. Було надіслано понад 200 відеоробіт у номінаціях солісти-бандуристи та ансамблі бандуристів. Переможцям вручав дипломи у Луцькому замку Голова Національної спілки кобзарів України Володимир Єсипок. Дует у складі Софії Шевчук та Катерини Самуйліч виступали на відкритті та виконали твір «Думи, мої» (А. Пивоварова). Бандуристки зазначили, що всім учасникам не вистачає саме «живого» виступу, адже так важливо спілкуватися та обмінюватися досвідом.

У м. Хотині Чернівецької області відбувається відкритий фестиваль–конкурс «**Хотинський кобзарик**» на базі Хотинської дитячої музичної школи. Там беруть участь учні Дрогобицького музичного коледжу, юні бандуристи Чернівецької області. У Чернігові відбувається Всеукраїнський відкритий огляд-конкурс юних бандуристів «**Кобзарська юнь України**». Учасниками конкурси є дитячі колективи та окремі виконавці. Дитячий фестиваль бандуристів «**Таврійські зустрічі**» (м. Скадовськ). У програмі фестивалю – виступи дитячих ансамблів бандуристів з усіх куточків України на концертних майданчиках м. Скадовська (набережна Чорного моря), майстер-класи,

«круглі столи», творчі зустрічі та сольні концертні виступи провідних майстрів бандурного мистецтва України.

Варті уваги такі фестивалі-конкурси, на яких представлено бандурне виконавство: кобзарський фестиваль **«Гей, вдарте в струни, кобзарі»**, присвячений 25-літтю Стрітівської кобзарської школи; Всеукраїнський конкурс бандуристів **«Живі струни»** (м. Рівне); Всеукраїнський конкурс юних музикантів **«Франкове Підгір'я»** (м. Дрогобич); Всеукраїнський дитячо-юнацький конкурс бандуристів **ім. Ю.Сінгалевича** заснований Львівською державною дитячою музичною школою № 6 та інші.

Сьогодні бандурні фестивалі стали складовою музичної культури як у регіонах, так і на загальноукраїнському й міжнародному рівнях. Переважно на фестивалях представлений сольний і ансамблевий вид виконавства. Традиційною у кобзарстві завжди була сольна чоловіча гра і спів. Ансамблеве музикування сформувалося як напрям і форма виконавства бандуристів впродовж ХХ ст. в Україні й за кордоном, органічно переплітаючись із традиціями хорового багатоголосого співу, що викликало до життя численні колективи бандуристів (від дуетів, тріо, квартетів до однорідних і мішаних ансамблів та капел). Крім того вплив академічної музики і характерних для нього ансамблевих однорідних і мішаних форм зумовив багатотемброву інструментальну складову ансамблевого напрямку бандуристів.

Серед ансамблевих форм найпоширенішими сьогодні є однорідні камерні ансамблі, зумовлені вокальними характеристиками, зокрема жіночі (тріо, квартет), чоловічі (дует, тріо, квартет), а також мішані, що переважно репрезентують на фестивалях сімейні колективи, до яких входять не лише жіночі й чоловічі голоси, а й дитячі. Творчість сучасних композиторів, а також переклади, зумовили і появу мішаних ансамблів – поєднання бандури зі скрипкою, сопілкою, флейтою (наприклад, ансамбль бандуристок Львівської залізниці «Чарівні струни»), бандурного ансамблю і камерного квартету (квартет «Львів'янки»), тріо бандуристок і симфонічного оркестру (Тріо Національної телерадіокомпанії).

Слід відзначити, що багато фестивалів зумовлюють появу чи формування нових колективів. Так, зокрема, виник свого часу на фестивалі «Дні бандурової музики в Перемишлі» у 1994 р. дует «Бандурна розмова» – Тарас Лазуркевич і Олег Сазанський, у 2005 р. тріо «Наталки» зі студентів класу Оксани Герасименко (Львівська музична академія).

Ансамбль «**Шпилясті кобзарі**» (Київ) здобув медійну популярність після участі в телевізійному шоу – фестивалі-конкурсі «Україна має талант», але вже на наступних, зокрема на фестивалі «Волинський кобзарик» закріпив свій безперечний успіх. Фестиваль-конкурс баяністів-акордеоністів «Вічний рух» у Дрогобичі зумовив появу багатьох нових мішаних інструментальних колективів, у т. ч. і бандуристів, до складу яких входить баян чи акордеон – переважно це навчальні колективи.

Беручи участь у конкурсах і фестивалях – учасники цим самим демонструють свою сценічну практику, ознайомлюються з іншими містами, країнами, колективами, представляють своє мистецтво для інших. Часто колективи мають поїздки в інші країни у рамках наукових конференцій, зібрань, де також представляють бандуру.

Таким чином, фестивалі і конкурси сприяють активному розвитку ансамблевого жанру в бандурному мистецтві, зумовлюють появу нових колективів, виконавських форм, репертуарних зразків і стильових напрямів. Проаналізувавши виконавські виміри бандурного мистецтва, можна зробити висновок, що бандурні конкурси і фестивалі є важливою основою динаміки бандурного мистецтва, зокрема, ансамблевого. Кожний колектив (камерний чи великий) має вже сформоване своє репертуарне «обличчя», що дозволяє не лише активно концертувати, але й репрезентувати себе, свій доробок на фестивалях і конкурсах, де є номінації для ансамблю. Проте, на відміну від сольних номінацій, де критерії оцінювання більш прозорі, для бандурного ансамблевого мистецтва вони більш узагальнені. На сьогодні відсутні сталі вимоги для конкурсного оцінювання малих і великих ансамблевих форм, а також єдиних програмних вимог (за винятком тематичних конкурсів чи фестивалів), оскільки можливості ансамблів не завжди дозволяють включати

до репертуару певні твори, затверджені вимогами журі з провідних бандуристів України та діаспори. Проте, важливо, щоб для будь-якої категорії вокально-інструментальних ансамблів бандуристів входив завжди патріотичний твір (це сприятиме національному вихованню, власній самоідентифікації), твір жартівливого характеру (завдяки такому визначається артистизм виконавців), контрастність програми, фактурна варіантність у співі й грі, що створює можливості для повної репрезентації досвіду й технічної майстерності колективу. Для колективів бандуристів-інструменталістів важливим є включення до репертуару творів української класики (представників національної композиторської школи), п'єси зарубіжних композиторів, а також вибір творів складної тричастинної, варіаційної чи наскрізної (фантазія, рапсодія, віночок) форми.

Стосовно критеріїв художньо-виконавського оцінювання, то в ансамблевому бандурному мистецтві слід виділити:

- виконання твору в цілому – художньо-мистецька концепція, характер, відповідність стилю;
- дотримання авторського композиторського тексту;
- якість аранжування чи обробки фольклорного матеріалу (первинного тексту оригіналу);
- технічний інструментальний рівень виконання твору чи супроводу до співу;
- чистоту інтонування, дикцію, правильне дихання, динамічний баланс між вокальними партіями (для ансамблів співаків-бандуристів);
- якість фразування, динамічну шкалу;
- взаємодію між вокальними й інструментальними партіями (фактурне доповнення, відсутність дублювання супроводу співу);
- артистизм, емоційна шкала представлення матеріалу;
- сценічний вигляд (костюми) – як додатковий візуальний компонент.

Таким чином, конкурсно-фестивальний рух – потужний чинник розвитку бандурного мистецтва, стимул активного розширення жанрово-стильових можливостей репертуару, взаємодії з композиторами, творчості керівників та диригентів. Якщо порівнювати конкурсно-фестивальний рух в Україні та діаспорі, то в Україні в значній мірі переважають конкурси. У діаспорі є безліч фестивалів, які не є суто бандурними, проте, на них часто представлені бандурні колективи або колективи за участю бандури. В період сьогодення, не зважаючи на різні події конкурсний рух в Україні та закордоном помітно зростає, появляються різноманітні експериментальні гурти. Завдяки інноваційним технологіям багато конкурсів та фестивалів стають міжнародними, оскільки можливість взяти участь є практично у кожного – потрібно надіслати відео. Представники України та діаспори тісно співпрацюють – конференції (онлайн), конкурси, фестивалі, обговорюють ряд питань щодо критеріїв оцінювання на конкурсах, а також щодо програми і т. д.

3.2. Композиторська творчість, обробки та переклади для ансамблів бандуристів

Оскільки ансамблеве бандурне музикування репрезентоване як аматорським, так і професійно-академічним напрямками, то відповідно їх можливості зумовлюють відбір відповідних до виконавських можливостей нотних зразків – різних за стилем та жанром, технічним рівнем. Велика частина творів для ансамблевого бандурного виконавства – це оригінальні твори композиторів, які часто є створені ними для певного колективу. Це свідчить не лише професійний рівень виконавців бандурного мистецтва, а й рівні взаємодії з місцевими – регіональними композиторами, а також про співпрацю з митцями інших регіонів.

Оскільки в бандурному мистецтві сольна форма музикування була первинною, відповідно, найперше формується сольна жанрово-стильова панорама репертуару, а з появою нових форм ансамблів бандуристів – пошуки вибору нових стильових напрямів і жанрів. Одними з перших, хто започаткували цей процес, стали керівники перших колективів – Гнат

Хоткевич і Василь Ємець. До репертуару входили як авторські твори керівників, так і їх обробки народних пісень і танців, переклади творів. В об'єктиві аранжувальників найперше перебували твори фольклорного спрямування. Ця тенденція продовжувалася упродовж усього ХХ ст. На жаль, в умовах ідеологічного тиску, до репертуару бандурних колективів входили і твори обов'язкового «партійного» спрямування, а на інші, наприклад, духовно-релігійні чи національно-патріотичні, була накладена заборона.

Репертуар бандуристів формувався в умовах впливів розвитку академічної музичної освіти бандуристів, поступової хроматизації інструментів, активізації композиторської творчості, формуванню конкурсно-фестивального руху. Репертуар перших колективів формувався у важких умовах радянського часу. Окрім творів українських композиторів (М. Лисенка, М. Леонтовича, О. Кошиця, П. Козицького) були твори й вимушеного політичного характеру. Ансамблі бандуристів сучасного періоду виконують музику різноманітну за жанрами та стилями українських та зарубіжних композиторів. Проте, основним пластом репертуару для ансамблів бандуристів упродовж довгого часу залишаються обробки та аранжування.

Аранжування (з фр. *arranger* – упорядковувати) – створення інструментального супроводу до мелодії пісні для різного складу виконавців або полегшений виклад музичного твору для виконання на музичному інструменті або голосу з супроводом [346]. Обробка народної пісні – це вільна трактовка оригіналу, це вид творчої роботи і залежить від рівня композиторської майстерності автора, його художньо-естетичного смаку; здатність створювати нові варіанти підголосків та нові музичні образи, маючи за основу лише мелодію народної пісні [87, с. 42].

Гнат Хоткевич (1877–1938 рр.) – бандурист, композитор, мистецтвознавець, педагог, письменник. Саме ним в рамках академічної школи був створений для квартету бандуристів перший навчальний репертуар, який презентував класичні, народні та оригінальні інструментальні твори [246, с. 82]. Робота в ансамблі над різноманітним репертуаром розвиває виконавців як інтелектуально, так і технічно [246, с. 83].

Праця Г. Хоткевича «Бандура та її репертуар» – це підсумкова робота автора у найважчий період життя (заборона на твори радянською системою, голод, потрапляння під поїзд). У цій книзі представлені твори для бандури харківської школи. Робота була створена у 1932-1934 рр. [368, с. 3]. Гнат Хоткевич товаришував з М. Лисенком, був солістом хору видатного композитора, вдосконалював свої знання з гармонії та композиції, мав можливість налагоджувати контакт з музичними діячами, зокрема, з композитором К. Стеценком [368, с. 4]. Гнат Хоткевич був переслідуваний царською владою у 1905 році, виїхати йому до Австро-Угорщини допомогла Леся Українка [368, с. 5]. На теренах Галичини вперше в історії української культури з'явився «Підручник гри на бандурі» (1909 р. Львів) [368, с. 7].

Праця «Бандура та її репертуар» містить три частини:

- 1) Етнографічні записи;
- 2) Праці інших бандуристів;
- 3) Власні твори для бандури [368, с. 15].

Саме в третьому розділі Г. Хоткевич пише про свій вклад щодо створення бандурного репертуару [368, с. 16]. Також у цьому ж розділі він диференціює власний репертуар на :

- 1) Оркестрові твори інструментальні;
- 2) Хори з оркестром [368, с. 17].

Саме Гнат Мартинович розробив жанр мелодекламації (читання поезії) під супровід бандури [368, с. 18]. Цей жанр залишається активним у творчості ансамблів і досі [396].

Гнат Хоткевич перший перекладав твори для бандури, виконавцями ж були його учні [368, с. 21]. Деякі композиції Г. Хоткевич розробляв у трьох варіантах. Наприклад, був зроблений варіант «Пісні про Нечая» для хору під супровід оркестру бандур, а також для великого ансамблю представлені варіанти «Невільничого ринку», «Заповіту», «Метелиці» [368, с. 20].

«Революційні пісні для української народньої оркестри», які інструментував його учень Л. Гайдамака, охоплювали – «Вперед, народе, йди», «Ой зацвіла папороть», «Пісня про дяка». Оркестровий склад – сопілка,

ліри, цимбали та бандури [368, с. 104]. «Пісня про дяка» – сатирична, відповідна часу [368, с. 107]. У оркестрі Гайдамаки були три типи бандур – пікколо, прима, бас, а не одностройові, що розширювало звучання. Проте Хоткевич, зазначав, «що не було написано грамотно жодного бандурного штриха» [368, с. 109]. Це добре видно у творі «Пісня про дяка» [368, с. 110]. «Оркестра Л. Гайдамаки – то перша проба з'єднати народні українські інструменти. В частині бандурній це зроблено не зовсім удачно, але головної мети досягнуто – дати ансамбль».

Твори для оркестру бандур Хоткевича – «*Quasi una serenada*» та «Інтернаціонал» – вперше було виконано Полтавською капелю бандуристів 1931 р. [368, с. 162–163]. Пізніше komponуються твори «Заповіт», «*Un morekan musicale*», «Гумореска», «Ранок». «Військовий марш Ф. Шуберта» (потрібно виконувати на хроматичних інструментах), «Марш» (спеціально зроблений твір для зразкової капелі (Полтавська), «Еспанський мотив», «Невільничий ринок у Кафі» (для оркестри однотипних інструментів), «Великоруські мотиви», «Попури з українських мотивів» (хори з оркестром) [368, с. 168].

Гнат Хоткевич завжди вірив у розвиток бандурного мистецтва, незважаючи на заборони і переслідування: «Речі забороняють, знімають з репертуару тоді, коли вже виконувалися. Але все ж дещо зроблено, і тепер ніхто не буде сміти казати, що бандурна література – то порожнє місце. Прийдуть нові люди з новою енергією – справа піде вперед» [368, с. 209].

Важливий внесок у розвиток бандурного мистецтва (в тому числі і ансамблевого) зробив **Сергій Баштан** (1927–2017). – бандурист, педагог, композитор, професор, Народний артист України. Він розширив репертуарну палітру бандуристів (в концертній та навчальній практиці) багаточисельними перекладами класичних творів, обробок народних мелодій з урахуванням виконавського досвіду та інструментальної специфіки бандури [246 с. 78]. Один з найвідоміших творів «Садок вишневий коло хати» (муз. Г. Хоткевича, аранж. С. Баштана), твір популярний і в період сьогодення (входить в програму Муніципальної капели бандуристів м. Івано-Франківська) [369].

Василь Герасименко (1927–2015) – бандурист, професор, засновник львівської школи академічного бандурного виконавства, винахідник бандури «Львів'янка»), створив чимало обробок, аранжувань та перекладів (понад 300 творів). Велика кількість перекладів для бандурних ансамблів стали невід'ємною частиною навчально-педагогічного та концертного репертуару бандуристів, зокрема видані у збірниках ансамблів [3; 4]. Обробку «Ой під горою, під перевозом» використали його учні – Т. Лазуркевич та О. Созанський («Бандурна розмова»), зробивши своє аранжування [246, с. 70]. У бандурному мистецтві роль композитора відіграє провідну роль, оскільки пісні будь-яких жанрів без правильного нотного впорядкування залишалися б на рівні аматорства, а колективи не мали б можливості для професіоналізації.

Складовими ансамблевого бандурного репертуару є народні пісні, які складають більшу частку, пісні-романси, романси, авторські твори різної тематики. Серед хорових зразків, які виконували ансамблі бандуристів – твори відомих українських композиторів-піснярів О. Білаша, Л. Дичко, Є. Козака, А. Кос-Анатольського, С. Людкевича, О. Кошиця, Д. Січинського, Є. Станковича, Б. Фільц, інші. Також з удосконаленням репертуару у бандуристів з'являється можливість виконувати складніші за фактурою композиції. Переклади цих творів здійснюють керівники капел – В. Герасименко, М. Гвоздь, О. Мінківський, Г. Верета, С. Овчарова, М. Шевченко та ін.

У зв'язку із здобуттям Незалежності України (1991 р.) ансамблі та капели бандуристів відродили творчість національно-орієнтованого характеру. Найбільш поширеними жанрами репертуару бандурних ансамблів кінця ХХ – початку ХХІ століть стали – обробки українських нар. пісень; твори на вірші Т. Шевченка, Лесі Українки, І. Франка, В. Сосюри та ін., духовні твори (псалми, канти), інструментальні твори (мелодії українських танців, переважно в діаспорі); твори, написані Г. Хоткевичем, Г. Китастиком (в більшості виконуються за кордоном); патріотичні твори; повстанські пісні, пісні УСС, УГА; колядки та щедрівки; композиторські оригінальні твори для ансамблів бандуристів; аранжування керівниками колективів. За формою

більшість творів для ансамблів бандуристів та колективів за участю бандури репрезентують фантазії, варіації, в'язанки – як інструментальні, так і вокально-інструментальні [207].

Серед найпоширеніших репертуарних зразків ансамблів бандуристів – обробки укр. нар. пісень. Репертуар перших капел складався переважно з українських народних пісень – історичних та побутових. Колективи з другої половини ХХ ст. виконували також жартівливі та ліричні пісні. Найвідоміші: «Сусідка», «Ой, Марічко, чичері», «Гандзя», «Ой, чий той кінь стоїть», «Їхав козак за Дунай», «Ніч яка місячна», «Ой, на горі та й жінці жнуть» обр. О. Мінківського, «Тихо, тихо Дунай воду несе» обр. Я. Степового, «Явтух» обр. О. Кошиця, «Прощай, село» обр. М. Леонтовича, «Човен хитається» обр. Є. Козака, «Чорнії брови, карії очі» обр. М. Гвоздя та інші.

У репертуарі ансамблевих бандурних колективів пріоритетними були не лише вокально-інструментальні твори куплетної форми, але й синтезованої. Серед них: вокально-інструментальна сюїта «Нелюбимих жінок не буває» Віктора Власова для тріо бандуристок, твори для капели Валентини Мартинюк – «Прилітай, моя ластівко», «Легенди про Кобзаря». Наприклад, у творчості Оксани Герасименко є джазово-естрадні твори – обр. укр. нар. пісні «Іванку, Іванку», вокально-інструментальний твір «Дощ» (сл. Т. Угрин) [205].

Неабияке значення в бандурному виконавстві мають різножанрові зразки пісень (аранжування й обробки) та оригінальні твори композиторів. С. Березуцька зазначає, що репертуар – це своєрідний результат спільної творчості композитора, виконавця та слухача [20].

Кожен композитор використовує темброво-колеристичні барви бандури по-своєму, індивідуально, до того ж, така різновекторна спрямованість утворює багаторівневу, складну структуру музичної палітри та дозволяє виявити домінантність застосування бандури у сучасній камерній музиці. З початком 2000-них рр. найчастіше композитори використовують жанр камерної музики (камерно-інструментальну, рідше камерно-вокальну), ніж симфонічної. Серед творів, в яких використовувалася бандура, за цей період було написано 12 камерно-інструментальних, 10 камерно-вокальних, два

твори для симфонічного оркестру та бандури, ряд обробок українських, польських, фінських пісень [246, с. 50].

У зв'язку з вдосконаленням інструмента (його хроматизацією, створенням системи перемикання тональностей як тотального, так і індивідуального типу) виникає можливість виконувати твори значної технічної складності. Ансамблі бандуристів сучасного періоду використовують у своїй практиці певні пісенні й інструментальні зразки кобзарських часів, проте пропонують свою обробку й інтерпретацію, що, свого роду, є фактором спадкоємності традиційного кобзарського репертуару у бандурному виконавстві. Ансамблі бандуристів періоду ХХІ ст. виконують музику різноманітну за жанрами та стилями українських та зарубіжних композиторів. Проте, основним пластом репертуару для ансамблів бандуристів цього періоду залишаються обробки народних пісень та аранжування пісенних та інструментальних зразків.

Серед числа відомих українських композиторів (аранжувальників), які зробили обробки та аранжування для бандурних ансамблів – В. Власов, М. Гвоздь, Ок. Герасименко, Р. Лісова, М. Денисенко, Л. Дуда, В. Дутчак, І. Євенко, М. Залізник, В. Камінський, М. Круть, Н. Курило, Л. Мандзюк, І. Мороз, С. Овчарова, В. Павліковський, Т. Петрик, Ю. Радко, В. Степурко, В. Тиможинський, М. Шевченко, а також Ол. Герасименко-Олійник, Г. Китастих, В. Мішалов, Ю. Китастих, Ю. Олійник – у діаспорі та ін.

Однією з провідних постатей бандурного виконавства є **Оксана Герасименко** (1959 р. н.) – бандуристка, композиторка, Заслужений діяч мистецтв України, член Національної спілки композиторів України. Її кількість обробок, оригінальних творів для ансамблевого мистецтва, аранжувань, посідає перше місце в сучасному мистецтві. Композиторка пише різноманітну за стилями музику як для однорідних, так і мішаних ансамблів. Твори композиторки виконують ансамблі бандуристів музичних коледжів та вищих навчальних музичних закладів, а також провідні колективи – квартет «Львів'янки» (сл. Х. Кравчишин, муз. О. Герасименко «Львів'янці снівся білий сніг»); квартет «Гердан» («Сповідь», «Золотоблакитна Україна» на сл.

М.Чумарної), ансамбль бандуристів «Чарівниці», капела бандуристів ЛНМА ім. М. Лисенка; тріо «YuMaVita» виконують твори – «Ой на горі жита много» обр. О. Герасименко, «Мелодія блакитного неба», «Ранковий усміх», «За Вас... і Україну» сл. Л. Маковей, муз. О. Герасименко; також серед відомих творів – «Дощ» (сл. Т. Угрин, муз. О. Герасименко), «Ти до мене не ходи» (обр. укр. нар. пісні Ок. Герасименко), «Пастушка» (муз. А. Кос-Анатольського, аранж. Ок. Герасименко та ін.) [54-62; 119].

Твір «Мелодія блакитного неба» написаний для дуету бандур та флейти (ребра) – інструментальний твір. Починається з соло першої бандури, виклад висхідними пасажами та низхідними шістнадцятими нотами (4 такти), після цього вступає флейта (звучить тема). Твір складний у технічному виконанні. Фактура твору насичена: акорди, тризвуки, октави, терції, тріолі, розмір 4/4. Серед прийомів – тремоло, ковзання; твір надзвичайно чуттєвий, душевний, в кількох місцях є рітенуто, фермата, чергування динамічних відтінків – крещендо-дімінуендо, піано-форте. У творі є паузи, альтеровані ноти. В поєднанні з флейтою звучить лірично, спокійно, мрійливо.

Віктор Тиможинський (1957 р. н.) – композитор, Заслужений діяч мистецтв України. У збірнику «Бандуруючи» представив твори для тріо – «Маленькій Мар'яні» (сл. Т. Шевченка), «Веснівка» (сл. М. Шашкевича), «Перепеличенька ряба, невеличка» (обробка), «Ой там над річкою кладочка» лежала (обробка); для капели – «Балада» (вірші народні, партія цимбал) [315]. Твір «Маленькій Мар'яні» (вірші Т. Шевченка) написаний для тріо бандуристів (може виконувати і ансамбль, і капела). Твір написаний для трьох бандур, складний у вокальному та інструментальному виконанні. Написаний в тональності a-moll (є відхилення в тональність g-moll) на словах «найдуть злії та й окрадуть», розмір 4/4 (2/4 один такт). Динамічна шкала твору від p до mf, на словах «Бога» в партії сопрано а другої октави sforzando, є крещендо та дімінуендо. Щодо темпу, то твір представлений у темпі *Andante sostenuto*, проте, протягом твору є вказівки щодо зміни темпових відтінків: *stringendo*, *non troppo*, *ritenuto*, *piu mosso* *molto rallentando*. У творі є паузи: цілі, четвертні, восьмі. Серед прийомів – тремоляндю, глісандю. Ритмічний малюнок твору

складають шістнадцяті, восьмі, половинні, цілі, та ноти з крапкою тріолі. Є ритмічні ліги. Починається твір зі вступу (4 такти), тоді на тр починається перший куплет «рости, рости, моя пташко», після першого куплету перегра (та сама, що і вступ), другий куплет починається зі слів «ані літа молодії повиті красою», після нього 1 такт перегри і перехід в тональність соль-мінор, саме тут і кульмінація твору на словах «кинуть в пекло... замучишся і проклинеш Бога» після кульмінації 2 такти акапельного співу на слова «і прокленеш Бога». Після цього повернення до першого темпу і знову перегра 2 такти і третій куплет «не цвіти ж, мій цвіте новий». Твір лірично-драматичний, має куплетну форму. Партія співу для сопран написано у високій теситурі. Композитор вдало всіма згаданими музичними засобами передав характер твору Т. Шевченка.

Чимало аранжувань і обробок для ансамблю бандуристів у **Світлани Овчарової** (1960 р. н.) – бандуристка, заслужений працівник культури України) [255-262]. У збірнику «Дзвени, бандуро» різні за тематикою композиції: «Красуня-земля» (муз. Н. Хмель, сл. Ж. Бондаренко), «Повіяв вітер степовий» (аранж. С. Овчарової), «Ой там, на вершечку» (обр. укр. нар. пісні І. Сивохіної, аранж. С. Овчарової), «Чорнії брови» (аранж. С. Овчарової), «Прелюд пам'яті Т. Шевченка» (Я. Степовий, аранж. С. Овчарової), «Гуси-лебеді» (сербська нар. пісня, обробка Б. Янівського, аранж. С. Овчарової). Серед відомих композицій української композиторки В. Мартинюк в аранжуванні С. Овчарової є ансамблеві твори: «Колискова Парижу», «Дніпро-ріка славетна України», «Прилітай, моя ластівко», «Вільшанка», «Колискова Марії», «Зозуля часу» та інші [377]. Твір «Повіяв вітер степовий» в аранжуванні С. Овчарової – вокально-інструментальний, написаний для трьох бандур, бандурний супровід не є надто важким: I бандура грає терції та акорди (в основі мелодія), II бандура – виклад щипковими та арпеджованими акордами, III бандура – виклад шістнадцятими нотами. Твір написаний в тональності G-dur, розмір 4/4, динамічна шкала твору від f-ff (що притаманно творам патріотичного спрямування, маршового характеру) та кресендо (вкінці твору), ритмічний малюнок твору складають шістнадцяті, восьмі,

четвертні, половинні та ноти з крапкою також є ритмічні ліги, цілі та восьмі паузи, темп – *moderato* (вкінці твору – *ritenuto*), серед прийомів – глісандо (в партії I бандури), є репериза. У вокальному плані – спершу заспіває партія сопрано, на словах «трава ся похилила» звучить дует, даліше – триголосся, при повторенні приспіву – виклад вокальної партії для чотириголосся. Також в творі є акапельна частина – «заплаче мати не одна, заплаче Україна». Твір можуть виконувати як малі так і великі ансамблеві форми.

У збірнику «Задзвенімо разом, браття» упорядниця **Марта Шевченко** (1944 р. н.) – бандуристка, диригент, заслужений працівник культури України, член Національної спілки кобзарів України, демонструє чималу кількість аранжувань та обробок для капели бандуристів. Серед творів – патріотичні, жартівливі, обробки укр. нар. пісень, шевченківські композиції, твори на вірші поетів, колядки, щедрівки та інші. «Реве та стогне Дніпр широкий», «Сонце заходить» (сл. Т. Шевченка, аранж. М. Шевченко); лемківські нар. пісні – «В гаю зелененькім», «Як ішов я з Дебречина», «Кед ми прийшла карта»; «Де висока Чорногора» (сл. С. Пушика, аранж. М. Шевченко); колядки «Нова радість стала», «Небо ясні зорі вкрили» та інші [384]. Практично всі аранжування М. Шевченко виконуються Муніципальною капелою бандуристів (м. Івано-Франківськ, кер. М. Шевченко). Починаючи з 24 лютого 2022 р. колектив під її керівництвом виконує велику кількість патріотичних творів – «Синам України» (сл. М. Захарчука, муз. Б. Шиптура), «Любять Україну» (сл. В. Сосюри, муз. Б. Шиптура), «Запорізький марш» (Є. Адамцевич), «Ой у лісі на полянці» (повстанська пісня), «Марш УПА» (сл. Б. Беднарського), «Зродились ми» сл. О. Бабій, аранж. Л. Дуди та інші.

Серед репертуарної спадщини для ансамблів бандуристів значне місце займають обробки та аранжування **Любові Мандзюк** (1964 р. н.) – бандуристки, кандидата мистецтвознавства, педагога. Серед них: «Україна – це ми» (аранж. Л. Мандзюк), «Батьки мої» (сл. та муз. І. Федішиної, аранж. Л. Мандзюк), «Не твоя війна» (музика рок-гурту «Океан Ельзи», аранж. Л. Мандзюк, гітара і фортепіано), «Калина» обр. укр. нар. пісні Л. Мандзюк, «Як надійшла любов» (сл. Д. Павличка, муз. О. Білаша, аранж. Л. Мандзюк; «Ой

висока та гора» (сл. М. Ткача, муз. О. Білаша, аранж. Л. Мандзюк, Н. Мельник, М. Ляшенко; «Лелеченьки» (сл. Д. Павличка, муз. О. Білаша, аранжування Л. Мандзюк, Н. Мельник, М. Ляшенко) та інші [219; 221].

Для ансамблю бандуристів аранжування та обробки зробила **Віолетта Дутчак** (1966 р. н.) (докторка мистецтвознавства, професорка): «Зоре моя вечірняя» (обр. М. Дремлюги), «Заповіт» (обр. К. Стеценка), «За горами, за морями» (муз. А. Кос-Анатольського, сл. Ф. Малицького), «Дума про Нечая» (гарм. Д. Січинського), «Квітка-душа» (муз. К. Меладзе, сл. Д. Гольде), а також чимало аранжувань колядок та щедрівок [116]. Квартет бандуристок «Гердан» з Івано-Франківська виконує численні твори в обробці й аранжуванні керівниці – Віолетти Дутчак «Біля тополі» (сл. Петра і Павла Солодухи), шевченківські твори, жартівливі пісні «Стояла під грушків»; духовну музику – канти та духовні пісні, колядки та щедрівки «Павочка ходить», «В темную нічку» (обр. В. Дутчак); авторські композиції «Червона калино, чого в лузі гнешся» (сл. І. Франка, муз. Б. Янівського) та інші.

У своєму збірнику «Квітонько Бойкине» **Лариса Дуда** (1984 р. нар. бандуристка, кандидат мистецтвознавства) представляє обробки українських народних пісень, аранжування, які можна використовувати для ансамблів бандуристів, оскільки у творах повністю розписані вокальні партії (триголосся), також можна виконувати у мішаному ансамблі (є партії скрипки, сопілки). Серед творів (бандура, скрипка, вокал) обробки – «На Україні ми родились», «Рушив поїзд в далеку дорогу», «А зорі, а зорі по синьому морі», «Наталочко», «Їхав Йвась на коні», «Ви, музики, грайте», «Ой, веснянко, біла» та аранжування «Вишиванка» (муз. О. Сандлера, сл. М. Сома), «В степу гриміли грози» (муз. і аранж. Л. Дуди, сл. М. Луківа), «Добрий вечір тобі, пане господарю» (обробка колядки, сопілка, вокал, бандура) [167].

Ліна Марич (1976 р. н.) – керівник ансамблю бандуристів «Поліська фантазія», у збірці «Бандурне мистецтво» представила обробку для ансамблю бандуристів та інструментальної групи (сопілка, кларнет, баян, дві скрипки, контрабас) – «Віночок українських мелодій», аранжування для ансамблю бандуристів (тріо) – «Веселі дзвоники» (муз. Джеймса Пьєрпонта),

аранжування для дуету бандур «Воїни світла» (сл. і муз. С. Міхалка, пісня стала однією з «гімнів Євромайдану», наприкінці березня 2014 р., перед початком штурму російськими військовими її заспівали українські моряки з тральщика «Черкаси»), аранжування для ансамблю «Україна – це ми» (сл. і муз. В. Красноокого, саме ця композиція сповнена оптимізму, духовного піднесення, в ній кожен може віднайти відповідь на питання «Хто ми, українці?» [223].

Володимир Павліковський (1952–2021) – композитор, аранжувальник, музичний фольклорист, заслужений діяч мистецтв України, президентський стипендіат. Написав ряд оригінальних творів для бандури (тріо, мішаного складу). Серед творів: «У купальську ніч», «Зелений концерт», «Ранок у Карпатах», цикл «Рефлексії», «Цвіте терен» та інші. Його твори знані в Україні та закордоном, вони входять до репертуару багатьох колективів Івано-Франківської обласної філармонії ім. Іри Маланюк.

Інна Мокрогуз (1970 р. н.) – кандидат мистецтвознавства, заступник голови Чернівецького осередку Національної спілки кобзарів України, видала два збірники з аранжуваннями та обробками – «Звучать бандури Буковини» [235; 236]. У збірнику – твори інструментальні та вокально-інструментальні для ансамблю бандуристів: «Свіча» (вірші Б. Стельмаха, муз. М. Скорика), Поема з циклу «Спогади» З. Фібіха, аранжування Г. Клічук; «Колискова» (муз. Івасюка, вірші М. Івасюка, аранж. Г. Хаврик); «Стояла м під Грушков» (обр. буковинської нар. пісні Г. Клічук); «Гарний танець гопачок» (обр. укр. нар. пісні М. Керницької); «Сонет» (Є. Дога, аранж. О. Осипенко); «Намалюю тобі» (аранж. І. Мокрогуз); «Слово про землю» (Сл. М. Рильського, муз. В. Плішки, аранж. І. Мокрогуз); «Вяндра» (аранж. М. Керницької), «На вулиці скрипка грає» обр. укр. нар. пісні І. Мокрогуз та інші. У збірники увійшли авторські твори, обробки та аранжування буковинських композиторів та виконавців, а характером – патріотичні, жартівливі, колискові пісні, поп-музика, переклади класичного репертуару, ін.

Твір «Зацвіла в долині» (муз. Б. Фільц, перекл. І. Мокрогуз) – вокально-інструментальний. Твір написаний для трьох бандур, акомпанемент не є

насиченим у технічному плані: I бандура – висхідні пасажі шістнадцятими нотами, II бандура – виклад здебільшого розкладеними акордами, III бандура – виклад щипковими та арпеджованими 3-4 звучними акордами. Твір написаний у тональності G-dur, яка передає легкість, весняний настрій, розмір 4/4, серед прийомів – глісандо, тремоло (I бандура), темп – рухливо (вкінці твору рітенуто), у вокальному плані – триголосся (вкінці твору – соло сопрано на слова «любо, любо стало, пташечка зраділа»). Твір можуть виконувати як дитячі ансамблі (старші класи) так і ансамблі музичних коледжів.

Потребу у виданні репертуарних збірників для ансамблів бандуристів, не лише для дорослих виконавців, але й дитячих вирішують сьогодні самі керівники навчальних колективів та викладачі-бандуристи. **Оксана Бартосевич** – бандуристка, педагог, член Національної спілки Кобзарів України) пише переважно для ансамблів бандуристів ДМШ. Серед аранжувань для вокально-інструментального дуету бандуристів – «Наша мова – кетяг калиновий» (муз. і сл. М. Ровенко), «Добрий день, матусю Україно» (муз. М. Ведмедері, сл. Н. Рубальської) та інші [15]. Композитор **Володимир Ольшевський** написав музику для ансамблевого виконання «Повернулися гусоньки» (сл. Г. Чубач, для двох бандур та фортепіано) [270]. **Марина Залізник** (бандуристка) видала «Букварик для кобзарика», у якому 3 розділ має назву – «Пісні для ансамблю бандуристів молодших класів». Серед творів – «Пісня про Батьківщину» (сл. Л. Сингаївської, аранж. М. Залізник), «Вербонька» (аранж. М. Залізник) та інші [132]. Обробки для ансамблю бандуристів пише і Марія Горішна (1971 р. нар. керівниця Народної капели бандуристок «Дзвіночок») – «Гей соколи» та ін.

У збірнику «Відчинилося віконце» представлені аранжування для ансамблю бандуристів та дуетів ДМШ та музичних коледжів Лілі Яковенко (автор віршів та музики): «Бережімо мову» (сл. та муз. Л. Яковенко), «Коломийка» (сл. і муз. Л. Яковенко), «Матусі» (сл. і муз. Л. Яковенко), «Квіткова пісня» (сл. і муз. Л. Яковенко, інструментальна група – дві сопілки, баян, гітара, трикутник, дві домри, контрабас) та інші [389]. Аранжування та обробки для учнів ДМШ роблять – Р. Борщ «Покотилась горошина», В. Іщенко

«Тропак», О. Товпенко «Їхав козак за Дунай», Т. Яницький «Ой у лузі червона калина» та інші.

Надзвичайно мелодійні твори (авторські, оригінальні) для ансамблів рівня ДМШ у **Руслани Лісової** (1970 р. н.). Вона – композиторка, педагог, лауреатка багатьох Всеукраїнських та Міжнародних конкурсів: Всеукраїнський фестиваль «Червона рута» (диплом 3 ступеня), Міжнародний конкурс «Діамант Карпат», Фестиваль-конкурс «Під знаком Скорпіона» (гран-прі) та ін.; авторка дванадцяти різноманітних збірок: «Щоб себе у світах не згубить» (інструментальні та вокальні твори у супроводі бандури), «Інструментальні твори для музичної школи», «Я бандурі відкрию душу», «Лісова казка» (розвиток творчих здібностей у класі бандури) та інші [2; 145]. Серед бандурних ансамблевих творів популярними є: «Зустріч», «Сумна мелодія» (флейта, скрипка, бандура), «Останній зимовий вальс», «Ноктюрн», «Ой, заграйте, музиченьки» та інші. Твір «Ой, заграйте, музиченьки» написаний для флейти, бандури (скрипки), бандури (фортепіано) тобто для мішаного ансамблю з участю бандури. Твір танцювального характеру, тому якщо виконуватимуть дві бандури і флейта, то акомпанемент бандур не такий вже і легкий (хоч на перший погляд ритмічний малюнок не виглядає складним), проте, є багато ноток і акордів, де потрібно вибирати дієзи, також басова партія досить насичена, тому у технічному плані це не так просто, оскільки буде швидкий темп. Твір цікавий, мелодійний, написаний в тональності e-moll, розмір 2/4, ритмічний малюнок – 3-звучні акорди, виклад по одній ноті, терціями, квартами, квінтами, октавами, серед прийомів – глісандо, є репризи, твір закінчується на ff.

Завдяки вищезгаданим композиторам, аранжувальникам та їхнім доробкам збільшується видання нот для ансамблів бандуристів, але надають життя цим творам – ансамблеві колективи бандуристів. Це є безперервна взаємодія – композитор – виконавець.

Камерний ансамбль народних інструментів Національної філармонії України «Рідні наспіви» виконує різноманітну музику – від українських пісень до світової класики, зокрема: «Веснянка» (І. Шамо), укр.

нар. пісні «Стоїть гора високая», «Повіяв вітер степовий», «Глибока кирниця» «Пори року в Буенос-Айресі» (А. П'яццола), «Колискова» (С. Цінцадзе), «Нічка цікавая» (стрілецька пісня, вірші О. Романової), «Іспанська гітара» (Гранозіо), «Гуцульська фантазія» (А. Дубина) та інші. Керівник колективу Ніна Проценко (1958-2007 рр. педагог, композитор, домристка, Заслужена артистка України) зробила понад 100 аранжувань творів для ансамблю. Цікавим є той факт, що репертуар колективу підбирають всі учасники колективу [7; 8; 83, с. 334].

Найбільше обробок для Національної заслуженої капели бандуристів ім. Г. Майбороди створили її багаторічні керівники О. Мінківський та М. Гвоздь. **Олександр Мінківський** (1900–1979) – диригент, педагог, художній керівник і головний диригент капели бандуристів. Автор музикознавчих статей та обробок народних пісень. Уклав збірку «Українські класичні хори», збірку «Граї, моя бандуро» (серед творів – «Місячна соната» (муз. Л. Бетховена), «Серенада» (муз. Ф. Шуберта), «Чуєш, брате мій» (обр. Мінківського), «Тропак» (обр. Д. Піки), «Ой ти, дівчино, з горіха зерня» та інші. **Микола Гвоздь** (1937–2010) – бандурист, художній керівник і диригент капели бандуристів України ім. Г. Майбороди, – відвідав з концертами ряд країн: країни СНД, Канаду, Францію, Англію. Він – автор семи збірників творів для бандури; підручника «Бандура для дитячих музичних шкіл»; обробок укр. нар. пісень для капели [53].

Сьогодні Національну капелу бандуристів України ім. Г. Майбороди очолює Ю. Курач, який вніс до репертуару колективу власні аранжування, твори різних жанрів: патріотичні «Ой у лузі червона калина», «Браття Українці» (з репертуару гурту «Шабля»), «Ми йдем вперед», «Ще не вмерла України», «Їхали козаки», «Меч Арея» (з репертуару «Тінь Сонця»), «Гей, степами, темними ярами»; укр. нар. пісні «Їхав козак за Дунай», «Місяць на небі»; колядки та щедрівки «Що з Києва та й до Русалима», «Щедрик», «Небо і земля», «Бог предвічний»; жартівливі «Коломийка», «Гандзя», «Із сиром пироги», «Ой служив я в пана»; шевченківські «Реве та стогне Дніпр

широкий», «Бандуристе, орле сизий»; повстанські; інструментальна музика; духовна музика та інші [248].

Серед представників діаспори найбільш відомими є чоловіча Капела бандуристів ім. Т. Шевченка та Канадська капела бандуристів. Репертуар цих колективів має в основі дуже багато українських народних пісень, шевченківських творів, а також твори Г. Хоткевича, Г. Китастого, В. Мішалова та ін. В Україні значно менше ансамблів бандуристів залучають їх твори до репертуару. До репертуару Капели ім. Т. Шевченка входять патріотичні твори, шевченкіана, духовна музика, обробки укр. нар. пісень, а також хорові композиції М. Березовського, А. Веделя, М. Лисенка, М. Леонтовича, К. Стеценка та ін. [195, с. 93]. Значну частину репертуару становили обробки, аранжування та власні композиції Г. Китастого – «Вставай, народе!» (сл. І. Багряного), «Як давно» (сл. І. Підсухи), «Карпатські січовики» (сл. Я. Славутича), «В'язанка», «Різдвяні мотиви», «Гомін степів», «Пошли нам, Боже», «Женчик», «Весна зимою» (сл. О. Ярового) та інші. До найпоширеніших композицій Канадської капели можна віднести – «Ой, у лузі червона калина» (обр. Б. Кудрика та Г. Китастого), «Гей, видно село», «Кармалюк», «Взяв би я бандуру», «Розпрягайте, хлопці, коней» та інші [106, с. 309]. Також репертуар капели складають козацькі пісні, епічні твори, псалми, канти, сатирично-гумористичні та авторські твори [106, с. 150]. Саме ці твори стали одними з перших творів діаспори, які активно почали впроваджуватися в сучасний репертуар бандуристів України, засвідчивши взаємодію материкової та діаспорної складових бандурного мистецтва [106, с. 258)

Творчість представника діаспори **Григорія Китастого** (1907-1984 рр.) має неабияку цінність для ансамблевого мистецтва бандуристів. Він – автор вокально-інструментальних творів для капели бандуристів, камерних ансамблів, музики для дітей. У збірнику «Вставай, народе!» – твори для чоловічої капели бандуристів та мішаного хору, у збірнику «Під срібний дзвін бандур» вміщені обробки та аранжування Г. Китастого для чоловічого хору в супроводі бандур [106, с. 262]. Твори Г. Китастого «Гомін степів»

(інструментальна фантазія), «Вищий, вищий» (на вірші М. Пироженка) були дуже популярними і входили практично до репертуару всіх колективів діаспори. Твір «Вищий, вищий» написаний в тональності G-dur, розмір 6/8, 9/8, легкий акомпанемент (акорди, терції, сексти (шістнадцятими), темп *allegretto*, пісня звучить на *f*, Є фермата, реприза, паузи, ліги. Твір можуть виконувати тріо бандуристок, ансамблі та капели. Твір сповнений любові до рідного краю, до природи, степів, показує всю красу і велич України [170].

Одним із відомих авторів оригінальних творів для бандури і фортепіано є композитор української діаспори **Юрій Олійник** (1931-2021 рр.) – представник діаспори, піаніст, композитор, закордонний член Національної спілки композиторів України, автор оригінальних творів для бандури. Композитор звернув увагу на те, що бандурне виконавство не має належної підтримки на державному та академічному рівнях. Творчість Юрія Олійника для бандурного виконавства складають твори переважно великої форми – сонати, сюїти, концерти. В меншій кількості є твори, які малі за обсягом, зокрема, обробки українських народних пісень, вокально-інструментальні композиції [106, с. 266]. Серед його композицій – сюїти «Чотири подорожі в Україну», «Неймовірні пригоди козака Мамая» та інші. Твори для бандури та оркестру – №1 (1987), №2 (1993), №3 (1994), №3 «Екзотичний» (1996-1999), №4 «Трипільський» (1996-1997), №5 «Нове тисячоліття» (2008), №6 для двох бандур з оркестром «Антифонний» (2012); календарний цикл «Чотири подорожі в Україну» для бандури і фортепіано (1994), також є і переклади творів, сюїти. Першою виконавицею творів композитора стала Ольга Герасименко – бандуристка, дружина композитора. Завдяки їй ці композиції прозвучали у США та Україні [106, с. 266; 265–269].

Надзвичайно популярним серед творів композитора є жанр концерту, який поєднує бандуру і симфонічний оркестр, синтезування тембрів оркестрових інструментів і бандури соло. Це дає можливість розглянути цей жанр також у площині колективного (ансамблевого) бандурного виконавства на тембровому, акустичному, динамічному рівнях [106, с. 270]. Для кожного

із зразків цього жанру композитор використовує тричастинний цикл [106, с. 267].

Кожен концерт переважно є присвячений іменам особистостей чи видатним подіям: наприклад, Концерт №1 a-moll «Американський» написаний на замовлення Віктора Мішалова (бандурист, науковець), насичений танцювальними темами та сольними каденціями; Концерт №2 G-dur «Романтичний» присвячений дружині – Ользі Герасименко, у якому використані теми українських народних пісень «Ой зірву я з рожі квітку», «Іванку, Іванку», «О милий мій»; Концерт №3 «Екзотичний» присвячений Оксані Герасименко (бандуристка, композиторка), у оркестровій партитурі появляється екзотичний інструмент – гонг, використані мотиви українських народних пісень та гуцульський лад; [106, с. 269]. Концерт «Трипільський» сприяє асоціативним уявленням слухача про наші ментальні історичні корені та національну пам'ять, використані теми українських пісень, зокрема, «Летів пташок понад воду», коломийка, також у творі задіяні спіралеподібні секвенції та глісандо; Концерт №5 «Нове тисячоліття» присвячений до мистецького та життєвого ювілею дружини, твір написаний для бандури, симфонічного оркестру, мішаного хору із солістами, поєднуються питання віросповідання, мови, традицій»; Концерт «Антифонний» вимагає технічної підготовки не лише соліста-бандуриста, а дуету солістів [106, с. 271].

Музична мова Юрія Олійника включає ладову біфункційність, альтеровані співзвуччя, ритмічні моменти (впливи американської музики) і поєднання українських пісень. В оркестрових творах це дуже добре проявляється. Серед інструментів задіяні духова й ударна група (флейта, гобой, кларнет, валторна, литаври та інші [106, с. 267; 191].

Таким чином, бандурне ансамблеве мистецтво кінця ХХ – початку ХХІ століть стрімко розвивається: створюються численні ансамблі бандуристів різних форм – як у ланках освітнього процесу, так і у культурно-мистецьких інституціях та осередках. У світі постійно відбуваються еволюційні соціокультурні процеси, відповідно змінюється і попит на різножанрову музику. Створено чимало нових ансамблів, які виконують рок, поп, World

music, різноманітні кавери, але обробки народних пісень, шевченкіана, духовна музика, завжди будуть основою бандурного ансамблевого репертуару в Україні та за кордоном. Завдяки професійній освіті багато українських композиторів пише для капел, тріо бандуристів, мішаних ансамблів. Їх цікавить звучання інструмента, нетиповий тембр і поєднання його з іншими інструментами. Порівняно, з 1990-ми роками, репертуар бандуристів значно збільшився, проте, потреба в нових творах все одно залишається, оскільки їх ще не достатньо, якщо порівнювати з ансамблевою фортепіанною музикою чи скрипковою. Експерименти в бандурному виконавстві теж зумовлюють нові репертуарні зразки, нетипові темброві синтези.

Представники бандурного ансамблевого музикування XXI століття говорять про те, що бандура – це сучасний, стильний інструмент, на якому можна виконувати класичну музику, джаз, ретро, кавери на світові хіти, музику до кінофільмів, авторські композиції та ін. Серед них – гурт «Шпилясті кобзарі», Krutъ («Забери мене до себе на Різдво», «Кімната», «Мені так хочеться», «Така як ти» та інші); V&V project (кавери на саундтреки фільмів «Гра престолів», «Пірати карибського моря», «Матриця»); Й. С. Бах «Токата та Фуга ре-мінор», «Щедрик» та інші.

Найбільше нотного матеріалу аранжується для жіночих та мішаних капел бандуристів. Великі колективи, в основному базуються на триголосі співу та гри. Проте, є колективи з хоровими чоловічими партіями – Івано-Франківська Муніципальна Капела бандуристів, керівник М. Шевченко. На Прикарпатті початковий розвиток бандурного мистецтва пов'язаний з виконавською діяльністю Гната Хоткевича, Василя Ємця, Степана Ганушевського .

Для мішаних ансамблів за участю бандури написані твори В. Павліковського – «Серія гуцульських медитаційних ескізів» для камерного оркестру, баяна, бандури, М. Денисенко «Серпень-серп» – сюїта для бандури, струнних, ударних, В. Мартинюк – «Зозуля часу» для ансамблю бандуристів, флейти, віолончелі та ударних, Ок. Герасименко для струнного квартету,

бандури, флейти – «Спогади», «Мелодія блакитного неба» та інші. У мішаних ансамблях бандура постає рівноправним учасником.

Серед сучасних мішаних ансамблів за участю бандури слід відзначити «Барви Львова» (бандура, баян, скрипка) – виконують українські народні пісні «На камені ноги мию», «Розпрягайте хлопці коні», «Вербовая дощечка», «Вийди, вийди, Іванку» та інші. Зокрема, учасниця колективу Наталія Курило створила чимало авторських творів та обробок для бандури, які виконують дитячі ансамблі. Також бандура використовується у гуртах ОНУКА, Круть, «Тінь сонця» (у репертуарі твори дохристиянських часів, доби Козаччини, на вірші й музику С. Василюка) та інших.

Бандурні партії входять в оркестрову канву сучасних театральних вистав – «Дні Тараса», «Назар Стодоля», партія бандури була введена в оперу «Наталка Полтавка» М. Лисенка (2006-2007). Бандурна музика використовується в сучасному кіно – «Богдан Хмельницький», «Дума про Тараса Бульбу» та світовому кінофільмі «Вогнем і мечем» (реж. Є. Гоффман; аудіотреки до фільму озвучив бандурист О. Созанський).

Якщо бандуристи-ансамблісти попередніх етапів брали за зразок хорову манеру співу, то на сучасному етапі звертаються і до естрадного (тріо «Кралья», гурт «Riverland» та ін.). Для колективів сьогодення відкриті нові перспективи та репертуарні можливості. Наприклад, учасники молодих гуртів самі пишуть твори та видають збірники – Г. Матвіїв зробив аранжування для гурту «Fleur» та записав із ними альбом «Тисяча світлих ангелів»; М. Круть видала нотну збірку «Альтернатива» (2017 р.) до якої увійшли композиції на вірші В. Симоненка, гурту «Скрябін». Для капели бандуристів авторка зробила джазову обробку укр. нар. пісень «Висока верба», «Ой ходить сон»; А. Войтюк видала нотну збірку «Bandura Girl».

Таким чином, ансамблі бандуристів як України, так і діаспори мають в своєму репертуарі різножанрові композиції. Найбільш поширеними у виконавському плані є українські народні пісні («Ти ж мене підманула», «Ти до мене не ходи»); шевченківські твори («Думи, мої», «Рече та стогне Дніпр широкий», «Заповіт», «Учітеся, брати мої») та патріотичні «Вічний

революціонер», «Не пора», «Марш України» та інші. У репертуарі бандуристів діаспори дуже поширеними є твори Г. Хоткевича (Невільницький ринок у Кафі»), Г. Китастого («Вставай, народе», «Як давно») та традиційний кобзарський репертуар. Для інструментальних ансамблів малої форми на даний момент є недостатньо репертуарного матеріалу, учасники колективів змушені самі робити аранжування та переклади.

Співпраця композитора і виконавця має неабиякі результати. Багато оригінальних творів для ансамблю бандуристів виникло завдяки такій співпраці: В. Власов та тріо «Мальви», В. Мартинюк та ансамбль «Чарівниці», О. Герасименко та квартет «Львів'янки», Б. Шиптур та квартет «Гердан», В. Павліковський та тріо «Пектораль», «Метаморфози» та ін. Виконавець репрезентує репертуар і навпаки, репертуар є показником виконавської майстерності колективу.

Ансамблева форма виконання вокально-інструментальних творів капелами бандуристів є унікальною, оскільки ансамблева «співोगра» містить дуалізм вокалу та інструменту, а також сольної та ансамблевої форми виконання». Завдяки процесам академізації бандурного мистецтва до репертуару виконавців увійшло чимало перекладів класичної музики, які були створені для інших інструментів. Світлана Овчарова формує новий напрям у репертуарі ансамблю – акомпанементи солістам – «Аріозо» та «Жарт» Й. С. Баха, «Менует» з сюїти «Арлезіанка» Ж. Бізе, «Журавка» О. Білаша, «Плавай, плавай, лебедонько» К. Стеценка та інші [207]. В. Степурко зробив аранжування твору «Шуміла ліщина» для тріо бандуристів, багато обробок пісень і колядок для тріо бандуристів зробив І. Тараненко, В. Тиможинський, вокально-інструментальна сюїта для тріо бандуристів «Нелюбимих жінок не буває» створив В. Власов [207].

Популярним для багатьох ансамблів бандуристів став твір «Мелодія» М. Скорика, написаний для камерного оркестру (в оригінальному варіанті для фортепіано та скрипки) до кінофільму «Високий перевал». «Мелодія» М. Скорика стала майже класикою української музики [20]. Твір в різних інтерпретаціях та варіантах перекладу (С. Овчарова, Б. Гриньовський та

В. Дутчак) увійшов до репертуару ансамблю «Чарівниці», квартету «Гердан» та ін.

Таким чином, ансамблеве бандурне виконавство у період ХХІ століття почало інтенсивно розвиватися: технічні можливості, інструментарій, хроматизація, репертуарні зразки. Ансамблеве виконавство, в основному, представлене малими формами, гра бандури в поєднанні з симфонічним оркестром – це прорив у бандурному ансамблевому музикуванні. Велика заслуга у написанні творів для такого складу – Юрія Олійника, який врахував усі деталі жанру – технічно-виконавські та емоційно-художні. Концерти композитора часто виконують студенти консерваторій та інститутів мистецтв, а також і відомі бандуристи – Ольга Герасименко, Дмитро Губ'як та інші. Цікавим є той факт, що на презентації монографії Віолетти Дутчак «Бандурне мистецтво українського зарубіжжя ХХ – початку ХХІ століття» (20 травня 2014 р., Івано-Франківська обласна наукова бібліотека ім. І. Франка) був виконаний концерт №2 «Романтичний» Юрія Олійника у варіанті синтезу бандури і фортепіано (Наталія Федорняк і заслужена артистка України Любов Гундер).

В ансамблевому бандурному мистецтві спостерігаємо взаємодію традицій і новаторства як у площині інструментального і вокального складу, так і репертуарних напрямів. Репертуар охоплює традиційні фольклорні зразки, композиторську творчість, аранжування та обробки. Експерименти з різними інструментами, стилями, жанрами розширили можливості бандури та бандурних ансамблів. Якщо порівнювати представників України та діаспори, то бандурні колективи дотримуються більше традицій, виконують твори Г. Хоткевича, старовинні псалми, канти, шевченкіану, використовують інструмент харківського типу і т. д.; в Україні колективи більше експериментують щодо репертуару та виконання, грають на бандурах чернігівського типу, львів'янках, багато викладачів, керівників ансамблів пишуть для ансамблю твори та роблять аранжування, створюють відеороботи та виставляють на інтернет-платформи – ютуб, фейсбук, в Україні колективи в більшій мірі професійні, а в діаспори – переважно аматори і т. д.

3.3 Звукозаписи і відео-записи ансамблів бандуристів, їх функція у сучасному культурно-мистецькому житті

Ансамблеве виконавство на бандурі в період сьогодення ми можемо побачити і почути, побувавши на фестивалях, концертах чи конкурсах. Проте проблемним залишається розуміння й аналіз творчості бандуристів-виконавців попередніх десятиліть. Почути і побачити кобзарські твори, українські народні пісні, класику у виконанні ансамблів бандуристів можна завдяки звукозаписам і відеозаписам. Коли художник малює картину, то вона назавжди залишається однаковою і передає емоції майстра. Проте, звукозаписи і відеозаписи фіксують лише одну із версій інтерпретації і не можуть передати всі емоції артистів, оскільки живе виконання емоційно завжди сильніше і справляє більше враження на глядача, слухача, оскільки задіює психологічну взаємодію.

Тим не менше, завдяки звукозаписам і відеозаписам ми можемо добре ознайомитися з ансамблевим музикуванням бандуристів діаспори, почути виконання відомих тріо, квартетів, попередніх років, а також ще раз переглянути відеозаписи сучасного бандурного мистецтва. Якщо на конкурсах, фестивалях більше представників бандурного виконавства України, то звукозаписи діаспори мають перевагу щодо записів українських бандуристів. Перебуваючи за межами держави, або ж представники певних еміграційних хвиль прагнули зберегти свою культуру.

В Україні історія звукозапису розпочала свою історію давно, ще на межі XIX – XX ст., якість і технічні ресурси цього процесу постійно вдосконалювалися. Перші записи здійснювалися на фонограф. До них належать і записи кобзарів. У 1908 році за сприяння Лесі Українки було організовано унікальну етнографічну експедицію на Полтавщину для запису народних дум і пісень. Запис харківського кобзаря Гната Гончаренка, що мав великий репертуар – записала теж Л. Українка, а Ф. Колесса глибоко дослідив та описав мелодії українських народних дум на основі фольклору, епосу, які записані на фонограф та з історичних джерел.

В. Дутчак зазначає, що «упродовж ХХ століття змінювалися методи і форми звукозапису. Ці зміни першочергово стосувалися технічного вдосконалення методів звукозапису: механічний, магнітний, оптичний і магнітооптичний, запис на флеш-пам'ять; зразків запису: воскові валики для фонографу > грамплатівки для патефонів програвачів > магнітні стрічки для бобінних магнітофонів > аудіокасети для касетних магнітофонів > оптичні компакт-диски СБ і МРЗ > цифрові медіа диски ОУО; якості запису: монозвук > стереозвук > цифровий запис й обробка звуку» [106, с. 290].

Великою частиною подальших звукозаписів стали українські пісні та виконавці на різних носіях, зокрема платівках. Багато таких пісень було записано на території України, і в силу тогочасної політичної ситуації, репрезентували політично-ідеологічні маркери часу. Також багато таких пісень було записано за межами території України, що також мало свої особливості.

В ті часи багато українців були змушені покинути свою батьківщину і назавжди оселитися в різних країнах світу. І уже там вони намагалися зберегти і передати свою музичну спадщину прийдешнім поколінням, внаслідок чого і виник величезний пласт музичної спадщини української діаспори, який частково зберігся на платівках різних форматів та видавців.

Звукозапис зберіг виконавство певного виконавця для майбутніх поколінь. В майбутньому це дозволить порівняти рівні художньої творчості різних часових періодів. В період сьогодення звукозаписи можуть вважатися єдиною достовірною музичною бібліографією. Проте, нотація залишається важливим інгредієнтом наукового дослідження. Звукозапис не можливо побачити очима «зір загалом об'єктивніший, стабільніший, точніший, ніж слух». Тому найдостовірнішим для виконавського аналізу виступає симбіоз нотно- і звукофіксованого музичного тексту.

Звукозаписи в середовищі діаспори це і певний засіб комунікації. «Адже в умовах зарубіжжя, коли українські митці не мали достатньої можливості (фінансової і часової) для професійної концертної чи гастрольної діяльності, звукозапис часом перетворювався на єдиний спосіб спілкування з слухачем,

певною мірою навіть на домінуючу форму українського музичного життя в інонаціональному середовищі, сприяв популяризації саме національної музичної культури», – зазначає В. Дутчак [106, с. 291].

Нотний запис дає можливість проаналізувати композиторську творчість (жанр, ритм, гармонію, принципи інструментовки чи оркестровки і т. д.), а виконавство показує стиль і манеру артиста. Композиторська творчість залишається збереженою у нотних зразках, а виконавство в певних рецензіях музикознавців та у відгуках слухачів. Така проблематика зникла, відколи виконавство почало фіксуватися у звукозаписах.

Звукозаписи та відеозаписи представників України представлені в чималій кількості зразків. Провідні бандурні колективи України втілили у таких записах кращі зразки української класики, авторські твори, українські народні, духовні, патріотичні пісні, твори інструментальних зразків, а також світову музику та експериментальні композиції (Див. ДОДАТОК Д).

Одними з перших звукозаписів ансамблів бандуристів стало *Тріо бандуристок* Н. Павленко, В. Третьякова, Т. Поліщук. У записах творів «Мрії», «Місяць на небі», «А вже третій вечір» можемо почути, що твори, в основному, варіаційно-куплетної форми, висока теситура, вокалізи, неважкий супроводжуючий інструментальний акомпанемент. Виконання творів першим тріо бандуристок свідчить про типове виконання для бандурних тріо періоду кінця 50-тих – 60-тих рр. ХХ ст. [336].

Тріо бандуристок «Дніпрянка» звукозапис на грамплатівці (1988 р.) вміщує твори «Чотири воли пасу я» (укр. нар. пісня в обр. А. Кос-Анатольського), «Де ти, легінь» (В. Костенко-В. Юхимович), «А калина не верба (укр. нар. пісня в обр. В. Кирейка)», «Стояла я на колодці» (укр. нар. пісня в обр. А. Омельченка), «Відлітають журавлі» (О. Білаш- В. Гужва), «По садочку ходжу» (укр. нар. пісня), «Чорні очка» (укр. нар. пісня), «Три поради» (І. Шамо-Ю. Рибчинський), «Бджоли» (Б. Буєвський-Д. Павличко), «Лелеченьки» (О. Білаш-Д. Павличко), «Мала б я орлині крила» (укр. нар. пісня, обр. Є. Кураєва), «Ой сяду я край віконця» (укр. нар. пісня), «Ой не байка, моя мамко» (укр. нар. пісня, в обр. Є. Кураєва), «Сину, качки летять»

(О. Білаш-М. Ткач), «Ой не моргайте, дівчата» (Є. Козак-О. Новицький). Тріо бандуристок зуміло передати характер кожної з вище згаданих пісень. Аналізуючи звукозаписи можна сказати, що тріо має свою манеру виконання: акордова фактура; академічна манера виконання; триголосся (голоси добре зливаються); всі твори – куплетної форми; в багатьох творах початок пісень заспівує лише сопрано, на наступних рядках підхоплюють інші голоси; також заспівують а capella, демонструють агогічну й динамічну техніку. На початку кожного твору є коротенький вступ: інструментальний або інструментальний супровід, вокалізовані заспіви (на ля чи а). Фактура триголосся побудована на терцовому проведенні мелодії (дві партії) чи основної теми, а одна партія – вокаліз; часто застосовуються імітації голосів, інструментальних партій. Наприклад, у творі «Сину, качки летять» спочатку інструментальний вступ, всі куплети (по два рядки) розпочинає соло партія сопрано, після 2 куплету перегра, у третьому куплеті – кульмінація твору на forte на словах «Прилітай, дитино, через нашу хату вже качки летять» викладена в tutti всіх учасниць [324].

Дума-кантата «Чигирине, Чигирине» (вірші Т. Шевченко) муз. В. Камінського у виконанні Національного академічного духового оркестру України та заслуженого артиста України Олега Созанського, диригент – заслужена артистка України Вікторія Жадько. Цей твір свідчить про ансамблевий тип бандури-соло з духовим оркестром і вокально-інструментальне виконання. Твір набуває героїчного, величного звучання завдяки акордам на бандурі, прийому тремоляндю, голосу соліста, речетативу, трубам та литаврам. Коли звучить вступ, перегра, то більш м'які тембри забезпечують флейти та дерев'яні духові. «Що ж на ниві уродило? Уродила рута, рута, волі нашої отрута» бандура і оркестр щемливо зуміли передати біль поета. У поетичних рядках цього твору висловлено роздуми про минуле і майбутнє України, про її поневолення. «Поки стане правда на цім світі» – кінцева кульмінація твору. Завдяки музичному обрамленню слухач мав можливість перенестися в той час із тими подіями, також виконання на бандурі було свого роду символом. Цю думу О. Созанський виконував із камерним

оркестром ЛНМА «Академія» під диригентурою М. Скорика. У цьому виконанні бандура виступає в ансамблі не лише з голосом, але й з струнно-смичковими інструментами та духовими [147].

Тріо бандуристок *YuMaVita Bandura Trio* записало українські народні пісні (2015 р., керівник – Оксана Герасименко, студія звукозапису «MD»). Твори – «Ой, верше, мій верше» (лемківська пісня), «Попід гай» (укр. нар. пісня), «Чорноморець» (укр. нар. пісня), «Як я сіно грабала зелене» (укр. нар. пісня) – в обробці та аранжуваннях Оксани Герасименко. У творах насичений бандурний супровід, у творах куплетна форма, проте в кожному куплеті інша гра і видозміни у вокальних партіях, переклички бандур в інструментальному супроводі, триголосся, академічна манера співу (в деяких творах – народна манера співу), насичена басова партія, шістнадцяті, прийом глісандо, тремоло, акапельний спів тріо, речетативи. Наприклад, у пісні «Чорноморець, матінко» використана народно-автентична манера сольного й ансамблевого виконання, яка підкреслила весь біль молоді дівчини; протягом всього твору грає лише одна бандура, пісня розпочинається з соло (акапельно), 2 куплет під супровід однієї бандури і спів в дуеті, після другого куплету – перегра, 3 куплет – соло спочатку, 4 – куплет – триголосся у вокальній партії, закінчення твору – акапельно всі три вокальні партії [344].

Тріо «Дивоструни» мають у своєму доробку чимало звукозаписів. Наприклад, твір «Напровесні» (Сл. Л. Українки, муз. О. Левицького, аранжування А. Клімук) у цьому творі триголосся (спів), висока теситура, насичена фактура, складний акомпанемент (кожна партія грає інший акомпанемент), шістнадцяті, глісандо, тремоляндю (нагадує спів жайворонка). У творі відчувається легкість, пробудження навесні всього живого. На цей твір знято відео у «Лесиній вітальні» (м. Луцьк), учасниці тріо своїм зовнішнім виглядом (весняні квіти у волоссі) передають весняний настрій слухачам. Також тріо виконує твори а саpella, наприклад, твір «Горить моє серце» (Сл. Л. Українки, муз. М. Стефанишина, звукозапис Р. Сорока). Для фактури творів характерне використання гармонічного триголосся у співі, широкого теситурного діапазону, вокалізація окремих партій [325].

Тріо «Мальви» (м. Одеса) у звукозаписах репрезентує такі твори. як «Тече вода з-під явора» (Сл. Т. Шевченко, муз. Л. Малічкіна); «Ми проходим одними стежками» (О. Сокіл, І. Дузь) – пісня про Україну, тріо в поєднанні з військовим духовим оркестром, саме з цього твору почався творчий шлях тріо; «Ой на горі цигани стояли» (укр. нар. пісня) акапельне виконання тріо в поєднанні з інструментальним ансамблем «Мозаїка» (домри, тамбурин, баян); «Якщо любиш – кохай», «Стояла під грушков», «Ти до мене не ходи», «Чарівна скрипка», «Досадонька», «Посаджу коло хатини», «Папороть цвіте» (Сл. Ю. Рибчинський, муз. О. Злотника). Частина пісень репрезентує не академічну, а естрадну манеру виконання. У фактурі супроводу – насичена басова партія, акордова і дрібна техніка, глісандо [334; 335].

Квартет бандуристів «Рось» у репертуарі налічує українські народні пісні, шевченківські, козацькі, стрілецькі та інші. У звукозаписі представлені твори – «Наливайте, браття», «Вставай, Україно», «Вже бубон грає», «Було колись в Україні», «Понад Чигирином», «Реве та стогне», «Що по морю, морю», «Човен хитається», «День, день, білий день», «Ой наїхали вози», «Дрібний дощик», «Наш отаман Гамалія», «Коло млина, коло броду», «Ой на горі, на Маківці», «Ішов жовняр з війни». Прийоми гармонічного багатоголосся чергуються з сольним і акапельним співом, практично у всіх піснях використана варіаційно-куплетна форма, широкі арпеджовані акорди, тремоло. У співі також зустрічаються речитативні епізоди, вигуки, часом виконання квартету нагадує кобзарську манеру співу. Наприклад, у творі «Ой наїхали вози з України» відчувається епічна кобзарська манера виконання висловлювання під широко розкладені бандурні акорди [159].

«*Меч Арея*» – пісня з репертуару «Тінь сонця» у виконанні Національної заслуженої капели бандуристів України ім. Г. Майбороди (2022 р.), (соліст – Володимир Дорожинський, диригент – Олексій Бояр). Вступ на ріано звучить як фон і на цьому фоні соліст читає поезію, удари трикутника нагадують удари шаблі, цимбали нагадують тупіт коней, далі – барабани, що нагадують початок бою; супровід бандур, меморандо у капелян зображує готовність боротися, капеляни повторюють приспів, де підкреслений основний зміст – *меч Арея*

поверне нам рідний стяг, далі звучить вокаліз капелян на меморандо, а соліст згадує всіх загиблих воїнів, Небесну Сотню у поетичних рядках: *І воїни, загиблі побратими, На луки, на Сварожі відійдуть/Ми їх запам`ятаєм молодими/ Вони Вкраїни нашої – можуть/ Небесні сотні вирушать до Бога/ І гірко їх оплачуть матері.../ Пролита кров у цій смертельній грі/ – Вона освятить нашу Перемогу!*; кульмінація в творі у двох місцях, спершу на рядках: *Гримне Небо – і тремтить Земля/ Меч Арея Русь з неволі визволя/ На Вкраїні хай пощезне враг/Меч Арея поверне нам рідний стяг/*, а друга кульмінація – вкінці твору [249].

Тріо бандуристок «*Вербена*» (м. Черкаси) серед записів – не лише студійні аудіодиски, але й відеозаписи з приватного архіву та записи з телеканалу «2 студія» – укр. гар. Пісні: «*Стояла під грушков*», «*Гандзя*», «*По садочку ходжу*»; «*Чорнобривці*» (Сл. М. Сингаївського, муз. В. Верменича), «*Ой заграй, дударіку*» (муз. Л. Левітової, сл. Л. Рєви), «*Мамо, вечір догора*» (Сл. Б. Олійника, муз. І. Поклада); акапельне виконання у три голоси, «*Ой, вербиченько*» (Сл. Л. Забашти, муз. І. Шамо) тріо в поєднанні з Черкаським заслуженим українським народним хором. Наприклад, твір «*У кожному серці Україна*» (А. Пашкевич), тріо виконало на свій 25-літній ювілей, дві бандури і флейта (Інга Міхаль), триголосся у співі, в передрі звучить флейта [322].

Тріо бандуристок *Українського радіо* має чи не найбільшу колекцію звуко-та відеозаписів порівняно з усіма колективами України та діаспори, тріо виконує різноманітну музику. Твір В. Степура «*На вічну пам'ять Котляревському*» (1 ч. «*Сонце гріє*») тріо презентує в поєднанні із грою заслуженого академічного симфонічного оркестру Національної радіокомпанії України, соло Армен Констадян (дудук) [342; 343].

Дует «*Діалоги*» має у своєму доробку записи з концертної діяльності. Твори вокально-інструментальні та інструментальні. Серед творів: «*Утоптала стежечку*» В. Власова; «*Чи ми ще зійдемося знову*» «*Вічний рух*» Х. Аветісяна, переклад І. Євенка; «*Турецький танок*» З. Штокалка, транскрипція Т. Лазуркавича переклад І. Євенка та інші. Найбільш передрєє любов і тугу за батьківщиною твір Гната Хоткевича, переклад І. Євенка «*Невільничий ринок*

у Кафі» – інструментальний твір. На бандурі прийом тремоло нагадує торг на базарі, переплетення звуків, голосів; чуємо східні мелодійні мотиви; прийом глісандо передає галас; висхідні і низхідні глісандо на бандурі; прийоми ковзання; насиченість басової партії у бандури та баяна; невеликий ліричний інструментальний вступ немов подув вітер і тема у баяна української народної пісні (виконувала Маруся Чурай) «Віють вітри», у якій надзвичайно тонко передано біль і тугу за рідною землею [99; 101;].

Тріо «*Пектораль*» має у своїй творчій скарбниці багато відеозаписів з концертної діяльності. Для тріо створені авторські композиції В. Павліковського. «У купальську ніч» (вокально-інструментальний твір): вокальні та інструментальні партії у трьох бандур рівноправні між собою, насичена фактура; нетипові вступи інколи нагадують елементи атональної музики; вигуки на «у», удари по деці, що створює атмосферу купальської ночі; низхідні та висхідні пасажі, вокалізи, акапельне виконання. «Ранок у Карпатах» (інструментальний твір) – переливи у партіях бандури передають пробудження природи; дрібні нотки; глісандо; насичена басова партія; у творі чуємо мотив гуцульської коломийки; маракаси; удари по деці; висхідні пасажі, легкість виконання. За допомогою всіх цих прийомів можна уявити красу і пробудження Карпат, чисте повітря [338-340].

Ансамбль «*Медобори*» у складі, бандура, гітара, ударні, бандура, скрипка, флейта, вокал, «Три дороги» (муз. О. Зуєва, сл. Ю. Рибчинського), запис 1980-х рр. Соліст заспіває і акомпанує на старосвітській бандурі, пізніше вступає флейта, вокальні партії, перегра у творі – партії флейти, скрипки, твір насичений вокалізами (дон-дон-дон), у бандурній партії – акордова фактура, глісандо. Такий твір представляє естрадну манеру виконання, твір виконаний легко, душевно [6].

«*Три кроки в ніч*» – гурт, який захоплює своєю нестандартністю. Різноманітні прийоми, експерименти. У творчому доробку такі альбоми – альбом колискових пісень «Ковдронька», «Річка V. Дорога на Буркут» на вірші Лесі Українки, міні-альбом «Висока вода». У звукозаписах та відеозаписах чимало творів (переважно авторських). «Літній вечір», «Невже»,

«Проміння», «І от» та інші. У всіх творах надзвичайно насичена басова партія у бандури, кожен куплет пісень звучить по-різному, вигуки, тремоло, пасажі, акорди, вокалізи солістки, музика творів магічна, медитаційна, у творах філософічні запитання, роздуми про буття. Твір «Висока вода» повністю передає звуки моря, води, єднання людини з природою. Гра на басах (чергування двох нот) нижче деки нагадує краплі води, вокал солістки нагадує медитацію, прийоми глісандо нижче деки, акорди, музика дещо нагадує авангард, гра на бандурі у всіх регістрах, вкінці твору чергування розкладених акордів на струнах, що нагадує хлюпання води [319-321].

Здобутки бандуристів діаспори ХХ – початку ХХІ ст. засвідчуються результатами в галузях виконавства, методики гри, створення інструментарію. Бандурне мистецтво за кордоном було аматорським, але представники діаспори митці «вільного світу» демонстрували фахову зрілість і майстерність у різноманітних виконавських формах, репертуарних пошуках. Їхні численні виступи і записи були зумовлені як бажанням зберегти національний характер свого мистецтва, без ідеологічної заангажованості, так і новаторським пошуками – вибором творів різних стилів та жанрів. Дуже часто у виконавців зарубіжжя виникали фінансові труднощі, часто опиняючись наодинці з жорсткими законами музичного бізнесу, вимогами музичних агентів-менеджерів. Як зазначив Олександр Кошиць, звукозаписи відобразили «необхідність поєднати бізнесові інтереси з інтересами музичними й культурними, дати рекорди не тільки цікаві й цінні з культурного та музичного боку, а щоб могли задовольнити пересічного покупця» [106].

Найбільше звукозаписів у Капели бандуристів імені Тараса Шевченка (Детройт, США), вона протягом всіх періодів записувала свої виконавські здобутки на платівки, касети, диски тощо. Багато окремих звукозаписів також представлена ансамблевими колективами діаспори: ансамблем «Бурлака» (Італія – Великобританія), ансамблем Степана Ганушевського, квартетом Романа Левицького, Дівочою капелою бандуристок (керівник Петро Потапенко), ансамблем «Гомін степів» (керівник Юліан Китастиий), Експериментальним бандурним тріо (США), ансамблем бандуристів імені

Гната Хоткевича (керівник Петро Деряжний, Австралія), квартетом «Кобзарське братство» (керівник Любомир Мазур, Великобританія), ансамблем «Бандура» (керівник Ольга Попович, Польща), ансамблем «Бандура» (керівник Юрій Дубицький, Франція) та ін.. У творчій скарбниці ансамблю «Золоті струни» три аудіодиски: «Золоті струни» (2004), «Грай, бандуро, грай» (2006), «Коляди» (2008), а також документальний відеодиск «Золоті струни – Бандурний табір» (2007). У доробку Канадської капели бандуристів два аудіодиски (2004, 2009), до 200-літнього ювілею Тараса Шевченка планували видання третього – «Слово Тараса».

Звукозапис в середовищі діаспори перетворився на необхідну форму фіксації виконавства колективів (у т. ч. і різних складів), динаміки розвитку їх репертуару, стимулював і рекламував не лише музично-критичну (відгуки та рецензії), а й концертно-виконавську діяльність, історичні пісні (представлені не лише сольним, а й ансамблевим виконавством. Серед колективів: Капела бандуристів імені Тараса Шевченка, Канадська капела бандуристів, квартет Романа Левицького, ансамбль Степана Ганушевського, ансамблями «Бандура», «Кобзарське братство», «Село» та ін.) [106].

Твори духовної тематики теж зафіксовані у звукозаписах. Серед них – колядки й щедрівки – жанри, які протягом певного часу в Радянській Україні були заборонені. Такі аудіозаписи (переважно Канади і США) представлені у творчості Дівочої капели бандуристок СУМ («Українські колядки», 1968), в окремих тематичних виданнях Капели бандуристів імені Тараса Шевченка («Різдвяні пісні» 1983, «Різдвяна ніч», 1999), квартету «Кобзарське братство» (1987), дуету сестер Ольги й Оксани Герасименко («На Різдво Христове», 1999), дитячої капели «Золоті струни» («Коляди», 2008) та ін. Вивчаючи дискографію колективного виконавства бандуристів української діаспори протягом досліджуваного історичного періоду можна зробити висновок, що ансамблеві звукозаписи активізуються паралельно з розширенням мережі функціонування українських бандурних осередків у світі, більша кількість припадає на другу половину ХХ – початок ХХІ ст. Щодо форм ансамблевих звукозаписів, то перевагу мають однорідні вокально-інструментальні

колективи (дитячі, чоловічі, меншою мірою жіночі), рідше – мішані. В інструментальних формах колективів переважають ансамблі за участі бандури (специфічний тембр інструмента), в меншій кількості – однорідні бандурні, і саме в середовищі діаспори започатковані специфічні форми вокально-інструментального ансамблю, тут бандура має функцію акомпанування [106].

Варто відзначити, що рівень інструментальної, технічної та вокальної майстерності колективів залежить від музичної освіти виконавців, від бандурної практики, а також від часу створення і функціонування колективів. Серед жанрових зразків найчастіше можна почути: обробки українських народних пісень, танців, твори на слова Тараса Шевченка, авторські композиції Гната Хоткевича, Григорія Китастого тощо. Поступове вдосконалення техніки звукозапису сприяло довговічності функціонування зразків бандурного виконавства (стилістики, домінувальних жанрів, особливостей репертуару на різних історичних етапах). Звукозапис став використовуватись як основа для відтворення (транскрипції) творів, що не фіксувалися в нотному письмі, для порівняння манери, стилю гри музикантів. В умовах еміграції звукозапис перетворився на необхідну форму збереження стилів виконавства, фіксації солістів, різних складів колективів, динаміки розвитку їх репертуару. Аналіз звукозаписів бандуристів української діаспори впродовж XX – початку XXI ст. дає змогу визначити їх як своєрідне дзеркало поширення форм і жанрів виконавства: чоловічого, жіночого, мішаного; сольного – вокально-інструментального чи інструментального; ансамблевого – камерних (дуети, тріо, квартети), а також великих форм (капели); акомпанувального (комбінованого). Звукозаписи стали відображенням процесів удосконалення та поширення певних типів інструментарію в діаспорі, серед яких провідними залишаються чернігівсько-київський та харківсько-полтавський [106].

В козацький період козацькому під час зародження і розквіту кобзарського мистецтва (XVI-XVIII ст.) переважало чоловіче виконавство, в сьогоденній період бачимо, що бандура майстерно звучить у руках жінок. До XX ст. кобзарське мистецтво, як окремий специфічний вид

народної творчості українців, в основі якого закладена епічна імпровізаційна співоча манера та володіння інструментом кобзою (бандурою), носило суто індивідуальний характер, то уніфікація інструмента в ХХ ст. стала основою для розвитку ансамблевого виду гри.

У сучасному періоді бачимо як змінився репертуар співака-бандуриста, це сталося завдяки аранжуванням та оригінальним авторським композиціям, вони зазнають впливу стилістики сучасної професійної музики. Їм притаманне ускладнення мелодики, ладо-тонального та гармонічного плану, вокальної лінії паралельно із збільшенням і тембральним збагаченням інструментальних вступів, інтродукцій, перегр тощо.

Використання інноваційних технологій сучасними композиторами та виконавцями у бандурному мистецтві сьогодення значно відрізняє їх від попередників (для яких поєднання національної тематики з класичними закономірностями були обов'язковими) у галузі створення новітніх стилів та жанрів вокально-бандурного виконавства.

Оксана Герасименко виконуючи власні вокально-інструментальні твори, що вражають різнотембровою палітрою інструментального супроводу та надзвичайно ліричним голосом, репрезентує романсово-бардівський стиль («Сповідь», «Як упаде різдвяний сніг», «Прости, прощай», «Впали каплі» та ін.). Світлана Мирвода представляє авторські твори в естрадному стилі («Любові мить», «Є лиш Ви», «Танго для двох», «Грона акацій», «Напівзабутий запах фрезій», «Жоржиновий романс» та ін.), а Лариса Дедюх, використовуючи прийоми поєднання естрадних творів з класичним вокалом репрезентує естрадно-романсовий стиль (романси та обробки колядок Івана Тараненка, пісня-реквієм «Калиновий гай» та ін.).

Неперевершені індивідуальні інтерпретації традиційного репертуару представлені у звукозаписах Григорія Китастого, Володимира Луціва і Петра Гончаренка. Григорій Китастий – багаторічний керівник Капели бандуристів ім. Т. Шевченка (Детройт, США). Також він вважається інтерпретатором традиційного кобзарського репертуару. У його доробку сольні записи козацьких, чумацьких пісень, жартівливих і сатиричних сценок, дум та

історичних пісень [106].

Історичні пісні репрезентовані не лише сольним, але й ансамблевим виконавством – Капелою бандуристів ім. Т. Шевченка, Канадською капелою бандуристів, квітетом Р. Левицького, ансамблем С. Ганушевського, ансамблями «Бандура», «Кобзарське братство», «Село» та ін.). Шевченкіана в репертуарі бандуристів постійно становила невід’ємну (поряд з епосом, народною піснею) й актуальну (ідеологічну, суспільно-політичну, патріотичну) складову. Шевченкові твори націлювало на національну свідомість та самоідентифікацію, на етнічну приналежність. Вірші Т. Шевченка отримали своє наповнення в музичних інтерпретаціях представниками української еміграції, української діаспори, в т. ч. і бандуристами. Шевченкіана зафіксована у виконавських моделях бандуристів зарубіжжя порівняно жанрово в колективному (Капела бандуристів ім. Тараса Шевченка, Канадська капели бандуристів, ансамблі) варіантах.

Серед звукозаписів діаспори – два інструментальні диски: «Концертна бандура» (1999) і «Три концерти Ю. Олійника для бандури та симфонічного оркестру» (1999) до видання яких доклала зусиль Заслужена артистка України Ольга Герасименко-Олійник (Україна-США). У цих записах представлений академічний концертний репертуар бандуриста. Серед них твори великої форми (концерти Юрія Олійника, Карла Діттесдорфа, Дмитра Бортнянського), а також віртуозні і ліричні п’єси Мирослава Скорика, Оксани Герасименко та інші.

Багато звукозаписів становлять літургійні твори українських класиків – Дмитра Бортнянського, Артемія Веделя, Миколи Лисенка, Кирила Стеценка, Олександра Кошиця, Дениса Січинського, Михайла Гайворонського, а також композиції Григорія Китастого, Андрія Гнатишина та інші. Також є звукозаписи паралітургійних кантів і псалмів. Бандура поєднується з багатьма інструментами завдяки своєму унікальному тембру: у ансамблі зі скрипкою, струнним квітетом, флейтою, лірою, цимбалами, сопілкою, трубою, ударними та електронними інструментами. Традиційне звучання бандури як акомпануючого інструмента до сольного голосу в

аудіозаписах бандуристів діаспори отримує нову інтерпретацію – як інструмента, що супроводжує вокальний ансамбль (однорідний чи мішаний).

Наприклад, сестри-бандуристки Наталія і Катерина Гудзій популяризують бандурне мистецтво у Японії і використовують бандуру для супроводу вокально-інструментальних творів японською мовою. Твори та аранжування Н. Гудзій до радіо і телевізійних програм, кінофільмів, концертні виступи. Серед звукозаписів («Серце» 2002, «Щасливого різдва» 2004, «Квітка, що в душі цвіте» 2006, «Наталія» 2009, «Зцілення» 2009), які користуються широкою популярністю, вони демонструють досить успішне інтегрування української бандури в іншу національну культуру [106].

Квартет Р. Левицького (мішаний склад) записав в 1954 р. на фірмі «Арка» (Нью-Йорк) танго Я. Барнича «Гуцулка Ксеня» та романс «Прошаюсь, ангеле, з тобою», а також стрілецькі та повстанські пісні («Ой з-за гори» і «Гей ви, стрільці січовії» в аранжуванні М. Леонтовича, «Як стрільці йшли з України» Р. Купчинського, «Їхав стрілець на війноньку» М. Гайворонського, «Хлопці підемо» та «Лента за лентою» в обр. Р. Левицького).

Степан Ганушевський (керівник ансамблю бандуристів Філадельфії), видав дві платівки (1950, 1955). Серед них пісні Української повстанської армії: «Я сьогодні від вас від—їжджаю», «Гей степами», «Розпрощався стрілець», «Добровольці йдуть шляхом», «Гей маршують вже повстанці», «Я син лісів» та інші [106].

Серед записів Капела бандуристів – перший компакт-диск 2004 р, а другий – 2009 року під назвою «Грай кобзарю». У першому диску можемо відчутти рівень становлення колективу, становлення репертуару, то в другому вже чітко вимальовується виконавський стиль та манера виконання. Серед творів, які представлені на першому диску: «Ой у лузі червона калина» (обр. Б. Кудрика і Г. Китастого), «Їхав стрілець на війноньку» (муз. М. Гайворонського, обр. Г. Китастого), «Встає хмара» (В. Ємця на сл. Т. Шевченка), популярні українські пісні в обробці М. Гвоздя, Г. Верети, А. Бобира. До другого диску «Грай, кобзарю» увійшли твори в мистецькому опрацюванні (обробці) керівника колективу В. Мішалова (українські пісні

«Розпрягайте, хлопці, коні», «Взяв би я бандуру», авторські твори «Рече та стогне Дніпр широкий», «Кармалюк»), твори відомого українського композитора діаспори А. Гнатишина («Коломийка»), Г. Китастого – багаторічного керівника Капели бандуристів ім. Т. Шевченка («Грай, кобзарю», «Гей, видно село»), Д. Піки – учасника Полтавської капели бандуристів («Український тропак», «Джигуне»), власні композиції В. Мішалова («Мазепа») та ін. Солістом диску «Грай, кобзарю» виступив Павло Гунька, бас-баритон світової слави [106].

Традиційні для сольного кобзарського репертуару історичні пісні широко репрезентовані й ансамблевим бандурним виконавством в діаспорі – Капелою бандуристів ім. Т. Шевченка, Канадською капелою бандуристів, квартетом Р. Левицького, ансамблем С. Ганушевського, ансамблями «Бандура», «Кобзарське братство», «Село» та ін.). Шевченкіана в репертуарі бандуристів постійно становила невід’ємну (поряд з епосом, народною піснею) й актуальну (ідеологічну, суспільно-політичну, патріотичну) складову. Шевченкові твори націлювало на національну свідомість та самоідентифікацію, на етнічну приналежність. Вірші Т. Шевченка отримали своє наповнення в музичних інтерпретаціях ансамблями бандуристів зарубіжжя порівняно широко в колективному (Капела бандуристів ім. Тараса Шевченка, Канадська капели бандуристів, ансамблі) варіантах.

Таким чином, ансамблева виконавська практика бандуристів репрезентована сценічними формами, гастрольною діяльністю та звукозаписами. Слід відзначити, що рівень інструментальної, технічної та вокальної майстерності колективів залежить від музичної освіти виконавців, від досвіду бандурної практики, а також від тривалості функціонування колективів. Серед жанрових зразків найчастіше представлені: обробки українських народних пісень, танців, твори на слова Тараса Шевченка, композиції авторів України та діаспори. Поступове вдосконалення техніки гри та співу сприяло динамізації репертуару колективів бандуристів, розвитку і збереження (у нотній та звуковій фіксації) зразків бандурного виконавства (на

рівнях стилістики, фактури вокальних партій та інструментальної партитури, пріоритетності та популярності жанрів репертуару на різних історичних етапах). Звукозапис та відеозапис стає необхідною формою збереження здобутків різних складів ансамблевих колективів, співпраці з диригентами і солістами.

Виконавська практика бандуристів України та української діаспори впродовж ХХ – початку ХХІ ст. засвідчує поширення широкого спектру форм і жанрів ансамблевого виконавства: однорідного (чоловічого, жіночого, дитячого) і мішаного; вокально-інструментального та інструментального; камерного (дуети, тріо, квартети) та великих форм (капели); синтезованого (оркестрового за участю бандур).

Композиторська творчість (авторська) та процеси опрацювання музичного матеріалу (обробки, аранжування) для ансамблів бандуристів зумовлювалися на різних історичних етапах процесами удосконалення та поширення певних типів інструментарію та способів гри в Україні та діаспорі (чернігівсько-київський та харківсько-полтавський), пріоритетності виконавських форм (наприклад, однорідного жіночого бандурного тріо чи чоловічих ансамблів/капел), пошуків нових тембральних синтезів з бандурою та співом.

На сучасному етапі суттєво динамізується і розширюється репертуар ансамблів співаків-бандуристів та інструменталістів – завдяки аранжуванням та оригінальним авторським композиціям, синтезуванню і впливу стилістики сучасної професійної музики. Їм притаманне ускладнення мелодики, ладо-тонального та гармонічного плану, збагачення вокальної лінії паралельно із збільшенням і тембральним збагаченням інструментальних вступів, інтродукцій, перегр тощо.

Використання інноваційних технологій сучасними композиторами та виконавцями у бандурному мистецтві сьогодення значно відрізняє їх від попередників (для яких поєднання національної тематики з класичними засадами творчості були обов'язковими) у галузі створення новітніх стилів та жанрів бандурного виконавства. Бандура за своїми тембральними

характеристиками – як інструмент, що уособлює національну інтонаційну культуру – долучається в естрадні та джазові колективи, сприяє виразній ідентифікації колективів посеред інших на світовій сцені. Її можливості – як інструментальні, так і акомпануючі до співу – сприяють постійним інноваційним пошукам митців.

ВИСНОВКИ

Ансамблеве бандурне мистецтво – яскрава сторінка української музичної культури. Його порівняно недовгий у часовому розгортанні процес формування і розвитку, що розпочався з ХХ ст. і триває досі, засвідчує виразну динаміку (камерних і великих) форм, концертно-мистецьких здобутків, постійного розширення репертуару, можливостей синтезування з іншими жанровими напрямками (зокрема, з хоровим і оркестровим), інновації композиторської і виконавської творчості, залучення нових методів обробки та аранжування. Досягнення ансамблевих колективів – це також творча праця їх керівників, диригентів, композиторів, солістів, майстрів музичних інструментів, менеджерів.

Унікальність ансамблевого мистецтва бандуристів полягає у синтезі як інструментальних та вокально-хорових тенденцій, можливостей сполучення тембру бандур з іншими як народними, так і академічними класичними інструментами, що формує множинність тембральних варіантів для композиторської та виконавської діяльності. Творчість ансамблів і капел бандуристів упродовж ХХ – початку ХХІ століть сприяла популяризації української культури не лише на батьківщині, але й у світі. Ансамблеве бандурне мистецтво в Україні та в середовищі української діаспори відображало і діяхронні, і синхронні показники суспільно-політичних та культурно-мистецьких аспектів розвитку національної музики, засвідчувало потребу його наукового осмислення. Проведене дослідження аналізу ансамблевого бандурного мистецтва України та діаспори, дозволило зробити такі висновки.

Бандурна творчість постійно привертає увагу митців та науковців, оскільки зберігає традиційні національні риси художньої культури України. Невід’ємною частиною академічного бандурного виконавства є ансамблева творчість, яка активно розвивалася та видозмінювалася протягом кінця ХХ – початку ХХІ ст. Аналіз джерельної бази щодо проблематики дисертації свідчить про активне звернення до проблематики ансамблю бандуристів серед науковців за кількома тематичними напрямками – історії виконавства, історії

функціонування колективів, регіональних аспектів розвитку бандурного мистецтва, композиторської творчості тощо.

У результаті дослідження виокремлено історичні етапи розвитку ансамблевого мистецтва бандуристів в Україні та за її межами:

10–20-ті рр. ХХ ст. – перші зразки ансамблів камерних форм (однорідного та мішаного типів) та великих капельних форм, що ґрунтувалися на традиціях синтезу кобзарського музикування та традиційних вокальних ансамблів та хорів у регіонах традиційного кобзарства та за кордоном в середовищі української еміграції;

30-ті рр. ХХ ст. – активне поширення ансамблевого мистецтва бандуристів на засадах професіоналізації, поширення бандурного мистецтва й ансамблевого виконавства у багатьох регіонах України, українських земель зарубіжжя (Галичина), формування основних напрямів репертуару ансамблів бандуристів та його залежність від соціокультурних та політично-ідеологічних чинників;

40-ті рр. ХХ ст. – переломний період формування двох напрямів у розвитку ансамблевого мистецтва бандуристів в Україні та за кордоном – камерних колективів та капел; виокремлення нових напрямів репертуару колективів;

50–60-ті рр. ХХ ст. – формування нових осередків бандурного мистецтва в Україні та за кордоном, створення нових колективів різної форми, зокрема пріоритетного жанру тріо бандуристок, початок конкурсно-фестивального руху бандуристів, репрезентація творчості колективів у сценічних та звукозаписних формах;

70–90-ті рр. ХХ ст. – активний розвиток ансамблевого мистецтва різних форм і жанрів в Україні та в середовищі української діаспори, зокрема в країнах Західної Європи, Північної та Південної Америки, Австралії, активізація гастрольної, звукозаписної, навчально-методичної, наукової, видавничої діяльності колективів, налагодження форм навчальної роботи про колективах, активізація співпраці між колективами і композиторами (і в Україні, і за кордоном);

початок XXI ст. – інноваційні напрями створення нових колективів однорідного складу та за участю бандури, формування нових стилів виконавства – академічного, естрадного, джазового та ін.

Вивчення тенденцій розвитку ансамблевого бандурного мистецтва дозволило здійснити класифікацію та типологізацію колективів України та зарубіжжя. Завдяки засадам класифікації, вибору факторів (параметрів) здійснено типологізацію ансамблів бандуристів. Зокрема, диференційовано за *жанровими і кількісними показниками*: інструментальні та вокально-інструментальні, синтезовані ансамблі бандуристів, які в свою чергу поділяються на форми (малі та великі). До *малих бандурних ансамблевих форм* належать – дуети, тріо, квартети, квінтети, секстети і т. д., до *великих* – ансамблі (склад від 10 людей, капели, оркестрові групи). Ансамблі також систематизовано за критеріями *гендерного складу учасників* (чоловічі, жіночі, дитячі, мішані), *використаного інструментарію* (однорідного чи мішаного), поєднання бандури з тембрально-спорідненим народним інструментом чи з тембрально-протилежним народним інструментом, із класичним інструментами, експериментальний синтез з інструментами різного походження); *характеру побутування* (автентичні, академічні, аматорські й професійні, вуличні); *соціокультурними характеристиками* (сімейні, навчальні, викладацькі); *за характером формування репертуару*; *за місцем знаходження* (Україна, діаспора); *за виконавською формою* (академічною, естрадною).

3. Якщо на початку XX ст. розвиток ансамблевого бандурного мистецтва концентрувався переважно у регіонах кобзарських традицій XIX ст. (Слобожанщина, Чернігівщина, Київщина), то поступово процеси академізації (розвитку сценічно-концертної діяльності, формування освіти бандуристів різних рівнів, формування майстерень і фабрик масового виробництва інструментів, видання методичних та нотних збірників) сприяли заснуванню і розвитку багатьох ансамблів аматорського та професійного рівнів практично у всіх регіонах України, у т. ч. і в Галичині (що входила до Речі Посполитої до

1939 р.), Криму, на Кубані та ін. З 20-тих рр. спостерігається розвиток бандурного мистецтва в еміграції, зокрема й у ансамблевих формах.

Поступово у всіх регіонах засновуються класи гри на бандурі на рівні початкового і фахового навчання, з середині ХХ ст. формується розгалужена мережа професійного й аматорського навчання, відкриваються і функціонують класи бандури у вищих закладах культури і мистецтва, що сприяє формуванню навчальних колективів різної форми і складу. У багатьох регіонах, що не були типовими для традиційного кобзарства, активізується діяльність бандурних осередків. Бандурне музикування розпочинає своє поширення у другій половині ХХ ст. і на Прикарпатті, тут відразу активізується створення колективних форм аматорського і професійного рівня. Бандурні колективи Івано-Франківщини переважно однорідні за виконавським складом та інструментарієм: тріо «Срібний передзвін», тріо «Намисто», тріо «Пектораль», квартет «Гердан», секстет «Сонячна струна», секстет «Орнамент», дует «Metamorfosi», народно-аматорський ансамбль «Намисто», ансамбль «Бандурні барви», «Чарівні струни» та інші. Мішаних ансамблів у поєднанні з бандурою на сьогоднішній час – невелика кількість: дует «Діалоги», ансамбль «Воля», Муніципальна Капела бандуристів м. Івано-Франківська. Дует «Діалоги» популяризує у своєму виконанні як вокально-інструментальні, так і інструментальні твори. Муніципальна Капела бандуристів пропагує ансамблеве виконавство у поєднанні з хоровим мистецтвом. У репертуарі капели твори різноманітні за жанром, а також багато авторських аранжувань керівника колективу М. Шевченко. Тематика репертуару – духовні твори, патріотичні композиції, українські народні пісні, колядки, щедрівки, краці зразки світової класики, переклади та аранжування сучасних митців, а також інструментальна музика.

Поступово формуються основні напрями репертуару колективів бандуристів, що активно розвиваються упродовж ХХ – початку ХХІ ст., що здійснили свою еволюцію від фольклорно-етнографічних жанрів обробок українських народних пісень до аранжування української та зарубіжної музики, оригінальних композиторських творів, естрадно-популярної музики,

каверів на світові хіти. Значне місце у ансамблевій творчості бандуристів почали займати твори оригінального характеру композиторів України та української діаспори. Окремо розглянуто приклади та тенденції розвитку кожної із груп ансамблевого репертуару, зокрема композиторська й перекладацька творчість для ансамблів О. Герасименко, Г. Китастого, Р. Лісової, Ю. Олійника, Г. Хоткевича, ін.

Найбільш поширеними у бандурному виконавстві є українські народні пісні («Ти ж мене підманула», «Ти до мене не ходи»); шевченківські твори («Думи, мої», «Рече та стогне Дніпр широкий», «Заповіт», «Учітеся, брати мої») та патріотичні «Вічний революціонер», «Не пора», «Марш України» та інші. У репертуарі бандуристів діаспори поширеною є творчість Г. Хоткевича і Г. Китастого, традиційні кобзарські танці, аранжовані для ансамблів.

Якщо для інструментальних ансамблів мішаного типу ще недостатньо репертуарного матеріалу, це зумовлює активізацію учасниками колективів обробок і аранжування. Натомість однорідні колективи (тріо бандуристів) мають чималу базу авторських творів та аранжувань професійних композиторів і виконавців Ок. Герасименко, В. Павліковського, Л. Мандзюк, І. Мокрогуз, С. Овчарової та ін. Капели бандуристів (однорідні жіночі й чоловічі, мішані) залучають до свого репертуару різноманітні жанри композиторської творчості сучасних авторів, актуалізують історичні, стрілецькі, повстанські пісні, твори патріотичної тематики.

Суттєвий вплив на специфіку репертуару ансамблів бандуристів має інструментарій, удосконалення якого стало підсумком діяльності багатьох майстрів України та діаспори упродовж ХХ – початку ХХІ ст. Як результат постає діатонічний та хроматичний інструментарій київського та харківського типу, наявність оркестрових різновидів (найуживанішою з яких стала бандура-бас), що сприяло розширенню технічних і виразових можливостей інструментальної гри та супроводу вокально-хорових творів. Переважаючою вокально-хоровою фактурою співу більшості колективів бандуристів стало триголосся чи чотириголосся гармонічно-акордового та рідше поліфонічного складу. Інструментальний супровід творів доповнюється в ансамблях і

капелах використанням багатьох академічних інструментів, переважаючими серед яких стали струнні (скрипка, віолончель), дерев'яні духові (флейта, гобой), ударні. Розширюються жанри поєднання бандури і фортепіано, бандури і оркестрової гри (камерного, народного, симфонічного оркестрів). Активізується процес синтезування бандури й інших народних інструментів – баяна, гітари, цимбалів, домри. Здійснюються численні експериментальні поєднання бандурного тембру інструментів, співу з трубою, карильйоном, ударною установкою, численними перкусіями, інструментальними оркестровими фонограмами, електроакустичною музикою.

Основними тематичними сферами вокально-інструментальних та інструментальних жанрів репертуару бандурних ансамблевих колективів залишаються релігійно-духовна тематика (псалми, канти, колядки та щедрівки), твори національно-патріотичного характеру, Шевченкіана, фольклорна різнохарактерна сфера (народні пісні), а також естрадна й розважальна (жартівлива, сатирична, настроєво-меланхолійна тощо).

Дитяча бандурна творчість представлена в основному малими формами (дуети, тріо) та капелами. На сучасному етапі для дитячих ансамблів компонує численні твори Ок. Герасименко, здійснюють аранжування й обробки О. Вільгуцька, І. Вусатюк, Є. Душна, Н. Курило. В. Ткачук, Б. Стандара та ін.

Ансамблеве бандурне виконавство залишається щільно пов'язаним із хоровим мистецтвом. Це відображається і в репертуарних зразках, і в академічній манері співу. Ці тенденції притаманні як бандурним ансамблям України, так і зарубіжжя: зокрема, у репертуар ансамблів і капел бандуристів входять численні хорові твори композицій а capella М. Березовського, А. Веделя, М. Леонтовича, К. Стеценка та ін., духовні твори – канти, колядки, релігійні причасні пісні, які також доповнюються інструментальним супроводом.

Виконавська практика ансамблів бандуристів України та діаспори різних форм засвідчується тривалим творчим життям, гастрольною і концертною діяльністю, тематичними програмами, звукозаписною творчістю, репрезентацією у конкурсно-фестивальному русі. У додатках представлені

таблиці, що засвідчують активну діяльність колективів, їх виконавську, видавничу справу, напрями репертуару.

Відзначення творчої діяльності провідних бандурних колективів України та діаспори, їх учасників та диригентів на державному рівні – Національною премією України ім. Т. Шевченка (Капела бандуристів ім. Т. Шевченка, Національна заслужена капела бандуристів ім. Г. Майбороди), званнями Героя України (Г. Китастих), почесними званнями народних артистів і заслужених діячів мистецтва України (М. Гвоздь, Ю. Курач, Ок. Герасименко та ін.) засвідчує не лише їх високу професійну майстерність, але й значимість колективного виконавства бандуристів для української культури й її утвердження у світі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. 100 УКБ. Українська Капела бандуристів Північної Америки ім. Т. Шевченка. «З Україною в серці»: буклет ювілейного гастрольного туру. Україна 18–28.10.2018. 16 с.
2. Ансамблі для бандури для 1–6 класів. Вип. 77 / упорядник Р. Лісова [Ноти]. Київ: Менеджмент-XXI, 2015. 56 с.
3. Ансамблі для бандур. Учбовий репертуар дитячих музичних шкіл. Вип. 1 / редактор-упорядник В. Герасименко [Ноти]. К.: «Музична Україна», 1980. 80 с.
4. Ансамблі для бандур. Учбовий репертуар дитячих музичних шкіл. Вип. 2 / редактор-упорядник В. Герасименко [Ноти]. К.: «Музична Україна», 1981. 105 с.
5. Ансамбль бандуристів «Соколики». Телеканал «Новий Чернігів». Відео. URL:https://www.youtube.com/watch?v=WEdAGwWZsIQ&ab_channel=%D0%A2%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%B9%D0%A7%D0%B5%D1%80%D0%BD%D1%96%D0%B3%D1%96%D0%B2 (Останнє звернення 2. 06. 2023)
6. Ансамбль «Медобори». Три дороги (Муз. О. Зуєв, вірші Ю. Рибчинський). Відео. URL:
https://www.youtube.com/watch?v=lBwuL1cmv54&ab_channel=%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%D0%B5%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%B4%D0%B0
(Останнє звернення 3. 04. 2023)
7. Ансамбль «Рідні наспіви». Передача «Час класики». Сторінка Facebook. URL: <https://www.facebook.com/isIndtv/videos/376878133087206> (Останнє звернення 8. 06. 2023)
8. Ансамбль «Рідні наспіви». Сторінка Facebook. URL:
<https://www.facebook.com/ridninaspiyu/> (Останнє звернення 10.06. 2023)
9. Ансамбль бандуристок «Чарівниці» (історія колективу). URL:
<https://www.youtube.com/watch?v=6gQ-->

[GbSi8&ab_channel=%D0%94%D0%BD%D1%96%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%B4%D0%B5%D0%BC%D1%96%D1%8F%D0%BC%D1%83%D0%B7%D0%B8%D0%BA%D0%B8%D1%96%D0%BC.%D0%9C.%D0%93%D0%BB%D1%96%D0%BD%D0%BA%D0%B8](https://mus.art.co.ua/charivnytsyam-60/) (Останнє звернення 3. 05. 2023)

10. Ансамбль бандуристок «Чарівниці» («Чарівницям – 60»). Вікіпедія. URL: <https://mus.art.co.ua/charivnytsyam-60/> (Останнє звернення 5. 05. 2023)

11. Арсенич П. І. Кобзарська діяльність Гната Хоткевича на західно-українських землях в 1906–1912 рр. *Бандура*. 1994. Січень-квітень. С. 9–10.

12. Бандура дарує натхнення. Твори для бандури / III Всеукраїнський фестиваль «Бандура дарує натхнення». Аранжування, переклади, обробки. [Ноти]. Чернігів, 2012. 120 с.

13. Бандура дарує натхнення. Твори для бандури / III Всеукраїнський фестиваль «Бандура дарує натхнення». Аранжування, переклади, обробки. [Ноти]. Чернігів, 2015. 97 с.

14. Бандура дарує натхнення. Твори для бандури / III Всеукраїнський фестиваль «Бандура дарує натхнення». Авторська пісня, авторські інструментальні твори, авторські ансамблеві твори. [Ноти]. Чернігів, 2015. 131 с.

15. Бартосевич О. Р. Моя земля. Концертно-педагогічний репертуар для учнів початкових мистецьких навчальних закладів, музично-педагогічних училищ. [Ноти]. Костопіль. ТЗОВ Костопільська друкарня, 2017. 44 с.

16. Баштан С., Івахненко Л. Бандуристе, орле сизий. Київ: «Музична Україна», 1995. 136 с.

17. Баштан С., Омельченко А. Школа гри на бандурі. Київ: «Музична Україна», 1989. 135 с.

18. Баян в ансамблі з бандурою / упорядкування та музична редакція Ірини Серотюк. [Ноти]. Тернопіль: Навчальна книга. Богдан, 2013. 44 с.

19. Бенч-Шокало О. Український хоровий спів: Актуалізація звичаєвої традиції: навч. посіб. К.: Ред. Журн. «Укр. Світ», 2002, 440 с.: іл.

20. Березуцька М. Репертуар як фактор ансамблевої творчості бандуристів (на матеріалі діяльності ансамблю бандуристів «Чарівниці»): дис. ... доктора філософії за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво». Одеса: Одеська національна музична академія імені А. В. Нежданової, 2021. 255 с.
21. Березуцька М. С. Наступність у підготовці ансамблевого бандуриста. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2016. № 4. С. 133–137.
22. Бобечко О. & Дутчак В. Творчий портрет Ольги Попович: синергія та ідентифікація напрямів творчості. *Musical art and linguistic thesaurus of world culture: Ukraine's experience: Scientific monograph*. Riga, Latvia: "Baltija Publishing", 2023. С. 20–44. DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-293-7-2>
URL: <http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/book/305>
23. Бобечко О. Епічні твори в репертуарі жінок-бандуристок: традиції та новітня виконавська тенденція ХХ століття. *Zinovii Shtokalko: from kobzar traditions to bandura modern style: Collective monograph*. Riga, Latvia: "Baltija Publishing", 2021. S. 97–121. DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-171-8-5>
URL: <http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/book/202>
24. Бобечко О. Кобзарське мистецтво – жіночий аспект. *Музикознавчі студії: наукові збірки Львівської національної муз. акад. ім. М. В. Лисенка*. В. 21. Дрогобич: Посвіт, 2009. С. 22–30.
25. Бобечко О. Мистецькі здобутки Віолетти Дутчак в контексті українського національно-культурного простору (ювілейні узагальнення). *Вісник Прикарпатського університету. Мистецтвознавство*. 2017. Вип. 36. . С. 60–72.
26. Бобечко О. Оригінальний концертно-виконавський репертуар для бандури у творчому доробку жінок-композиторок сучасності. *Студії мистецтвознавчі: Театр. Музика. Кіно. Архітектура. Образотворче та декоративно-вжиткове мистецтво*. Число 1/2 (69/70) / [Голов. ред. Г. Скрипник] ; НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. Київ, 2020. С. 87–94.
URL: https://sm.etnolog.org.ua/zmist/2020/1-2/2020_1-2.html

27. Бобечко О. Специфіка формування сольного жіночого репертуару в бандурному виконавстві. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Мистецтвознавство*. Рівне, 2016. №. 22. С. 103–108.
28. Бобечко О. Творчо-виконавська діяльність дуету бандуристок «Берегиня» в контексті розвитку сучасного ансамблевого виконавства на бандурі. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжсвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка* / [редактори-упорядники М. Пантук, А. Душний, І. Зимомря]. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2020. Вип. 32. Том 1. С. 24–30. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.1/32.214468> URL: <http://www.aphn-journal.in.ua/32-1-2020>
29. Бобечко О. Традиції і новаторство у творчо-виконавській діяльності прикарпатського квартету бандуристок «Гердан». *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Музичне мистецтво*, 5 (1), 2022. 24–38. DOI: <https://doi.org/10.31866/2616-7581.5.1.2022.258137> URL: <http://musical-art.knukim.edu.ua/article/view/258137>
30. Бобечко О. Ю. Бандурне мистецтво ХХ століття в контексті процесів фемінізації: автореф. дис. ... канд. мистецтвозн.: 17.00.03 – музичне мистецтво. Львів: ЛНМА, 2013. 20 с.
31. Биченко В., Ружин З., Мандзюк-Валерко Л. Віночок [Ноти]. Харків: Майдан, 2006. 41 с.
32. Брояко Н. Теоретичні аспекти виконавської техніки бандуриста. Івано-Франківськ : Обласна друкарня, 1997. 150 с.
33. Брояко Н. Теорія і практика бандурного виконавства: навчальний посібник. Київ: Ліра-к, 2017. 219 с.
34. Брояко Н., Водяний Б. Бандурне виконавство у контексті трансформаційних процесів української народної інструментальної культури ХХ – початку ХХІ століть. *Zinovii Shtokalko: from kobzar traditions to bandura modern style*: Collective monograph. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2021. PP. 73–96. DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-171-8-4>

35. Брояко Н., Дорофєєва В. Бандурна техніка у системі художнього процесу. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Музичне мистецтво*, 5(1). 2022. С. 39–45. DOI <https://doi.org/10.31866/2616-7581.5.1.2022.258146> URL: <http://musical-art.knukim.edu.ua/article/view/258146>
36. Булат Т., Філенко Т. Світ Миколи Лисенка. Національна ідентичність, музика і політика України XIX – початку XX століття: монографія. Нью-Йорк; Київ, 2009. 408 с.
37. Бурбан М. Українські хори і диригенти: монографія. Дрогобич, 2006. 640 с.
38. Бурлаченко Б. А., Фабрика-Процька О.Р. Фестивально-конкурсний рух як чинник розвитку гітарної культури України кінця XX-початку XXI ст. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*. Наук. зб. Випуск 45 / упоряд. і наук. ред. В. Г. Виткалов / Рівне: РДГУ, 2023. С. 107-111. DOI: <https://doi.org/10.35619/ucpmk.vi45.646>
39. Ваврик О. Кобзарські школи в Україні. Тернопіль: Збруч, 2006. 221 с.
40. Васюта О. Кобзарство та лірництво на Чернігівщині: наук.-допоміж. бібліограф. покажчик. Чернігів, 2001. 64 с.
41. Васюта О. Кобзарство Чернігівщини: пошук новочасної освітньої моделі *Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури: збірник наук. праць*. Вип. XXIII. К., 2009. С. 351–359.
42. Васюта О. Сторінки музичної освіти Чернігівщини. Чернігів, 2003. 78 с.
43. Верачіні А. Камерна соната. [Ноти] / Перекладення для бандури і фортепіано Герасименко О. В. Львів: ТеРус, 2010. 16 с.
44. Вербена. Пісенний дивосвіт [Ноти]. Вип. 1. Твори з репертуару народних артисток України тріо бандуристок «Вербена». До 20-річчя творчої діяльності колективу. Черкаси: Брама-Україна, 2007. 72 с.
45. Верета Г. Твори для капел бандуристів. Партитури [Ноти]. Навчальний репертуарний збірник для студентів спеціалізації «Диригент капели бандуристів». К.: Альтерпрес. 2006. 218 с.

46. Верета Г. Твори для капел бандуристів. Партитури / Григорій Верета [нотне видання]. К.: <http://www.parafia.org.ua>, 2013. 289 с. URL: <http://www.parafia.org.ua/wp-content/uploads/2013/06/01.-Г.-Верета.-Твори-для-капел-бандуристів.-Партитури.pdf>.
47. Вечорниці. Пісні з репертуару ансамблю «Смерічка» / упорядник Андрейчук А. К. [Ноти]. К.: «Музична Україна», 1972. 28 с.
48. Вечорниці 12. Юні співаки-бандуристи. Українські народні пісні для дитячого ансамблю бандуристів / упорядкування та перекладення Ф. Жарка. [Ноти]. Київ: «Музична Україна», 1968. 36 с.
49. Вишневська С. В. Еволюція феномену співу в бандурній виконавській традиції: дис. ... канд. мистецтвозн.: спец. 17.00.03 – музичне мистецтво. Львів, 2011. 253 с.
50. Вокальні ансамблі в супроводі бандури / упорядник Лобко В. П. [Ноти]. Київ: «Музична Україна», 1972. 60 с.
51. Воріна Л. Кобзарське мистецтво / упорядник Світлана Овчарова. [Ноти]. Дніпропетровськ: Видавець Юрій Сердюк, 2004. 76 с.
52. В рокотанні-риданні бандур / авт-упоряд.: М.А. Шудря, В. Г. Нечепа. К.: МАУП, 2006. 464 с.
53. Гвоздь М. «Граї, моя бандуро!» [Ноти]. Київ: КВЦ, 2006. 228 с.
54. Герасименко О. Безкрилої любові не буває [Ноти]. Вокальні твори та ансамблі у супроводі бандури. Львів: «ТеРус». 2001. 48 с.
55. Герасименко О. «Вікторія» Симфонічна поема для бандури та симфонічного оркестру (клавір). [Ноти]. Львів: «ТеРус», 2001. 28 с.
56. Герасименко О. В. Пісня для мами [Ноти]. Для голосу у супроводі фортепіано. Для голосу у супроводі бандури. Для голосу у супроводі бандури і скрипки. Для вокального ансамблю у супроводі бандур. Слова Марії Чумарної. Львів, 2009. 38 с.
57. Герасименко О. Камерна сюїта для бандури та фортепіано. [Ноти]. Львів: ТеРус, 2006. 32 с.
58. Герасименко О. Концертні варіації для бандури та фортепіано [Ноти]. Друга редакція. Львів: ТеРус, 2006. 20 с.

59. Герасименко О. Музичні пастелі [Ноти]. Для бандурного ансамблю. Львів: «ТеРус» 2010. 20 с.
60. Герасименко О. Пливи світами, пісне любови. Пісні українських композиторів для ансамблю бандуристів [Ноти]. Обробки та аранжування Оксани Герасименко. Львів. «ТеРус», 2001. 44 с.
61. Герасименко О. Українські колядки для ансамблів бандуристів. Обробки та аранжування Оксани Герасименко [Ноти]. Вид. 2-е, доп. Київ – Львів: ТеРус, 2006. 100 с.
62. Герасименко О. Юним бандуристам. Інструментальні твори для бандури та ансамблів бандуристів [Ноти]. Київ-Львів: ТеРус, 2006. 72 с.
63. Герчанівська П. Культура в парадигмах ХХ–ХХІ ст.: монографія. Київ, 2017. 378 с.
64. Гіщинська Р. Розвиток бандури на Волині. Луцьк: Надстир'я, 2005. 72 с.
65. Гнатюк В. Лірники: лірницькі пісні, молитви, слова, звістки і т. і. про лірників повіту Бучацького. *Етнографічний збірник Наукового Товариства ім. Шевченка*. Львів, 1896. Т. II. с. 1–9.
66. Голос кобзарів. Твори для дитячих ансамблів та капел бандуристів [Ноти]. Аранжування та упорядкування: М. Горішна, І. Григорчук, Д. Губ'як, О. Маланчук, М. Медвецька, Т. Шаленко. Львів, 2007. 40 с.
67. Горбач О. Арго українських лірників. *Наукові записки Українського вільного університету*. Мюнхен, 1957. ч. 1. С. 7–44.
68. Горняткевич А. Українські народні музичні інструменти в Канаді. *Еміграція населення західноукраїнських земель до Північної Америки на рубежі ХІХ–ХХ ст. Її роль в освоєнні канадського заходу: До 100-річчя української еміграції*. Едмонтон: Канадський центр укр. культури та етнографії, 2002. С. 306–312.
69. Грай, моя бандуро! [Ноти]. Репертуар капели бандуристів. Вип. 1. / упорядник Мінківський Олександр Захарович. К.: Муз. Україна, 1968. 104 с.
70. Грица С. Мелос української народної епіки. К.: Наукова думка, 1979. 248 с.

71. Грица С. Трансмiсія фольклорної традиції: Етномузикологічні розвідки. Тернопіль: Астон, 2002. 236 с.
72. Гриценко Т. О. Вечорниці. Вип. 4. Спiває трiо бандуристок [Ноти]. Київ: «Музична Україна». 1969.
73. Губ'як Д. Бандура харківського типу у контексті вдосконалення конструкції інструментарію. *Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнаттюка. Серія Мистецтвознавство*. Тернопіль, 2014. №1. С. 93–103.
74. Губ'як Д. «Грай, кобзарю!»: монографія. Львів: ТеРус, 2010. 280 с.
75. Губ'як Д. В. Ой єсть в лісі калина [Ноти]. Аранжування для ансамблю бандуристів. Львів: «ТеРус», 2009. 28 с.
76. Гуменюк А. Українські народні музичні інструменти. «Наукова думка», Київ, 1967. 244 с.
77. Гурт «Бандура Войс». Відео. URL: https://www.youtube.com/watch?v=_qaWHVcidYI&ab_channel=%D0%9D%D0%B0%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%94%D0%BE%D1%80%D0%BE%D1%88%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE (останнє звернення 23. 06. 2023)
78. Гурт «КолоЙоло». Онлайн-вечір етно-джазу з гуртом «КолоЙоло». Відео. URL: https://www.youtube.com/watch?v=IauwxoWINUo&ab_channel=RealMusicUA (Останнє звернення 3. 06. 2023)
79. Гурт «Круть». Тут і зараз. Відео. URL: https://www.youtube.com/watch?v=7TcHml5EEyY&ab_channel=%D0%A2%D1%83%D1%82%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%B7%3A%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%D0%BC%D1%83%D0%B7%D0%B8%D0%BA%D0%B0LIVE (Останнє звернення 10. 06. 2023)
80. Гурт «Тiнь Сонця». Меч Арея (Тiнь Сонця). Відео. URL: https://www.youtube.com/watch?v=8pCBs5Yehag&ab_channel=TinSontsya-Topic (Останнє звернення 3. 06. 2023)
81. Гурт «Тiнь Сонця». На небесних конях (аранжування Тiнь Сонця). Аудіо. URL:

https://www.youtube.com/watch?v=7hOwtzb_Z7c&ab_channel=%D0%A2%D0%86%D0%9D%D0%AC%D0%A1%D0%9E%D0%9D%D0%A6%D0%AF

(Останнє звернення 5. 06. 2023)

82. Гурт «Троє Зілля». Ранок на трьох. Відео. URL: https://www.youtube.com/watch?v=8Rxxz_1Mvsz8&ab_channel=%D0%9F%D0%95%D0%A0%D0%A8%D0%98%D0%99%D0%97%D0%90%D0%A5%D0%86%D0%94%D0%9D%D0%98%D0%99 (Останнє звернення 3. 06. 2023)

83. Давидов М. А. Історія виконавства на народних інструментах (Українська академічна школа): підручник. Київ: Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського, 2005. 419 с.

84. Давидов М. А. Виконавське музикознавство: енциклопедичний довідник. Луцьк: ВАТ «Волинська обласна друкарня», 2010. 400 с.

85. Дзвени, бандуро. Хорові твори в супроводі ансамблю бандуристів [Ноти] / Упорядник М. Гвоздь. Київ: «Музична Україна» 1987. 104 с.

86. Дзвени бандуро! З репертуару ансамблю бандуристів «Чарівниці» [Ноти] / Аранжування для ансамблю бандуристів С. Овчарової. Дніпропетровськ: Ю. Сердюк, 2003. 54 с.

87. Дзвени, бандуро! [Ноти] / Перекладення та аранжування для ансамблів бандуристів С. Овчарової. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2012. Вип. 1. 52 с.

88. Дика Н. О. Камерно-інструментальний ансамбль в Україні. Творчість і виконавство (1960 – 1980 рр.): автореф. дис. .. канд. мистецтвозн.: 17.00.03 – музичне мистецтво. Київ, 2001. 19 с.

89. Дмитрук І. Жанр перекладу та його різновиди в сучасному бандурному мистецтві: автореф. дис. канд. наук з мистецтвознавства: спец. 17.00.03 «Музичне мистецтво» Львів, 2009. 19 с.

90. Довжинська О. Є. Лебійська мова кобзарів та сучасний музичний жаргон. *Еврика XIV. Збірник студентських наукових праць*. Івано-Франківськ, 2013. С. 211–212.

91. Долгов М. О. Традиції та видозміни в кобзарстві Придніпров'я ХХ ст.: автореф. дис. канд. філолог. наук : спец. 10.01.07 «Фольклористика». К., 1998. 19 с.
92. Досінчук-Чорний М. Капеля Бандуристів в Івано-Франківську. *Бандура*. 1994. Липень-жовтень. С. 49–51.
93. Дремлюга М. Твори для бандури [Ноти]. Київ: «Музична Україна», 1985. 48 с.
94. Дружга І. Сучасна бандуристика: композиторські пошуки та виконавські перспективи: дис... на здобуття наук. ступ. канд. мист.: спец. 17.00.03 Музичне мистецтво. Харків: ХНУМ ім. І.Котляревського, 2021. 215 с.
95. Дуда Л. Фольклорні жанри та їх трансформація у творчості для бандури: дис. ... канд. мистецтвозн.: спец. 26.00.01 – теорія та історія культур (мистецтвознавство). Івано-Франківськ, 2016. 282 с.
96. Дуда Л. Жанр стрілецької пісні в сучасному репертуарі бандуристів. *Музикознавчі студії інституту мистецтв Волинського національного університету імені Лесі Українки та Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського*: зб. наук. пр. / [ред. кол. Рожок В. І., Посвалюк В. Т. та ін. ; упоряд. О. І. Коменда]. Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2011. Вип. 8. С. 221–232.
97. Дуда Л. Календарно-обрядові жанри зимового циклу у сучасному бандурному репертуарі. *Музикознавчі студії інституту мистецтв Волинського національного університету імені Лесі Українки та Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського*: зб. наук. пр. – Вип. 6 / [ред. кол. Рожок В. І., Посвалюк В. Т. та ін. ; упоряд. О. І. Коменда]. Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2010. С. 167–175 с.
98. Дуда Л. Теоретичні засади обробки фольклору крізь призму жанрової специфіки бандурного репертуару. *Вісник Прикарпатського університету. Мистецтвознавство*. Вип. 15–16. Івано-Франківськ, 2009. С. 186–192.
99. Дует «Діалоги». Мотет О qiu соелі. (А. Вівальді перекл. для бандури і баяна Л. та Ю. Федорових). Відео. URL : https://www.youtube.com/watch?v=Akw1cTjbYkg&ab_channel=%D0%86%D0%

[B2%D0%B0%D0%BD%D0%BE-](#)

[%D0%A4%D1%80%D0%B0%D0%BD%D0%BA%D1%96%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%D0%9E%D0%B1%D0%BB%D0%B0%D1%81%D0%BD%D0%B0%D0%A4%D1%96%D0%BB%D0%B0%D1%80%D0%BC%D0%BE%D0%BD%D1%96%D1%8F](#) (Останнє звернення 10. 05. 2023)

100. Дуєт «Double Blast». Обійми (Океан Ельзи). Відео. URL: https://www.youtube.com/watch?v=RP7i2BIyEu8&ab_channel=YuriiRadko (Останнє звернення 5. 10. 2022)

101. Дуєт «Діалоги». Невільничий ринок у Кафі (муз. Г. Хоткевича, перекл. І. Євенка). Відео. URL:

https://www.youtube.com/watch?v=VkUlv5Yb2BQ&ab_channel=%D0%86%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BE-%D0%A4%D1%80%D0%B0%D0%BD%D0%BA%D1%96%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%D0%9E%D0%B1%D0%BB%D0%B0%D1%81%D0%BD%D0%B0%D0%A4%D1%96%D0%BB%D0%B0%D1%80%D0%BC%D0%BE%D0%BD%D1%96%D1%8F (Останнє відео 2. 04. 2023)

102. Дуєт «Діалоги». Передача «Одна четверта». Аудіо. URL: [\[%D0%A4%D1%80%D0%B0%D0%BD%D0%BA%D1%96%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%D0%9E%D0%B1%D0%BB%D0%B0%D1%81%D0%BD%D0%B0%D0%A4%D1%96%D0%BB%D0%B0%D1%80%D0%BC%D0%BE%D0%BD%D1%96%D1%8F\]\(#\) \(Останнє звернення 20. 06. 2023\)](https://www.youtube.com/watch?v=99DEngwZhTA&ab_channel=%D0%86%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BE-</p>
</div>
<div data-bbox=)

103. Дутчак В. Аранжування для бандури / Навчально-методичний посібник для студентів спеціальностей «Музичне виховання» та «Музичне мистецтво». Івано-Франківськ: Плай, 2001. 90 с.

104. Дутчак В. Ансамблевий вид виконавства на бандурі: історія і сучасність (вступна стаття). *Любіть Україну: збірник творів для ансамблів бандуристів / упор. і аранж. В. Дутчак*. Івано-Франківськ: Плай, 2003. С. 3–12.

105. Дутчак В. Бандура і кітч. *Кітч у мистецтві, етосі та вихованні: колективна монографія*. Львів-Rzeszów: Растр-7, 2019. С. 44–55.

106. Дутчак В. Бандурне мистецтво українського зарубіжжя: монографія. Івано-Франківськ: Фоліант, 2013. 488 с.
107. Дутчак В. Г. Бандурне мистецтво в системі музичної культури української діаспори ХХ – початку ХХІ ст. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Історичні науки»*. 2015. № 23. С. 175-180.
108. Дутчак В. «Живі струни» Уласа Самчука в контексті джерелознавства бандурного мистецтва (115-літтю від дня народження У. Самчука присвячується). *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв*. Київ, 2020. Т. 3, № 1. С. 95–109. URL: <http://musical-art.knukim.edu.ua/article/view/204344>
109. Дутчак В. Г. Звукозаписи бандуристів української діаспори. *Матеріали науково-практичної конференції «Розвиток та популяризація бандурного мистецтва»* (Чернігів 31.03.14.2012). Чернігів, 2012. С. 25–28.
110. Дутчак В. Г., Жовнірович С. Я., Шевченко М. О. «Дзвеніть могутньо, святі бандури..»: До 40-річчя Івано-Франківської муніципальної капели бандуристів. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2009. 148 с.
111. Дутчак В. Дискографія Капели бандуристів імені Тараса Шевченка Північної Америки. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв*. Київ, 2019. Т. 2. № 2. С. 173–184. Режим доступу: <https://doi.org/10.31866/2616-7581.2.2.2019.187443>
112. Дутчак В. Діяльність українських бандуристів у міжвоєнній Чехословаччині (20–30 рр. ХХ ст.) як прообраз національних соціокультурних інституцій. *Українознавчі студії*. Івано-Франківськ, 2018. № 19. С. 232–246. DOI: 10.15330/ukrst.19.232-246.
113. Дутчак В. Капела бандуристів імені Тараса Шевченка: синтез бандурної та хорової творчості. *Synergetic paradigm of Ukrainian choral culture: Collective monograph* / Н. Karas et al. Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2021. P. 28–52. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-035-3-2>

114. Дутчак В. Композиторська творчість Григорія Китастого в контексті сучасного репертуару бандуристів. *Записки НТШ. Праці Музикознавчої комісії*. Львів, 2004. С. 490–516.
115. Дутчак В. Конкурс бандуристів. *Народна творчість та етнографія*. 1993. № 2. С. 93–95.
116. Любіть Україну / Збірник пісень для ансамблів бандуристів [Ноти] / Упорядкування, аранжування, обробка, вступне слово В. Дутчак. Івано-Франківськ: Плай, 2003. 132 с.
117. Дутчак В. Г. Розвиток професійних засад бандурного мистецтва 1970-1990 років. Творчість і виконавство: дис. ... канд. мистецтвознавства: 17.00.03. К., 1996. 240 с.
118. Дутчак В. Г., Кубік О. Є. Специфіка розвитку бандурного ансамблевого мистецтва в середовищі української діаспори ХХ – початку ХХІ століття. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. № 2(38), 2021_Vol. 1. DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2021.2.1.12>
119. Дутчак В. Творчий портрет Оксани Герасименко: бандурне мистецтво на перехресті культур та епох (ювілейні узагальнення). *Вісник Прикарпатського університету серії «Мистецтвознавство»*. № 15–16. Івано-Франківськ: ВДВ ЦІТ «Плай», 2009. С. 136–147.
120. Дутчак В. Творчість Лесі Українки і бандурне мистецтво української діаспори. *Леся Українка в діаспорному літературознавстві. Німецько-українські зв'язки. Збірник наукових праць за матеріалами Міжнародної конференції в Мюнхені*. Мюнхен-Тернопіль, 2019. С. 82–95. URL: <http://esnuir.eenu.edu.ua/handle/123456789/16227>
121. Дутчак В. Традиції бандурного мистецтва в Австралії. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*. Рівне, 2014. Вип. 20 (2). С. 121–125.
Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uk_msshr_2014_20%282%29__32
122. Дутчак В. Трансформація ансамблевого виконавства бандуристів України та діаспори. *Проблеми сучасної педагогічної освіти. Сер.: Педагогіка і психологія: зб. статей*. Ялта: РВВ КГУ, 2009. Вип. 23. Ч. 2. С. 118-130.

123. Дутчак В., Карась Г. Естрадний вимір сучасного бандурного мистецтва. Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрямок: Мистецтвознавство. Вип. 44. Рівне, 2023. С. 110–117. DOI: <https://doi.org/10.35619/ucpm.vi44.610> URL: <https://zbirnyky.rshu.edu.ua/index.php/ucpm/article/view/610>
124. Душна Є., Душний А. Бандуро, дзвени, не стихай! [Ноти]. Збірка творів для учнів початкових мистецьких навчальних закладів Львів: ТеРус, 2005. 44 с.
125. Ємець В. Кобза і кобзарі. Берлін: Українське слово, 1922. 111 с.
126. Жеплинський Б. Кобзарськими стежинами. Львів: Вид-во наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України, 2002. 278 с.
127. Жеплинський Б. Коротка історія кобзарства в Україні. Львів: Край, 2000. 196 с.
128. Жеплинський Б. М., Ковальчук Д. Б. Українські кобзарі, бандуристи, лірники: енциклопедичний довідник. Львів: Галицька видавнича спілка, 2011. 316 с.
129. Жеплинський Б. М., Ковальчук Д. Б., Ковальчук М. М. Ансамблі бандуристів. Львів: Галицька видавнича спілка, 2016. 364 с.
130. Жеплинський Б. М., Ковальчук Д. Б., Ковальчук М. М. Капели бандуристів. Львів: Галицька видавнича спілка. Львів, 2016. 188 с.
131. Жеплинський Б. Юрій Сінгалевич і відродження кобзарського мистецтва в Галичині. *Наукові записки. Серія: Мистецтвознавство*. Тернопіль-Київ, 2006. № 1(16). С. 19–22.
132. Залізник М. В. Букварик для кобзарика: навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. Вінниця: Нова Книга, 2012. 160 с.
133. Зацвіли волошки сині. Жіночі вокальні ансамблі в супроводі бандур [Ноти]. Київ: «Музична Україна» 1976. 63 с.
134. Збірник вокальних творів в супроводі бандури [Ноти] / упорядник Віктор Мішалов. Канада. 1991.
135. Збірник на пошану Григорія Китастого у 70-річчя із дня народження. Нью-Йорк : УВАН, 1980. 291 с.

136. Зінків І. Бандура як історичний феномен: монографія. Київ: ІМФЕ ім. М. Т. Рильського, 2013. 448 с.
137. Золоті струни. Збірник творів для ансамблів бандуристів. Нотне видання [Ноти] / упорядкування та аранжування Світлани Овчарової. Дніпропетровськ: видавець Юрій Сердюк, 2006. 100 с.
138. Іваниш А. Аранжування та перекладення для капели бандуристів: навч. практикум для студентів вищ. навч. мистецьких закл. [Ноти]. Київ: Ліра, 2017. Вип. 1. 164 с.: дод.
139. Іваниш А. Аранжування та перекладення для капели бандуристів: навч. практикум для студентів вищ. навч. мистецьких закл. [Ноти]. Київ: Ліра, 2020. Вип. 2. 164 с.: дод.
140. Іваниш А. Аранжування та перекладення для капели бандуристів: навч. практикум для студентів вищ. навч. мистецьких закл. [Ноти]. Київ: Ліра, 2020. Вип. 3. 156 с.: дод.
141. Іваниш А. Колективне музикування: до питання роботи з мішаною капелою бандуристів. *Молодий вчений / «Young Scientist»*. № 7 (47). Київ, 2017. С. 79–82.
142. Іванов П. Оркестр українських народних інструментів. К.: Муз. Україна, 1981. 112 с.
143. Іванчику-білоданчику. Українські народні пісні для дитячого хору (або вокального дуету) в супроводі бандур. Київ: «Музична Україна», 1989. 47 с.
144. Інструментальне тріо «Цимбандо». Музичний лекторій. Відео. URL: https://www.youtube.com/watch?v=LvbPE5Ap8NE&ab_channel=%D0%9E%D0%A0%D0%9A%D0%95%D0%A1%D0%A2%D0%A0%D0%9D%D0%90%D0%A0%D0%9E%D0%94%D0%9D%D0%98%D0%A5%D0%86%D0%9D%D0%A1%D0%A2%D0%A0%D0%A3%D0%9C%D0%95%D0%9D%D0%A2%D0%86%D0%92%D0%9F%D0%B0%D0%BB%D0%B0%D1%86%D0%A5%D0%B0%D1%80%D0%BA%D1%96%D0%B2 (Останнє звернення 6. 06. 2023)
145. Інструментальні п'єси та ансамблі для бандури Р. Лісової (1-6 класи). Вип. 43. [Ноти] / упорядник Г. Сотник. Київ: Менеджмент – XXI, 2012. 56 с.

146. Кабачок В., Юцевич Є. Школа гри на бандурі. Київ: Музична Україна, 1958. 250 с.

147. Камінський В. Дума-кантата Чигирине, Чигирине (сл. Т. Шевченка). Відео. URL:

https://www.facebook.com/ridninaspivy/de4CUIQ4dUDCA8&uact=5&oq=%D0%B4%D1%83%D0%BC%D0%B0+%D0%BA%D0%B0%D0%BD%D1%82%D0%B0%D1%82%D0%B0+%D1%87%D0%B8%D0%B3%D0%B8%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%B5&gs_lp=Egxnd3Mtd2l6LXNlcnAiKNC00YPQvNCwINC6

(Останнє звернення 10. 06. 2023)

148. Капела бандуристів «Гамалія». URL:

<http://www.cent2000.narod.ru/hamalija/ie.html> (Останнє звернення 3. 06. 2023)

149. Капела бандуристів ім. Остапа Вересая. Відео. URL:

https://www.youtube.com/watch?v=fKktsrfCwb4&list=PL8DPF5BWcTm_ruzY546DLDr7ExvZsc_Yz&ab_channel=YEVHENIIORABOVYCH

(Останнє звернення 5. 06. 2023)

150. Капела бандуристів ім. Тараса Шевченка. Гей, літа орел (сл. Т. Шевченко). Аудіо. URL:

https://www.youtube.com/watch?v=QMvMsVW18bc&ab_channel=GuerrillaRadio%F0%9F%93%BB%D0%A0%D0%B0%D0%B4%D1%96%D0%BE%D0%9B%D1%8C%D0%B2%D1%96%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D0%B3%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B5%D0%BD%D1%83

(Останнє звернення 4. 06. 2023)

151. Капела бандуристів ім. Тараса Шевченка. Концерт. Відео. URL:

https://www.youtube.com/watch?v=d-4D833kjKM&ab_channel=MarkoFarionBanduryst

(Останнє звернення 4. 06. 2023)

152. Капела бандуристів «Карпати». Відео. URL:

https://www.youtube.com/watch?v=xihn5eMfPp4&ab_channel=%D0%97%D0%BE%D1%80%D1%8F%D0%BD%D0%B0%D0%93%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D1%96%D0%B9

(Останнє звернення 4. 06. 2023)

153. Капела бандуристів «Сонце». Концерт Через ту бандуру. Відео. URL: https://www.youtube.com/watch?v=FN5f-8iKNVc&ab_channel=%D0%90%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D1%80%D0%95%D1%84%D0%B8%D0%BC%D0%BE%D0%B2 (Останнє звернення 10. 06. 2023)
154. Капела бандуристок «Дзвінга». Концерт. Відео. URL: https://www.youtube.com/watch?v=ryz0NkCD1XY&ab_channel=%D0%9B%D1%8C%D0%B2%D1%96%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%D0%94%D1%83%D1%85%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B0%D0%A1%D0%B5%D0%BC%D1%96%D0%BD%D0%B0%D1%80%D1%96%D1%8F%D0%A1%D0%B2%D1%8F%D1%82%D0%BE%D0%B3%D0%BE%D0%94%D1%83%D1%85%D0%B0 (Останнє звернення 2. 06. 2023)
155. Капела бандуристок «Чарівниці». Їхали козаки («Тінь Сонця»). Відео. URL: https://www.youtube.com/watch?v=hV8m9RXJ_hE&ab_channel=ArtDominanta (Останнє звернення 28.05. 2023)
156. Карась Г. Діяльність освітніх інституцій кобзарського мистецтва в діаспорі: джерелознавчий аспект. *Вісник Прикарпатського університету. Мистецтвознавство*. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2009. В. 15 – 16. С. 54-61. 249 с.
157. Карась Г. Музична культура української діаспори у світовому часопросторі ХХ століття. Івано-Франківськ, 2012. 1164 с.
158. Катрич О. Т. Індивідуальний стиль музиканта-виконавця (теоретичні та естетичні аспекти): автореф. дис. ... канд. мист: спец. 17.00.03 / НМАУ імені П.І. Чайковського. К., 2000. 17 с.
159. Квартет бандуристів «Рось». Звукозаписи. URL: https://www.youtube.com/watch?v=bOujVFecHpU&list=PLLVonBbsekmVFU131kbxSF8QIDr_4k_U8&ab_channel=MyroslavTsupryk (Останнє звернення 3. 10. 2023)
160. Квартет бандуристок «Гердан». Квітка-душа (муз. К. Меладзе, сл. Діани Гольде, аранж. В. Дутчак). Відео. URL:

https://www.youtube.com/watch?v=IIG1Ry4zkv8&t=4s&ab_channel=MrMykil (Останнє звернення 4. 10. 2022)

161. Квартет бандуристок «Гердан». Мелодія. (М. Скорик). Відео. URL: https://www.youtube.com/watch?v=qdbSVP7DKY&ab_channel=%D0%9F%D0%BE%D1%81%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8%D0%B2%D0%A0%D0%B5%D1%81%D0%BF%D1%83%D0%B1%D0%BB%D1%96%D1%86%D1%96%D0%A5%D0%BE%D1%80%D0%B2%D0%B0%D1%82%D1%96%D1%8F (Останнє звернення 23. 02. 2023)

162. Квартет бандуристок «Львів'янки». Вікіпедія. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D1%8C%D0%B2%D1%96%D0%B2%27%D1%8F%D0%BD%D0%BA%D0%B8_\(%D1%82%D1%80%D1%96%D0%BE_%D0%B1%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D1%83%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%BA\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D1%8C%D0%B2%D1%96%D0%B2%27%D1%8F%D0%BD%D0%BA%D0%B8_(%D1%82%D1%80%D1%96%D0%BE_%D0%B1%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D1%83%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%BA)) (Останнє звернення 3. 09. 2022)

163. Квартет бандуристок «Львів'янки». Дует Лакме і Маліки з опери Лакме (Леонардо Деліб). Відео. URL: https://www.youtube.com/watch?v=9r7JdPwLRqo&ab_channel=VJUGAA (Останнє звернення 3. 09. 2022)

164. Квартет бандуристок «Львів'янки». Намалюй мені ніч (муз. М. Скорика, сл. М. Петренка). Відео. URL: https://www.youtube.com/watch?v=1a6OCp3-NkA&ab_channel=banduraquartet (Останнє звернення 3. 09. 2022)

165. Квартет бандуристок «Львів'янки». Сторінка Facebook. URL: <https://philharmonia.lviv.ua/collective/bandura-quartet-lvivyaniky/> (Останнє звернення 3. 09. 2022)

166. Квартет бандуристок «Троянда». Березень ходить (муз. Г. Шахневича, сл. М. Сингаївського). Відео. URL: https://www.youtube.com/watch?v=zBiF7yeoGMw&ab_channel=%D0%94%D0%BC%D0%B8%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%91%D0%B0%D1%87%D0%B8%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9 (Останнє звернення 3. 10. 2023)

167. Квітонько-бойкине: Пісні для вокального ансамблю у супроводі бандури [Ноти] / упор. Л. Дуда. Івано-Франківськ: Фоліант, 2014. 104 с.
168. Квінтет бандуристок «Калинове намисто». Молюсь за Україну (сл. А. Канич, муз. С. Петросяна). Відео. URL: https://www.youtube.com/watch?v=T0xhd8ivsok&ab_channel=%D0%9A%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D0%9D%D0%B0%D0%BC%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%BE (Останнє звернення 10. 06. 2023)
169. Кирдан Б., Омельченко А. Народні співці-музиканти на Україні. К.: Музична Україна, 1980. 180 с.
170. Китасти Г. Т. Вставай, народе! Твори для капели бандуристів, хори, солоспіви [Ноти]. Київ: «Музична Україна», 176 с.
171. Кияновська Л. Лицар бандури: До 80-річчя Василя Герасименка. Львів: ТеРус, 2007. 60 с.
172. Кобзареві струни: Вокальні твори на слова Т. Шевченка в супроводі бандури [Ноти]. Упорядкування, аранжування, обробка, вступне слово Віолетти Дутчак. Івано-Франківськ: Гостинець, 2004. 80 с.
173. Кобзарство: діалог модерної перформації та духовної традиції: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Тернопіль: Редакційно-видавничий відділ Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, 2021. 171 с.
174. Кобзарство ХХ – поч. ХХІ ст. в іменах: його творці і хранителі: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 9-10 листопада 2015 р. / упор. Шаленко Т. Коло, Львів. 2016. 568 с.
175. Кобзарське мистецтво [Ноти] / Аранжування для ансамблю бандуристів С. Овчарової. Дніпропетровськ: Ю. Сердюк, 2004. 76 с.
176. Козаренко О. Українська національна музична мова: генеза та сучасні тенденції розвитку: автореф. дис...док. мистецтвознавства. : спец. 17. 00. 03. К., 2001. 36 с.
177. Колесса Ф. М. Мелодії українських народних дум [підг. до друку, вст. стаття та прим. С. Й. Грици]. К.: Наукова думка, 1969. 591 с.

178. Колубаєв О. Галицька популярна пісня в процесі еволюції регіональної традиції естрадно-музичного мистецтва: дис. .. канд. мистецтвознавства: 17.00.03. Івано-Франківськ: Прикарпат. нац. ун-т ім. Василя Стефаника, 2014. 257 арк.

179. Конкурс «Арт-домінанта». URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D1%96%D0%B6%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BA%D1%83%D1%80%D1%81_%D0%B2%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%86%D1%96%D0%B2_%D0%BD%D0%B0_%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D0%B8%D1%85_%D1%96%D0%BD%D1%81%D1%82%D1%80%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B0%D1%85_%22%D0%90%D1%80%D1%82%D0%94%D0%BE%D0%BC%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%82%D0%B0%22 (Останнє звернення 15. 04. 2023)

180. Конкурс «Бандурний причал». URL: <https://7kanal.com.ua/2021/06/25/morozevich-nina-rozkazala-pro-drugij-vidkritij-konkurs-festival-banduristiv-bandurnij-prichal/> (Останнє звернення 3. 05. 2023)

181. Конкурс «Волинський кобзарик». URL: <https://kobzari.org.ua/?page=news&subpage=91> (Останнє звернення 2. 03. 2023)

182. Конкурс «Кубок Києва». URL: <https://kobzari.org.ua/?page=news&subpage=89> (Останнє звернення 24. 05. 2023)

183. Конкурс «Мереживо». Сторінка Facebook. URL: <https://www.facebook.com/groups/566515546700550/> (Останнє звернення 10. 09. 2022)

184. Конкурс «Провесінь». URL: <http://zomc.org.ua/zaproshue-ukrajina-ta-svit/pologennia/item/3509-khkhvii-vseukrainskyi-festyval-konkurs-vykonavtsiv-na-narodnykh-instrumentakh-provesin> (Останнє звернення 21. 05. 2023)

185. Конкурс «Срібні струни імені Зіновія Штокалка». URL: <https://kobzari.org.ua/?page=news&subpage=93> (Останнє звернення 26. 04. 2023)

186. Корнієвський Олександр Самійлович / Л. П. Ларіонова. *Енциклопедія Сучасної України* / Редкол. : І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.]; НАН України, НТШ. К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2014. URL : <https://esu.com.ua/article-3758> (Останнє звернення 26. 07. 2023)
187. Крищук В. Джерельце [Ноти]. Вокальні твори для ансамблів та капел бандуристів в аранжуванні В. Крищук. Рівне. 2010. 40 с.
188. Кубік О. Ансамблеве бандурне мистецтво в середовищі української діаспори: культурно-історичні аспекти розвитку. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Історичні науки»*. Острог, 2020. №. 31. С. 220–225. <https://doi.org/https://doi.org/10.25264/2409-6806-2020-31-220-225>
189. Кубік О. Ансамбль бандуристів як культурно-мистецьке явище ХХ – початку ХХІ століття. *Dialog der Sprachen – Dialog der Kulturen. Die Ukraine aus globaler Sicht. Збірник наукових статей. XI. Internationale virtuelle Konferenz der Ukrainistik, München 29. Oktober – 1. November 2020 = Діалог мов – діалог культур. Україна і світ. XI Міжнародна наукова Інтернет-конференція з україністики* (Novikova, Olena; Schweier, Ulrich (eds.) Hildesheim; München: Georg Olms Verlag; Universitätsbibliothek der Ludwig-Maximilians-Universität, 2021. С. 567–576. <https://doi.org/10.5282/ubm/epub.77877>
190. Кубік О. Є. Ансамблеве бандурне мистецтво Прикарпаття: історія, колективи, здобутки. *Народно-інструментальне мистецтво на зламі ХХ-ХХІ століть: збірник матеріалів та тез XIII-ої міжнародної практичної конференції* / [редактори-упорядники А. Душний, Б. Пиц]. Дрогобич: Посвіт, 2019. С. 150–152.
191. Кубік О. Є. Ансамбль бандури і симфонічного оркестру у творчості Юрія Олійника (США) *Українське мистецтво, культура, освіта: актуальні проблеми, тенденції та перспективи розвитку: збірник наукових праць (за матеріалами Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції 25–28 травня 2021 р.)*. До 20-річчя Навчально-наукового Інституту мистецтв ДВНЗ

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». Івано-Франківськ: «Фоліант», 2021. С. 113–114.

192. Кубік О. Є. Муніципальна капела бандуристів – музичний феномен Прикарпаття. *Музичне мистецтво XXI століття – історія, теорія, практика: збірник наукових праць інституту музичного мистецтва Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / [загальна редакція та упорядкування А. Душного]*. Дрогобич – Кельце – Каунас – Алмати – Банська Бистриця: Посвіт, 2020. Вип. 6. С.100–109.

193. Кубік О. Є. Національна заслужена капела бандуристів ім. Г. Майбороди – провідний мистецький колектив України: історія функціонування та пріоритетні засади формування репертуару. *Вісник НАККІМ*. Київ, 2023. DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-3209.3.2023.289854>

194. Кубік О. Жанрово-тематичні пріоритети ансамблевого репертуару бандуристів України та зарубіжжя. *Moderní aspekty vědy: XXV. Díl mezinárodní kolektivní monografie*. Česká republika: Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o., 2022. С. 354–372. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/mono>

195. Кубік О. Капели бандуристів України та української діаспори в контексті взаємодії вокально-інструментального та хорового виконавства. *Актуальні проблеми народно-інструментального виконавства в Україні: історія і сучасність: зб. наук. пр. редактор-упорядник Л. І. Горіна*. Рівне, Волин. Обереги, 2019. С. 87–94.

196. Кубік О. Лебійська мова кобзарів як засіб комунікації: історія і сучасність. *Народно-інструментальне мистецтво на зламі ХХ-ХХІ століть: збірник матеріалів та тез XII-ї міжнародної науково-практичної конференції / [редактори-упорядники А. Душний, Б. Пиц]* Дрогобич: Посвіт, 2018. 236 с. С. 27–30.

197. Кубік О. Специфіка ансамблевого мистецтва бандуристів української діаспори. *Мистецтво. Культура. Освіта: збірник наукових праць Навчально-наукового Інституту мистецтв ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» 2019*. Вип. 3. Івано-Франківськ: Фоліант, 2019. С. 25–28.

198. Кубік О. Специфіка дуету як ансамблевої форми сучасного бандурного мистецтва. *Музичне мистецтво і культура*, 1(31), Одеса, 2020. С. 42–56. <https://doi.org/https://doi.org/10.31723/2524-0447-2020-31-1-4>
199. Кубік О. Специфіка розвитку ансамблевого бандурного мистецтва Прикарпаття: історико-виконавський аспект. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / [редактори-упорядники М. Пантюк, А. Душний, І. Зимомря]*. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2020. Вип. 28. Том 5. 280 с. С. 127–133. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.5/28.208907>
200. Кубік О. Типологія ансамблів у бандурному мистецтві України та діаспори. *Музичне мистецтво ХХІ століття – історія, теорія, практика: збірник наукових праць інституту музичного мистецтва Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / [загальна редакція та упорядкування А. Душеного]*. Дрогобич – Кельце – Каунас – Алмати – Баку: Посвіт, 2019. Вип. 5. С. 183–192.
201. Кубік О. Традиційна лебійська мова кобзарів і лірників: історія та сучасність. *Традиційні музичні інструменти кобзарів і лірників: Матеріали науково-практичної конференції з міжнародною участю. упоряд. К. П. Черемський*. Харків. Видавець Олександр Савчук; НЦНК «Музей Івана Гончара», 2017. С. 160–168. URL: http://library.kpi.kharkov.ua/files/new_postupleniya/trmuin.pdf
202. Куровська І. Р. Кобзарство як феномен української духовності (на матеріалі Кримського регіону) : автореф. дис. канд. мистецтвознавства: спец. 17.00.03 «Музичне мистецтво». Х., 2012. 20 с.
203. Кушпет В. Г. Старцівство: мандрівні старці-музиканти в Україні (XIX-поч. XX ст.): монографія. Київ. Темпора, 2007. 592 с.
204. Лавров Ф. Кобзарі: Нариси з історії кобзарства України. К.: Мистецтво, 1980. 254 с.
205. Лапченко В., Лапченко С. Дзвени, бандуро з піснеспівом [Ноти] : Навчальний посібник. Київ, 2008. 68 с.

206. Лента за лентою. Маршові пісні на мішаний хор і бандуру [Ноти] / опрацював Роман Левицький. Нью-Йорк: Видавництво «Говерля», 1959. 32 с.
207. Лісняк І. Академічне бандурне мистецтво України кінця ХХ – початку ХХІ століття. Київ: ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України, 2019. 254 с.
208. Лісняк І. М. Академічне бандурне мистецтво кінця ХХ–ХХІ ст. як відображення провідних тенденцій розвитку сучасної української музичної культури: дис. канд. мистецтвознав. 17.00.03 / Лісняк Інна Миколаївна ; Національна академія наук України, Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського. К. 2017. 250 с.
209. Лісняк І. Нові елементи у творчості українських бандурситів початку ХХІ ст. *Українська музична культура: глобалізаційні виклики і національні реалії: колективна монографія*. Київ: видавництво ІМФЕ, 2019. С. 181–200.
210. Лісняк І. Культурний образ сучасного бандурного мистецтва. *Zinovii Shtokalko: from kobzar traditions to bandura modern style: Collective monograph*. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2021. PP. 144–164. DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-171-8-7>
211. Лисенко М. Характеристика музичних особливостей українських дум і пісень, виконуваних О. Вересаєм. К.: Мистецтво, 1955. 87 с.
212. Литвин М. С. Струни золотії: повість-есе: для серед. шк. віку / післямова М. А. Шудрі; худож. оформл. І. М. Гаврилюка. К.: Веселка, 1994. 118 с.
213. Лисько З. Музичний словник. Препринт. вид. К.: Муз. Україна, 1994. 168 с.
214. М'ясков К. Байда. Концертна п'єса на теми двох українських пісень для бандури та фортепіано [Ноти]. Торонто-Львів, 1996. 21 с.
215. М'ясков К. Концертіно № 3 для бандури з оркестром (клавір). [Ноти] / упоряд. Д. Губ'як. Львів: ТеРус, 2009. 24 с.
216. М'ясков К. П'єси для бандури [Ноти] / редакція С. Баштана. Київ: «Музична Україна», 1984. 64 с.
217. Малинка О. Кобзари и лирники Терентій Пархоменко, Никифоръ Дудка и Алексъй Побегайло. *Земскій сборникъ Черниговской губ.* 1903. № 4. С 60–68.

218. Мандзюк Л. С. Ансамблево-виконавська творчість бандуриста: мистецтвознавчий та психолого-педагогічний аспекти: дис. ... канд. мистецтвозн.: 17.00.03 – музичне мистецтво. Харків, 2007. 194 с.
219. Мандзюк Л. С. Я з пісні народної виріс... Вибрані твори О. Білаша в перекладенні для голосу та бандури. Навчально-методичний посібник [Ноти]. Харків. ФОП Бровін О. В., 2016. 64 с.
220. Мандзюк Л. Специфіка розвитку академічного бандурного мистецтва на Слобожанщині: історія, персоналії, тенденції. *Zinovii Shtokalko: from kobzar traditions to bandura modern style*: Collective monograph. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2021. PP. 122–143. DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-171-8-6>
221. Мандзюк Л. Твори для ансамблів бандуристів. Вип. №1 [Ноти]. Обробки та аранжування для ансамблів бандуристів Л. Мандзюк. Харків: Стиль-Іздат, 2015, 84 с.
222. Мандзюк Л. Юний бандурист. Збірник сучасних творів. Вип. 6. Ноти / упорядкування та музична редакція Л. С. Мандзюк. Харків: Стиль-Іздат, 2013. 108 с.
223. Марич Л. Г. Бандурне намисто. Навчальний посібник [Ноти]. Луцьк: ОНМЦК, 2018. 108 с.
224. Маркова Е. Основы теории исполнительства. Одесса: Астропринт, 2006. 182 с.
225. Мартинова Т. Є. Вплив кобзарства на формування національної самосвідомості українців: автореф. дис. канд. філос. наук: спец. 09.00.12 «Українознавство». К., 1999. 18 с.
226. Мартинюк В. М. Твори для бандури / муз. ред. та впорядкув. С. Овчарової [Ноти]. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2011. 56 с.
227. Мартиненко О. В. Музична діяльність української еміграції у міжвоєнній Чехословаччині: джерелознавчий аспект дослідження: дис. ... канд. мистецтвознав.: 17.00.03. Національна музична академія України ім. П. І. Чайковського. К. 2001. 310 с.

228. Матвіїв Г. Звукообразні чинники сучасної бандурної творчості: інструментально-виконавський авторський підхід: дис. ... канд. мистецтвознавства (доктора філософії) за спеціальністю 17.00.03 – «Музичне мистецтво». Одеса: Одеська нац. муз. академія ім. А. В. Нежданової, 2021. 190 с.
229. Матвіїв Г. Нові камерно-ансамблеві форми ХХІ століття: бандура і гітара. *Музичне мистецтво і культура*. 2012. № 16. С. 425-433.
230. Махорін Г., Черевко С., Шубіна Г. Нариси з історії кобзарства в Україні. До 75-річчя від дня народження бандуриста Миколи Нечипоренка. Житомир: Видавництво ФОП Євенок О. О., 2012. 40 с. : іл.
231. Мішалов В. Гнат Хоткевич і конструкція бандури. *Вісник Прикарпатського університету. Мистецтвознавство*. Вип. XII–XIII. Івано-Франківськ : ВДВ ЦІТ, 2008. С. 156–162.
232. Мішалов В. Ю. Культурно-мистецькі аспекти генези і розвитку виконавства на харківській бандурі: дис.. канд. мистецтвозн.: 26.00.01 – теорія та історія культури. Харків, 2009. 218 с.
233. Мішалов В. Харківська бандура – культурно-мистецькі аспекти генези і розвитку виконавства на українському народному інструменті. Харків–Торонто: Видавець О. Савчук, 2013. 368 с.
234. Мокрогуз І. Теорія аплікатури в сучасному бандурному виконавстві : автореф. дис. канд. мистецтвознавства: спец. 17.00.03 «Музичне мистецтво». Х., 2011. 18 с.
235. Мокрогуз І. М. Звучать бандури Буковини. Вип. 1. Вокальні та інструментальні твори для бандури [Ноти]. Чернівці: Місто, 2014. 132 с.
236. Мокрогуз І. М. Звучать бандури Буковини. Вип. 2. Вокальні та інструментальні твори для бандури [Ноти]. Чернівці: «Місто», 2018. 136 с.
237. Москаленко В. Творческий аспект музыкальной интерпретации. Киев: Музінформ, 1994. 157 с.
238. Морозевич Н. В. Бандурне мистецтво як культурне надбання сучасності: автореф. дис...канд. Мистецтвознавства: 17.00.03/ Одес. держ.муз. академія ім. А. В. Нежданової. Одеса, 2003. 16 с.

239. Музичні вечори. Твори для капел бандуристів [Ноти]. Київ: «Музична Україна», 1989. 44 с.
240. Муха А. Композитори України та української діаспори: довідник. Київ, 2004. 352 с.
241. «НАОНІ Оркестра». Концерт Музика незламних. Відео. URL: https://www.youtube.com/watch?v=KAC0t_KHSO8&ab_channel=%D0%9D%D0%90%D0%9E%D0%9D%D0%86%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8NAONI (Останнє звернення 17. 06. 2023)
242. Народна капела бандуристок «Дзвіночок». Квітка-душа (муз. К. Меладзе, сл. Д. Гольде). Відео. URL: https://www.youtube.com/watch?v=e_Cu-XgBasc&ab_channel=%D0%BE%D0%BB%D1%8F%D0%BA%D0%BE%D1%80%D0%B8%D0%BB%D1%8E%D0%BA (Останнє звернення 1. 06. 2023)
243. Народна капела бандуристок «Зоряниця». Ювілейний концерт. Відео. URL: https://www.youtube.com/watch?v=sWLghussun0&ab_channel=%D0%A2%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D1%80%D0%B0%D0%B4%D1%96%D0%BE%D1%86%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%80%D0%9B%D1%8C%D0%B2%D1%96%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9%D0%BD%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%B9%D1%83%D0%BD%D1%96%D0%B2%D0%B5%D1%80%D1%81%D0%B8%D1%82%D0%B5%D1%82 (останнє звернення 7. 06. 2023)
244. Народна капела бандуристок «Ягілка». Човен (С. Вакарчук). Відео. URL: https://www.youtube.com/watch?v=LvJf0sA2tO4&ab_channel=%D0%9D%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%BF%D0%B5%D0%BB%D0%B0%D0%B1%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D1%83%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%BA%22%D0%AF%D0%B3%D1%96%D0%BB%D0%BA%D0%B0%22 (останнє звернення 16. 06. 2023)
245. Народний ансамбль бандуристок «Горлиця». Горлиця (Сл. В. Коваль, муз. Л. Остапенко). Відео. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Cwx4VBZNj->

[8&ab_channel=%D0%93%D0%BE%D1%80%D0%BB%D0%B8%D1%86%D1%8F](#) (Останнє звернення 1. 06. 2023)

246. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка та Нац. муз. акад. України ім. П. Чайковського. Серія: Мистецтвознавство. № 1 (16). 2006. 112 с.

247. Національна заслужена капела бандуристів ім. Г. Майбороди. Вікіпедія. https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9D%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0_%D0%B7%D0%B0%D1%81%D0%BB%D1%83%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%B0_%D0%BA%D0%B0%D0%BF%D0%B5%D0%BB%D0%B0_%D0%B1%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D1%83%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82%D1%96%D0%B2_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8_%D1%96%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%96_%D0%93%D0%B5%D0%BE%D1%80%D0%B3%D1%96%D1%8F_%D0%9C%D0%B0%D0%B9%D0%B1%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%B8 (Останнє звернення 3. 08. 2023)

248. Національна заслужена капела бандуристів ім. Г. Майбороди. Концерт. Відео. URL: https://www.youtube.com/watch?v=Ep8FIJKsQbE&ab_channel=%D0%A2%D1%83%D1%82%D1%96%D0%BD%D1%84%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%B%D1%8C%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0 (Останнє звернення 6. 05. 2023)

249. Національна капела бандуристів імені Г. Майбороди. Меч Арея (з репертуару Тінь Сонця) Відео. URL: https://www.youtube.com/watch?v=wU2v3TSp8Bo&ab_channel=%D0%9D%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0%D0%B7%D0%B0%D1%81%D0%BB%D1%83%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%BF%D0%B5%D0%BB%D0%B0%D0%B1%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D1%83%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82%D1%96%D0%B2%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8%D1%96%D0%BC.%D0%93.%D0%9C%D0%B0%D0%B9%

- [D0%B1%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%B8](#) (Останнє відео 5. 03. 2023)
250. Національна спілка кобзарів України. URL: <https://kobzari.org.ua/> (Останнє звернення 22. 07. 2023)
251. Нирко О. Кобзарство Криму і Кубані: навч. посіб. (хрестоматійне вид.) / упор., перед. Н.Сулій. К.: вид. центр Просвіта, 2008. 480 с.
252. Ніколенко О. І. Оригінальна інструментальна бандурна творчість в аспекті жанрово-стильової еволюції: автореф. дис... канд. мист.:17.00.03/ Львівська нац. муз. академія ім. М. Лисенка. Львів, 2011. 16 с.
253. Нудьга Г. А. Українська дума і пісня в світі : у 2-х кн. Львів: Інститут народознавства НАН України, 1997. Кн. 1. 420 с.
254. Нудьга Г. А. Українська дума і пісня в світі : у 2-х кн. Львів: Інститут народознавства НАН України, 1997. Кн. 2. 510 с.
255. Овчарова С. Твори для бандури в супроводі фортепіано. Вип. IV [Ноти]. Перекладення для бандури та впорядкування С. Овчарової. Тернопіль. Навчальна книга Богдан, 2010. 76 с.
256. Овчарова С. Перекладення творів для бандури: Навч. посіб. [Ноти] Дніпропетровськ: Ю. Сердюк, 2008. 64 с.
257. Овчарова С. Твори зарубіжних, українських композиторів та народні пісні в аранжуванні для ансамблів бандуристів: Навч. посіб. [Ноти] Дніпропетровськ: Ю. Сердюк, 2007. 104 с.
258. Овчарова С. Перекладення, аранжування та обробки творів для ансамблів бандуристів: Навч. посіб. [Ноти] Дніпропетровськ: Ю. Сердюк, 2007. 82 с.;
259. Овчарова С. Вокальні ансамблі у супроводі бандур. Перекладення та аранжування для ансамблів бандуристів: Навч.-метод. посіб. [Ноти] Дніпропетровськ: ЛПРА, 2016. 44 с.
260. Овчарова С. Перекладення та аранжування для бандури: Навч.-метод. посіб. Дніпропетровськ.: ЛПРА, 2016. 40 с.

261. Овчарова С. Педагогічний репертуар ансамблів бандуристів. Перекладення, аранжування та обробки пісень: навч.метод. посіб. 2-ге вид., випр. й доп. [Ноти] Д.: ЛІРА, 2016. 60 с.
262. Овчарова В. С., Овчарова С. В. Педагогічний репертуар для капели бандуристів з оркестровою групою: навч.-метод. посіб. [Ноти] Дніпро: ЛІРА, 2017. 40 с.
263. Олексів Я. В. Одкровення. Для баяна (акордеона) та у перекладі для бандури. [Ноти]. Львів: ТеРус, 2009. 24 с.
264. Олексієнко О. Творчість Миколи Дремлюги і процес становлення бандурного репертуару: дис. .. канд. мистецтвознавства: 17.00.03. К., 2003. 183 с.
265. Олійник Ю. Сюїта для бандури і фортепіано «Неймовірні пригоди Козака Мамая». [Ноти]. Львів: Левада, 2017. 28 с.
266. Олійник Ю. Концерт № 1 «Американський» для бандури та симфонічного оркестру. Вид. 2-ге зі змін. та доповн. [Ноти]. Львів: ТеРус, 2010, 44 с.
267. Олійник Ю. Концерт № 2 «Романтичний» для бандури та симфонічного оркестру. Вид. 2-ге зі змін. та доповн. [Ноти]. Львів: ТеРус, 2010. 52 с.
268. Олійник Ю. Концерт № 3 «Екзотичний» для бандури та симфонічного оркестру. Вид. 2-ге зі змін. та доповн. [Ноти]. Львів: ТеРус, 2010. 48 с.
269. Олійник Ю. Концерт № 4 «Трипільський» для бандури та симфонічного оркестру. Вид. 2-ге зі змін. та доповн. [Ноти]. Львів: ТеРус, 2010. 40 с.
270. Ольшевський В. І. Відлига. Твори для бандури. [Ноти]. Тернопіль: Навчальна книга «Богдан», 2017. 36 с.
271. Омельченко А. Ф. Розвиток кобзарського мистецтва в Україні: автореф. дис. канд. наук з мистецтвознавства : спец. 17.00.03 «Музичне мистецтво». К., 1968. 25 с.
272. Опришко М. Школа гри на бандурі. Київ. «Музична Україна», 1967. 143 с.
273. Особова справа Василя Степановича Домчака. *Архів Івано-Франківського музичного училища ім. Дениса Січинського*. Фонд не описаний.

274. Особова справа Ірини Дмитрівни Стефанович. *Архів Івано-Франківського музичного училища ім. Дениса Січинського*. Фонд не описаний.
275. Панасюк І. *Переплелись роки й бандури струни*. К., 2002. 130 с.
276. Панасюк І. І. *Творча діяльність С. В. Баштана в контексті становлення київської школи академічного бандурного виконавства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознавства: спец. 17.00.03 «Музичне мистецтво»*. К., 2008. 16 с.
277. Пасічняк Л. М. *Академічне народно-інструментальне ансамблеве мистецтво України ХХ ст.: історико-виконавський аспект: дис. канд. мистецтвознав.: 17.00.03 Прикарпатський нац. ун-т ім. Василя Стефаника*. Івано-Франківськ, 2007. 255 с.
278. Пасічняк Л. М. *Народно-інструментальний ансамбль в Україні ХХ століття (спроба типологічної класифікації)*. *Вісник Прикарпатського університету. Серія: Мистецтвознавство*. Івано-Франківськ: Плай, 2003. Вип. V. С. 108–116.
279. Петринка Х. *Сучасне бандурне мистецтво як уособлення культурного коду українців*. *Наукові збірки Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка*. Вип. 49, 2023. С. 28 – 40. DOI: <https://doi.org/10.32782/2310-0583-2023-49-05>
280. Підгорбунський М. А. *Кобзарський рух в Україні (XVI–XIX ст.): автореф. дис. канд. іст. наук: спец. 17.00.01 «Історія України»*. К., 2004. 15 с.
281. *Пісні на свята. Пісні та обробки для дитячих ансамблів бандуристів Олі Герасименко-Олійник [Ноти]*. Carmichael, USA. 2000. 32 с.
282. *Повій, вітре. Пісні у супроводі бандури [Ноти] / упорядник Верещинський О. Дрогобич, «Відродження», 2004, 48 с.*
283. Польська І. *Камерний ансамбль: історія, теорія, естетика: монографія*. Харків, 2001. 396 с.: іл.
284. Попович О. *Молодіжна капела бандуристів «Перемишль»*. *Наше Слово*. 1998. Ч. 39. С. 5.
285. Правдюк О. *Роменський кобзар Євген Адамцевич. Музична Україна*. Київ, 1971. 130 с.

286. Проект «Нова пісенна шевченкіана». Телеверсія телевізійного каналу Культура. Відео. URL: https://www.youtube.com/watch?v=_4uht1qfkCo&ab_channel=nrcuOrchestra (Останнє звернення 6. 05. 2023)
287. Пшеничний Д. Аранжування для народних інструментів. Київ: Музична Україна, 1980. 5 с.
288. Ревуцький Д. Українські думи та пісні історичні. Київ: Час. 1919. 300 с.
289. Ружин З. Україна є, Україна буде! Вокальні твори українських композиторів у супроводі бандури [Ноти]. К., 2004. 239 с.
290. Самая Т. Вокальне мистецтво естради як чинник культурного життя України другої половини ХХ – початку ХХІ століття: дис. ... канд. мистецтвознавства (доктора філософії) за спеціальністю 26.00.01 «Теорія та історія культури». Київ: Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, 2017. 199 с.
291. Самчук У. Живі струни. Бандура і бандуристи. Детройт, 1976. 376 с.
292. Секстет «Шпилясті кобзарі» Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A8%D0%BF%D0%B8%D0%BB%D1%8F%D1%81%D1%82%D1%96_%D0%BA%D0%BE%D0%B1%D0%B7%D0%B0%D1%80%D1%96 (Останнє звернення 1. 03. 2023)
293. Секстет «Шпилясті кобзарі». Попурі. Відео. URL: https://www.youtube.com/watch?v=eIqAXPBj7rk&ab_channel=ZolotiStruny (Останнє звернення 5. 04. 2023)
294. Семенюк М. Музична діяльність Гната Хоткевича в контексті української культури першої третини ХХ століття (за матеріалами центрального державного історичного архіву, м. Львів): автореф. дис. канд. наук з мистецтвознавства: спец. 17.00.03 «Музичне мистецтво». К., 2006. 20 с.
295. Сербін Г. Галина Топоровська. Творчий портрет. Рівне: Волинські обереги, 2003. 88 с.
296. Скляр І. Київсько-харківська бандура. Київ: Музична Україна, 1971. 115 с.

297. Слюсар Т. М. Львівська камерно-інструментальна соната в історико-стильовій парадигмі розвитку жанру: автореф. дис. .. канд. мистецтвозн.: 17.00.03 – музичне мистецтво. Львів, 2010. 17 с.
298. Слюсаренко Т. Бандурне виконавство як явище української національної культури: дис. ... канд. мистецтвознавства. Харків: ХНУМ ім. І. П. Котляревського, 2016. 209 с.
299. Слюсаренко Т. О. Ансамблеве бандурне виконавство другої половини ХХ – поч. ХХІ століття: мистецькі особливості творчих колективів центрального та південного регіонів України. *Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті*. 2013. № 2. С. 70–73.
300. Слюсаренко Т. О. Бандурне мистецтво в українському культурному просторі (на прикладі бандурного виконавства Слобідського регіону ХХ – поч. ХХІ ст.): монографія. Харків: Право, 2018. 166 с.
301. Созанський О. О. Бандура зі Львова. Пісні. Педагогічний репертуар [Ноти]. Львів. Камула, 2013. 64 с.
302. Співають «Біляві» [Ноти]. Концертний репертуар жіночого вокального тріо у супроводі бандур / упорядкування та перекладення Ю. Гамової. «Музична Україна», Київ, 1970. 78 с.
303. Столярчук Б. Й. Топоровська Г. М. Бандуристи Рівненщини. Бібліографічний довідник. Рівне: видавець Зень О. М., 2006. 144 с.
304. Сточанська М. П. Бандура і гра в ансамблі. [Ноти] : Навчальний посібник для підготовки студентів усіх форм навчання та керівників ансамблів бандуристів. Луцьк. Редакційно-видавничий відділ ВДУ, 1997. 134 с.
305. Сточанська М. П. Вокальні ансамблі у супроводі бандур (перекладення, аранжування, обробка): Навч.-метод. посібник [Ноти]. Луцьк. РВВ «Вежа» Волин. ун-ту ім. Лесі Українки, 2005. 274 с.
306. Сточанська М. П. Лесі Українці: зб. ансамблевих партитур (перекладення, аранжування, обробка) творів із репертуару тріо бандуристок «Дивоструни» [Ноти]. Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2011. 132 с.
307. Струни вічності. Твори для бандури [Ноти] / упорядн. Володимир Єсіпок. Луцьк: ПрАТ «Волинська обласна друкарня», 2013. 96 с.

308. Струсівська капела бандуристів. Відео. URL: https://www.youtube.com/watch?v=ELPT5YHkL-k&ab_channel=%D0%86%D0%B3%D0%BE%D1%80%D0%91%D1%83%D1%80%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D1%87 (Останнє звернення 4. 06. 2023)
309. Супрун Н. Гнат Хоткевич – музикант. Рівне: Ліста, 1997. 280 с.
310. Твори для ансамблів бандуристів. Випуск №1 [Ноти] / обробки та аранжування для ансамблів бандуристів Л. Мандзюк. Харків: Стиль-ізда., 2015. 84 с.
311. Твори для бандури в супроводі фортепіано [Ноти] / Перекладення для бандури та упорядкування С. Овчарової. Тернопіль: Навчальна книга. Богдан, 2009. Вип. 1, 2.
312. Твори для бандури в супроводі фортепіано [Ноти] / Перекладення для бандури та упорядкування С. Овчарової –Тернопіль: Навчальна книга. Богдан, 2010. Вип. 3.
313. Твори для бандури в супроводі фортепіано [Ноти]. Перекладення для бандури та впорядкування С. Овчарової. Тернопіль: Навчальна книга. Богдан, 2010. Вип. 3. 76 с.
314. Народні мелодії / Аранжування для ансамблю бандуристів С. Овчарової. Дніпропетровськ: Ю. Сердюк, 2003. 32 с.
315. Тиможинський В. А. Бандуруючи. Збірка творів для бандури [Ноти]. Луцьк: Волинська книга, 2007. 72 с.
316. Ткачук В. Бандура. Мікс. Сольні та ансамблеві твори для бандури [Ноти]. Випуск 1. Фастів-Дрогобич. Посвіт, 2023. 84 с.
317. Тормахова В. Українська естрадна музика і фольклор: взаємопроникнення і синтез: монографія. Київ: Видавництво Ліра-К, 2017. 204 с.
318. Традиційні музичні інструменти кобзарів і лірників: Матеріали науково-практичної конференції з міжнародною участю. Харків, 2017. 240 с.
319. «Три кроки в ніч». Концерт. Відео. URL: https://www.youtube.com/watch?v=3DrBuDJ3dMg&ab_channel=%D0%9B%D0%BE%D0%BA%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0%D0%9A

[%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D1%83%D1%80%D0%BD%D0%B0%D0%9F%D1%96%D0%B4%D1%82%D1%80%D0%B8%D0%BC%D0%BA%D0%B0](#) (Останнє звернення 6.06. 2023)

320. «Три кроки в ніч». Річка V. Дорога на Буркут. 2022 [Full Album]. Аудіозаписи. URL:

https://www.youtube.com/watch?v=FBRoNedKJq4&ab_channel=%D0%A2%D1%80%D0%B8%D0%BA%D1%80%D0%BE%D0%BA%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D1%96%D1%87 (Останнє звернення 5. 04. 2023)

321. «Три кроки в ніч». Сторінка Facebook. URL: <https://www.facebook.com/trykroky> (Останнє звернення 6.06. 2023)

322. Тріо бандуристок «Вербена». Зоряні стежки. Відео. URL: https://www.youtube.com/watch?v=IIUKHLdfqxM&ab_channel=%D0%95%D0%B2%D0%B3%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B9%D0%A2%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%BD (Останнє звернення 10. 11. 2022)

323. Тріо бандуристок «Вишиванка» та гурт «Слов'яни». Чарівна скрипка (муз. І. Поклада, сл. Ю. Рибчинського). Відео. URL: https://www.youtube.com/watch?v=U4tsL2_y8eM&ab_channel=ElenaMuza (Останнє звернення 10. 06. 2023)

324. Тріо бандуристок «Дивоструни». Арт-вітальня. Відео. URL: https://www.youtube.com/watch?v=mZmPeRvdiRE&ab_channel=12%D0%9A%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D0%BB (Останнє звернення 10. 06. 2023)

325. Тріо бандуристок «Дивоструни». Напровесні (вірш Лесі Українки, муз. О. Левицького). Відео. URL: https://www.youtube.com/watch?v=z3TeH-9IHhM&ab_channel=%D0%A4%D0%B0%D0%BA%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D0%B5%D1%82%D0%BA%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B8%D1%96%D0%BC%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D1%86%D1%82%D0%B2 (Останнє звернення 4. 03. 2023)

326. Тріо бандуристок «Дніпрянка». URL: https://www.youtube.com/watch?v=O8j7iK1UOZw&ab_channel=%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA

[%D0%B8%D0%B9%D0%B2%D1%96%D0%BD%D1%96%D0%BB%2FUkraini
anvinyl](#) (Останнє звернення 8. 04. 2023)

327. Тріо бандуристок «Етніка». 11 канал. Відео. URL:

https://www.google.com/search?q=%D1%82%D1%80%D1%96%D0%BE+%D0%B1%D0%B0%D0%BD% %B4%D1%83%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%BA+%D0%B5%D1%82%D0%BD%D1%96%D0%BA%D0%B0&oq=%D1%82%D1%80%D1%96%D0%BE+%D0%B1%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D1%83%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%BA+%D0%B5%D1%82%D0%BD%D1%96%D0%BA%D0%B0&gs_lcrp=EgZjaHJvbWUyBggAEEUYOTIGCAEQRRg8MgYIAhBFGDwyBggDEEUYPNIBCTYwMzdqMGoxNagCALACAA&sourceid=chrome&ie=UTF-

[8#fpstate=ive&vld=cid:48bc15a6,vid:-xisElRhTX0,st:0](#) (Останнє звернення 5. 06. 2023)

328. Тріо бандуристок «Журавка». Стоїть дівча (Укр. нар. пісня в обр. В. Єсипка). Відео. URL:

https://www.youtube.com/watch?v=hK_xNnMgDw&ab_channel=ArtDominanta

(Останнє звернення 10. 06. 2023)

329. Тріо бандуристок «Згарда». Що то за предиво (укр. колядки). Відео. URL:

https://www.youtube.com/watch?v=O8Y-4tMTJLM&ab_channel=TrioZgarda (Останнє звернення 6. 06. 2023)

330. Тріо бандуристок «Зоредана». Я піду в далекі гори (муз. В. Івасюка). Відео. URL:

https://www.youtube.com/watch?v=hRXnQ7mDLjI&ab_channel=%D1%82%D1%80%D1%96%D0%BE%D0%97%D0%BE%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D0%B0%2F%2FtrioZoredana (Останнє звернення 5. 06. 2023)

331. Тріо бандуристок «Квітана». Відео. URL:

https://www.youtube.com/watch?v=Mo1iEIifE4g&ab_channel=%D0%A2%D1%80%D1%96%D0%BE%D0%B1%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D1%83%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%BAKvitana (Останнє звернення 6.

07. 2023)

332. Тріо бандуристок «Либідь». Відео. URL: https://www.youtube.com/watch?v=0pn2iO7Daoo&ab_channel=%D0%9F%D1%96%D0%B4%D0%B2%D0%B0%D0%BB-TV (Останнє звернення 4. 05. 2023)
333. Тріо бандуристок «Мальви». Благодійний концерт на підтримку ЗСУ. Відео. URL: https://www.youtube.com/watch?v=yGuP2bN_T3Y&ab_channel=%D0%84%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D0%B9%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D0%A5%D0%B0%D1%80%D0%BA%D1%96%D0%B2 (Останнє звернення 3. 04. 2023)
334. Тріо бандуристок «Мальви». Відео. URL: https://www.youtube.com/watch?v=AfjHBcLU-qM&ab_channel=%D0%92%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%9E%D0%B4%D0%B5%D1%81%D1%81%D0%B0 (Останнє звернення 22. 03. 2023)
335. Тріо бандуристок «Мальви». Відео. URL: https://www.youtube.com/watch?v=u0NBg5tTbvU&ab_channel=AthenianJerusalem (Останнє звернення 13. 04. 2023)
336. Тріо бандуристок Н. Павленко, В. Третьякова, Т. Поліщук. Мрія (сл. М. Сом, муз. О. Сандлер). Звукозапис. URL: https://www.youtube.com/watch?v=XCXFy77ciaY&ab_channel=MaksK. (Останнє звернення 30. 08. 2023)
337. Тріо бандуристок «Намисто». Концерт до Дня незалежності України. Відео. URL: https://www.youtube.com/watch?v=oC8dD-Cp1gE&ab_channel=%D0%9C%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D1%80%D1%96%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%B9%D0%A1%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D0%B9%D0%BA%D0%BE (Останнє звернення 10. 06. 2023)
338. Тріо бандуристок «Пектораль». Ранок у Карпатах (автор В. Павліковський) https://www.youtube.com/watch?v=8rvTqrmzYZY&ab_channel=ZolotiStruny (Останнє звернення 5. 03. 2023)

339. Тріо бандуристок «Пектораль». У купальську ніч (сл. Зої Ружин, муз. В. Павліковського). Відео. URL: https://www.youtube.com/watch?v=p6C1EHE1s3M&ab_channel=ZolotiStruny (Останнє звернення 5. 03. 2023)
340. Тріо бандуристок «Пектораль». Цвіте терен (обр. В. Павліковського). Відео. URL: https://www.youtube.com/watch?v=eUNIwEgwPik&ab_channel=ZolotiStruny (Останнє звернення 9. 06. 2023)
341. Тріо бандуристок «Радана». Житомирська хвиля. Відео. URL: https://www.youtube.com/watch?v=BnhJ8ieNQIY&ab_channel=%D0%96%D0%B8%D1%82%D0%BE%D0%BC%D0%B8%D1%80%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%D1%85%D0%B2%D0%B8%D0%BB%D1%8F (Останнє звернення 10. 06. 2023)
342. Тріо бандуристок Українського радіо. Жива музика на Живому. Відео. URL: https://www.youtube.com/watch?v=BYEnROCg-40&ab_channel=%D0%96%D0%98%D0%92%D0%95%D0%A2%D0%95%D0%9B%D0%95%D0%91%D0%90%D0%A7%D0%95%D0%9D%D0%9D%D0%AF (Останнє звернення 9. 06. 2023)
343. Тріо бандуристок Українського радіо. Концерт Тріо Бандуристок НРКУ Мелодії Рідного Краю. Відео. URL: https://www.youtube.com/watch?v=bmpyLAXA-dE&ab_channel=UkrainianOperaArtists20thCentury (Останнє звернення 23. 04. 22)
344. Тріо бандуристок «Юмавіта». URL: https://www.youtube.com/watch?v=L3Z2siDbGvA&ab_channel=OxanaHerasymenko (Останнє звернення 3. 06. 2023)
345. Фабрика-Процька О. Популяризація лемківського пісенного фольклору у виконавській практиці митців України й діаспори. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*. Наук. зб. Випуск 44 / упоряд. і наук. ред. В. Г. Виткалов. Рівне: РДГУ, 2023. С. 106–111. <https://doi.org/10.35619/ucpm.vi44.609>

346. Українська музична енциклопедія / Національна Академія Наук України, Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського; Редкол.: Г. Скрипник (голова) та ін. Т. 1 [А - Д], 2006. 680 с.
347. Українська музична енциклопедія / Національна Академія Наук України, Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського; Редкол.: Г. Скрипник (голова) та ін. Т. 2 [Е - К], 2008. 664 с.
348. Українські народні пісні для ансамблів бандуристів. [Ноти] / упорядник В. Лобко. Київ: «Музична Україна», 1989. 120 с.
349. Фабрика-Процька О.Р. Народні колядки в контексті обрядової культури лемків. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський зб. наук. пр. молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка* / [редактори-упорядники В.Ільницький, А. Душний, І. Зимомря]. Дрогобич. Видавничий дім «Гельветика», 2019. Вип. 25. С. 49–55. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863.0/25.178936> URL: http://www.aphn-journal.in.ua/archive/25_2019/11.pdf
350. Фабрика-Процька О.Р. Специфіка презентацій народного музичного мистецтва на фольклорних фестивалях українського західного пограниччя. *Народознавчі зошити*. № 1 (145), Львів, 2019. С. 208–213. DOI: <https://doi.org/10.15407/nz2019.01.208> URL: <https://nz.lviv.ua/en/2019-en-1-27/>
351. Фабрика-Процька О.Р. Фестиваль «Лемківська ватра» як важлива складова мистецької українсько-польської співпраці. *Народознавчі зошити*. № 1 (151). Львів, 2020. С. 200–206. DOI: <https://doi.org/10.15407/nz2020.01.200> URL: <https://nz.lviv.ua/2020-1-20/>
352. Фабрика-Процька О.Р. Функціонування словацько-українського пісенного фольклору на прикладі фестивалю «Маковицька струна»). *Вісник КНУКіМ. Серія «Музичне мистецтво»*. Том 2, №1, Київ, 2019. С.71–79. DOI: <https://doi.org/10.31866/2616-7581.2.1.2019.171790> URL: <http://musical-art.knukim.edu.ua/article/view/171790>
353. Федорняк Н. Звукозаписи українського фольклору в Північній Америці. Історична еволюція і жанрова типологія. *Вісник Прикарпатського*

університету. *Мистецтвознавство*. Івано-Франківськ: Плай, 2015. Вип. 30–31. Ч. II. С. 87–92.

354. Федорняк Н. Синтез фольклору і естрадної музики у звукозаписах українців Північної Америки. *Народознавчі зошити*. 2019. № 1. С. 149–156.

355. Федорняк Н. Трансформація музичної фольклорної традиції у середовищі української діаспори Північної Америки: історико-виконавський аспект: дис.. канд. мистецтвозн.: 17. 00. 03 – музичне мистецтво. Львів, 2020. 316 с.

356. Фестиваль «Бандура дарує натхнення». URL: <https://kobzari.org.ua/?page=news&subpage=66> (Останнє звернення 22. 05. 2022)

357. Фестиваль «Віднови себе». URL: <https://www.unian.ua/culture/507053-v-ukrajini-zapochatkovano-konkurs-reyting-suchasne-bandurne-mistetstvo.html> (Останнє звернення 8. 10. 2022)

358. Фестиваль «Вересаєве свято». URL: http://zemlyaivolya.net/news/veresaeve_svyato_prodozhennya_krashchih_traditsiy_ukra.html (Останнє звернення 5. 06. 2023)

359. Фестиваль «Кобзарська Трійця». URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D0%B1%D0%B7%D0%B0%D1%80%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D0%A2%D1%80%D1%96%D0%B9%D1%86%D1%8F (Останнє звернення 9. 07. 2023)

360. Фестиваль кобзарського мистецтва імені Юрія Сінгалевича. URL: <https://kobzari.org.ua/?page=news&subpage=106> (Останнє звернення 4. 06. 2023)

361. Фестиваль «Коляда на Майзлях». Відео. URL: https://www.youtube.com/watch?v=oalP2_3oks&ab_channel=%D0%86%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BE-%D0%A4%D1%80%D0%B0%D0%BD%D0%BA%D1%96%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B5%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B0%D1%81%D0%BD%D0%B5%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%B1%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%C2%AB%D0%93%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D1%87%D0%B8%D0%BD%D0%B0%C2%BB (Останнє звернення 3. 05. 2023)

362. Фестиваль «Коляда на Майзлях». Відео. URL: https://www.youtube.com/watch?v=EUstM6Qe7aw&ab_channel=%D0%86%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BE-%D0%A4%D1%80%D0%B0%D0%BD%D0%BA%D1%96%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B5%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B0%D1%81%D0%BD%D0%B5%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%B1%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%C2%AB%D0%93%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D1%87%D0%B8%D0%BD%D0%B0%C2%BB (Останнє звернення 6. 06. 2023)
363. Фестиваль «Львів бандур фест» URL: https://www.youtube.com/watch?v=KVKR_6N1pE4&ab_channel=%D0%A2%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%9D%D0%A2%D0%90 (Останнє звернення 2. 03. 2023)
364. Фестиваль «Львів бандур фест». URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3314764-u-lvovi-vidbudetsa-edinij-v-ukraini-festival-sucasnoi-banduri.html> (Останнє звернення 2. 03. 2023)
365. Фролова Т. Дума про час [Ноти]. Край: Львів, 2003.
366. Хай М. Музично-інструментальна культура українців (фольклорна традиція): монографія. Київ–Дрогобич, 2007. 538 с.
367. Хоткевич Г. М. Бандура та її можливості: монографія / заг. ред. та передм. В. Ю. Мішалова. Торонто – Харків: Глас Майдан, 2007. 92 с. (Серія «Музична спадщина Гната Хоткевича». Випуск 1).
368. Хоткевич Г. Бандура та її конструкція / передмова, коментарі, загальна редакція В. Мішалова. Харків: Фонд національно-культурних ініціатив імені Гната Хоткевича, 2010. 292 с. (Серія «Музична спадщина Гната Хоткевича». Випуск 5).
369. Хоткевич Г. М. Бандура та її репертуар: монографія / заг. ред. та передм. В. Ю. Мішалова. Харків: Фонд національно-культурних ініціатив імені Гната Хоткевича, 2009. 270 с. (Серія «Музична спадщина Гната Хоткевича». Випуск 3).

370. Хоткевич Г. Вибрані твори для бандури. [Ноти] / упорядник С. Баштан Київ: «Музична Україна», 1993. 28 с.
371. Хоткевич Г. Підручник гри на бандурі. Харків: Глас, 2004. 240 с.
372. Хоткевич Г. Твори для харківської бандури / передмова В. Мішалова. Х.: ТО Ексклюзив, 2007. 302 с.
373. Хоткевич Галина. Слідом за пам'яттю: спогади в листах. Київ: Кобза, 1993. 64 с.
374. Черемський К. Традиційне співоцтво. Українські співці-музиканти в контексті світової культури. Харків: Видавництво «Атос». 2008. 248 с.
375. Черемський К. Шлях звичаю. Харків: «Глас», 2002. 145 с. : 110 іл.
376. Черкаський Л. Український народний музичний інструментарій на межі тисячоліть. Київ: Техніка, 2003. 264 с.
377. Чернета Т. О. Бандурне мистецтво Дніпропетровщини: від аматорства до академізму: монографія. Київ. НАКККіМ, 2017. 256 с.
378. Чернецька Н. Бандурне мистецтво в контексті музичної культури Волині ХХ – початку ХХІ ст.: автореф. дис. канд. наук з мистецтвознавства: спец. 26.00.01 «Теорія та історія культури». К., 2012. 20 с.
379. Чеченя К. Інструментальна музика в Україні другої половини ХVІ – середини ХVІІІ століття і проблеми автентичності у виконавській культурі: автореф. дис. канд. наук з мистецтвознавства: спец. 26.00.01 «Теорія та історія культури». К., 2008. 28 с.
380. Чимароза Д. Сонати. Перекладення для бандури: хрестоматія [Ноти]. Автори-упорядн.: О. Гриб, О. Герасименко. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. 154 с.
381. Черногуз Я. Кобзарська Січ: До 90-річчя Національної заслуженої капели бандуристів України імені Г. І. Майбороди. К. 2008. 81 с. : іл.
382. Черногуз Я. Кобзарська Січ: До 100-річчя Національної заслуженої капели бандуристів України імені Г. І. Майбороди. К.: КВІЦ, 2018. 156 с.: іл.
383. Шафета В., Ткачук В., Касьянов В., Душний А. *Історичні аспекти українського естрадного контенту на прикладі ансамблевого музикування за*

участі народних інструментів у ХХ столітті. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 2 (56). 2022. С. 87–95.

384. Шевченко М. Задзвенімо разом, браття: репертуарний збірник для мішаної капели бандуристів [Ноти]. Івано-Франківськ: Плай, 2004. 167 с.

385. Шевченко М., Матіщук-Моргулець І. Журнали записів діяльності Муніципальної Капели бандуристів (рукопис). Івано-Франківськ, 1992–2020.

386. Штокалко З. Кобза. Едмонтон-Київ: Вид-во Канадського ін-ту українських студій, 1992. 359 с.

387. Штокалко З. Кобзарський підручник. Едмонтон-Київ: Вид-во Канадського ін-ту українських студій, 1992. 345 с.

388. Юцевич Ю. Є. Музика. Словник-довідник. Тернопіль: Навчальна книга. Богдан, 2003. 14 с.

389. Яковенко Л. П. Відчинилося віконце [Ноти]. Пісенна збірка для голосу в супроводі бандури. Аранжування В. М. Яковенка. Тернопіль. Навчальна книга Богдан, 2013. 72 с.

390. Яницький Т. Теоретичні засади художнього перекладення музичних творів для бандури: дис... канд. мист. за спеціальністю 17.00.03 Музичне мистецтво. Київ: НМАУ ім. П.Чайковського, 2020. 245 с.

391. Яценко Л. Державна заслужена капела бандуристів Української РСР. Музична Україна, Київ. 1970. 82 с.

392. Broiako N. Contemporary bandura performance in the context of the folk art academisation. *Culture, art, education in the space of the 21st century: interdisciplinary discourse*: collective monograph / M. Poplavskyi, I. Kostyrya, N. Korniienko, Yu. Horban, etc. Lviv-Toruń: Liha-Pres, 2020. DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-225-1-9> URL: <http://catalog.liha-pres.eu/index.php/liha-pres/catalog/book/132>

393. Broiako N. The peculiarities of bandura sound production: theoretical and practical aspects. *Arts and culture as parts of the civilizing processes at the turn of millennium*: collective monograph / M. Poplavskyi, T. Humeniuk, Yu. Horban, I. Bondar, A. Furdychko, etc. Lviv-Toruń: Liha-Pres, 2020. P. 129–152. DOI

<https://doi.org/10.36059/978-966-397-197-1/129-152> URL: <http://catalog.liha-pres.eu/index.php/liha-pres/catalog/book/106>

394. Duda L. I., Fedorniak N. B. Transformation specifics of musical folklore in bandura performance of the Ukrainian diaspora in Canada and U. S. *Zinovii Shtokalko: from kobzar traditions to bandura modern style: collective monograph*. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2021. P. 184–205. <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-171-8-9>

395. Dutchak V., Cherepanyn M., Bulda M., Paliichuk I., Fabryka-Protska O. Higher academic folk-instrumental music education: ukrainian experience and specifics of development. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*. 2021. Special issue 11/01/XV. (VOL. 11, ISSUE 1, SPECIAL ISSUE XV.). P. 103–108. URL: <http://www.magnanimitas.cz/11-01-xv>

396. Dutchak V., Karas H., Kukuza N. Melodeclamation as a synthesized musical and theatrical genre: ukrainian specificity of existence. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*, 2023, 13/01-XXXII. Hradec Králové, The Czech Republic, pp. 33–39. URL: <http://www.magnanimitas.cz/13-01-xxxii>

397. Dushniy A., Boichuk, A., Kundys, R., Oleksiv, Y., & Stakhniv, R. Performing musicology: retrospective, methodological principles, looking to the future. *Amazonia Investiga*, 11(53), 2022. P. 82–91. <https://doi.org/10.34069/AI/2022.53.05.8>

398. Karas H. V. Typology of educational bandura institutions of the ukrainian diaspora типологія освітніх бандурних інституцій української діаспори. *Zinovii Shtokalko: from kobzar traditions to bandura modern style : Collective monograph*. Riga, Latvia: “Baltija Publishing”, 2021. C.165–183. <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-171-8-8>

URL:

<http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/book/202>

399. Petrynka Kh. Contemporary bandura art as an embodiment of the cultural code of ukrainians. *Baltic Journal of Legal and Social Sciences*, (1), 2023. PP. 136–151. <https://doi.org/10.30525/2592-8813-2023-1-18>

400. Fabryka-Protska O. Pidduklyansky Ukrainian folk ensemble (PUNA-PULS) – popularize of folk traditions of the Ukrainian-Slovak borderland. *Na Pograniczach*.

Z odległej i bliskiej przeszłości. Studia o stosunkach kulturowych. Redakcja naukowa: Robert Lipelt Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Jana Grodka w Sanoku, Sanok, 2019. S. 127–141.

401. Fedorniak Nataliia. Ukrainian musical folklore discography as a preserving factor in Ukrainian diaspora national spiritual experience. *Art spiritual dimensions of Ukrainian diaspora: collective scientific monograph*. Dallas, USA: Primedia eLaunch LLC, 2020. P. 217–244. <https://doi.org/10.36074/art-sdoud.2020.chapter-9>

402. Ukrainian Bandurist Chorus. URL: www.bandura.org.

ДОДАТОК А

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

У фахових виданнях України категорії «Б»

1. Кубік О. Є. Специфіка розвитку ансамблевого бандурного мистецтва Прикарпаття: історико-виконавський аспект. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка* / [редактори-упорядники М. Пантюк, А. Душний, І. Зимомря]. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2020. Вип. 28. Том 5. 280 с. С. 127–133.
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.5/28.208907>
URL: <http://www.aphn-journal.in.ua/28-5-2020>
2. Кубік О. Є. Специфіка дуету як ансамблевої форми сучасного бандурного мистецтва. *Музичне мистецтво і культура*, 1(31), 2020. С. 42–56.
DOI <https://doi.org/10.31723/2524-0447-2020-31-1-4>
URL: <https://music-art-and-culture.com/index.php/music-art-and-culture-journal/issue/view/17>
3. Кубік О. Є. Ансамблеве бандурне мистецтво в середовищі української діаспори: культурно-історичні аспекти розвитку. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Історичні науки»*. Острог, 2020. №. 31. С. 220–225.
DOI <https://doi.org/https://doi.org/10.25264/2409-6806-2020-31-220-225>
URL: <https://idud.oa.edu.ua/naukovi-zapysky-31/>
4. Кубік О. Є. Національна заслужена капела бандуристів ім. Г. Майбороди – провідний мистецький колектив України: історія функціонування та пріоритетні засади формування репертуару. *Вісник НАККІМ*. Київ, 2023.
DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-3209.3.2023.289854>
URL: <https://journals.uran.ua/visnyknakkkim>

В іноземних наукових періодичних виданнях

5. Дутчак В. Г., Кубік О. Є. Специфіка розвитку бандурного ансамблевого мистецтва в середовищі української діаспори ХХ – початку ХХІ століття. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. № 2(38), 2021_Vol. 1.

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2021.2.1.12>

URL: <https://kelmczasopisma.com/en/jornal/54>

6. Кубік О. Є. Ансамбль бандуристів як культурно-мистецьке явище ХХ – початку ХХІ століття. *Dialog der Sprachen – Dialog der Kulturen. Die Ukraine aus globaler Sicht. Збірник наукових статей. XI. Internationale virtuelle Konferenz der Ukrainistik, München 29. Oktober – 1. November 2020 = Діалог мов – діалог культур. Україна і світ. XI Міжнародна наукова Інтернет-конференція з україністики* (Novikova, Olena; Schweier, Ulrich (eds.) Hildesheim; München: Georg Olms Verlag; Universitätsbibliothek der Ludwig-Maximilians-Universität, 2021. С. 567–576.

DOI <https://doi.org/10.5282/ubm/epub.77877>

URL: <https://epub.ub.uni-muenchen.de/77877/>

7. Кубік О. Є. Жанрово-тематичні пріоритети ансамблевого репертуару бандуристів України та зарубіжжя. *Moderní aspekty vědy: XXV. Díl mezinárodní kolektivní monografie.* Česká republika: Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o., 2022. С. 354–372.

URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/mono>

Матеріали та тези наукових конференцій

8. Кубік О. Традиційна лебійська мова кобзарів і лірників: історія та сучасність. *Традиційні музичні інструменти кобзарів і лірників: Матеріали науково-практичної конференції з міжнародною участю.* упоряд. К. П. Черемський. Харків. Видавець Олександр Савчук; НЦНК «Музей Івана Гончара», 2017. С. 160–168. URL:

http://library.kpi.kharkov.ua/files/new_postupleniya/trmuin.pdf

9. Кубік О. Є. Лебійська мова кобзарів як засіб комунікації: історія і сучасність. *Народно-інструментальне мистецтво на зламі ХХ-ХХІ століть: збірник матеріалів та тез XII-ї міжнародної науково-практичної конференції*

/ [редактори-упорядники А. Душний, Б. Пиц] Дрогобич: Посвіт, 2018. С. 27–30.

10. Кубік О. Типологія ансамблів у бандурному мистецтві України та діаспори. *Музичне мистецтво XXI століття – історія, теорія, практика: збірник наукових праць інституту музичного мистецтва Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка* / [загальна редакція та упорядкування А. Душного]. Дрогобич – Кельце – Каунас – Алмати – Баку: Посвіт, 2019. Вип. 5. С. 183–192.

11. Кубік О. Є. Капели бандуристів України та української діаспори в контексті взаємодії вокально-інструментального та хорового виконавства. *Актуальні проблеми народно-інструментального виконавства в Україні: історія і сучасність: зб. наук. пр. редактор-упорядник Л. І. Горіна*. Рівне, Волин. Обереги, 2019. С. 87–94.

12. Кубік О. Є. Специфіка ансамблевого мистецтва бандуристів української діаспори. *Мистецтво. Культура. Освіта: збірник наукових праць Навчально-наукового Інституту мистецтв ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» 2019*. Вип. 3. Івано-Франківськ: Фоліант, 2019. С. 25–28.

URL: <http://surl.li/nhgtr>

13. Кубік О. Є. Ансамблеве бандурне мистецтво Прикарпаття: історія, колективи, здобутки. *Народно-інструментальне мистецтво на зламі XX–XXI століть: збірник матеріалів та тез XIII-ої міжнародної практичної конференції* / [редактори-упорядники А. Душний, Б. Пиц]. Дрогобич: Посвіт, 2019. С. 150–152.

14. Кубік О. Є. Муніципальна капела бандуристів – музичний феномен Прикарпаття. *Музичне мистецтво XXI століття – історія, теорія, практика: збірник наукових праць інституту музичного мистецтва Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка* / [загальна редакція та упорядкування А. Душного]. Дрогобич – Кельце – Каунас – Алмати – Банська Бистриця: Посвіт, 2020. Вип. 6. С. 100–109.

15. Кубік О. Є. Ансамбль бандури і симфонічного оркестру у творчості Юрія Олійника (США) *Українське мистецтво, культура, освіта: актуальні проблеми, тенденції та перспективи розвитку: збірник наукових праць (за матеріалами Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції 25–28 травня 2021 р.)*. До 20-річчя Навчально-наукового Інституту мистецтв ДВНЗ Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». Івано-Франківськ: «Фоліант», 2021. С. 113–114.

URL: <http://surl.li/nhgun>

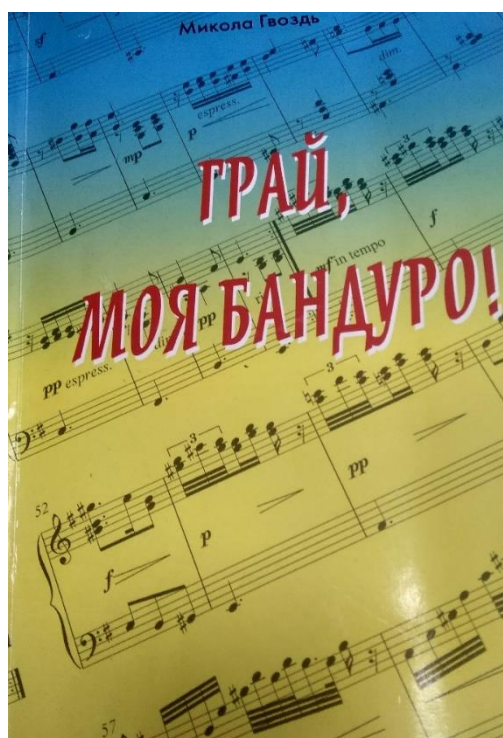
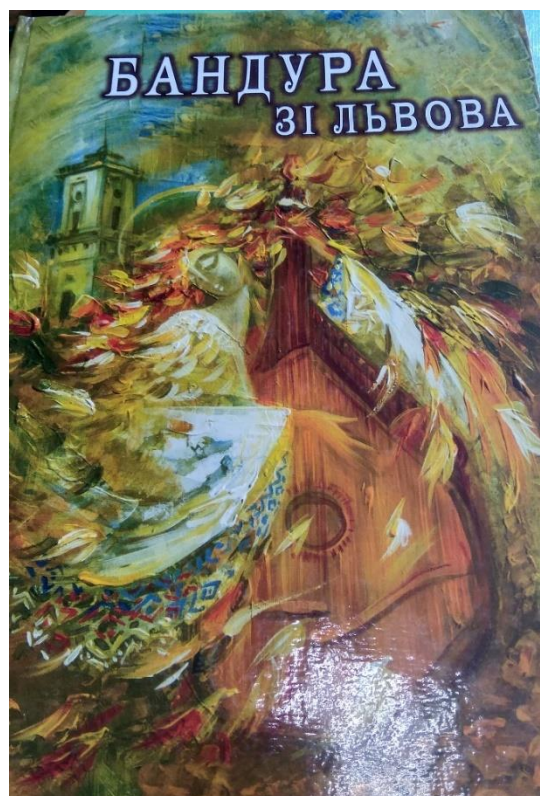
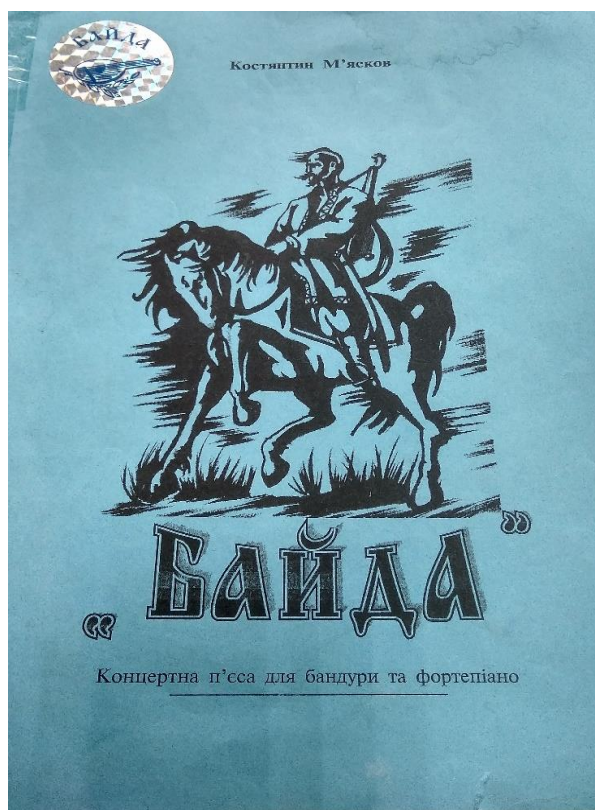
Апробація результатів дисертації на регіональних, всеукраїнських і міжнародних конференціях різного рівня:

1. Науково-практична конференція з міжнародною участю *«Традиційні музичні інструменти кобзарів і лірників»* 2 червня, 2017 р. м. Київ, онлайн-участь з доповіддю і публікацією (*«Традиційна лебійська мова кобзарів і лірників: історія та сучасність»*).
2. Звітні конференції викладачів та аспірантів Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (м. Івано-Франківськ) під час навчання в аспірантурі (2018–2022 рр.), очні та онлайн-виступи.
3. Міжнародна науково-практична конференція *«Культурні домінанти в реаліях XXI століття»* (15–16 листопада 2018 р., м. Рівне), заочна участь з доповіддю (*«Специфіка ансамблевого виконавства в бандурному мистецтві XX – початку XXI ст.: джерелознавчі аспекти дослідження»*).
4. Міжнародна науково-практична конференція *«Народно-інструментальне мистецтво на зламі XX – XXI століть»* (7 грудня 2018 р., м. Дрогобич), заочна участь з доповіддю і публікацією матеріалів. (*«Лебійська мова кобзарів як засіб комунікації: історія і сучасність»*).
5. Міжнародна науково-практична конференція *«Музичне мистецтво XXI ст.: історія, теорія, практика»* (1–3 травня 2019 р., м. Дрогобич), заочна участь з доповіддю і публікацією матеріалів. (*«Типологія ансамблів у бандурному мистецтві України та діаспори»*).
6. Всеукраїнська науково-практична конференція *«Актуальні проблеми народно-інструментального виконавства в Україні»* (17–18 травня 2019 р., м. Рівне), заочна участь з доповіддю і публікацією матеріалів. (*«Капели бандуристів України та української діаспори в контексті взаємодії вокально-інструментального та хорового виконавства»*).
7. Міжнародна науково-практична конференція *«Народно-інструментальне мистецтво на зламі XX – XXI століть»* (29 листопада 2019 р., м. Дрогобич), заочна участь з доповіддю з публікацією матеріалів. (*«Ансамблеве бандурне мистецтво Прикарпаття: історія, колективи, здобутки»*).

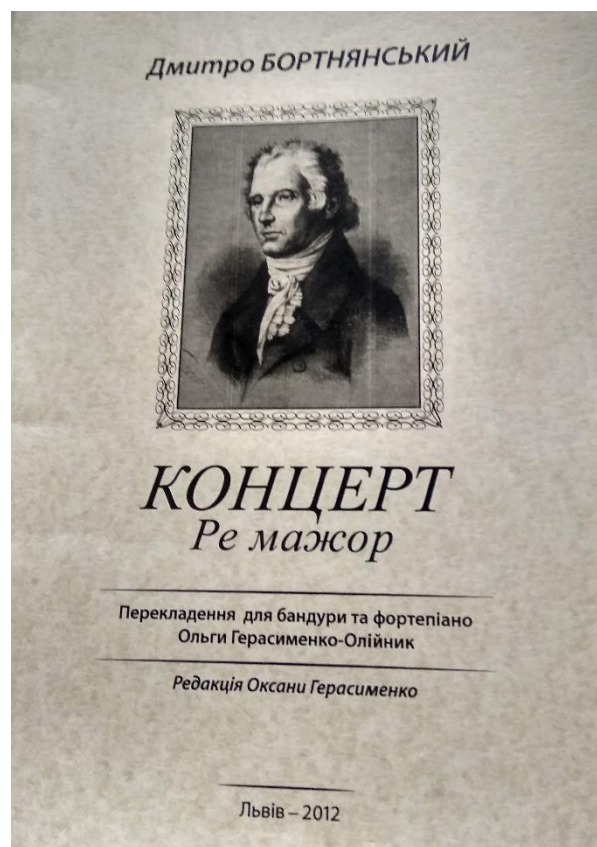
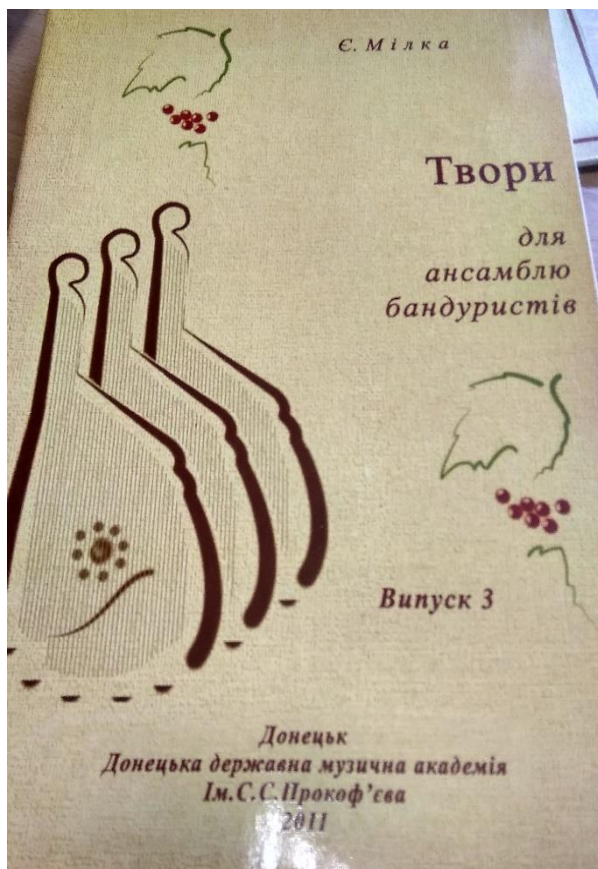
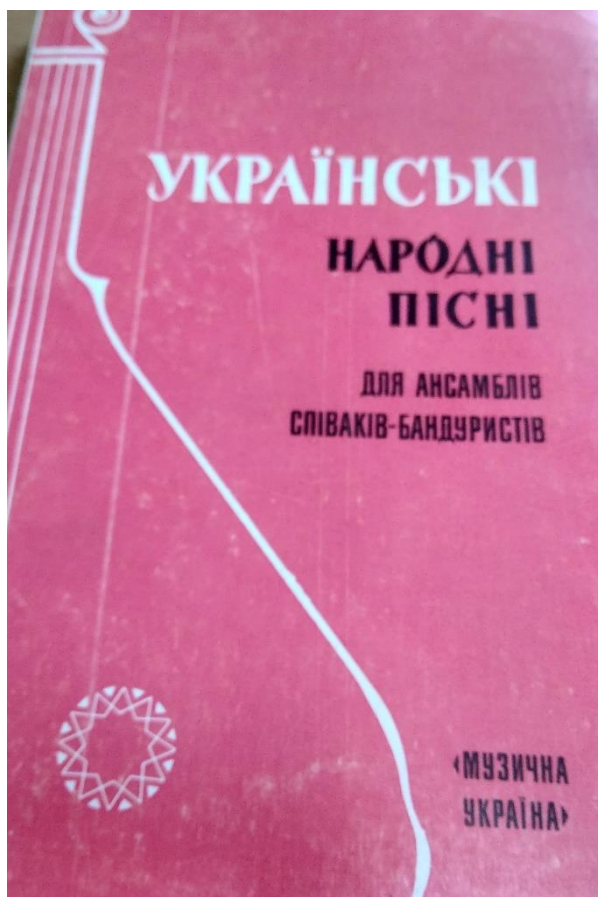
8. Міжнародна науково-практична конференція *«Музичне мистецтво XXI ст.: історія, теорія, практика»* (29 квітня – 1 травня 2020 р., м. Дрогобич), заочна участь доповіддю і публікацією матеріалів. («Муніципальна капела бандуристів – музичний феномен Прикарпаття»).
9. VIII Міжнародна науково-практична конференція *«Українська діаспора: проблеми дослідження»* (23–24 вересня 2020 р., м. Острог, Рівненська область), заочна участь з публікацією статті («Ансамблеве бандурне мистецтво в середовищі української діаспори: репертуарні, тематичні і жанрові принципи формування»).
10. XI Міжнародна наукова Інтернет-конференції з україністики *«Діалог мов – діалог культур. Україна і світ»* (29 жовтня – 1 листопада 2020 р., Мюнхен, Німеччина), онлайн-виступ з публікацією матеріалів. («Ансамбль бандуристів як культурно-мистецьке явище ХХ – початку ХХІ століття»).
11. Міжнародна науково-практична онлайн-конференція *«Кобзарство: діалог модерної перформанції та духовної традиції»* (18 листопада 2020 р. м. Тернопіль), онлайн-виступ. («Репертуарні особливості ансамблів бандуристів України та зарубіжжя»).
12. Міжнародна науково-практична інтернет-конференція *«Українське мистецтво, культура, освіта: актуальні проблеми, тенденції та перспективи розвитку»* (25–28 травня 2021 р., м. Івано-Франківськ), онлайн-виступ з публікацією матеріалів («Ансамбль бандури і симфонічного оркестру у творчості Юрія Олійника (США))»).
13. Міжнародна науково-практична конференція *«Народно-інструментальне виконавство: сучасність і перспективи»*. До 95-річного ювілею кафедри народних інструментів України ХНУМ імені І. П. Котляревського, (27–29 листопада 2021 р., м. Харків), онлайн-виступ, матеріали подані до друку («Композиторська творчість для ансамблів бандуристів України та діаспори: традиції та експерименти»).
14. XIII Міжнародна наукова Інтернет-конференції з україністики *«Діалог мов – діалог культур. Україна і світ»* (3–6 листопада 2022 р., Мюнхен, Німеччина), онлайн-виступ, матеріали подано до друку («Жанрово-тематичні

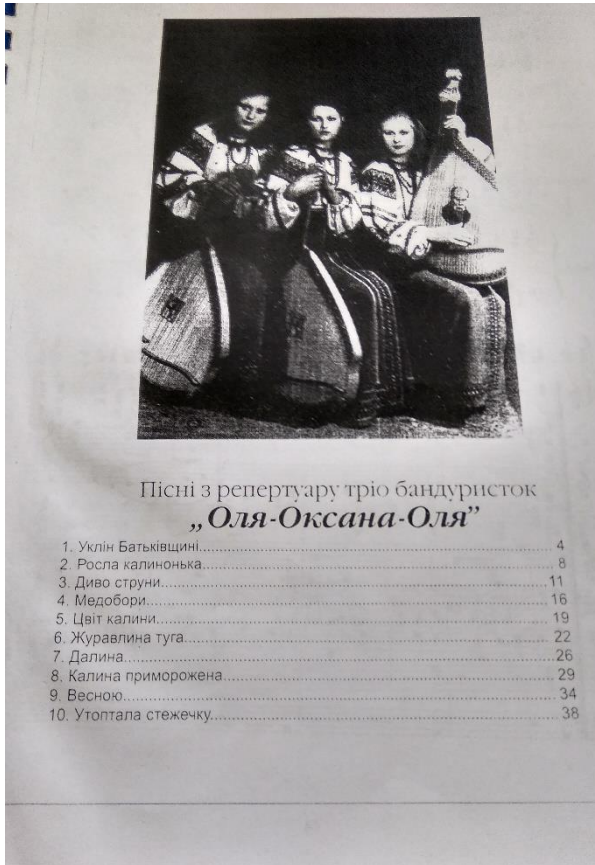
пріоритети ансамблевого репертуару бандуристів України та зарубіжжя»).

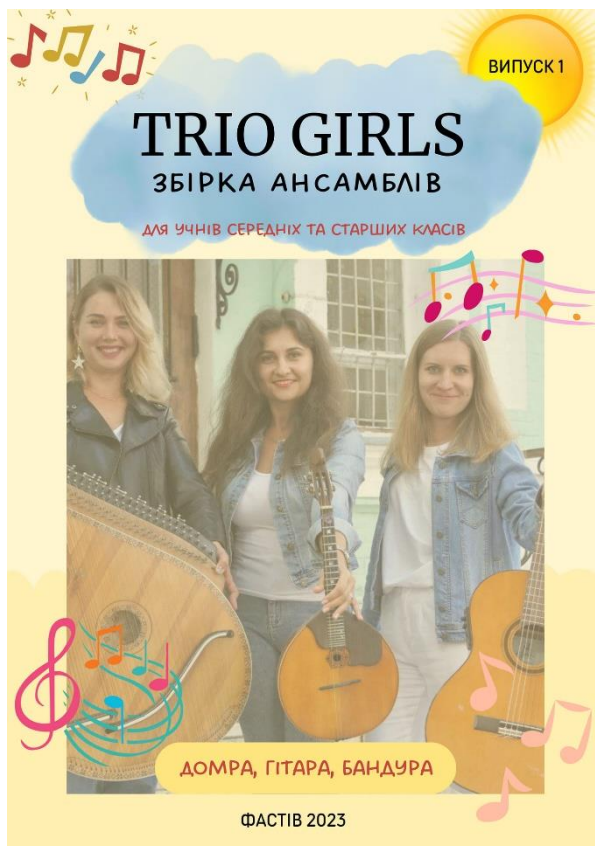
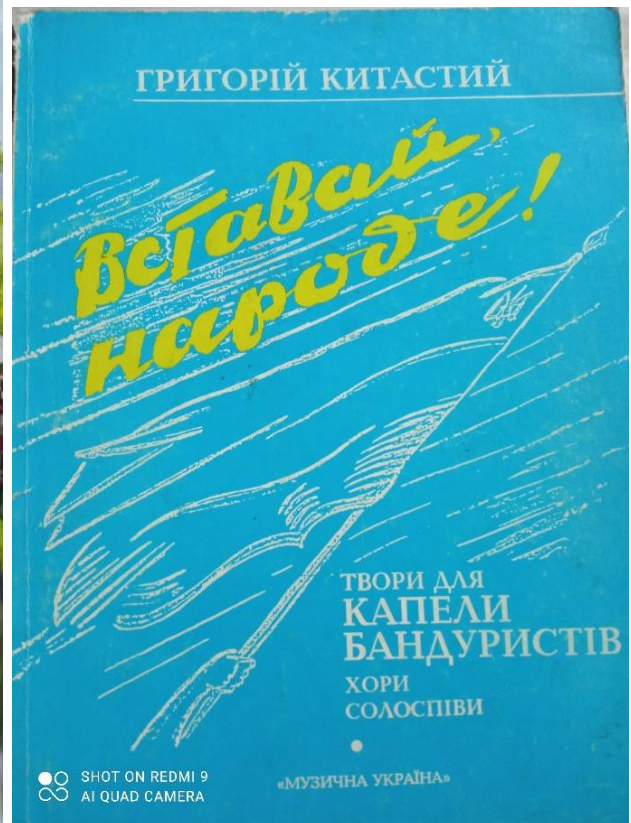
ДОДАТОК Б
ФОТОІЛЮСТРАЦІЇ

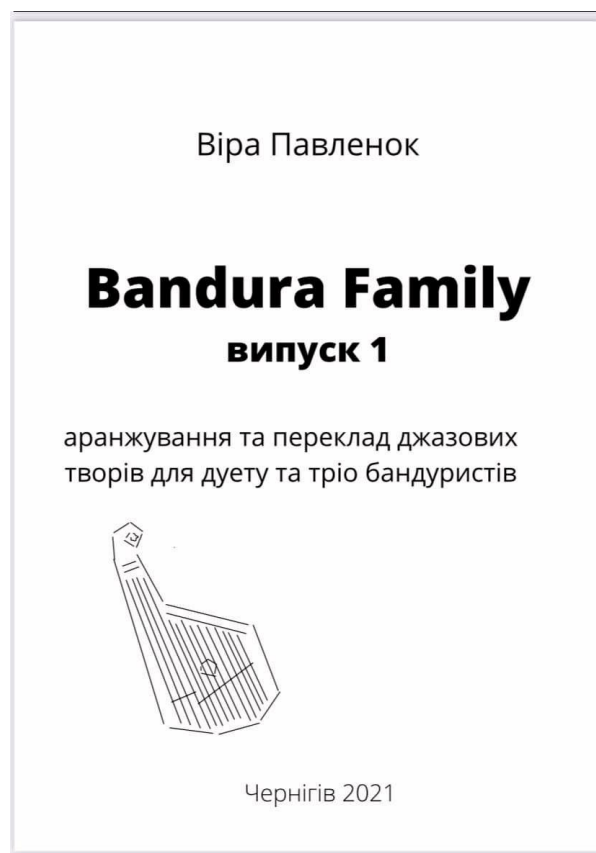
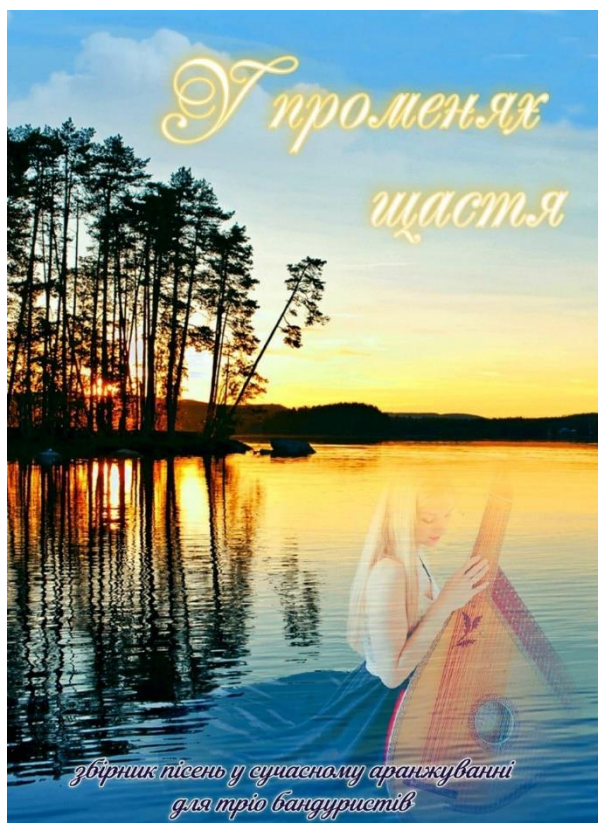

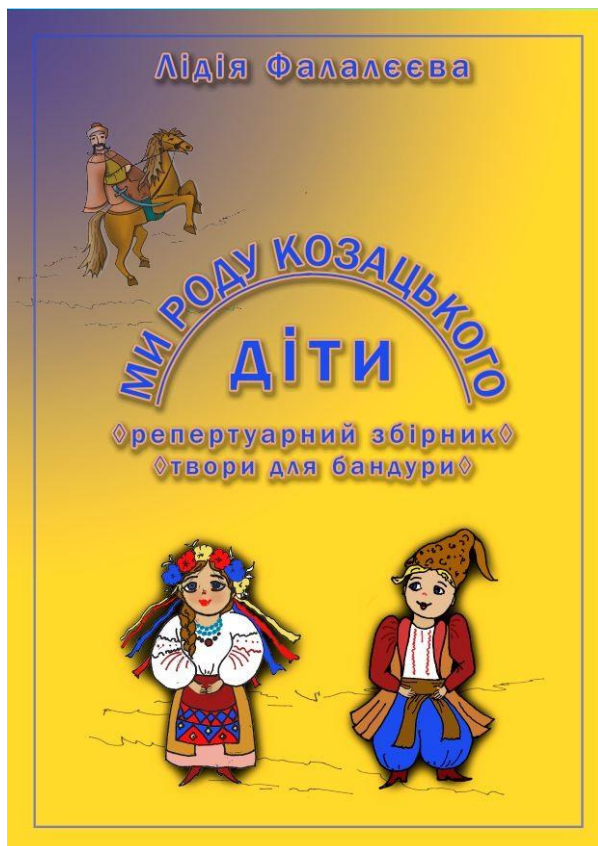

Национальна спілка кобзарів України
Департамент культури, туризму, національностей та релігій Запорізької обласної адміністрації
Департамент культури і туризму Запорізької міської ради
Национальний заповідник «Хортиця»
Запорізька обласна філармонія
Запорізької обласної середньої НСКУ

Концертний зал
імені М.І.Глінки

**V ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КОНКУРС-ФЕСТИВАЛЬ
ХОРТИЦЬКИЙ
КОВЗАР**

18 травня

9.30 – урочисте відкриття
10.00 – конкурсні прослуховування
15.30 – майстер-клас майстрів бандурного мистецтва
17.30 – прес-конференція
18.00 – ГАЛА-КОНЦЕРТ
Народний артист України **Володимир Сісчак** (Київ)
Заслужений працівник культури України **Світлана Овчаркова** (Дніпро)
Заслужений діяч мистецтв України **Микола Мошнік** (Суми)
Лауреат всеукраїнських та міжнародних конкурсів **Ярослав Язосьб** (Київ)
Заслужена артистка України **Світлана Бізюк** (Запорізька)

Гурт "ШИНІЯСНІ КОВЗАРИ" (Київ)

19 травня

о. Хортиця
Історико-культурний комплекс
"Запорізька Січ"

11.00-15.00 – **КОВЗАРСЬКЕ КОЛО**

Вхід вільний 2018

Довідки: 236-99-77
filamonic.zp.ua

УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ
ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМИСТРАЦІЇ
ОБЛАСНИЙ МЕТОДИЧНИЙ КАБІНЕТ
НАЧАЛЬНИК ЗАКЛАДІВ МИСТЕЦТВА ТА КУЛЬТУРИ
ПОЛТАВСЬКЕ МУЗИЧНЕ УЧИЛИЩЕ ІМ.М.В.ЛИСЕНКА

**15-17
КВІТНЯ
2016 року**
Полтавське
музичне училище
ім. М.В. Лисенка
вул. Жовтнева,11

**ВІДКРИТИЙ КОНКУРС
БАНДУРИСТІВ ІМЕНІ
ВОЛОДИМИРА КАБАЧКА**

учнів початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів (шкіл естетичного виховання), середніх спеціалізованих музичних шкіл та студентів вищих мистецьких навчальних закладів I-II рівнів акредитації

15 квітня 2016 року:
17.00 год. – урочисте відкриття конкурсу за участю лауреата міжнародних та всеукраїнських конкурсів ансамблю бандуристів «Любав», квартету бандуристів Полтавського музичного училища ім. М.В. Лисенка (великий зал)

16 квітня 2016 року:
10.00 год. – конкурсне прослуховування учасників Відкритого конкурсу бандуристів імені Володимира Кабачка (малий зал)

17 квітня 2016 року:
12.00 год. – нагородження переможців конкурсу та Гада-концерт (малий зал)

**ЗАПРОШУЄМО ВСІХ ШАНУВАЛЬНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОГО
МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА**

ВХІД ВІЛЬНИЙ

Міністерство культури, молоді та спорту України
Департамент культури, туризму та культурної спадщини
Кіровоградське обласне відділення Національного вокально-музичного училища

XXV Всеукраїнський фестиваль-конкурс виконавців на народних музичних інструментах „ПРОВЕСІНЬ”

28 лютого
16-00 Музичний коледж, концертна зала
Урочистий концерт-відкриття колективів Кіровоградського музичного коледжу
керівник ансамблю та концертний диригент: ансамбль бандуристів «Малюк»
оркестр народних інструментів «Дзигиринська»
керівник народної ділянки: Вікторія Омелько
солоїст народних інструментів та вокаліст: Вікторія Омелько
керівник ансамблю та концертний диригент: ансамбль бандуристів «Малюк»
керівник народної ділянки: Вікторія Омелько
оркестр народних інструментів «Дзигиринська»
керівник народної ділянки: Вікторія Омелько
ансамбль народних інструментів «Аліна»
керівник народної ділянки: Вікторія Омелько
керівник народної ділянки: Вікторія Омелько
керівник народної ділянки: Вікторія Омелько

29 лютого
08-30 Музичний коледж, МНН №8 ім. Ю.С.Макаренка
Музичний коледж

16-00 Музичний коледж, концертна зала
Концерт Володимир Білюк (соло)
керівник ансамблю та концертний диригент: ансамбль бандуристів «Малюк»
оркестр народних інструментів «Дзигиринська»
керівник народної ділянки: Вікторія Омелько
солоїст народних інструментів та вокаліст: Вікторія Омелько
керівник ансамблю та концертний диригент: ансамбль бандуристів «Малюк»
керівник народної ділянки: Вікторія Омелько
оркестр народних інструментів «Дзигиринська»
керівник народної ділянки: Вікторія Омелько

1 березня
10-00 Концертна зала МНН №8 ім. Ю.С.Макаренка
Міжнародний конкурс «Славяністський фестиваль»
керівник ансамблю та концертний диригент: ансамбль бандуристів «Малюк»
оркестр народних інструментів «Дзигиринська»
керівник народної ділянки: Вікторія Омелько
солоїст народних інструментів та вокаліст: Вікторія Омелько
керівник ансамблю та концертний диригент: ансамбль бандуристів «Малюк»
керівник народної ділянки: Вікторія Омелько
оркестр народних інструментів «Дзигиринська»
керівник народної ділянки: Вікторія Омелько

11-00 Концертна зала МНН №8 ім. Ю.С.Макаренка
«Слово» народних інструментів: концерт оркестра
керівник ансамблю та концертний диригент: ансамбль бандуристів «Малюк»
оркестр народних інструментів «Дзигиринська»
керівник народної ділянки: Вікторія Омелько
солоїст народних інструментів та вокаліст: Вікторія Омелько
керівник ансамблю та концертний диригент: ансамбль бандуристів «Малюк»
керівник народної ділянки: Вікторія Омелько
оркестр народних інструментів «Дзигиринська»
керівник народної ділянки: Вікторія Омелько

13-00 Музичний коледж, концертна зала
Концерт Володимир Білюк (соло)
керівник ансамблю та концертний диригент: ансамбль бандуристів «Малюк»
оркестр народних інструментів «Дзигиринська»
керівник народної ділянки: Вікторія Омелько
солоїст народних інструментів та вокаліст: Вікторія Омелько
керівник ансамблю та концертний диригент: ансамбль бандуристів «Малюк»
керівник народної ділянки: Вікторія Омелько
оркестр народних інструментів «Дзигиринська»
керівник народної ділянки: Вікторія Омелько

16-00 Музичний коледж, концертна зала
Концерт Володимир Білюк (соло)
керівник ансамблю та концертний диригент: ансамбль бандуристів «Малюк»
оркестр народних інструментів «Дзигиринська»
керівник народної ділянки: Вікторія Омелько
солоїст народних інструментів та вокаліст: Вікторія Омелько
керівник ансамблю та концертний диригент: ансамбль бандуристів «Малюк»
керівник народної ділянки: Вікторія Омелько
оркестр народних інструментів «Дзигиринська»
керівник народної ділянки: Вікторія Омелько

2 березня
09-00 Музичний коледж, МНН №8 ім. Ю.С.Макаренка, МНН №8 ім. Т.Г.Шевченка
Музичний коледж

3 березня
14-00 Музичний коледж, концертна зала
Концерт Володимир Білюк (соло)
керівник ансамблю та концертний диригент: ансамбль бандуристів «Малюк»
оркестр народних інструментів «Дзигиринська»
керівник народної ділянки: Вікторія Омелько
солоїст народних інструментів та вокаліст: Вікторія Омелько
керівник ансамблю та концертний диригент: ансамбль бандуристів «Малюк»
керівник народної ділянки: Вікторія Омелько
оркестр народних інструментів «Дзигиринська»
керівник народної ділянки: Вікторія Омелько

28.02.16.03.2016
Полтава, Україна

Narodowa
KAPELA BANDURZYSTÓW
Ukrainy
MAJBORODY

10.05 - STARGARD - Kolegiata NMP Królowej Świata	20.05 - POŁCZYŃ ZDRÓJ - Amfiteatr
11.05 - REWAL - Centrum Kultury	21.05 - CZŁUCHÓW - Zamek w Człuchowie
12.05 - KAMIEN POMORSKI - Katedra św. Jana Chrzciciela	22.05 - SZCZECINEK - Kino Wolność
13.05 - SZCZECIN - Bazylika Archikatedralna św. Jakuba	23.05 - USTKA
14.05 - GRYFICE - Gryf Arena	24.05 - KĘPICE - Dom Kultury
15.05 - DRAWSKO POMORSKIE - Centrum Kultury	25.05 - ŚLAWNO - Kino
16.05 - ŻŁOCIEŃC - Ośrodek Kultury	26.05 - OLSZTYN - Cerkiew UGKC
17.05 - KOSZALIN - Filharmonia	27.05 - OZAŃÓW MAZOWIECKI - MCC Mazurkas
19.05 - BYTÓW - Zamek Byłowski	28.05 - WARSZAWA

Solistka - YANA ILLARIONOVA

Полтавська обласна
філармонія

28
листопада
18⁰⁰

#ЗАКОХАНІСЕРЦЯ

Лауреат міжнародних конкурсів
ТРІО БАНДУРИСТОК

Вишиванка

ЖИВИЙ ЗВУК
INTERNET-BILET UA

4 березня
15:00

Абонемент №15
ДЗВЕНИ, БАНДУРО!

Літературно-музична композиція
присвячена Т.Г.Шевченку

Тріо бандуристок «МА.ЛЬВИ»

У складі:
Заслужений діяч мистецтв України Ніна Морозевич
Задужена артистка України Галина Сукенник
Лауреат міжнародного конкурсу Тетяна Васильців

Беруть участь:
Майстер художнього слова
Лауреат міжнародного конкурсу читців ім. О.Сови
Ната.Івн. Моисєва

Лауреати міжнародних конкурсів:
студенти класу бандури ОНМА ім.А.В.Нежданової
та учні класу бандури ОССМШ ім.П.С.Столярського

Ведучий:
Заслужений працівник
культури України
Роман Бродавко

725-69-03; 725-01-89; 725-15-36. Наш сайт: <http://www.filarmonia.odessa.ua>
БЕЗ ВИКОРИСТАННЯ ФОНОГРАМИ

27 березня о 18.30 год.

БІЛІ ФІЛІАЛКИ
БІЛІ ФІЛІАЛКИ
БІЛІ ФІЛІАЛКИ

БІЛІ ФІЛІАЛКИ
БІЛІ ФІЛІАЛКИ
БІЛІ ФІЛІАЛКИ

**Сакриальні
нісені**

ТРІО БАНДУРИСТОК

ПЕКТОРАЛЬ

Трико КАРПЕНКО, Тріо КОРТУЗЕ ВІРГО, СТЕЦЬКО
Міжнародні конкурси: ІІ Український національний конкурс

дует
"ДІАЛОГИ"

Ірина Савица (вокал), Надія Селіва (бандура)
лауреати міжнародних конкурсів

довідки за телефонами: 2-26-53, 050-212-60-48

7.11-10.11

**ВЕЧІРНІ КОНЦЕРТИ
"BANDURA TODAY"**

ЮЛІАН КИТАСТИЙ, ОКСАНА ГЕРАСИМЕНКО,
МАРИНА КРУТЬ, КОЛОКОЛО, ГЕОРГІЙ МАТВІВ,
ТРИ КРОКИ В НІЧ, ДМИТРО ГУБ'ЯК, КАПЕЛИ БАНДУРИСТІВ

Lviv BANDURA FEST

**Бандура.
«Подих часу»**

17.05
19:00

Капела «Ордана»
ОНМА імені А.В.Нежданової

Творчий керівник
Заслужена артистка України
Поліна Червоцька

30.01
19:00
20.00

Хмельний дім
Роберта Домса

ТРОЄ ЗІЛЛЯ
інтерактивний арт фольк

СВІТЛИЦЯ, МІСЦЕВОЕ РАДІО, MY MUSIC, LOCAL LIFE, ZAKHID.NET, Альфа, VIRTUAL.UA, OT-OT.ua, ROCK.LIVE.UA, Live Online

26 ЖОВТНЯ
2019 РІК

Початок
о 19:00

Тріо бандуристок
"КВІТАНА"

Стильно. Модно. По-українськи.

БІТБОКСЕР: DORIAN SHUFFLE

ВХІД: 100 ГРН

ГАЛЕРЕЯ ВИСОЦЬКИЙ
НА ВОЗДВИЖЕНЦІ
м. Київ, Вул. Воздвиженська, 40

Додаткова інформація
та замовлення квитків:
+38 (067) 684-02-87

Дніпро
Філармонія

4.12
15:00

ЖИВЕ
У СЕРЦІ
ПРЕМ'ЄРА

Аліна

ТРИО БАНДУРИСТОК ЕТНІКА

Воскресенська, 6 (098)303-64-12 philharmonic.com.ua

04.07.23
19:00

ПРАГА
DIVADLO HYBERNIA

НАЦІОНАЛЬНИЙ АКАДЕМІЧНИЙ ОРКЕСТР НАРОДНИХ ІНСТРУМЕНТІВ

НАОНІ
"ГОЛОС УКРАЇНИ"

КОНЦЕРТ-АУКЦІОН НА ПІДТРИМКУ ЗСУ

ticketportal, ТИКЕТСОНСЕРТ, ОФІСНІ КВИТКИ, KARABAS.COM, УКРАЇНА, АСПЕКТ АГЕНЦІЯ

Добрий вечір тобі, пане господарю
колядка

Повільно й урочисто Обр. Л. Дудя

Вокал
Сопілка
Бандура

Вок. *mf*
1. Доб-рий ве-чір то-бі, па-не гос-по-да-рю: ра-дуй-ся!

Соп. *mp*

Б-ра *mf*

Вок. *f*
Ой ра-дуй-ся, зем-ле, Син Бо-жий на-ро-див-ся!

Соп. *mf*

Б-ра *mf*

SHOT ON REDMI 9
AI QUAD CAMERA

ГРАЙ, КОБЗАРЮ
Слова Т. Шевченка

Allegro, con fuoco

I
II
Бас

гу-ка-ли,
Грай, кобза-рю, лий, шинка-рю, — ко-за-ки гу-ка-ли, ко-за-ки гу-

SHOT ON REDMI 9
AI QUAD CAMERA

Полька

Муз. В. Іщенко
Аранж. О. Товпєко

Сопілка
Бандура 1
Бандура 2

Енергійно, весело

1. 2.

7. 1. 2.

14. Fine *f* Fine *mp* Fine *f* Fine *mp*

SHOT ON REDMI 9
AI QUAD CAMERA

Добрий день, матусе-Україно!

Сл. П. Рубальської
Муз. М. Велмедері
Аранж. О. Пінчук

сoprano
alt

Бандура 1
Бандура 2
Бандура 3

Величаво

1. Доб-рий день, ма-ту-се-Ук-ра-їно!
2. Не-дл-явсь, що ми та-кі ма-ємо!

SHOT ON REDMI 9
AI QUAD CAMERA

За лісами горами
з репертуару Злати Отвівич

араж: Ірина Приходько
адаптація Вікторія Ткачук
Lento

с.л. Сергій Гаурілов
муз. Микола Нєкрасов

Скрипка
Бандура 1
Бандура 2

4
Скр.
Голос
Банд. 1
Банд. 2

7
Скр.
Голос
Банд. 1
Банд. 2

Ой, со - неч-ко яс-
не-сень-ке, ой, ні - чень-ко тем - не-сень-ка.

SHOT ON REDMI 9
AI QUAD CAMERA

75

Наша мова - қеґтяг қалиновий Муз. і сл. М.Ровенко
Араж. О.Бартосевич

Горло, розповідно

Ансамбль
Банд. I
Банд. II

1. На-ша мо-ва - ве-стє-ть ка-лі-но-
во-вий. На-ша мо-ва - єсть смє-ре-ко-ва.
На-ша мо-ва-ча-род-ий-жи-ви-ти. Ухо-жив-є в нас хай і - і нав-чить - ся.

SHOT ON REDMI 9
AI QUAD CAMERA

Ой у лузі червона калина похилилася,
Чогось наша славна Україна зажурилася.
А ми твою червону калину підійємо,
А ми нашу славу Україну,
гей, гей, розвеселимо.

Як повіє буйнесенький вітер
з широких степів,
То прославить по всій Україні
січових стрільців.
А ми твою стрілецьку славу збережемо,
А ми нашу славу Україну,
гей, гей, розвеселимо.

Не хилися, червона калино,—
маєш білий цвіт.
Не журися, наша Україно,—
маєш славний рід.
А ми твою червону калину підійємо,
А ми нашу славу Україну,
гей, гей, розвеселимо.

Тропак
Український народний танець
Обробка В. Іщенко

Жваво
Бандура 1
Бандура 2

8
mp
mf

SHOT ON REDMI 9
AI QUAD CAMERA

38
Випуск 77

14
f
Fine pp
1. 2.
1. 2.
f mf
1. 2.
f mf
3 3 7

20
f mf
1. 2.
f mf
3 3 7

25
f
D.C. al Fine
D.C. al Fine

SHOT ON REDMI 9
AI QUAD CAMERA

Мелодія українська

ІВАНЧИКУ-БІЛОДАНЧИКУ

Рухливо 1.(2) 1 - ван - чи - ку

бі - ло - дан - чи - ку, *mf*
по - плян, по - плян по Ду - най - чи - ку.

роз - че - ши ру - су ко - су і гар - нень.

SHOT ON REDMI 9 AI QUAD CAMERA

Любов в Венеції

Едві Мартон,
переклада для скрипки, бандури і фортепіано Ліни Марці

Andante

Скрипка *P dolce*
Бандура *p*
Фортепіано *p*

SHOT ON REDMI 9 AI QUAD CAMERA

БАНДУРНЕ НАМИСТО

Україна - це ми!

Слова і музика Валентина Красножого
(Мад Невіз XL),
аранжування для ансамблю бандуристів
та інструментальної групи Ліни Марці

Allegretto

Хор *f*
Сопілка *tr*
Кларнет *f*
Бандура I *f*
Бандура II *f*
Бандура III *f*
Бас *f*
Баян *f*

Є на сві-ті край ба-га-тиї і ще-ри-ми ла-на-ми,

Скрипка I *f*
Скрипка II *f*

SHOT ON REDMI 9 AI QUAD CAMERA

Парубоцька балада

муз. О Біланя, сл. Б. Олійника
аранж. Л.Мандзюк, Н.Мельник, М.Льшешко

Рухливо *♩ = 92*

Голос *f*
Бандура 1 *f*
Бандура 2 *f*
Бандура 3 *f*

SHOT ON REDMI 9 AI QUAD CAMERA

©Мандзюк Л.С.

Балада

Andante con moto вірні народні

1) удар по струнах у вказаному регістрі

SHOT ON REDMI 9
AI QUAD CAMERA

УКРАЇНЬКА РАПСОДІЯ

Moderato (92) Я.Липинський

SHOT ON REDMI 9
AI QUAD CAMERA

Квіткова пісня

Слова і музика Л. Яворського
Аранжування В. Яворського

SHOT ON REDMI 9
AI QUAD CAMERA

Ой, заграйте, музиченьки...

Весело, грайливо

SHOT ON REDMI 9
AI QUAD CAMERA

24 **Пливе віночок** Муз. А. Дмитрова
Сл. Л. Горлача
Аранж. С. Овчарової

Moderato

Бандура-I
Бандура-II
Бандура-III
Бас

1
II
III
Бас

5
I
II
III
Бас

SHOT ON REDMI 9
AI QUAD CAMERA

61 **СОНАТИНА *** В. Моцарт (1756-1791)

Allegretto grazioso

Бандура

Allegretto grazioso

Фортепіано

Б-ра

Ф-но

Б-ра

Ф-но

SHOT ON REDMI 9
AI QUAD CAMERA

* Невелика соната - має полегшену фактуру

МАЛПЦІ НАША Слова Бориса Овчинника Музика Зоря Дан

Співачкою

1 Бандура
2 Бандура
3 Бандура

Малпці наша слабає вор - личка, беда і - і серденька вор - няться

simile

SHOT ON REDMI 9
AI QUAD CAMERA

10

КАЛИНО, ПОКРОВИТЕЛЬКО ЛЮБОВІ Аранж. О. Герасименко Муз. І. Кушплера, сл. М. Петренка

Andante cantabile

ка-піно

ли - но, покрови - телько ло - ві, за - ко - ка них тра - том о - ро - ро -

ди, Таї сїк ве - сіль - ний мв - с ко - пір кро - ві, і,

SHOT ON REDMI 9
AI QUAD CAMERA

Дует «Бандурна розмова» м. Львів

Дует «Inception» м. Львів

Дует «V&V project» м. Київ

Дует «Діалоги» м. Івано-Франківськ

Дует «Double Blast» м. Чортків

Дует сім'ї Петрик м. Чернігів

Тріо «Дивоструни» м. Луцьк

Тріо «Оріана» м. Тернопіль

Тріо «Зоредана» м. Харків

Тріо бандуристок Українського радіо

м. Київ

Тріо «Мальви» м. Одеса

Тріо «Цимбандо» м. Харків

Тріо «Girls» м. Фастів

Квартет «Львів'янки»

Квартет «Гердан» м. Івано-Франківськ

Секстет «Шпилясті кобзарі» м. Київ

Секстет «Чарівниці» м. Дніпро

Ансамбль «Пелюстки надії» м. Кропивницький

Ансамбль «Золоті струни» м. Київ

Ансамбль Фастівської ДШМ

«Три кроки в ніч» м. Львів

Ансамбль «Рідні наспіви» м. Київ

капела бандуристів м. Івано-Франківськ

Муніципальна

Капела бандуристів ім. О. Вересая м. Чернігів

Ансамбль «Соколики» м. Чернігів

Капела бандуристів ім. Т. Шевченка
м. Детройт (США)

Капела бандуристів ім. Г. Майбороди
м. Київ

«Барви України»

Канадська капела бандуристів

Капела бандуристів «Карпати» м. Львів

Капела бандуристок «Дзвінга» м. Львів

Капела бандуристок «Червона калина»

м. Золочів

Капела бандуристок Спілки Української
молоді Америки м. Детройт (США)

Марія Стеф'юк (солістка НКБ ім. Г. Майбороди)

А. Солов'яненко і М. Гвоздь

Тріо бандуристок у складі Л. Кашперко, О. Феценко, Н. Недашківська

ДОДАТОК В

ТИПИ АНСАМБЛІВ

Таблиця № 1 ДУЕТИ

Кількісний Склад	Акустична структура	Ансамблевий тип	Інструмен- тальна група	Конкретний склад	Жанрова стабільність	Стать (однорідні, мішані)	Репертуар (вок-інстр., інстр., синтез двох)	Приклади (репертуар)	Приклади (колективи)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Дует	Монотем- бральний ансамбль	Моноансамбль	Бандура	Бандура (синтез вокалу та гри)	Константний жанр	Однорідний (ж. або ч. або дит.)	Вокально- інструмен- тальний	«Плач Ярославни»	Л. Посікіра
Дует	Темброво- однорідний ансамбль	Камерний ансамбль бандуристів	Бандура	Дві бандури	Константний жанр	Однорідні (ж+ж; ч+ч; д+д) Мішані (ж+ч; викл.+ учень)	Вок-інстр.; Інструм.; Синтез двох	«Музичні пастелі»	Дует «Amoroso» (однорідн. ж+ж); дует Петра і Ніни Деряжних вок-інстр. мішаний (ч+ ж)
Дует	Темброво- неоднорідний ансамбль	Камерний ансамбль за участю бандури	Народні інструменти (баян, бандура)	Бандура, баян	Константний жанр	Однорідні Мішані	Вок-інстр.; Інструм.; Синтез двох	В. Власов «Утоптала стежечку»	Дует Ігоря та Надії Євенків (мішаний ч+ж), інстр., вок-інстр.; Дует В&В Project мішаний ч+ж, інструм.
Дует	Темброво- неоднорідний ансамбль	Камерний ансамбль за участю бандури	Бандура з фортепіано	Бандура, фортепіано	Константний жанр	Однорідні Мішані	Вок-інстр.; Інструм.	Переважно інструм. О. Гераси- менко	Виконують студенти муз. закладів

								«Концертні варіації»	
Дует	Темброво- неоднорідний ансамбль	Камерний ансамбль за участю бандури	Народні інструменти (бандура, гітара)	Бандура, Гітара	Константний жанр	Однорідні Мішані	Вок-інстр.; Інструм.; Синтез двох	В основному інструмен- тальні	Дует О. Герасим. та І. Сузукі
Дует	Темброво- неоднорідний ансамбль	Камерний ансамбль за участю бандури	Бандура з духовими інструментами	Бандура, флейта	Релятивно- константний жанр	Однорідні Мішані	Інструм.; Вок-інстр.; Синтез двох	Переважно інструм. «Мелодія блакитного неба» О. Герасим.	Дует О. Герасим. та флейтиста Пуі
Дует	Темброво- неоднорідний ансамбль	Камерний ансамбль за участю бандури	Бандура з смичково- струнними інструментами	Бандура, скрипка, віолончель	Релятивно- константний жанр	Однорідні Мішані	Інструм.; Вок-інстр.; Синтез двох	Переважно інстр. «Мелодія» М. Скорик	Дует «Галецькі»

Таблиця № 2 ТРІО

Тріо назва	Акустич-на структура	Ансамбле- вий тип	Інструмен- тальна група	Конкрет- ний склад	Жанрова стабільність	Стать (однорідні, мішані)	Репертуар (вок.- інстр.), (інстр.), (синтез 1 і 2)	Приклади (репертуарні)	Регіон	Експерименти тріо з іншими інструментами
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Тріо «Дивоструни» (1999 р.)	Темброво- однорідний	Камерний ансамбль бандуристок	Бандура	Три бандури	Константний жанр	Однорідн. ж+ж+ж	Синтез 1 і 2	«І як тепер тебе забути»	м. Луцьк (Волинь)	«Горить моє серце» акапельне виконання тріо
Тріо «Дніпрянка» (1956 р.)	Темброво- однорідний	Камерний ансамбль бандуристок	Бандура	Три бандури	Константний жанр	Однорідн. ж+ж+ж	Вокально- інструмен- тальний	Перважно в репертуарі укр. нар. пісні та твори укр. композиторів на вірші укр. поетів того часу «Чотири воли пасу я»,	м. Київ	

								«А калина не верба», «Лелеченьки»		
Тріо «Вербена» (1983 р.)	Темброво-однорідний	Камерний ансамбль бандуристок	Бандура	Три бандури	Константний жанр	Однорідн. ж+ж+ж	В основному вок.-інстр.	«Ой заграй, дударіку, на дуду», «Ой, вербиченько»	м. Черкаси	Одна із учасниць використовує флейту у творах; виконання без бандур в поєднанні з Черкаським народним хором
Тріо «Мальви» (1994 р.)	Темброво-однорідний	Камерний ансамбль бандуристок	Бандура	Три бандури	Константний жанр	Однорідн. ж+ж+ж	Синтез 1 і 2	«Чи ми ще зійдемося знову», «Нелюбимих жінок не буває»	м. Одеса	Тісна співпраця з В. Власовим
Тріо «Українка» (1968 р.)	Темброво-однорідний	Камерний ансамбль бандуристок	Бандура	Три бандури	Константний жанр	Однорідн. ж+ж+ж	В основному вок.-інстр.	«Нічко, цікавая», «Їхав козак за Дунай»	м. Київ	
Тріо «Вільні крила»	Темброво-однорідний	Камерний ансамбль бандуристок	Бандура	Три бандури	Константний жанр	Однорідн. ж+ж+ж	В основному вок.-інстр.	«Бог ся рождає», «Біля тополі»	м. Херсон	
Тріо «Либідь» (1994 р.)	Темброво-однорідний	Камерний ансамбль бандуристок	Бандура	Три бандури	Константний жанр	Однорідн. ж+ж+ж	Синтез 1 і 2	«Мій рідний край», «Обійми мене»	м. Рівне	Використання у творах сопілки, ная (М. Бережнюк)
Тріо «Етніка» (2017 р.)	Темброво-однорідний	Камерний ансамбль бандуристок	Бандура	Три бандури	Константний жанр	Однорідн. ж+ж+ж	Синтез 1 і 2	«Слухайте тишу», «Ти до мене не ходи», «Щедрик»	м. Дніпро	Виконання пісень з репертуару тріо «Мареничі»; Тріо бандур в поєднанні з гітарою, тамбурином

Тріо «Радана» (2018 р.)	Темброво- однорідний	Камерний ансамбль бандуристок	Бандура	Три бандури	Константний жанр	Однорідн. ж+ж+ж	Синтез 1 і 2	«Веснянка», «Квітка-душа», «О, соловію»	м. Житомир	Тріо виконує свої твори в поєднанні з такими інструментами як труба, віолончель
Тріо «Квітана»	Темброво- однорідний	Камерний ансамбль бандуристок	Бандура	Три бандури	Константний жанр	Однорідн. ж+ж+ж	Синтез 1 і 2	«Ой говорила чиста вода», «Соняшник» (авторська), «В саду гуляла», «Цьомаю», «Обійми мене»	м. Київ	Пишуть авторські твори, виконують кавери сучасних хітів, тріо в поєднанні з гітарами, бітбоксом
Тріо «Заграва»	Темброво- однорідний	Камерний ансамбль бандуристок	Бандура	Три бандури	Константн. жанр	Однорідн. ж+ж+ж	В основному вок.-інстр.	«Червона рута», «Утоптала стежечку»	Київщина	
Тріо «Вишиванка» (2006 р.)	Темброво- однорідний	Камерний ансамбль бандуристок	Бандура	Три бандури	Констант. жанр	Однорідн. ж+ж+ж	Синтез 1 і 2	«Тільки раз цвіте любов», «Чарівна скрипка», «Менуети»	м. Полтава	Рок, джаз, грають із гуртом «Слов'яни» (гітари, ударні, синтезптор), використ. хореографічні постановки у своїх конц. номерах
Тріо «Зоредана»	Темброво- однорідний	Камерний ансамбль бандуристок	Бандура	Три бандури	Константний жанр	Однорідн. ж+ж+ж	Синтез 1 і 2	«Гімн України» «Їхали козаки», «Я піду в далекі гори»	м. Харків	Акапельне виконання циганських пісень в поєднанні з кларнетом
Тріо «Журавка»	Темброво- однорідний	Камерний ансамбль бандуристок	Бандура	Три бандури	Константний жанр	Однорідн. ж+ж+ж	В основному вок.-інстр.	«Стоїть дівча»	м. Хотин	

Тріо «Пектораль» (2010 р.)	Темброво-однорідний	Камерний ансамбль бандуристок	Бандура	Три бандури	Константний жанр	Однорідн. ж+ж+ж	Синтез 1 і 2	«Не забудь», «Цвіте терен»	м. Івано-Франківськ	Авторські твори В. Павліковського
Тріо «Намисто» (1996 р.)	Темброво-однорідний	Камерний ансамбль бандуристок	Бандура	Три бандури	Константний жанр	Однорідн. ж+ж+ж	В основному вок.-інстр.	«Україно моя»	м. Івано-Франківськ	
Тріо «Згарда» (2019 р.)	Темброво-однорідний	Камерний ансамбль бандуристок	Бандура	Три бандури	Константний жанр	Однорідн. ж+ж+ж	В основному вок.-інстр.	«Я піду в далекі гори»,	м. Івано-Франківськ	Партія цимбал, трикутник (О. Пазюк)
Тріо «Оріана»	Темброво-однорідний	Камерний ансамбль бандуристок	Бандура	Три бандури	Константний жанр	Однорідн. ж+ж+ж	Синтез 1 і 2	«Ой єсть в лісі калина», «Вітри шумлять восени»	м. Тернопіль	
Тріо «YuMaVita»	Темброво-однорідний	Камерний ансамбль бандуристок	Бандура	Три бандури	Константний жанр	Однорідн. ж+ж+ж	Синтез 1 і 2	«Ой, верше, мій, верше», «Чорноморець», «Ранковий усміх»	м. Львів	Поєднання бандури з перкусією
Тріо бандуристок (О. Гриньків, Н. Полянська, А. Туз)	Темброво-однорідний	Камерний ансамбль бандуристок	Бандура	Три бандури	Константний жанр	Однорідн. ж+ж+ж	В основному вок.-інстр.	«По діброві вітер виє», «Ой у полі три криниченьки»	м. Оттава (Канада)	
Тріо «Жайвір» (родинне тріо)	Темброво-однорідний	Камерний ансамбль бандуристів	Бандура	Три бандури	Константний жанр	Мішаний склад ж+ж+ч	В основному вок.-інстр.	«Ой у гаю при Дунаю»	м. Лондон	
Тріо «Брати»	Темброво-однорідний	Камерний ансамбль бандуристів	Бандура	Три бандури	Константний жанр	Однорідн. ч+ч+ч	В основному вок.-інстр.	«Про калину пісня лине», «Там під Львівським замком»		
Тріо у складі В. Мішалова, Ю. Китастого, П. Писаренка (1989 р.)	Темброво-однорідний	Камерний ансамбль бандуристів	Бандура	Три бандури	Константний жанр	Однорідн. ч+ч+ч	Синтез 1 і 2	«Чоботи», «Добороласт Україна», шевченкіана та ін.	(м. Детройт)	
Тріо у складі (В. Войта, Т. Старенкова, О. Микалюка)	Темброво-однорідний	Камерний ансамбль бандуристів	Бандура	Три бандури	Константний жанр	Однорідн. ч+ч+ч	Синтез 1 і 2	«Українська шумка»	м. Київ	

Тріо братів Поліщуків	Темброво- однорідний	Камерний ансамбль бандуристів	Бандура	Три бандури	Константний жанр	Однорідн. Дит. х+х+х	В основному інструм.	«В'язанка укр. мелодій», «Січ іде»		
Тріо бандуристів	Темброво- однорідний	Камерний ансамбль бандуристів	Бандура	Три бандури	Константний жанр	Мішаний склад Дит. х+х+д; д+д+х	Синтез 1 і 2	«Хор мисливців», «Веселі струнки» (кер. Б. Стандара)	м. Харків	
Тріо бандуристів	Темброво- однорідний	Камерний ансамбль бандуристів	Бандура	Три бандури	Константний жанр	Мішаний склад Вч.+д+д (Вч.+д+д) Вч.+х+х Вч.+д+х	Синтез 1 і 2	«Ой у гаю при Дунаю»		Також часто вчитель акомпонує, а двоє учнів співають
Тріо «Розмай»	Темброво- однорідний	Камерний ансамбль бандуристок	Бандура	Три бандури	Константний жанр	Однорідн. Дит. д+д+д	В основному вок.-інстр.	«Колискова Анюті»	м. Дніпро	

ДОДАТОК Д ЗВУКОЗАПИСИ

Національна заслужена капела бандуристів України ім. Г. І. Майбороди. Ч.1.

Під керівництвом Юрія Курача та Андрія Козачка

CD1

1. «Рече та стогне Дніпр широкий»
слова: українська народна пісня
 2. «Бандуристе, орле сизий»
слова: українська народна пісня
 3. «Гомін, гомін по діброві; Засвіт встали козаченьки»
слова: українська народна пісня
 4. «Дивлюсь я на небо»
слова: українська народна пісня
 5. «Їхав козак за Дунай»
слова: українська народна пісня
 6. «Чорнії брові, карії очі»
слова: українська народна пісня
 7. «Ой у лузі червона калина»
слова: українська народна пісня
 8. «Чуєш, брате мій»
слова: українська народна пісня
 9. «Чом, чом земле моя»
слова: українська народна пісня
 10. «Ой, чий то кінь стоїть»
слова: українська народна пісня
 11. «Ой, не пугай, пугаченьку; Козак од'їжджає; Їхав козак на війноньку»
слова: українська народна пісня
 12. «Місяць на небі»
слова: українська народна пісня
 13. «Ой, Марічко, чичири»
слова: українська народна пісня
 14. «Ой лопнув обруч»
слова: українська народна пісня
 15. «Сусідка»
слова: українська народна пісня
 16. «Ти сказала прийди, прийди»
слова: українська народна пісня
- Загальна тривалість звучання: 59:24

Видавець: UKRmusic

Номер за каталогом: UM-CD 065

Рік видання: 2007

**Національна заслужена капела бандуристів України ім. Г. І. Майбороди.
Ч.2.**

CD1

1. «Ой на горі та женці жнуть»
слова: українська народна пісня
2. «Взяв би я бандуру»
слова: українська народна пісня
3. «Гей, літа орел»
слова: українська народна пісня
4. «Закувала та сива зозуля»
музика: П. Ніщинський
слова: П. Ніщинський
5. «Чом дуб не зелений»
слова: українська народна пісня
6. «Ой видно село»
слова: українська народна пісня
7. «Стоїть гора високая»
слова: українська народна пісня
8. «Гей ви, стрільці січовії»
слова: українська народна пісня
9. «Мав я раз дівчиноньку»
слова: українська народна пісня
10. «Ой нащо ви, славні брати-гайдамаки»
музика: К. Стеценко
слова: С. Черкасенко
11. «Вийшли в поле косарі»
слова: українська народна пісня
12. «Чорна рілля ізорана»
слова: українська народна пісня
13. «Козачок»
музика: К. Стеценко
слова: Т. Шевченко
14. «Серенада: У гаю, гаю вітру немає»
музика: К. Стеценко
слова: Т. Шевченко
15. «Ой при лужку»
слова: українська народна пісня
16. «Сумна пісня»
музика: С. Людкевич
17. «Розпрягайте, хлопці, коней»

слова: українська народна пісня

Загальна тривалість звучання: 59:59

Видавець: UKRmusic

Номер за каталогом: UM-CD 066

Рік видання: 2007

**Національна заслужена капела бандуристів України ім. Г. І. Майбороди.
Ч.3**

CD1

1. «Пісня про бандуру»
музика: О. Білаш
слова: О. Лубська
2. «Одна гора високая»
слова: українська народна пісня
3. «Як за дальнім небосхилом»
музика: А. Малишко
слова: А. Малишко
4. «Будь моєю мрією»
музика: О. Білаш
слова: О. Лубська
5. «Зашуми, Дніпро»
музика: О. Білаш
слова: В. Коломиєць
6. «Хвилина розпачу»
музика: М. Лисенко
7. «Розвійтеся з вітром»
музика: Я. Степовий
слова: І. Франко
8. «Народичі – село мого народу»
музика: О. Білаш
слова: В. Юхимович
9. «Ой у лісі на горісі»
слова: українська народна пісня
10. «Осіння пісня»
музика: О. Білаш
слова: Д. Луценко
11. «По садочку ходжу»
слова: українська народна пісня
12. «То в колисці, то в коробці»
слова: українська народна пісня
13. «Елегія»

- музика: Я. Степовий
слова: С. Фруга
14. «Шовковиця»
музика: О. Білаш
слова: М. Томенко
15. «Стань зорею мені»
музика: О. Білаш
слова: А. Малишко
16. «Як рушали козаченьки»
музика: Б. Списаренко
слова: Б. Списаренко
17. «Шумка»
музика: М. Завадський
- Загальна тривалість звучання: 59:43

Видавець: UKRmusic

Номер за каталогом: UM-CD 067

Рік видання: 2007

**Національна заслужена капела бандуристів України ім. Г. І. Майбороди.
Ч.4.**

CD1

1. «Гімн України»
музика: М. Вербицький
слова: П. Чубинський
2. «Думи мої, думи мої»
музика: О. Мінківський
слова: Т. Шевченко
3. «Ой зійшла зоря»
музика: М. Леонтович
слова: українська народна пісня
4. «Гайдамаки»
музика: О. Білаш
слова: Т. Шевченко
5. «Молітись, браття»
музика: К. Стеценко
слова: Є. Кротевич
6. «Кантата: У неділеньку, у святую»
музика: К. Стеценко
слова: Т. Шевченко
7. «Боже Великий, єдиний»
музика: М. Лисенко
слова: українська народна пісня

8. «Многая літа»
 слова: українська народна пісня
 Загальна тривалість звучання: 54:43

Видавець: UKRmusic
 Номер за каталогом: UM-CD 068
 Рік видання: 2007

**Національна заслужена капела бандуристів України ім. Г. І. Майбороди.
 Фольклорний ансамбль "Козаки"**

Дмитро Попічук – (худ. керівник) цимбали, ріжок, окарина, тилинка, кавал, сопілка, кувиця
 Юрій Гвоздь – цимбали, ріжок, окарина, волинка, дводенцівка, сопілка, кувиця
 Володимир Дичко – баян
 Юрій Власик – контрабас, сопілка
 Євген Клименко – кларнет, сопілка
 Сергій Сальніков – бухало, бубон, сопілка
 Володимир Мотошин – кобза
 Олександр Юхименко – вокал, кобза, береста
 Іван Рева – вокал, бугай
 Віктор Віденко – вокал
 Володимир Голубничий – бандура

CD1

1. «Троїсті музики»
2. «Буковинські мелодії: В Карпатах/ Коломийки/ Весільний танець»
3. «Діброво, зелена»
4. «Коломийки»
5. «Фантазія на українські народні мелодії» (для цимбал з ансамблем)
6. «Гуцульська рапсодія»
7. «Дивлюсь я на небо»
8. «Одна гора високая»
9. «Веснянки» (кавал з ансамблем)
10. «Українські народні мелодії: Добрий вечір дівчино/ Ой у вишневому садочку/ Полька»
11. «Музичні жарти»
12. «Підкручу я чорнії вуса»
13. «Як посіяв мужик та й у полі ячмінь»
14. «Віночок українських народних мелодій»

15. «Молдавські мелодії»
16. «Три румунські мелодії» для цимбал з ансамблем
17. «Місяць на небі»
18. «Як ішов я з Дебречина»
19. «Київський козак»
20. «Весільна полька»
21. «Троїсті музики»

Загальна тривалість звучання: 69:09

Видавець: *Rostok Records*

Номер за каталогом: *RRCD 192*

**Національна заслужена капела бандуристів України ім. Г. І. Майбороди,
Марія Стеф'юк. Журавка.**

CD1

1. «Ой ти, місяцю»
2. «Ой, чом не прийшов»
3. «Як я сіно грабала»
4. «Лугом іду»
5. «Тихо над річкою»
6. «Червона ружа трояка»
7. «Ти до мене не ходи»
8. «Чотири воли пасу я»
9. «Мала мати доню»
10. «Ой гаю мій, гаю»
11. «І шумить, і гуде»
12. «Ой зіронька вечорная»
13. «Дощик»
14. «Запливай же, роженько, весела»
15. «Старовинна пісня»
16. «Горіла сосна»
17. «І снилося з ночі дівчині»
18. «Не питай, чого в мене заплакані очі»
19. «Як поїхав мій миленький до млина»
20. «Журавка»
21. «Очеретом качки гнала»

22. «Ой гарна я, гарна»
 Загальна тривалість звучання: 69:07
 Рік видання: 2008
 Видавець: *UKRmusic*
 Номер за каталогом: *UM-CD 174*

Звукозаписи дуету «Бандурна розмова»

«Бандурна розмова II» – О. Созанський, Т. Лазуркевич (Львів, 2003).

1. «Ой, під горою»»
2. «Бандуристе, орле сизий»
3. «Та забіліли сніги»
4. «Лети, думо моя»»
5. «Бандурна розмова»»
6. «Гей, Іване!»
7. «Ой, учора орав»
8. «Ой, у полі вітер віє»
9. «Встає хмара з-за лиману»
10. «Через поле широкее»
11. «Уривки з поеми «Байда»»
12. «Ой, у полі вишня»
13. «Ой, хата моя рубленая»
14. «Гей, скинемось та по таляру»

Звукозаписи тріо «Вербена»

«Біла казачка» – Інга Міхаль, Наталія Мамалига, Лідія Зайнчківська (Черкаси, 2007):

«Біла казка», «Я розкажу», «Пісня любові», «Як я люблю тебе», «Літо зоряне», «Дубочак зелененький», «Тополина вулиця», «Лукашева сопілка», «Коломийка», «Чом, чом не прийшов», «Барвінкова», «Ретро», «Нас поєднає вальс», «Де ти, пташино», «Закувала зозуленька», «Хата моя, біла хата», «І багата я», «Дош», «Циганочка», «Стояла-м під грушков», «Сповідь».

Дискографія гурту «Тінь Сонця»

«Полум'яна Рута» – «Тінь Сонця» Сергій Василюк (вокал, бас, акустична гітара 8, бубен 6, 11), Андрій Хаврук (гітара, клавішні 7–9), Соня Рогальська (скрипка), Кирило Момот (гітара), Іван Лузан (бандура, клавішні 10), Володимир Хаврук (ударні), запрошений гість: Ольга Мільгранд (віолончель 6, 11), Київ, 2007:

«Слався, Мати Русь!», «Кривий танець» (народна пісня, парубоцький варіант), «Козаки», «В дикім полі», «Не вмирай», «Пісня Чугайстра», «Гнилгород», «Стежки обрїю», « Її лиш тінь», «Небо», « Песьня Чугайстара» (білоруською, бонус-трек).

«Танець серця» – «Тінь Сонця» Сергій Василюк (вокал, акустична гітара 5, 7–9), Андрій Хаврук (гітара, клавішні 4, 7, сопілка 2, 5), Іван Лузан (бандура,

вокал 4, клавішні 5, 9–11, гітара 9), Софія Рогальська (скрипка), Іван Григоряк (бас), Микола Лузан (гітара), Володимир Хаврук (ударні), запрошені музиканти: Стас Семилетов (гітара 1–6, 9), Наталія Данюк (вокал 5,10), Ольга Мільграндт (віолончель 6): Київ, 2011:

«Дорога в ліс», «Золотослов», «Хрестини вовкулаки», «Місяцю мій», «По вранішній зорі», «Козача могила», «У цьому полі, синьому, як льон», «Сонця літ», «Перша квітка», «Схована у мріях», «Тінь Сонця», «Шлях у лес» (бонус), «Місяцю мій» (радіо-версія).

«Грім в ковальні Бога» – «Тінь сонця» – Сергій Василюк (вокал, акустична гітара), Іван Лузан (бандура, клавішні, сопілка, гітара), Руслан Мікаєлян (гітара), Микола Лузан (гітара), Іван Григоряк (бас), Володимир Хаврук (барабани) – Київ, 2014:

«Меч Арея», «Сончечоловік», «Народна війна», «Коли на серці сумно», «Ніколи не плач», «Збої», «Вітряк», «Косарі», «Дикі гуси», «Додому», «Меч Арея» (Instrumental) бонус-трек.

Звукозаписи тріо «Краля»

«Краля» – Галина Савчук, Іра Олександрова, Олена Голоднюк:

«Червона рута», «Ой говорила чиста вода», «Ой, я знаю, що гріх маю», «Коломийка», «River flows in you» (Yiruma), Music by Keiko Matsui, «Diamonds» (Rihanna), «Skyfall» (Adele), «Olie» (Nino Katamadze), «Water Lilly», «Beyond the Light», «The Next Plateau» (Keiko Matsui), «In and Out of Love» (Armin van Buren), «Fairy Tale» (A.Rybak), «Fireworks» (Katy Perry), «Feel» (Robbie Williams), «Careless Whisper» (George Michael), «Everything I do» (Bryan Adams).

Звукозаписи Дуету «Благодир»

«Душа купається в любові»

1. «Тече річка невеличка»
2. «Мамина любов»
3. «Ой, не плавай, лебедоньку»
4. «Соловейко»
5. «Повіяв вітер степовий»
6. «Ходить орел понад морем»
7. «Коли розлучаються двоє»
8. «Місяцю-князю»
9. «Романс»
10. «Де ти бродиш, моя доле?»
11. «Не сіяла, не орала»
12. «Петрове поле»
13. «Идут дожди»
14. «Там, де Ятрань круто в'ється»
15. «Тече річенька»
16. «Падає листя»

**«Тріо бандуристок Українського радіо»
«Де вітер землю голубить»**

CD1

1. «Три поради»
2. «Стояла під грушком»
3. «Сухая верба»
4. «Іване, Івашеньку»
5. «Порізала пальчик»
6. «Весняночка-паняночка»
7. «Ніч над Карпатами»
8. «Мамо...»
9. «Зоряна ніч»
10. «Чом ти не прийшов»
11. «Ой сивая зозуленька, чом ти не куєш»
12. «Несе Галя воду»
13. «Черевички»
14. «Говорили-балакали»
15. «Колискова для доні»
16. «Гуцулка Ксеня»
17. «Весела веснянка»
18. «Благослови, мати»
19. «Прийди, весно»
20. «Тернова ружа»
21. «Гей, крочком коні»
22. «Як чудово запахли троянди»
23. «Де вітер землю голубить»

Загальна тривалість звучання: 72:09

Видавець: Національна радіокомпанія України
Рік видання: 2014

**Тріо бандуристок оркестру народної та популярної музики Національної
радіокомпанії України. «Тріо бандуристок»**

CD1

1. «Янголи в небі»
2. «Коляд, коляд, колядниця»
3. «Тиха ніч, свята ніч»
4. «Христос родився»

5. «Дзвенить у зорях небо чисте»
6. «Над річкою бережком»
7. «Іванку, Іванку»
8. «В чистім полі понад річкою»
9. «Гаєм зелененьким»
10. «Між нами спалено мости»
11. «Лебідка»
12. «Шуміла ліщина»
13. «Як я люблю тебе»
14. «За городом козу пасла»

Загальна тривалість звучання: 39:57

Видавець: Rostok Records

Рік видання: 2007

Тріо сестер Сокальських Bandura angels CD

1. «Чарівна скрипка» муз. Ю.Рибчинського, сл. О. Поклада
2. «Човен хитається» муз.і сл. Р. Купчинського
3. «Стоїть дівча» народна пісня
4. «Перелаз» народна пісня
5. «Місяць на небі» народна пісня
6. «Очі сині та сині» народна пісня
7. «Гуцулка Ксеня» муз.і сл. Я. Барнича
8. «Троянди» муз. А. Кос-Анатольського, сл. Р. Братуня
9. «Плаче захмарене небо» народна пісня
- 10.«Колискова» народна пісня
- 11.«Ой звідси гора» народна пісня
- 12.«Ми підем, де трави похилі» муз. Майбороди, сл. Малишка
- 13.«Мак червоний між житами» муз.і сл. Я. Барнича

Тріо бандуристок «Дивоструни»

«Земле, моя земле, я люблю тебе» CD (2005)

- 1 Муз. М Стефанишина, сл. Л. Засядько, аранж.Н. Никитюк
«Молитва за Україну»
- 2 Муз. і сл. А. Кос-Анатольського, аранж. М. Сточанської «Козацькі могили»
(дума)
- 3 Мел. нар., сл. Т. Шевченка, обр. О. Нагірної «Така її доля»
- 4 Муз. М. Жербіна, сл. Лесі Українки, аранж. М. Сточанської «Золотії терни»
- 5 Муз. М. Лисенка, сл. Лесі Українки, аранж. М. Сточанської «Смутної
провесни»
- 6 Муз. Л. Лепкого, сл. Б. Лепкого, аранж. М. Сточанської «Чуєш, брате мій»
- 7 Муз. П. Майбороди, сл. В. Сосюри, аранж. М. Сточанської «Тополина
баркарола»
- 8 Укр. романс, обр. Н. Никитюк «Чорнії брови, карії очі»

- 9 Муз. І. Недільського, сл. Р. Савицького «Червоні маки»
- 10 Муз. О. Дем'янчука, сл. С. Олексеюк, аранж. Н. Никитюк «У Волині очі сині»
- 11 Волинська нар. пісня, обр. О. Нагірної «Вербо-вербиченько»
- 12 Обр. О. Нагірної «Волинські співанки»
- 13 Укр. нар. пісня в обр. М. Сточанської «Чиє ж то полечко неоране»
- 14 Укр. нар. пісня в обр. О. Нагірної «Ой що ж то за шум учинився»
- 15 Укр. нар. пісня в обр. О. Нагірної «Порізала пальчик»
- 16 Мелодія групи «Ега», аранж. О. Нагірної «Квіти моря»
- 17 Пісня з к/ф «Вогнем і мечем», обр. О. Нагірної «Гей, соколи»
- 18 Муз. і сл. С. Фоменка, аранж. О. Нагірної «Не спи, моя рідна земля»

ЗВУКОЗАПИСИ ОКСАНИ ГЕРАСИМЕНКО

О. Герасименко, аранж. О. Герасименко. – YVO Prod. USA, 1994.

«Струни душі»: авторські пісні та інструментальні композиції. –

Композитор і виконавець (голос, бандура) – О. Герасименко, флейта – К. Немеш, най – М. Блощичак. – Yevshan Corp., Канада, 1996. - CYFP1148.

Сторона А: Пісні та композиції: «Народи мені, дівчино, сина» (сл. О. Бердника), «Фантазія», «Без тебе день» (сл. О. Бабій), Варіації «Стоїть гора високая», «Гудуть вітри» (сл. Є. Чередниченка), «Рідні наспіви», «Пливуть хмари» (сл. Є. Чередниченка), «Фантазії дощу».

Сторона Б: Інструментальні твори: «Сонячний промінь», «Осінні сни», «На крилах мрій», «Відлуння», «Посвята», «Вальс квітів сакури», «Спогади», «Портрет Парижа».

«На Різдво Христове» - Ольга, Оксана Герасименко та інструментальний ансамбль – аудіокасета та CD (США, 1999). – обробки Оксани Герасименко: колядки та щедрівки («Весела світу новина нині», «Три славні царі», «Хто там по дорозі», «В яслах лежить», «Дивная новина нині», «Тріє царі, де ідете», «Чудесна зірка», «Дивная новина десь», «В Галицькій землі»),

«Adoraciön»: пісні та інструментальна музика латиноамериканських композиторів, вик. Оксана Герасименко (голос, бандура), аранж. О. Герасименко. Соло флейти – К. Немеш, соло скрипки – О. Лучак, соло пан-флейти – М. Блощичак. – Львів, 1999.

Сторона А: «Обожнення», «В день, коли полюбиш», «Безіменний вальс», «Морська перлина», «Мама Інес», «Альфонсіна», «Собор», «Ностальгічний чоро».

Сторона Б: «Дивлячись у твої очі», «Колискова», «Помилилася голубка», «Мазурка-чоро», «Вальс-чоро», «Азулау», «Різдвяна мелодія», «На брамі Вифлеєму».

«Таїна»: авторські інструментальні твори. – [CD]. – Росток-Рекордс, 2002. – О. Герасименко (бандура), М. Блощичак (ребро), А. Карп'як (флейта), К.

Немеш (флейта), С. Канчалаба-Швайковська (віолончель), струний квартет Львівської філармонії (керівник В. Дуда).

«Таїна», «Роздум», «На крилах мрій», «Відлуння», «Посвята», «Вальс квітів сакури», «Мелодія блакитного неба», «Колискова Оленці», «Сонячний промінь», «Осінні сни», «Соло для флейти», «Фантазія», «Сповідь», «Фантазії дощу», «Спогади», «Портрет Парижа».

«Різдвяні сни»: українські колядки. – О. Герасименко – бандура, М. Блощичак – укр. дух. інструменти, аранж. О. Герасименко. – [CD]. – ALLCANN WOOD & INDIGO. – Канада, 2002.

«По всьому світу з колядою»: українські колядки. – О. Герасименко (голос, банд.), М. Блощичак (укр. дух. інструменти), О. Лучак (скрипка), аранж. О. Герасименко. – [CD], – Львів, 2004.

«По всьому світу», «Тиха ніч» (Ф. Грубер), «Спи Ісусе», «Темненькая нічка», «Во Вифлеємі зоря сіяє», «Парагвайська коляда» (А. Барріос), «Син Матері» (каталонська колядка), «Як упаде різдвяний сніг» (О. Герасименко / М. Стеценко), «Що то за предивна», «Сумний святий вечір», «Спи, Ісусе» (Й. Кишакевич), «Коляда» (Л. Лещук / О. Стефанович), «Вифлеємська зоря» (старовинна англ. колядка), «Христос народився» (старовинна англ. колядка), «На брамі Вифлеєму» (аргентинська колядка), «Перше Різдво» (старовинна ірландська колядка), «Зелені рукави» (старовинна англ. колядка), «Аве Марія» (Ф. Шуберт).

ЗВУКОЗАПИСИ ОЛЬГИ ГЕРАСИМЕНКО-ОЛІЙНИК

«Українська бандура в концерті» – Ольга Герасименко-Олійник – аудіокасета (СІЛА, 1990):

Сторона А. Інструментальні твори (Й. Бах «Прелюдія», «Куранта», М. Дремлюга «Лірична пісня», «Прелюдія», Л. Бетховен «Елізі», О. Герасименко «Прелюдія», Ж. Офенбах «Баркарола» та ін.).

Сторона Б. Народні та авторські українські пісні (В. Матюк «Родимий краю», О. Білаш «На Чорнобиль журавлі летіли», народні «Зелений дубочку», «Ой зірву я з рожі квітку», на сл. Т. Шевченка «Така її доля» та ін.).

«Три «О» (Оля, Оксана, Оля) зі Львова» – Ольга Герасименко, Оксана Герасименко, Ольга Войтович – аудіокасета (СІЛА, 1991): українські народні та авторські пісні (В. Івасюк «Калина приморожена», «Шумить пшениця», О. Білаш «Над прозорою криницею», А. Пашкевич «Гуси летіли», оброб. С. Людкевича «В калиновім лісі», оброб. Є. Козака «Наша Анничка», оброб. І. Майчика «То не я калину ламала» та ін.).

«Співають Львів'янки» – Ольга Герасименко, Ольга Войтович, Христина Залуцька – аудіокасета і СО (СІЛА, 1991): українські народні та авторські пісні (В. Івасюк «Калина приморожена», Ю. Ланюк «Де ти, пташино», О. Зуєв «Безсмертник», «Та ти гадаш, мій Андрійку», «Іванку, Іванку» та ін.).

«Три концерти Ю. Олійника для бандури та симфонічного оркестру» – Ольга Герасименко-Олійник – СО (США, 1999): Концерт №1 «Американський», Концерт № 2 «Романтичний», Концерт № 4 «Трипільський».

«На Різдво Христове» – Ольга, Оксана Герасименко та інструментальний ансамбль – аудіокасета та СО (СІЛА, 1999): колядки та щедрівки («На небі зірка», «Три славні царі», «Дивная новина», «Чудесна зірка», «В Галицькій землі», «Возвеселімся» та ін.).

«Українська бандура в концерті» – Ольга Герасименко-Олійник – СО (СІЛА, 1999): К. Дітгесдорф «Концерт», Д. Бортнянський «Концерт», Невідомий автор «Варіації на тему В. Моцарта», О. Герасименко «Елегія», Ю. Олійник «Токата», сюїта «Чотири подорожі на Україну», М. Скорик «Листок до альбому».

«Львівські музики» – Ольга Герасименко-Олійник (бандура, вокал, клавіші), Вадим Гелетюк (саксофон, клавіші), Юрій Кулій (вокал, бас-гітара, бандура), Юрій Курганський (гітара, вокал, ритм-гітара) – СО (США, 2006): популярні українські народні та авторські пісні («Рідна мати моя», «Моя Україно», «Мамина черешня», «За нашим стодолом», «Ой там на горі», «Зоряні побачення» та ін.).

АНСАМБЛЬ «КОБЗАРСЬКЕ БРАТСТВО», 1985 (Юрій Бабчук - керівник, бандура, цимбали, Іван Гнилиця - бас, бандура, Ігор Лучка - тенор, бандура, Любомир Мазур - тенор, бандура)

Сторона перша

1. «Засвітали козаченьки».
2. «Ліс».
3. «За річкою за Дунаєм», обр. М. Леонтовича.
4. «Думи мої» (інструментальне).
5. «Тарасова ніч», сл. Т. Шевченка.

Сторона друга

1. «Гомін Запоріжжя».
2. «Спомини Верховини»(інструментальне).
3. «Вищий, вищий моя кирпата», сл. М. Пироженка, муз. Г. Китастого.
4. «Віночок народних пісень».

«КОЛЯДКИ, ЩЕДРІВКИ У ТИСЯЧОЛІТТЯ ХРЕЩЕННЯ РУСИ-УКРАЇНИ» «Кобзарське братство» – KZR102 L, 1987 Юрій Бабчук, Іван

Гнилиця, Ігор Лучка, Любомир Мазур

Перша сторона

1. «Рождество Христове» (The Nativity).
2. «Христос родився» (Christ Is Born).
3. «В Галицькій землі» (In The Land Of Galicia).
4. «Ой за горою за зеленою» (Beyond The Green Mountain).
5. «Бог предвічний» (Eternal God).
6. «Новая радість з неба загостила» (New Joy From Heaven).

Друга сторона

1. «Стань Давиде з гуслами» (David, Praise Our Lord).
2. «Нині ся явила» (A Revelation This Day).
3. «Ой у саду, саду» (In The Vineyard).
4. «Нова радість стала» (Glad Tidings Today).
5. «Грають кобзарі на золотії цимбали» (The Golden Tsymbaly).

АНСАМБЛЬ «БАНДУРА» (ПЕРЕМИШЛЬ) «Bandura - echa stepow Ukrainy» – Krakow, 1986

I

I. Bandura solo, gra Anna Siwicka-Chraniuk.

1. «Oj hlybokyj kolodiazju» («Oj, gleboka studnio»), muzyka – Mykola Lysenko.
2. «Wariacje na temat ukrańskiej piesni ludowej pt. «Plywe czowen».
3. «Preludium a-moll».

II. Zespol Bandurzystow z Gdanska, kierownik zespolu Olga Gbur.

4. «Weczir na dwori» («Wieczor na dworze»), muzyka i slowa ludowe.
5. «Po dibrowi witer wije» («Po dqbrowie wiatr wyje»), slowa T. Szewczenki.
6. «Misiac na nebi» («Ksizyc na niebie») – Ukraina piesn ludowa.

II

1. «Marena» («Marzanna»), slowa i muzyka ludowe.
2. «Oj u poli mohyla» («Oj w polu mogila») – Ukraina piesn ludowa.

III. Zespol Bandurzystow «Bandura» z Przemysla. Kierownik Olga Lewczyszyn.

3. «Oj maju ja czorni browy» («Oj mam ja czarne brwi») – Ukraina piesn ludowa.
4. «Po dibrowi witer wyje» («Po D^browie wyje wiatr»), slowa T. Szewczenki, muzyka ludowa.
5. «U peretyku chodyla» («W zagajnik chodzila»), slowa T. Szewczenki, muzyka O. Nezowybat'ko.
6. «Tycho nad riczkoju» («Cicho nad rzekq») – Ukraina piesn ludowa.
7. «Iszow Kozak potajkom» (Szedl Kozak ukradkiem).
8. «De Dnipro nasz kotyt' chwyli». Ukraina piesn ludowa.

АНСАМБЛЬ «БАНДУРА» (ПЕРЕМИШЛЬ)

«З далекого краю» – Radio Rzeszow, 1999 Керівник – Ольга Левчишин-Попович

Сторона А

«Взяв би я бандуру», «Ой маю я чорні брови», «Ой у вишневому садочку», «Тихо над річкою», «Їхав козак за Дунай», «По діброві вітер виє».

Сторона Б

«Встає хмара», «Марена», «Ішов козак потайком», «Чотири воли пасу я», «Лелеченьки», «Де Дніпро наш котить хвилі».

АНСАМБЛЬ БАНДУРИСТІВ «ГОМІН СТЕПІВ» (НЬЮ-ЙОРК) – Музичний керівник Юліан КитастиЙ Yevshan Communications Inc., 1984

Сторона 1

1. «Гомін степів», муз. Г.Китастого.
2. «Чоботи», народна пісня.
3. «Ой коли б я на той хутір..», народна пісня.
4. «Дід і баба», три народні пісні.
3. «Стукалка», кобзарський танок.
1. «Метелиця», народна пісня.

Сторона 2

1. «Кучерява Катерина», народна пісня.
2. «Бандурна розмова», народні танки.
3. «Дударик», народна пісня.
4. «Три козаки», дві народні пісні.
5. «Ой піду я до млина», народна пісня.
6. «Переяславка», народна пісня.

ЗВУКОЗАПИСИ КАНАДСЬКОЇ КАПЕЛИ БАНДУРИСТІВ The Canadian Bandurist Capella. Victor Mishalow, 2004

1. The Setting Sun (Сонце низенько) (4:24)
2. At Your Mercy (Під Твою милість) (3:10)
3. A Kozak Rode into Town (Їхав, їхав козак містом) (1:50)
4. The Cloud Is Rising (Встає хмара) (3:52)
5. Heavenly Night (Ніч така, Господи) (3:41)
6. Black Arched Brows (Чорнії брови, карії очі) (5:06)
7. Echo in the Meadow (Гомін, гомін по діброві) (4:30)
8. In the Meadow by the Shore (Ой, у лузі та ще й при березі) (5:15)
9. Near the Mill (Ой там коло млина) (2:44) to. It's Evening Outside (Вечір надворі) (3:15)
11. The Tatar Bush on the Hill (А на горі Татаречка) (1:34)
12. Sleep Baby Jesus (Спи, Ісусе) (4:57)
13. A Rifleman went into Battle (Їхав стрілець на війноньку) (3:10)
- The Red Guilder-rose in the Meadow (Ой, у лузі червона калина) (4:00)

«Грай, кобзарю». Canadian Bandurist Capella

1. «Грай, кобзарю!» («Play, kobzar!») (3:35)
2. «Взяв би я бандуру» («I'll take my bandura») (4:49)
3. «Ой у полі верба» («A willow in the field») (4:11)
4. «Ой видно село» («The village is in sight») (2:28)
5. «Бандуристе, орле сизий» («Bandurist – you soar above us») (3:40)
6. «Ревет та стогне Дніпр широкий» («The mighty Dnipro») (4:28)
7. «Розпрягайте, хлопці, коні» («Unhardness the horses») (2:00)
8. «Монолог Мазепи» («Mazepa's monologue») (5:30)
9. «Український тропак» («Ukrainian tropak») (2:53)
10. «Джигуне» («Dzhyhune») (2:02)
11. «Коломийка» («Kolomyika») (3:00)
12. «Кармалюк» («Karmaliuk») (7:23)

**АНСАМБЛЬ ШКОЛИ КОБЗАРСЬКОГО МИСТЕЦТВА НЬЮ-ЙОРКА
(Ukrainian Bandura Ensemble Of New York)
Evchan Records, 1983**

Сторона 1

1. «Ой гоп! Ти-ни-ни!», аранж. Д. Піки.
2. «Козацька в'язанка», сольо – Павло Писаренко.
3. «Сонце гріє», сл. Т. Шевченка, муз. народна.
4. «Встає хмара з-за лиману», сл. Т. Шевченка, муз. В. Ємця.
5. «Буковинка», народня танкова мелодія.
6. «Соловейку, любий брате», повстанська пісня, аранж. Г. Китастого.

Сторона 2

1. «Київський вальс», сольо – Галина Андреаліс.
2. «Мюзет», муз. Й. С. Баха, аранж. Г. Китастого.
3. «Зоре моя вечірняя», сл. Т. Шевченка, муз. Я. Степового.
4. «Менюет», муз. Й. С. Баха, аранж. М. Фаріона.
5. «Пісня про Мазепу», сл. невідомого автора, муз. В. Мішалова.
6. «Там за тихим, за Дунаєм», муз. С. Гулака-Артемовського, уривок із опери «Запорожець за Дунаєм», сольо – Г. Андреаліс.

EXPERIMENTAL BANDURA TRIO.

Andrec, Kytasty, Fedynsky . – CD. – 2000.

**Recorded August 1998 at UMK Studio NYC and July 1999 Hunter NY by
Alex Kytasty and Levko Maistrenko**

1. «Mosaic». (Michael Andrec).
2. «Hunter nocturne» I. (ЕВТ).
3. «Nova radist variations». (Michael Andrec).

4. «Osogovsko oro.Trad. Macedonian» (ЕВТ).
5. «Hunter nocturne» II (ЕВТ).
6. «Dumadance. Ostap Veresai». (ЕВТ).
7. «Dr. Shtok makes housecalls. Yulian Kytasty». (ЕВТ).
8. «Cantiell». (Michael Andrec).
9. «Passacaglia». (Yulian Kytasty).
10. «Kobzar trance». (ЕВТ).

**«Коляди капели бандуристів «Золоті Струни»
(Golden Strings Bandura Ensemble Christmas Carols)**

1. «Розвеселімся» («Rejoice») (1:41)
2. «Нова радість стала» («A new joy has come») (2:24)
3. «Чути дзвінок» («We can hear the bell ringing») (1:41)
4. «Свята ніч, тиха ніч» («Silent Night») (3:14)
5. «Чудесна зірка» («Miraculous star») (3:42)
6. «Ти, дівчино красна» («Beautiful girl») (1:53)
7. «Три славнії Царі, звідки Ви прийшли?» (Three mighty kings, Where have you come from?)» (3:02)
8. «Чи ти чуєш те, що я чую?» («Do you hear what I hear?») (3:55)
9. «Новая радість світу ся з'явила» («A new joy has come to the world») (1:34)
10. «Що то за предиво?» («Wondrous Tidings») (3:43)
11. «Во Вифліємі зоря сяє» («The star shines in Bethlehem») (3:14)
12. «Щедрик» («Carol of the bells») (1:35)

**ДИСКОГРАФІЯ КАПЕЛИ БАНДУРИСТОК СПІЛКИ УКРАЇНСЬКОЇ
МОЛОДІ АМЕРИКИ В ДЕТРОЙТІ**

(платівки з фонду Володимира Луціва в Музеї історії Надвірнянщини)

«МІЙ РІДНИЙ КРАЮ»

**Капеля бандуристок Спілки української молоді Америки в Детройті
Диригент - Петро Потапенко**

Сторона 1

1. «Думи мої» (сл. Т. Шевченка, муз. П. Потапенка)
2. «Ой ніхто ж там не бував» (укр. веснянка)***
3. «Спи моя дитино» колискова (муз. В. Костенко)
4. «Ой у полі дві тополі» (укр. нар. пісня)
5. «Гаєм зелененьким» (укр. нар. закарп. пісня)***
6. «Ішов козак потайком» (укр. нар. пісня)***
7. «Тебе нема» (лірична повстанська пісня)***

Сторона 2

1. «Мій рідний край» (В. Матюк-П. Потапенко)
2. «Ой горе тій чайці» (укр. нар. пісня)***
3. «Та туман яром котиться» (укр. нар. пісня)***
4. «Ходила я по садочку» (укр. нар. закарп. пісня)***

5. «Дрібен дощик іде» (укр. нар. пісня)***
 6. «Перепілка» (білорус, нар. пісня)
 7. «Ми ростем» марш молоді (сл. Б. Нижанківський, муз. П. Потапенка)
- ***
Пісні аранжував П. Потапенко

«Три кроки в ніч» (аудіоальбоми)

Аудіоальбом річка V. Дорога на Буркут (2022)

6 пісень, 37 хвилин

1. «Невже» 5:50
2. «Зорі» 7:12
3. «Проміння» 5:07
4. «Струни» 7: 58
5. «Залиши» 7: 08
6. «Веснянка» 4: 20

https://music.youtube.com/playlist?list=OLAK5uy_l6ooxG9VEiFD5oC4noNzG85QAzZWRnAbc

Аудіоальбом «Ковдронька» (2015)

12 пісень, 49 хвилин

1. «Люлешику» 3:10
2. «Колисонько» 4: 47
3. «Колисонько з горіха» 5: 00
4. «Ой, люльку, люльку» 4: 12
5. «Повішу я колисочку» 4: 56
6. «Люлю же мі, люлю» 3: 53
7. «По сіно» 2: 57
8. «Люляй-люляй, колишу тя» 4: 00
9. «Воркота» 4: 00
10. «Опівнічна» 4: 12
11. «Сива колискова» 3: 47
12. «Ой ти кіт-муркіт» 4: 44

https://music.youtube.com/playlist?list=OLAK5uy_m2obqhPENc6efR3qhAZznD8kJKOb4Hz3w

Альбом

**«Бандура в джазі» (Георгій Матвіїв та НАОНІ)
(2021)**

1. Парафраз на тему української народної пісні «Взяв Би Я Бандуру» (Акустична версія); 2. «Передчуття»; 3. «Прогулянка»; 4. «Блюз Нічного Причалу»
5. Танець вітру; 6. Фантазія на тему української народної пісні «Розпрягайте, хлопці коней»; 7. «Ніч у лісі» (Акустична версія); 8. «Deja Vu»; 9. «Стежка»; 10. «Знак згоди»; 11. «Мрія»; 12. «Дикий західний джаз (Акустична версія); 13. «Мій ангел»; 14. «Сон Роланда»; 15. «Allenova».

ДОДАТОК Е

ВОКАЛЬНО-ІНСТРУМЕНТАЛЬНІ ЗБІРНИКИ БАНДУРИСТІВ

Назва збірки, твору	Для якого складу	Рік видання, твори	Автор (упорядник)
«Зацвіли волошки сині» (збірник)	Для жіночого тріо бандуристів (пісні з репертуару В. Третякової, Н. Павленко, Н. Москвіної)	«Музична Україна», Київ 1976 р. «Гуцулка Ксеня», «Черевички», «А у полі верба», «Ой чий то кінь стоїть», «Ой діброво, темний гаю», «Білі каштани», «Місяць на небі», «У перетику ходила», «Пряля» та інші	Обробки та аранжування В. Лобка; В. Лапченка; А. Бобиря; В. Авдієвського
«Дзвени, бандуро» (збірник)	Хорові твори в супроводі ансамблю бандуристів	Київ, «Музична Україна» 1987 р. «Ой чом не прийшов», «Вечір надворі», «Як я сіно грабала», «Ти до мене не ходи», «Їхав козак містом», «Зашуми, Дніпро», «Чорнії брови»	Аранжування для хору в супроводі ансамблю бандуристів М. Гвоздя
«Україна є, Україна буде!» (збірник)	Вокальні твори укр. композиторів у супроводі бандури (ансамблі (2, 3 бандури)	Запоріжжя, 2004 р. «Зелений концерт», «Зимовий вечір», «Лілія і я», «Мавка лісова», «Укріпи нас, любов», «Свята Україна», «Яблуневий дзвін»	Упорядник С. Ігнатенко Зоя Ружин (вірші); Музика – В. Павліковського; В. Шумейка; Р. Демчишина; В. Кирейка; Т. Саматі-Оленської Аранжування Л. Ларікової; Перекладення С. Овчарової; В. Таловирі та ін.
«Букварик для кобзарика»	Для дитячого ансамблю бандуристів	Вінниця «Нова книга», 2012 р.	Марина Залізняк

(збірник)	Інструментальні; Вокально-інструментальні	«Гопачок» «Вербонька» «Колисаночка» «Щедрівка» «Добрий день, матусю Україно»	
«Школа гри на бандурі» (збірник)	Вокально-інструментальні твори для ансамблю бандуристів	«Музична Україна», Київ 1989 р. «Осінь», «Ходить гарбуз по городу», «Наша мама», «Ой на горі жито», «Вечорниці-зоряниці»	С. Баштан А. Омельченко
«Повій, вітре» (збірник)	Для ансамблю бандуристів	Дрогобич «Відродження» 2004 р. «Така любов», «Знов журавлі летять», «Жито сію»	Упорядник О. Верещинський
«Кобзарське мистецтво» (збірник)	Для ансамблю бандуристів	Дніпропетровськ, 2003 р. «У гаечку ходила я», «Не сама, не сама», «Легенда», «Чуєш, брате мій», «Плавай, плавай, лебедонько»	Лідія Воріна Упорядник С. Овчарова
«Граї, моя бандуро!» (збірник)	Для капел бандуристів мішаного складу (є партії цимбал та баяна)	Київ 1968 р. Музична Україна «Ой гиля, гиля», «По садочку ходжу», «Про Нечая», «Думи мої», «Тропак», «Ой ти, дівчино, з горіха зерня», «Ой там, коло млина»	О. Мінківський
«Серенада» (твір)	Вокально-інструментальний твір для капел	Укр. текст Б. Тена	Муз. Ф. Шуберта, перекл. для хору Вериківського
«Вибрані твори для бандури» (збірник)	Для тріо, ансамблю, капел бандуристів	Київ, Музична Україна 1993 р. «Садок вишневий коло хати»	Г. Хоткевич
«Струни вічності» (збірник)	Для ансамблю, капел (пісні та обробки для мішаного складу)	Луцьк, «Волинська обласна друкарня», 2013 р. «Наша мова», «Стоїть дівча»	Упорядник В. Єсіпок

		«Їхав, їхав козак містом», «Мамина стежина», «Ой на горі два дубки»	
«Струни золотії» (збірник)	Вокально-хорові твори для капел бандуристів, і інструментальні для ансамблю бандуристів	«Мистецтво» Київ 1965 р.	Упорядкував А. Ф. Омельченко
«Пісня для мами» (збірник)	Для голосу у супроводі бандури і скрипки, для ансамблю	Львів, 2009 р.	О. Герасименко
«Безкрилої любові не буває...» (збірник)	Для ансамблю, капел	Львів «ТеРус» 2001 р. «Доц», «Вечір надворі», «Зорали дівчата»	О. Герасименко
«Граї, моя бандуро» (збірник)	Для ансамблів та капел бандуристів	Київ, 2006 р.	М. Гвоздь
«Пливи світами, пісне любові» (збірник)	Для ансамблю, капел бандуристів	Львів, «ТеРус» 2001 р. «Ти до мене не ходи», «Калино, покровителько любові», «Ти і я», «Чому, калино, в лісі стоїш»	О. Герасименко
«Ой єсть в лісі калина» (збірник)	Для ансамблю бандуристів	Львів «ТеРус», 2009 р.	Д. Губ'як
«Джерельце» (збірник)	Вокальні твори для ансамблів, капел бандуристів в аранжуванні В. Крищук	Рівне, 2010 р. «Молодичка», «День Різдва», «Радість з неба», «Горнись до тебе, Україно»	В. Крищук
Лесі Українці Тріо бандуристок «Дивоструни» (збірник)	Ансамблеві твори з репертуару тріо «Дивоструни»	Луцьк, 2011 р. «Горить моє серце», «Волинські співанки», «Молитва до Богородиці», «Гетьте, думи, ви, хмари осінні...»	М. Сточанська
«Вербена» (збірник)	Твори з репертуару тріо «Вербена»	Черкаси, Брама-Україна, 2007 р. «Пісня любові», «І снилося з ночі дівчині», «Ретро», «У перетику ходила», «Сміються-плачуть солов'ї»	Упорядники Л. Зайнчківська, Л. Ларікова, О. Калина
Твори для капел	Партитури	Київ, «Альтерпрес» 2006 р.	Г. Верета

Бандуристів (збірник)		«Заповіт», «Ой у полі верба», «Їхав козак за Дунай», «Козацька пісня», «Садок вишневий коло хати», «Стоїть гора високая»	
Збірник вокальних творів в супроводі бандури	Для капел мішаного типу	Лондон, Онтаріо, Канада 1991 р. «Отче наш», «Про Нечая», «Виший, виший», «Ой у лузі червона калина», «Іванку, Іванку», «Вербичка», «Гей степами»	Упорядник В. Мішалов
Вокальні ансамблі у супроводі бандури (збірник)	Для капел мішаного типу	Луцьк, 2005 р. «Човник хитається серед води», «Ангели в небі», «Така її доля», «Взяв би я бандуру», «Їхав козак за Дунай», «Стоїть гора високая»	М. П. Сточанська
«Вечорниці» (збірник)	Для тріо бандуристок	«Музична Україна», Київ 1969 р. Старовинні українські пісні та романси; Українські жартівливі пісні та танці	Бібліотечка музичної самодіяльності Упорядник Т. Гриценко
«Во Вифлеємі» (збірник)	Для ансамблю (партія 1 бандури для дітей з унісонною партією для початкового рівня)	«Вифлеємська зірка», «А вчора звечора», «Во Вифлеємі нині новина», «Спи, Ісусе, спи»	

Назва збірки, твору	Для якого складу	Рік видання, твори	Автор (упорядник)
«Дзвени, бандуро, піснеспівом» (збірник)	Для дитячого ансамблю бандуристів	Київ, 2008 р. «Веснянка», «Величальна Україні», «По діброві вітер вис»	Володимир Лапченко, Сергій Лапченко
«Іванчику-білоданчику» (збірник)	Для вокального дуету в супроводі бандур (ансамблю бандуристів)	Київ, «Музична Україна» 1989 р. «Ягіл-Ягілочка», «Ой літає соколенько», «Женчичок- бренчичок», «Іди, іди, дощику»,	Упорядник та автор обробок В. Ф. Таловиря

		«Щебетала пташечка», «Веселі гуси»	
«Пісні на свята» (збірник)	Для дитячих ансамблів бандуристів	«Маленька Українка», «Українські діти», «Я дитина українська»	О. Г. Олійник
«Бандура зі Львова» (збірник)	Пед. Репертуар для дітей, для ансамблю (є інструментальні і вок-інстр. твори)	Львів «Камула» 2013 р. «Старо-українська пісня» (б-ра, ф-но); «Білим цвітом» для ансамблю 2 бандур вок-інстр.	Созанський О. О.
«Солоспів бандуриста» (збірник)	Репертуарний збірник для ДМШ та музичних училищ	Київ «Музична Україна» 1985 р.	Редактори-упорядники З. П. Бузина, М. Т. Лисенко, А. М. Шептицька
Ансамблі для бандур Випуск 1 (збірник)	Для дит. ансамблів бандуристів)	Київ «Музична Україна» 1980 р. «Вийшли в поле косарі», «Іди, іди, дощику», «По діброві вітер виє», «Наше сонечко»	Редактор-упорядник В. Герасименко
Ансамблі для бандур Випуск 2 (збірник)	Репертуар для ДМШ	Київ «Музична Україна» 1981 р. «Прилетіла перепілонька», «Марена»	Упорядник?
«Вечорниці» (збірник)	Для дитячого ансамблю бандуристів	Київ «Музична Україна» 1968 р. «Грицю, Грицю, до роботи», «Два півники», «Тихо над річкою»	Упорядкування та перекладення Ф. Жарка
«Бандурні алегорії» (збірник)	Для дуету бандуристів	Львів, 2013 р. «Вийди, вийди Іванку»	Н. Курило
«Співають біляві» (збірник)	Для тріо, ансамблю бандуристів	Київ «Музична Україна, 1970 р. «По садочку ходжу», «Лелеченьки», «Била мене мати», «Ой у полі три криниченьки»	
Українські народні пісні для ансамблів співаків-бандуристів	Для чол. ансамблю	Київ «Музична Україна» 1989 р.	Упорядник Лобко

(збірник)		«Ой піду я до млина», «Горіла сосна, палала», «Чи не той то Омелько», «Летить галка через балку», «Очеретом качки гнала»	
«Музичні вечори» (збірник)	Твори для ансамблів бандуристів	«Музична Україна», 1988 р. «Якби я вмiла вишивать», «Марічка», «Осіннє золото», «Як надійшла любов»	Перекладення В. Лобка
«Гей, вдарте в струни, кобзарі» (збірник)	Твори для ансамблю	Вокально-інструм. твори і твір «Бандурна розмова» інструментальний	Упорядник?
«Бандура і гра в ансамблі» (збірник)	Для ансамблю бандуристів	Луцьк, 1997 р. «Чиє ж то полечко неоране?», «Стоїть гора високая», «Вечір надворі», «Думи мої», «Що то за предиво»	М. П. Сточанська
Укр. нар. пісні в обробці для вокальних ансамблів у супроводі бандур (збірник)	Для вокальних ансамблів в супроводі бандур	Київ, «Музична Україна» 1976 р. «Ти до мене не ходи», «Ой ти, місяцю», «По діброві вітер виє», «Ой звідси гора»	Упорядник В. Лобко
«Любіть Україну» (збірник)	Для ансамблю, капел бандуристів	Івано-Франківськ «Плай, 2003 р. «Чом, чом, земле моя», «За горами, за морями»	В. Дутчак
«Задзвенімо разом, браття» (збірник)	Для капел бандуристів мішаного складу	Івано-Франківськ, «Плай» 2004 р. «Христос ся рождає», «Де висока Черногора», «Коломийки», «Стелися, барвінку»	М. Шевченко

ІНСТРУМЕНТАЛЬНІ БАНДУРНІ ЗБІРНИКИ

Назва збірки, твору	Склад	Рік видання, відомі твори	Автор (упорядник)
---------------------	-------	---------------------------	-------------------

Сонати (збірник)	Перекладення для бандури (27 сонат), для солістів та ансамблів	Львів, 2011 154 с. Соната d-moll, Соната c-moll	Доменіко Чімароза Автори-упорядники О. Гриб, О. Герасименко
«Байда» (твір)	Концертна п'єса для бандури та фортепіано	Торонто-Львів 1996 р.	К. М'ясков Редакція партії бандури О. Созанський
Твори для бандури (збірник)	Концертно-педагогічний репертуар	Київ «Музична Україна» 1985 р. «Поєма-рапсодія» для бандури з фортепіано	М. Дремлюга
«Юним бандуристам» (збірник)	Інструментальні твори для бандури та ансамблів	«ТеРус», 2006 р. «Веселі жабки», «Шумка», «Весняні дзвіночки», «Український танок»	О. Герасименко
«Концертні варіації» (твір)	Для бандури і ф-но		О. Герасименко
«Канон» (твір)	Бандура і ф-но		Й. Пахельбель, аранж. В. Дутчак
«Школа гри на бандурі» (збірник)	Інструм. твори для бандури і скрипки	«Музична Україна», Київ 1967 р. «Сіциліана», «Елегія»	М. Опришко Загальна редакція А. Омельченка
«Фантазія на укр. теми» (твір)	Для ансамблю бандуристів		К. М'ясков
«Ой під горою»	Обробка для двох бандур О. Незовибатька	«Ой під горою» «Горлиця»	А. Бобир
«Концерт для бандури з оркестром «Харківський» (твір)	Бандура, ф-но		І. Гайденко
«В'язанка нар. танків і пісень» (твір)	Для оркестри бандур		Г. Китасти
«Скерцо» І. Вимер «Зозуля» Л. К. Даккен (твори)	Для 2 бандур		Зошит В. Дутчак Ансамблі
«Камерна соната» (твір)	Бандура і ф-но Перекладення О. Герасименко	Львів «ТеРус» 2010 р.	А. Верачіні

Інструментальні ансамблі (збірник)	Для ладкової кобзи і бандури	Луцьк, 2005 р.	Н. П. Кучерук М. П. Сточанська
«Ноктюрн» (твір)	Бандура – ф-но		М. Долгих
Репертуар бандуриста В. 7 (збірник)	«Прелюдія» для 2 бандур «Пливе човен» для 3 бандур	Київ «Музична Україна» 1982 р.	
Victoria (твір)	Симфонічна поема для бандури та симфонічного оркестру	Львів «ТеРус» 2011 р.	О. Герасименко
«Концертіно № 3» (твір)	Для бандури з оркестром	Львів, 2009 р.	К. М'ясков
Збірник інструментальних п'єс для бандури	Для ансамблів бандуристів (3 бандури)	«Харківський козачок», «І шумить, і гуде»	Упорядник В. Мішалов
«Бандуро моя, мальованая» (збірник)	Акапельний ансамбль	Київ, 2000 Задруга «Тернова ружа» Г. Менкуш сл. В. Іванишина	
Твори для бандури (збірник)	Бандура і ф-но	Тернопіль «Навчальна книга Богдан» 2011 р. «Алюзії на укр. нар. тему «Як поїхав чумаки»	В. Мартинюк Муз. редакція С. Овчарової
«Одкровення» (переклади)	Баян та бандура	Львів «ТеРус» 2009 р.	Я. Олексів
Камерні твори для мелодичних інструментів та бандури	Флейта і бандура	Львів «ТеРус» 2007 р. «Сповідь», «Мелодія блакитного неба»	О. Герасименко
«Концерт-капрічіо» (твір)	Для бандури та камерного оркестру	2007 р.	В. Павліковський
«Концертні варіації» (твір)	Бандура і ф-но	Львів «ТеРус» 2006 р.	О. Герасименко
Концерт № 1	Бандура і ф-но		В. Тилик
Сюїта для бандури і ф-но «Неймовірні пригоди Козака Мамає»	Для бандури і ф-но		Ю. Олійник

(твір)			
Баян в ансамблі з бандурою (збірник)	Для дуету баян-бандура	Тернопіль «Богдан», 2013 р. «Дівчата з Одеси», «Діадема № 3»	І. Серотюк
Музичні пастелі для бандурного ансамблю (збірник)	2 бандури	«Зимова казка», «Подих весни», «Сонячні зайчики»	О. Герасименко
«Юний бандурист» В. 5 (збірник)	Бандура і ф-но	Харків, 2011 р. «Новелетта», «Блюз-мажор», «Козачок»	Упорядкування Л. С. Мандзюк
Твори для бандури у супроводі фортепіано (збірник)	Для бандури і ф-но (Переклад)	Тернопіль «Богдан» 2009 р. «Куранта», «Українська рапсодія», «Старовинний танець»	С. Овчарова
Репертуар бандуриста В. 9 (збірник)	Для дуету бандур	Київ «Музична Україна» «Ноктюрн для двох бандур», «Скарга»	А. Коломієць, О. Гречанінов
Твори для ансамблю бандуристів В. 3 (збірник)	Для ансамблю бандуристів	Донецьк, 2011 р. «Іванку, Іванку», «Козачок», «Коломийка»	Є. Мілка
Концерт для бандури і ф-но ля - мінор (твір)	Бандура і ф-но		А. Вівальді
Твори для ансамблю бандуристів В. 2	Для ансамблю бандуристів	Донецьк, 2007 р. «Дивная новина», «Добрий вечір, тобі», «Моя хатина»	Є. Мілка
«Відлуння» (збірник)	Інструментальні твори перекладені для бандури	Чернігів, 2009 р. Марш з опери «Запорожець за Дунаєм», Укр. нар. танець «Тропак», «Канцона»	Валентина Іщенко
«Прекрасна кубинка» (твір)	Для ансамблю бандуристів		Хосе Уайт Перекладення В. Дутчак
«Екосези» (твір)	Для дуету бандур		Л. Бетховен

«Етюд-гавот» (твір)	Для тріо, ансамблю бандуристів		В. Косенко
«Анданте із серенади» (твір)	Для тріо, ансамблю бандуристів		Й. Гайдн
Фантазія на тему укр. нар. пісні «Ніч яка місячна»			І. Марченко
Менует із симфонії Es-dur (твір)	Для тріо, ансамблю бандуристів		В. Моцарт
«Гомін степів» (твір)	Для ансамблю бандуристів		Г. Китастих
«Концертино №3» (твір)	Для бандури з оркестром	Львів, 2009 р.	К. М'ясков
Концерт Ре-мажор (твір)	Для бандури та фортепіано	Львів, 2012 р.	Д. Бортнянський Перекладення О. Герасименко-Олійник; Редакція О. Герасименко
Вибрані твори (збірник)	Для ансамблю бандуристів	«Чики-брики» аранж. Л. Мандзюк	Г. Хоткевич
Збірка нот на бандуру (збірник)	Для дуетів та ансамблів бандуристів	1987 р. «Коломийка», «Козачок», «Ой, чорна я си, чорна»	Зібрали К. Голчук, І. Махлай
«Юний бандурист» В. 6 (збірник)	Бандура і домра Бандура і ф-но	Харків, 2013 р. «Троїсті музики», «Карамелья»,	
«Барокові миттєвості» (збірник)	Твори в перекладі для бандури у супроводі фортепіано	Луцьк, 2015 р. «Соната № 4» (А. Кореллі), «Соната № 6» (Г. Гендель), «Соната № 4» (Й. Бах)	Л. Рихлюк
«Осінні акварелі» (збірник)	Бандура і ф-но	«Легенда», «Фантазія», «Концерт для бандури»	Л. Макуха
Концерт № 1 «Американський», Концерт № 2 «Романтичний», Концерт №3 «Екзотичний», Концерт № 4 «Трипільський»	Для бандури та симфонічного оркестру	Львів «ТеРус» 2010 р.	Ю. Олійник

«Кобзареві джерела» (збірник)	Твори для бандури	«Скерцо», «Концерт для бандури»,	Л. Макуха
Твори сучасних українських композиторів	Концертно-педагогічний репертуар Бандура в поєднанні з різними інструментами	Харків, 2012 р. «Ой, здається – не журюся», «Розкажи», «Весняний переполох», Ненька»	Упорядник та музичний редактор Л. Мандзюк

ДОДАТОК Є

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНІ КОЛЕКТИВИ ЗА УЧАСТЮ БАНДУРИ

Назва колективу	Склад (інструментарій)	Регіон	Приклади
«Три кроки в ніч» інді-гурт (квартет)	Бандура, вокал, фортепіано, мандоліна, гобой, англ. ріжок, друкарська машинка, електрогітара, джембе, перкусія, кларнет, сопілки, блокфлейти	м. Львів	«Ой, люлюку, люлюку», «І сад спить», «Сива колиска», «Корабель», «Висока вода»
«НАОНІ» (Оркестр народних інструментів)	Бандури, скрипки, цимбали, най, тромбон, флейта, кларнет, ударні інструменти, баян, мандоліни, контрабас	м. Київ	«Святковий марш», «Ой, верше, мій верше», «Запорізький марш», «Щедрик», «Мелодія», «Стефанія», «Ой у лузі червона калина» Також Георгій Матвіїв часто грає соло на бандурі з оркестром
«Troye Zille» (тріо)	Бандура, вокал, різноманітні перкусії, ударні, клавіші	м. Львів	«Червона рута», «Ой, чорна я, си чорна», «Зозуленька кує», «Била мене мати», «Сам собі країна»
«Krutь» (квартет)	Бандура, вокал, гітара, кахон, контрабас	м. Київ – Хмельницький	«Все як ти любиш», «Ключі», «Я піду за тобою», «Але»
«Цимбандо» (тріо)	Бандура, кобза контрабас, цимбали	м. Харків	«Циганочка», «Ой прийшла весна»
Етно-гурт «Зілля»	Бандура, вокал, гітара,	м. Київ	«Дай, Боже»
«KoloYolo» (тріо)	Бандура, вокал, гітара, ударні, електробандура	м. Миколаїв	Виконують твори у таких напрямках – Ethno-Jazz, Fusion, World-Music.
«Тінь сонця» (рок-гурт) (квінтет)	Бандура, вокал, гітари, скрипка, бас	м. Київ	«Меч Арея», «Їхали козаки», «В долонях ніч», «Даремно»
«Bandura Voice» (тріо)	Бандура, вокал, кахон, гітара	м. Київ	«Running»